

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1955

ANDRA KAMMAREN

Nr 22

26 maj—10 juni

Debatter m. m.

Torsdagen den 26 maj fm.

Sid.

Svar på frågor av:

Herr Nyberg ang. informationer rörande ett av Sovjetryska myndigheter företaget kvarhållande av fyra svenska fiskebåtar m. m. och	
Herr Svensson i Stenkyrka ang. de ryska myndigheternas åtgöranden i fråga om uppbringandet av de svenska fiskebåtar, som införts till Pionersk, m. m.	5
Herr Johansson i Öckerö ang. ytterligare medelstilldelning till sjö- räddningsväsendet	7
Herr Cassel ang. en teknisk-ekonomisk utredning av Norrbottens Järnverks AB	9
Herr Hamrin ang. anledningen till att läroboken »Jesus och hans apostlar» kvarstår på förteckningen över för skolbruk godkända läroböcker	12
Herr Widén ang. bestämmelserna om lärjungars fördelning på lära- reavdelningar vid folk- och småskolor	15
Främjande av bostadsförsörjningen (Forts.)	17
Anslag till väg- och vattenbyggnadsverket.	34
Stuteristatens organisation	38
Inkomstskatten för vissa juridiska personer	40

Torsdagen den 26 maj em.

Inkomstskatten för vissa juridiska personer (Forts.)	81
Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1955/1956 m. m.	111
Avsättningar till budgetutjämningsfonden	119
Jordförvärvslag	120
Särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv	158
Riksbankens sedelutgivning	159

Fredagen den 27 maj

Premiering av frivilligt sparande m. m.	161
Premiering av bostadssparande	177
Ändring i vägtrafikförordningen	179
Barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården	186
Studiehjälp vid folkhögskolor	192

Samtliga avgjorda ärenden**Torsdagen den 26 maj fm.**

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 150, ang. främjande av bostadsförsörjningen m. m.	17
— nr 151, om anslag till väg- och vattenbyggnadsverket	34
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 28, ang. stuteristatens organisation m. m.	38
— nr 29, ang. förvärv av aktierna i Törefors aktiebolag och Åry manufakturverk	40
— memorial nr 30, ang. uppskov med behandling av vissa ärenden ..	40

Torsdagen den 26 maj em.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 52, ang. ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, m. m.	81
— nr 53, ang. bevillningarna för budgetåret 1955/56, m. m.	111
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 156, ang. avsättningar till budgetutjämningsfonden	119
— nr 157, om avskrivning av nya kapitalinvesteringar	120
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 24, ang. lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.	120
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 29, om fortsatt giltighet av lagen ang. rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv m. m.	158
— nr 30, om fortsatt giltighet av valutalagen m. m.	159
— nr 31, rörande riksbankens sedelutgivning m. m.	159

Fredagen den 27 maj

<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 32, om premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956 m. m.	161
— memorial nr 33, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande ang. lag om sparbanker, m. m.	177
— nr 34, ang. ändring i avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän, m. m.	177
— nr 35, ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner	177
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 49, om ändring i förordningen angående stämpelavgiften, m. m.	177
— nr 51, om bostadssparande	177

	Sid.
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 34, om ändring i vägtrafikförordningen	179
<i>Sammansatta stats- och andra lagutskottets</i> utlåtande nr 6, ang. barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.	186
— nr 7, ang. förordning om distriktsbarnmorskor.....	191
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 37, ang. ändrad lydelse av 2 § 2:o), 8:o), 10:o), 14:o) och 17:o) lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.	
— nr 38, om ändring i sjölagen, m. m.	191
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 35, om förbättring av semesterrätten för flottningsarbetare.....	191
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 26, om vidgad rätt till expropriation av mark för ofullständiga jordbruk	191
— memorial nr 27, ang. uppskov med vissa ärenden	192
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 137, ang. ändring i bestämmelserna om studiehjälp vid folkhögskolor	192
<i>Konstitutionsutskottets</i> memorial nr 21, ang. uppskov med vissa ärenden	192
<i>Statsutskottets</i> memorial nr 158, ang. tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55	192
— nr 159 ang. statsregleringen för budgetåret 1955/56	192

Torsdagen den 26 maj

Kl. 10.00

§ 1

Justerades protokollet för den 20 innevarande maj.

§ 2

Svar på frågor ang. informationer rörande uppbringandet av svenska fiskebåtar m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**, som yttrade:

Herr talman! Herr Nybergs fråga om händelseförloppet när de svenska fiskebåtarna uppbringades besvarar jag med en hänvisning till uttalanden som några av fartygens besättningar gjort till pressen. Någon skriftlig redogörelse direkt från vederbörande har hittills inte lämnats utrikesdepartementet.

Vad beträffar herr Nybergs fråga om vilka åtgärder regeringen vidtagit eller planerat, svarar jag att vidtagna åtgärder kontinuerligt offentliggjorts i pressen. Allt har gjorts som kunnat göras för att införskaffa underrättelser om fartygen och sedan påskynda deras lösläppande. Som bekant visade de sovjetryska myndigheterna särskilt tillmötesgående genom att ordna med återvändande av den fiskare som var sjuk, innan rättegången begynt.

Herr Svenssons i Stenkyrka fråga huruvida de ryska myndigheternas åtgöranden varit helt i överensstämmelse med allmänt vedertagna regler för det mellanfolkliga umgänget vill jag besvara på följande sätt.

I och för sig är det vanligt i mellanfolkligt umgänge, att utländska fartyg, som olovligen fiskar eller eljest företar

något lagstridigt i annat lands territorialvatten eller, om gränsen för territorialvattnet är omstridd, i område som kuststaten betraktar som territorialvatten, behandlas så som skett i förevarande fall. Såsom exempel kan jag nämna att under åren 1948—1949 ett tiotal brittiska fiskefartyg, som fiskat inom område som enligt norsk lag — men inte enligt brittisk åsikt — var norskt territorialvatten, uppbringades och fördes till norsk hamn. Efter rättegång ådömdes böter och förverkande av fångst. Innevarande år uppbringades två amerikanska fiskefartyg av Perus bevakningsfartyg därför att de bedrivit fiske innanför den 200-milsgräns, som Peru gör anspråk på. Även i detta fall ådömdes böter. Utanför Islands kust uppbringades 1952 och 1953 brittiska trålare på grund av fiske innanför den av Island hävdade territorialgränsen. Böter och förverkande av redskap och fångst blev påföljden. Även svenska myndigheter handlar på likartat sätt såsom framgår av inträffade fall.

Men givetvis kan tillämpningen av gängse regler ske mer eller mindre strängt. Oss i Sverige förefaller det vara en alltför rigorös tillämpning att uppbringa fartyg vid ett obetydligt överskridande av gränsen vid fiske, allra helst som dessa små fiskefartyg inte alltid har möjlighet att exakt fastställa sitt läge. Det hade också ur svensk synpunkt varit naturligt, om någon från besättningen tillåtit sända telegram till de anhöriga, så snart fartygen kommit till sovjetrisk hamn.

Vad som inträffat synes mig ge anledning till konversationer med Sovjetunionen angående möjligheten att utöver den överenskommelse, som nyligen

Svar på frågor ang. informationer rörande uppbringandet av svenska fiskebåtar m. m.

slutits om samarbete beträffande sjö-
räddning, träffa något arrangemang som
täcker sådana fall, varom nu varit fråga.

Härefter anförde:

Herr NYBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka
hans excellens utrikesministern för sva-
ret på min enkla fråga.

De ryska myndigheternas kvarhållan-
de av svenska fiskebåtar och omstän-
digheterna kring detta intermezzo har
ju väckt mycken uppmärksamhet. Jag
ansåg det därför värdefullt, om riks-
dagen fick en redogörelse för vad som
inträffat och för de åtgärder, som från
utrikesdepartementets sida vidtagits el-
ler kan väntas bli vidtagna.

Jag måste dock säga att svaret har
blivit rätt magert. Det är mest en hän-
visning till vad tidningarna har skri-
vit. Men jag vill ändå ännu en gång
uttala ett tack till utrikesministern för
att han besvarat min fråga.

Svaret behöver inte föranleda någon
längre kommentar från min sida. Såvitt
jag kan bedöma har utrikesdepartemen-
tet handlat både raskt och berömvärt i
detta ärende, och jag ämnar alltså inte
framföra någon kritik emot utrikesde-
partementet. Däremot är det klart att
man inte kan vara fullt tillfreds med
de ryska myndigheternas handlingssätt,
även om det förekommit överord vid
bedömningen av det inträffade.

Man kan fråga sig, varför de svenska
fiskebåtarna över huvud taget upp-
bringades. Det är ju klart att detta
 varit fullt berättigat, därest fiskebåtar-
na kommit innanför den ryska tolv-
milsgränsen. Men detta tycks inte ha varit
fallet, i varje fall inte beträffande samt-
liga båtar. En av båtarna, hasslöträla-
ren Vasa, har enligt vad dess skeppare
förklarat befunnit sig utanför den ryska
sjögränsen.

En annan sak som blivit mycket upp-
märksammas är ju, att det tog så lång
tid innan de anhöriga i Sverige fick

meddelande om var de kvarhållna bå-
tarna befann sig. Det gick flera dagar
innan ett sådant meddelande kom, och
man tycker nog att det kunde skett be-
tydligt snabbare. Man förstår den oro,
som grep de hemmavarande, och den
bitterhet, som uppstod gentemot de
ryska myndigheterna. I detta samman-
hang frågar man sig varför de svenska
fiskebåtarna skulle kvarhållas i hela
tre veckor, medan enligt uppgift en
dansk fiskebåt, som också uppbringats,
fick återvända redan efter ungefär en
vecka. Om man kunde få fram några
överenskommelser, som för framtiden
undanröjde hemlighetsfullhet av det
slag som förefunnits i detta fall, skulle
det vara ytterst tacknämligt. Det är för-
ståeligt om fiskarna nu inte har någon
större lust att fiska i Danzigbukten.
Faran för ett upprepanande i framtiden
kan ju inte anses vara undanröjd. Men
man får komma ihåg att det här gäller
mycket värdefulla fiskevatten.

En viktig fråga för fiskarna är givet-
vis också, om de kan erhålla någon er-
sättning för de lidna förlusterna. Denna
fråga kan inte lämpligen diskuteras i
detta sammanhang, men enligt vad som
upplysts genom tidningarna kommer
uppvaktning att ske för regeringen för
att begära bidrag av statsmakterna till
ersättning för de förluster, som fiskar-
na lidit genom kvarhållandet i Pio-
nersk. Jag vill uttala en förhoppning
om att man skall finna någon form för
att ge ersättning åt fiskarna för dessa
förluster.

Utrikesministern säger i slutet av sitt
svar på denna fråga, att vad som in-
träffat synes ge anledning till konver-
sationer med Sovjetunionen angående
möjligheterna att utöver den överens-
kommelse, som nyligen slutits om sam-
arbete beträffande sjöräddning, träffa
något arrangemang som täcker sådana
fall, varom nu varit fråga. Jag finner
denna avslutande passus i utrikesminis-
terns tal vara positiv, och jag vill ut-
trycka en förhoppning om att de kon-

Svar på fråga ang. ytterligare medelstilldelning till sjöräddningsväsendet

versationer, som det här talas om, också skall ge resultat, så att man för framtiden kan undvika sådana intermezzon, som här har inträffat och som har väckt så mycken uppmärksamhet och medfört så stora skador för dem som har varit direkt berörda därav.

Herr talman! Jag skall inte säga mer i detta sammanhang. Jag ber ännu en gång att få tacka för svaret.

Herr SVENSSON i Stenkyrka (bf):

Herr talman! Även jag ber att få framföra mitt tack till hans excellens utrikesministern för svaret på min fråga. Jag kan också begagna tillfället att tacka herr Nyberg för att han även å mina vägnar framförde ett tack.

Jag kan inte, såsom den föregående frågeställaren gjorde, säga att svaret var magert. Det var visserligen koncentrerat men utomordentligt klarläggande när det gäller de rätt komplicerade spörsmål det här är fråga om.

Om jag skulle göra ett tillägg så skulle det vara, att det ju är betänkligt att familjerna till vederbörande har fått vänta på underrättelse i veckotal, fastän vi ändå lever under lugna och fredliga betingelser. Nu hör jag att excellensen har uppmärksammat detta och att framställning skett i vederbörlig ordning, och det kan ju kännas som en viss trygghet för de yrkesmän, som har sin arbetsplats på havet och är underkastade därmed förenade vanskligheter. Jag ber ännu en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3**Svar på fråga ang. ytterligare medelstilldelning till sjöräddningsväsendet**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Johansson i Öckerö har frågat mig, om man kan för-

vänta, att jag i en snar framtid medverkar till en ytterligare medelstilldelning till sjöräddningsväsendet i enlighet med 1952 års riksdags beslut.

Till svar härå vill jag anföra följande.

I anledning av det i frågan angivna beslutet föreskrev Kungl. Maj:t i december 1952, att 2 000 000 kronor av överskottet från statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet skulle avsättas till en särskild diversemedelsfond, benämnd fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet. Redan dessförinnan, nämligen i november 1952, hade Sjøräddningssällskapet hos Kungl. Maj:t anhållit, att sällskapet måtte tillerkännas hela beloppet för att bygga och driva tre snabbgående undsättningsbåtar för sjöräddningstjänst. I yttrande över ansökningen hemställde lotsstyrelsen, att fondmedlen måtte ställas till styrelsens förfogande för anskaffande av snabbgående båtar, som skulle användas i sjöräddningstjänsten och därutöver för lotsuppassning. Enligt beslut den 26 juni 1953 tillerkände Kungl. Maj:t Sjøräddningssällskapet statsbidrag med 370 000 kronor för anskaffning av en snabbgående undsättningsbåt för sjöräddningstjänst jämte radarutrustning till densamma. Såsom följd av sistnämnda beslut hemställde lotsstyrelsen i augusti 1953 om en särskild utredning rörande den framtida organisationen av livräddningsväsendet till sjöss. Den 27 november 1953 uppdrog Kungl. Maj:t åt sjöfartsorganisationsutredningen att verkställa den av lotsstyrelsen begärda utredningen. Sedan sjöfartsorganisationsutredningen slutfört sitt huvuduppdrag, har arbetet med utredningen rörande sjöräddningsväsendet påbörjats vid månadsskiftet januari/februari 1955. Sjøräddningssällskapets framställning från november 1952 har, i den del den icke behandlats genom Kungl. Maj:ts beslut den 26 juni 1953, remitterats till sjöfartsorganisationsutredningen i mitten av mars i år.

Jag är icke beredd att taga ställning

Svar på fråga ang. ytterligare medelstildelning till sjöräddningsväsendet

till frågan om ytterligare medelstildelning till sjöräddningsväsendet, förrän sjöfartsorganisationsutredningen avgivit utlåtande i ämnet. För närvarande kan ej angivas någon exakt tidpunkt, när utlåtandet är att påräkna, men jag hoppas att det ej skall dröja länge.

Vidare anförde:

Herr JOHANSSON i Öckerö (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det svar jag fått på min fråga.

Jag vill ta fasta på uttalandet i slutet av statsrådets svar, att statsrådet hoppas, att det inte skall dröja länge förrän dessa pengar skall kunna utbetalas. Emellertid kan det inte hjälpas att man ändå måste ifrågasätta om det inte dröjt väl länge, när riksdagen dock beslutat, att dessa pengar skulle utbetalas inom en snar framtid. Utskottet förutsatte ju, att nu ifrågasvarande medelstildelning skulle utan avsevärd tidsutdräkt omsättas i praktiska åtgärder. Det är bra lång tid från hösten 1952 till nu. Sjøräddningssällskapet har visserligen under tiden fått 370 000 kronor till en båt, vilket sällskapet är mycket tacksamt för, men å andra sidan har ju, om jag inte fattade svaret fel, den utredning som blev tillsatt 1953 — det var väl i november — börjat sitt arbete först i januari/februari 1955. Det är klart att man kan tycka att det har gått lång tid.

Den som har följt med arbetet i Svenska sällskapet för räddning af skeppsbrutne, vilket jag kunnat göra på nära håll, måste erkänna, att detta sällskap har utfört ett mycket värdefullt arbete på detta område, vilket inte heller har förnekats från något håll. Det är att märka att Sjøräddningssällskapet bedriver sin verksamhet helt och hållet med hjälp av frivilliga medel. Jag har sett en uppgift om att sällskapet under de tre senaste åren har samlat in över två miljoner kronor i kontanter och

omkring 150 000 kronor in natura från olika företag. Sällskapet är därför enligt min uppfattning väl förtjänt av en uppmuntran från statsmakterna. Visst är det bra att saker och ting blir utredda, men å andra sidan hade det säkerligen för sällskapets verksamhet varit till större nytta och glädje, om sällskapet hade fått sätta i gång att bygga nya båtar i stället för att få frågan utredd ytterligare.

Handelsministern var med vid sjösättningen av räddningskryssaren Hjälparen, och jag tillåter mig här citera vad man skriver härom i sällskapets verksamhetsberättelse för år 1954. Där står: »Handelsminister Ericsson uttalade sin glädje över att ett nytt modernt instrument nu kunde börja sin vaktjänst vid våra kuster, och han framhöll att han gärna såge, att de medel, som han själv begärt av riksdagen för effektivisering av sjöräddningstjänsten, snart omvandlades i förstklassig materiel.»

Ja, herr statsråd, det där är vi säkert alla ense om.

Jag vill sluta med att än en gång tacka statsrådet för vad han gjort och väddar samtidigt till honom att försöka påskynda behandlingen av detta ärende, så att vi så snart som möjligt kan få frågan löst.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! För att inte kammarens ledamöter av herr Johanssons i Öckerö anförande skall få den uppfattning, att vi har tillsatt en utredning för att fördröja anslagstildelningen, vill jag säga, att alla inte är lika säkra på att Sjøräddningssällskapet är den enda och riktigaste organisationen av sjöräddningstjänsten. Det finns tvärtom statliga myndigheter, som hävdar den meningen, att vi måste försöka skapa klarhet i hur vi för framtiden skall organisera denna verksamhet. Och även herr Johansson i Öckerö kan väl erkänna,

att jag inte bör bestraffas för att jag lämnat ett anslag på 370 000 kronor till sällskapet för att man där skall kunna skaffa ett passande räddningsfartyg.

Vi har inte alls försökt fördröja hela frågan genom att tillsätta en utredning; vi har tillsatt utredningen för att få kartlagt hur vi bör organisera sjöräddningsväsendet för framtiden.

Det är väl också naturligt att jag uttalade min glädje över sjöräddningskryssaren Hjälparen, eftersom ju det fartygets uppgift är att rädda människoliv.

Jag hoppas att den tillsatta utredningen skall bli klar i rimlig tid, så att vi därefter skall kunna disponera pengarna på ett ur alla synpunkter lämpligt sätt.

Herr JOHANSSON i Öckerö (fp):

Herr talman! Jag hoppas att herr statsrådet inte fick den uppfattningen av mitt förra anförande, att jag är missbelåten med vad statsrådet hittills gjort i denna fråga utan med vad han inte gjort. Tvärtom tackade jag statsrådet för de pengar som anslagits.

Sedan förstär jag också att det kan vara nödvändigt med en utredning på detta område. Men statsutskottet skriver i sitt utlåtande nr 212 år 1952, att det »synes utskottet riktigt och lämpligt, att såsom departementschefen förordat en del av medlen tagits i anspråk för särskilda sjöfartsändamål, vilka eljest icke alls eller blott i otillräcklig mån tillgodoses genom anslag å riksstaten». Och ett sådant särskilt sjöfartsändamål som räddningstjänsten är, om jag fattat saken rätt, Svenska sällskapet för räddning af skeppsbrutne ensamt om att syssla med.

Jag har aldrig misstänkt att statsrådet med avsikt fördröjer hela denna fråga, och jag vill sluta med att än en gång tacka herr statsrådet för vad han gjort i detta hänseende.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. en teknisk-ekonomisk utredning av Norrbottens Järnverks AB

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Cassel har frågat mig om jag — med hänsyn till det av Norrbottens järnverks aktiebolag offentliggjorda bokslutet för 1954 — nu anser tidpunkten vara inne att företaga den noggranna tekniskt-ekonomiska utredning om verkets dagsläge och framtida räntabilitetsutsikter, varom förslag framställt i motioner till föregående års riksdag och mot vilken statsutskottet då förklarade sig i och för sig icke ha något att erinra».

Jag vill i anledning härav framhålla, att 1954 års riksdag förklarade, att tidpunkten ännu inte var inne för en sådan utredning, som herr Cassel här syftar på. Statsutskottets majoritet framhöll nämligen, att bolaget tidigast år 1956 syntes kunna uppnå normal produktion. Tillräckligt underlag saknades därför ännu för en mera långsiktig undersökning av bolagets utsikter.

Det nu framlagda bokslutet för NJA beträffande år 1954 har blivit väsentligt ogynnsammare än vad bolaget antog i den i november 1953 dagtecknade framställning, som ligger till grund för 1954 års proposition. Resultatet från föregående år torde dock inte ensamt vara tillräckligt underlag för att bedöma bolagets ställning i dag. Det är mera rättvisande att också ta i betraktande ett senare bokslut, nämligen för första kvartalet i år. Sedan rörelsen påförts 3,3 milj. kr. i avskrivningar visar detta bokslut ett underskott av 1,2 milj. kr. Järnverkets styrelse kan givetvis inte med ledning av detta bokslut dra några säkra slutsatser för hela år 1955, men enligt styrelsens mening finns det intet som tyder på att kvartalsbokslutet ej skulle vara representativt för bolagets nuvarande räntabilitets- och produktionsmöjligheter. Vad man vet om andra kvartalets utveck-

Svar på fråga ang. en teknisk-ekonomisk utredning av Norrbottens Järnverks AB
ling tyder snarast på en ytterligare förbättring.

Järnverkets styrelse följer säkerligen med uppmärksamhet utvecklingen och har självfallet möjlighet att tillkalla den expertis, som styrelsen för sin del kan finna erforderlig. I likhet med föregående års riksdag anser jag, att det f. n. inte finns anledning göra en särskild teknisk-ekonomisk utredning.

Härpå anförde:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet för hans snabba svar på en fråga, som måst ställas så sent som denna.

Vårt intresse för detta spörsmål härleder sig bland annat därav, att vi vill kunna bedöma det reella värde som aktierna i NJA har i förhållande till det bokförda. Jag erinrar om att de är bokförda till pari i statens böcker. Det är ju alldeles uppenbart, att om denna tillgångspost i den statliga balansräkning, som vi i dag skall fastställa, är mer eller mindre fiktiv hjälper det i längden inte att invagga sig i några illusioner. Förr eller senare måste vi för att få balans mellan det bokförda värdet på aktierna och det värde man rimligtvis kan anse att de har vidta vissa åtgärder. Tydligt tänker regeringen göra den operationen senare.

Handelsministern grundar sina förhoppningar om att de 200 miljoner kronor, som skattebetalarna tvingats sätta in i NJA, en gång skall bli räntabla, på utfallet under de fyra första månaderna i år av företagets drift. Handelsministern sätter sin lit till att styrelsen med uppmärksamhet följer utvecklingen. Ja, det vill man hoppas, särskilt som bolaget inte haft någon verkställande direktör sedan årsskiftet. Styrelsen för NJA använder när den skall resonera om framtiden två på varandra följande negationer. Det kan, säger styrelsen, inte finnas någonting som tyder

på att icke första kvartalsbokslutet för i år skulle vara representativt. Så kan man naturligtvis uttrycka sig, särskilt om man, som styrelsen gör, utgår ifrån att ens egna räntabilitetskalkyler icke är någon grund för ett bedömande av företagets nuvarande räntabilitets- och produktionsmöjligheter. Dessa kalkyler framlades emellertid så sent som den 11 november 1953, alltså för endast ett och ett halvt år sedan. På vissa, kanske tämligen ovissa grunder hävdar styrelsen därutöver, att 1954 års resultat inte kan användas för en bedömning av den framtida räntabiliteten. Först det första kvartalet 1955 skulle tydligen lämpa sig för en sådan beräkning.

Den senaste kapitalinvestering vi gjorde i företaget gick löst på 200 miljoner kronor. Sammanlagt har skattebetalarna nödgats stoppa i detta företag, som sysselsätter knappt 2 000 man, cirka 150 kronor per skattebetalare. Om 3 miljoner skattebetalare hade placerat 150 kronor var i olika små och stora företag, vilka arbetsmöjligheter skulle icke detta då ha kunnat öppna även för Norrbottens folk? Vilka bolagsskatter skulle icke regeringen då haft nöjet att kunna räkna in i sin kassa? Nu nödgas vi i stället räkna med förluster år efter år. En förlust på 14 miljoner kronor var beräknad för 1954, den blev 32,6 miljoner, och detta under en högkonjunktur. Detta tycks emellertid inte vara det hela. Det är nämligen att märka att NJA utan ett ord till motivering radikalt ändrat sina avskrivningsregler. Maskiner och inventarier avskrevs förra året enligt den balansräkning som då avlämnades med 10 procent, vilket såvitt jag kan förstå redan det är ganska blygsamt. Nu sänker man plötsligt avskrivningsprocenten till sex. Det betyder att man minskar avskrivningarna med över 7 miljoner kronor. Vill man ha möjlighet att jämföra resultatet i år med tidigare år måste man väl till dessa 32,6 miljoner lägga ytterligare 7 miljoner.

Svar på fråga ang. en teknisk-ekonomisk utredning av Norrbottens Järnverks AB

Byggnader nedskrevs förra året med 3, i år med 2 procent. Skillnaden utgör mer än en miljon kronor. Även det beloppet måste läggas till förlusten, och då kan jag inte förstå annat än att denna överstiger 40 miljoner kronor på en sammanlagd omsättning av ungefär 63 miljoner. Siffrorna talar för sig själva.

Vi inom högerpartiet hävdade med stort eftertryck förra året, att man innan nya skattepengar placerades i NJA borde underkasta företaget en ordentlig teknisk-ekonomisk analys av utomstående expertis. Det ville regeringen inte vara med på. Är man beredd därtill nu? Nej, det är man fortfarande inte, det framgår av svaret. Varför skall det vara absolut nödvändigt att den utredningen skall komma när det redan är för sent?

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **ERICSSON**:

Herr talman! Jag vill inte dölja att det bokslut, som upprättats för NJA för 1954, är mycket ogynnsamt. Jag vill emellertid gärna ha sagt, att jag ger styrelsen en eloge för att den lagt fram ett alldeles osminkat bokslut. Det är alldeles uppenbart, och det tror jag att herr Cassel vill hålla med om, att man kunnat göra bokslutet på ett annat sätt. Men när nu verket, såvitt jag kunnat begripa det, har redovisat det verkliga läget, är det en riktig princip. Att det blivit motgångar och besvärigheter, som vi hoppas inte kommer att upprepas, har berott på många faktorer. Jag erinrar om de extra kostnader verket naturligtvis fått genom den rekonstruktion som ägde rum, varvid man fick betala rätt stora belopp i räntor på anläggningstillgångarna och hade utgifter i samband med ökningen av aktiekapitalet. Man tvingades vidare ställa om den stora koksmasugnen. Slutligen hade man ett ogynnsamt marknadsläge 1953, som tvingade styrelsen att vidta dispositioner med hänsyn till att importörerna av järn här i landet kunde

köpa i fast räkning. Ville företaget sälja fick det också göra sådana avslut, vilket hade konsekvenser även 1954. Det är klart att man kan säga, att detta skulle man inte behövt göra, men jag kan inte klandra styrelsen för att den vidtog sina dispositioner på sådant sätt, att den säkrade arbetstillgången vid verket.

När jag tillåtit mig hänvisa till första kvartalets resultat och säga, att det är mera tillfredsställande som bedömningsgrund för det hela, tog jag framför allt hänsyn till det förhållandet, att produktionen ökat avsevärt under första kvartalet i år jämfört med första kvartalet i fjol. Jag tror att det föreligger mer än en fördubbling av produktionen. När jag ser av styrelseberättelsen, att verket gjort avslut som säkrar arbetstillgången under 1955, tycker jag man vågar dra den slutsatsen därav, att kalkylen skulle kunna ge till resultat ett avsevärt bättre bokslut för 1955.

Herr Cassel säger, att svenska folket fått plocka in 200 miljoner kronor i järnverket — om man lagt dem på ett annat ställe eller givit investeringen annan form, skulle det ha blivit ett annat resultat. Jag vill fråga herr Cassel: Vilka enskilda företagare har anmält sig som intresserade av att starta verksamhet i Norrbottens län, och vilka enskilda företagare har i så fall blivit bortstötta av det allmänna? Mig veterligt har ingen blivit bortstött. I den mån enskilda företagare velat starta rörelser i Norrbotten har statsmakterna fullt objektivt prövat, vilka förutsättningar som föreläggat. Det inträffade helt nyligen, att det allmänna lämnade en enskild företagare, som var beredd att starta en verksamhet där uppe, en betydande hjälp i förhoppning att han skulle lyckas.

Men jag vill erinra om att det i Norrbottens län allttjämt redovisas 4 000 människor, som är arbetslösa. Jag tycker inte det är rättvist att kasta ut ett påstående, som herr Cassel gjorde, att skattebetalarna har »slängt in» 200 mil-

Svar på fråga ang. anledningen till att läroboken »Jesus och hans apostlar» kvarstår på förteckningen över för skolbruk godkända läroböcker

joner i verket, och så avsluta med att säga, att saken kunnat läggas upp på annat sätt.

Det är väl ändå så, att enskilda företagare inte vågat ta de risker, som det ofta innebär att starta en verksamhet uppe i Norrbotten. Det är min förhoppning, att man skall komma till en annan slutsats och säga, att det kommer att löna sig framöver, och då menar jag, att dessa initialinvesteringar på längre sikt blir mycket lönande ur folkhushållets synpunkt. Att det under förra året inte gick att uppnå tillfredsställande resultat erkänner vi, men om vi hänvisar till det bättre resultat som vi får fram nu, gör vi det därför att vi tror, att det skall finnas möjligheter — om nu inte konjunkturerna förändras alldeles — att kunna visa upp bättre resultat även nästa år.

Jag har inte direkt velat förorda, att man nu skall tillsätta en utredning, d. v. s. utse särskilda sakkunniga vid sidan av styrelsen, ty jag litar till att denna styrelse, som ändå har det direkta ansvaret för verkets ledning, följer frågorna med all möjlig uppmärksamhet. Om det finns skäl原因 anledning misstänka, att verket inte är välplanerat, så litar jag till att styrelsen ger sin mening till känna, att man behöver särskild sakkunskap. I princip har jag naturligtvis ingenting emot att sakkunniga personer får se på en anläggning av denna karaktär.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Jag har naturligtvis inte på något sätt velat göra gällande, att inte det bokslut, som gjorts upp, innebär en öppen och ordentlig redovisning. Det är inte detta det är fråga om. Jag har bara påpekat att man ändrat avskrivningsreglerna, men detta har man gjort öppet, och därvidlag finns alltså ingen anmärkning att framställa.

Jag har inte heller på något sätt velat göra gällande, att man från statens sida

skulle ha hindrat enskilda från att företaga investeringar i Norrbotten. Men jag vill säga, att det naturligtvis är äventyrligt att lägga alla sina ägg i en korg — att inrätta ett gigantiskt företag i stället för att sprida riskerna på olika smärre företag, av vilka några kanske går dåligt, men de andra så mycket bättre.

Här står vi i den situationen att, jag höll på att säga bolagsstämman — »bolagsstämman» är ju i detta fall handelsministern och inga andra — möter en styrelse, som gjort enorma förluster. På vilken bolagsstämma som helst skulle detta ha lett till ytterligt stormiga uppgörelser. Här blir styrelsen i stället mottagen med välvilja, förståelse och tacksamhet från handelsministerns sida. Jag har ingen anledning att säga, att styrelsen inte skött sitt uppdrag som den bort — den har säkerligen kämpat med stora svårigheter, och det är ingen lätt uppgift den har. Men nog tycker vi väl litet var, att när så stora värden står på spel, när man vet så litet om framtiden och när man så många gånger mött besvikelse, då borde tiden vara inne, att man verkligen tog sig samman och funderade på vad som finns att göra åt detta verk. Vi har verket och måste ha det, men det måste planeras och tillverkningen läggas upp på sådant sätt, att vi kan hoppas att inom överskådlig tid få verket räntabelt. Det vore inte roligt, om handelsministern om ett eller ett par år måste komma tillbaka till riksdagen och begära, att vi skall satsa ytterligare medel till företaget.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. anledningen till att läroboken »Jesus och hans apostlar» kvarstår på förteckningen över för skolbruk godkända läroböcker

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Svar på fråga ang. anledningen till att läroboken »Jesus och hans apostlar» kvarstår på förteckningen över för skolbruk godkända läroböcker

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Hamrin har frågat mig, varför läroboken »Jesus och hans apostlar» alltjämt står kvar på förteckningen över för skolbruk godkända läroböcker.

Jag vill erinra om att det är statens läroboksnämnd, som har att granska läroböcker och uppföra dem på den s. k. läroboksförteckningen. Det åligger nämnden, att vid denna granskning iakttaga, »att lärobokens innehåll står i överensstämmelse med gällande undervisningsplaner eller kursföreskrifter» samt »att lärobokens innehåll är objektivt och vederhäftigt och såvitt möjligt överensstämmande med den vetenskapliga och pedagogiska utvecklingen på ifrågavarande området.

Läroboksnämnden har vid flera tillfällen behandlat mot läroboken »Jesus och hans apostlar» framförd kritik och därvid enhälligt funnit, att kritiken icke varit av den beskaffenhet, att den bort föranleda bokens avförande från läroboksförteckningen. Även skolöverstyrelsen har haft tillfälle att yttra sig i denna fråga och därvid kommit till samma resultat som läroboksnämnden.

Härefter anförde:

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Statsrådets svar ger mig anledning att uttala ett tack, men jag vill genast skynda mig tillägga att den oro, ur vilken frågan fötts och formats, inte har blivit stillad genom de upplysningar som här har lämnats. Jag vågar också säga att denna oro delas av många människor i detta land, som menar att det inte bara är viktigt att se till att kristendomsämnet finns med på skol-schemat, utan att det är något minst lika viktigt att det som läres ut under dessa lektionstimmar verkligen är autentisk kristendom och inte någonting annat.

Håller man på kravet att kristendomsundervisningen skall vara objektiv — och det skall man självfallet göra — så menar jag, att den bok, som här påtalats, inte borde ha blivit godkänd. Ett faktum är dock att boken från många håll, av en rad vederhäftiga och sakkunniga granskare har blivit beslagen med rena sakfel, med misstag av sådan svårighetsgrad, att den kommit att ge en förvanskad bild av den kristna tron, sådan denna framställles i nya testamentet.

Det skulle kunna räcka med att hänvisa till vad kyrkomötets utredningsnämnd har kommit till för resultat under sin granskning, men jag kan tillägga att det finns även andra sakkunniga som kommit till alldeles samma resultat, d. v. s. att boken på intet sätt håller måttet som kunskapskälla om vad kristendomens väsen, kristendomens huvudstycken enligt nya testamentets framställning är för något. Man kan då fråga om det är rimligt att en bok som blivit så kritiserad — jag vill säga sönderkritiserad — alltjämt skall stå kvar på listan över för undervisningsändamål godkända läroböcker.

Det skulle föra alldeles för långt att här gå in på en detaljkritik. Det skall jag inte heller göra, men får jag lov att liksom i ett nötskal ange själva grundkaraktären av de invändningar som rikts emot denna bok, skulle jag vilja säga följande. Vad som faller även en teologiskt oskolad lekman i ögonen, när man tar del av denna lärobok är, att den bild den ger av kristendomens Herre, av Jesu person — en bild av en ädel människa, en stor religiös personlighet, ett högt föredöme — den bilden svarar inte på något sätt fullt ut emot vad nya testamentet lär. Vi vet allesamman att där är bilden en helt annan; den säger väsentligt mycket mera än så. Det är alltså denna långt drivna uttunning, denna neddimensionering av det kristna budskapet, som är så betänklig

Svar på fråga ang. anledningen till att läroboken »Jesus och hans apostlar» kvarstår på förteckningen över för skolbruk godkända läroböcker

och som faktiskt leder till att man får en helt oriktig föreställning om vad kristen tro och de kristna huvudstycken är. Jag skulle vilja gå så långt att jag säger, att vad man här möter rent av är ett förräderi emot själva kärnan i den kristna tron och läran. Det kan inte vara riktigt att ge barnen i våra skolor denna bild. De skall ha rätt att stifta bekantskap med bibelns innehåll i oförvanskat skick. Det skall inte behöva talas om att nya testamentets underberättelser är legender mer eller mindre. Man skall inte behöva möta gissningar och omtolkningsförsök, utan det skall vara klart besked, så som nya testamentet lär. Det är alltså på den punkten jag är bekymrad, när det gäller denna lärobok.

Nu kan det sägas att statens läroboksnämnd här har ansvaret. Men denna nämnd tillsättes av Kungl. Maj:t, och jag anser att det ändå ytterst är departementschefen som har ansvaret för dessa ting. Det är möjligt att förklaringen är, att denna läroboksnämnd inte inrymmer den sakkunskap, den teologiska expertis som är önskvärd och nödvändig, men då bör det väl vara angeläget att se till att den i så fall tillföres dylik expertis.

Jag vill sluta med att rikta en vädjan till statsrådet, vars positiva inställning till de kristna värdena vi alla känner och som många med mig livligt uppskattar, att verkligen ägna denna fråga all den uppmärksamhet den förtjänar.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! Då jag ju inte heller är teologiskt skolad och eftersom jag givetvis då det gäller en enkel fråga har anledning att fatta mig så kort som möjligt, skall jag inte nu gå in på några detaljer i den kritik, som har riktats mot ifrågavarande lärobok. Jag har fullt klart för mig, att det finns delade me-

ningar om densamma. Emellertid är jag övertygad om att teologisk expertis har stått till läroboksnämndens förfogande, innan denna godkände boken i fråga, ty nämnden brukar alltid arbeta så, att den hör vissa experter, innan den fattar sitt beslut.

Jag skall inte förneka, att också ur mina synpunkter viss kritik mot läroboken måste te sig berättigad. Jag vill emellertid påpeka, att skolöverstyrelsen i samband med det yttrande, som jag hänvisade till i mitt svar på frågan, hade hört sin ämneskonsulent i kristendoms kunskap. Denne hade då erinrat om att statens läroboksnämnd år 1953 beslutat att genom förlaget uppmana lärobokens författare att före utgivandet av ny upplaga kontrollera vissa sakuppgifter samt överväga, hur långt man lämpligen bör gå i fråga om omskrivningar av bibeltexten. Härigenom, menade ämneskonsulenten, hade tillräckliga garantier lämnats för en överarbetning av vissa punkter i lärobokens framställning, vilken både enligt hans mening och på grund av den framförda kritiken kunde synas motiverad.

Nu föreligger i alla fall dessa fakta beträffande denna bok, att den är godkänd i laga ordning av statens läroboksnämnd — även skolöverstyrelsen var representerad, då detta beslut fattades — och att skolöverstyrelsen och dess ämneskonsulent i kristendoms kunskap har ansett sig böra avstyrka, att departementet nu skulle vidta en så pass uppseendeväckande åtgärd som att avföra boken från läroboksförteckningen. Det lär — om jag har fått fullständiga uppgifter — inte sedan vi fick den sista instruktionen för statens läroboksnämnd ha hänt, att Kungl. Maj:t har avfört någon lärobok från förteckningen. Jag anser mig därför inte heller nu kunna göra detta, men jag hoppas på en viss omarbetning av boken, varigenom de mest anmärkningsvärda styckena skall kunna få en annan utformning.

Svar på fråga ang. bestämmelserna om lärjungars fördelning på läraravdelningar vid folk- och småskolor

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Jag noterar å ena sidan, att statsrådet för sin del också är på det klara med att denna bok uppenbarligen icke är tillfredsställande. Å andra sidan finner jag det en smula inkonsekvent, att statsrådet ändå menar, att det icke skulle finnas någon anledning att avföra densamma ifrån förteckningen. Jag anser, att det är en mindre uppseendeväckande åtgärd att företa den amputationen än att låta boken stå kvar i det skick, vari den nu befinner sig.

Nu säger herr statsrådet, att det har överlåtit åt lärobokens författare att kontrollera vissa detaljer och att överväga hur långt man lämpligen borde gå i fråga om omskrivningen av bibeltexten. Jag vill framhålla, att från mina synpunkter är detta alls inte någon garanti för att boken en gång skall framträda i ett fullt tillfredsställande skick. Med den kännedom man har om författarnas inställning i centrala frågor tror jag icke, att man har någon anledning att hoppas på en rättelse. Jag finner det varken riktigt, lämpligt eller ens försvarligt att överlåta ansvaret på denna punkt åt läroboksförfattarna.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Med anledning av herr Hamrins sista inlägg vill jag påpeka, att även nya upplagor av läroböcker ju skall kontrolleras och eventuellt godkännas av statens läroboksnämnd. Det är inte fråga om att helt överlåta åt författarna vad som skall ske i fortsättningen.

Jag begärde, herr talman, egentligen ordet för att erinra om att det i alla fall förhåller sig på det sättet, att därför att en bok finns på läroboksförteckningen är inte något skoldistrikt skyldigt att använda just den. Det brukar

ju finnas flera olika läroböcker att välja på i de olika ämnena.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. bestämmelserna om lärjungars fördelning på läraravdelningar vid folk- och småskolor

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Widén har frågat mig, om jag anser, att vissa i frågan angivna anvisningar till kungörelsen den 6 juni 1947 med vissa bestämmelser angående lärjungarnas fördelning på läraravdelningar vid folk- och småskolor är tillfredsställande och, om så icke är fallet, om jag vill medverka till en uppmjukning av dessa anvisningar. Härpå vill jag svara följande.

Herr Widén åsyftar i sin fråga tydligen de siffror för lärjungeantal, som i anvisningarna angivits dels såsom lägsta gräns för att förändring till högre skolform skall ske och dels såsom gräns för då förändring till lägre skolform tidigast bör ske. När det gäller dessa gränsdragningar inverkar olika skäl, och jag anser mig för närvarande icke kunna medverka till någon ändring av reglerna i fråga.

Härpå anförde:

Herr WIDÉN (fp):

Herr talman! När jag ställt denna fråga är det med hänsyn till landsbygds-skolornas svårigheter att med sjunkande barnantal bibehålla en önskvärd högre skolform. Därtill kommer en strävan på landsbygden att genom skol-skjutsar nå en högre skolform än den, som kan nås inom nuvarande skoldistrikt. Ändå söker man bevara sina bygdeskolor.

Att det krävs minimigränser för barn-

Svar på fråga ang. bestämmelserna om lärjungars fördelning på läraravdelningar vid folk- och småskolor

antalet i de olika läraravdelningarna, därom råder inga delade meningar. Däremot kan man fråga sig, om den nuvarande gränsdragningen är riktig. År 1951 antogs vissa provisoriska, skärpta bestämmelser, som reglerar barnantalet i skolenheter på över 500 barn. Annars gäller den regeln, att en klass på folkskolestadiet får delas, när antalet elever överstiger 35. Men samma bestämmelser gäller även för en B₁-skola, som skall övergå till att bli en A-skola. Jag tycker att det är mycket som talar för att det borde kunna ske en uppmjukning av bestämmelserna därvidlag.

Nu vet jag att man skyller på dels lärarbristen och dels bristen på lokaler, men det är ju landsbygdsskolor det här gäller, och på landsbygden är det inte så ont om lokaler som i tätorterna. Jag kan inte se att det ur denna synpunkt finns någonting, som hindrar att man företar en uppmjukning av bestämmelserna.

Jag vill tacka statsrådet för svaret, även om jag tyvärr inte kan vara belåten med innehållet i detsamma. Jag trodde att statsrådet skulle ha en mer positiv inställning än han här visat.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Om herr Widén tänker sig att det skulle bli fråga om att i ganska stor utsträckning förändra skolformen för skolorna ute på landsbygden, vilket ju skulle medföra påfrestningar av stora mått på våra lokal- och lärartillgångar, så förstår nog var och en att det är uteslutet att för dagen göra någon ändring av bestämmelserna. Menar herr Widén däremot, att det bara skulle vara fråga om att hjälpa en och annan liten skolrotel att få behålla sin skola, så vill jag erinra om att det i anvisningarna beträffande barnantalet heter: »1:o Förändring till högre skolform

bör icke ske förrän lärjungeantalet mera varaktigt överstiger», och så kommer siffrorna. Vidare heter det: »2:o Förändring till lägre skolform bör ske då lärjungeantalet kan beräknas mera varaktigt understiga» etc. Det finns alltså, även om det inte är klart utskrivet, ett visst bedömningsutrymme, inom vilket myndigheterna kan röra sig vid handläggningen av dessa ärenden. Särskilt gäller detta — det vill jag understryka — att det skall vara mera varaktiga över- eller underskridanden av det anförda lärjungeantalet.

Det finns alltså, såsom jag häromdagen i ett interpellationssvar hade anledning framhålla, vissa möjligheter för våra myndigheter att handla så som kan vara lämpligt med hänsyn till lokala förhållanden. När därtill kommer att det för närvarande inte finns någon möjlighet att över hela linjen minska klassernas storlek, så tror jag inte att en formell ändring av bestämmelserna har så stor betydelse som herr Widén ville göra gällande. Enligt min mening finns det plats för det sunda omdömet vid tillämpningen av de nuvarande bestämmelserna.

Herr WIDÉN (fp):

Herr talman! När det i bestämmelserna talas om »mer varaktigt» förändring av barnantalet för att en skola skall kunna överföras från en lägre till en högre skolform, betyder det i verkligheten att det kommer att krävas ett större elevantal än 35, kanske både 40 och drygt det, innan man vill gå med på en överföring till högre skolform. Jag skulle kunna anföra ett direkt exempel på en B₁-skola med över 40 barn, fördelade på två klasser, där man inte har kunnat få skolformen ändrad till A-skola.

Jag erkänner att en ändring av bestämmelserna skulle kunna öppna rätt stora ekonomiska perspektiv, särskilt

med hänsyn till den dåliga tillgången på lärarkrafter och lokaler, men jag vill påpeka att även skolöverstyrelsen har ansett att man borde uppmjuka de kris-åtgärder, som vidtogs år 1951. Man kan då fråga sig, om det i första hand skall ske en justering av de generella bestämmelserna för de högre skolorna eller om inte uppmjukningen till en början borde avse bestämmelserna för överförande av en lägre skolform till en högre.

Med min enkla fråga har jag velat fästa uppmärksamheten på vikten av att det vidtages sådana åtgärder, att man kan bevara bästa möjliga skolform åt landsbygdens skolor, och jag hoppas att herr statsrådet nu ville ta det av mig berörda spörsmålet under omprövning.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Herr Widén har sig säkert bekant, att skolöverstyrelsen varken i år eller i fjol vågade sig på att för Kungl. Maj:t föreslå ett frångående av dessa 1951 års krisbestämmelser, som han själv har erinrat om. Däremot har skolöverstyrelsen gjort ett förslag om att skapa större möjligheter till förstärkningsanordningar i skolorna. Vi ansåg oss emellertid vid höstens budgetarbete av främst ekonomiska skäl inte kunna gå med på en sådan ändring. Av herr Widéns sista anförande verkar det nästan som om han vore mest intresserad för linjen att ändra B-skolor till A-skolor. Jag tycker inte att detta är den linje, som är det mest behjärtansvärda, utan det är, när man blir tvungen att försämra en skolform. Det är där jag sagt att plats måste beredas även för sunda förnuftet vid handläggningen av frågorna.

Herr WIDÉN (fp):

Herr talman! När jag här drog fram frågan om B- eller A-skola, gjorde jag det egentligen endast såsom ett exempel för att belysa problemställningen. Frå-

Främjande av bostadsförsörjningen

gan angående övergång från B 1- till B 2-skola har ett organiskt sammanhang med den förra. Gör man ändring på den ena punkten, måste denna ändring följas av jämkningar på andra punkter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial nr 21 samt statsutskottets memorial nr 158 och 159.

§ 8

Främjande av bostadsförsörjningen (Forts.)

Herr talmannen anmälde, att överläggningen rörande statsutskottets utlåtande nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1955/56 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner, nu komme att fortsättas; och lämnades därvid, enligt förut skedd anteckning, ordet till

Herr PERSSON i Växjö (s), som yttrade:

Herr talman! Det är svårt att föra en diskussion med högern om bostadspolitiken, bland annat därför att det är svårt att få veta vad högern egentligen menar. Nu bortser jag från alla de mer eller mindre överdrivna eller missvisande påståendena från detta håll och tänker närmast på vad som skrivits i en motion i andra kammaren och i reservationerna. Det är en gruppmotion i andra kammaren, som jag här skulle vilja citera några saker ur, motion nr 663, som i första hand har undertecknats av herr Hjalmarson.

I denna motion säger man bland annat, att räntestegringen inte skall subventioneras på det sätt som föreslagits från Kungl. Maj:t. Då man behandlar relationen mellan inkomster och hyror, säger man bland annat: »Från 1945 till 1950 sjönk sålunda hyresprocenten,

Främjande av bostadsförsörjningen

räknat för hela landet, från 25 å 26 procent av inkomsten till 18 å 20 procent av densamma. Därefter har en ytterligare nedgång skett, så att inkomsttagarna numera torde betala i genomsnitt endast 15 procent av sina inkomster i hyra.» Nu finns det många olika kategorier »inkomsttagare», och man vet inte vilken högern har menat. Nedgången av hyresprocenten beror främst på inkomsthöjningar, sägs det. »Genom årets avtalsrörelse», fortsätter man, »har en ytterligare höjning på 8 å 10 procent kommit till stånd.»

Vidare talar man om bostadssociala utredningen, som hade menat att industriarbetarna i genomsnitt inte skulle behöva lägga ned mer än 20 procent av sin inkomst för en fullt modern 2-rumslägenhet. »Någon väsentlig höjning av bostadskostnaderna i hittills färdigställda hus behöver inte uppkomma», säger man. Man räknar inte heller med att det skall bli någon större höjning i de hus man bygger senare.

Emellertid verkar det som om man blivit litet mera osäker längre fram i motionen. I motiveringen till familjebostadsbidraget säger man: »I den mån en hyresstegring inträffar, bör den naturliga vägen då vara att höja familjebostadsbidraget.»

I reservationen har man glidit över till en helt annan uppfattning: »Först genom att byggnadsindustrien blir så rationaliserad att den kan framställa sina produkter till priser som den stora massan av medborgare har förmåga att själva betala blir det möjligt att komma till rätta med de problem som här är aktuella.» Först bevisar man alltså i motionen att den relativa hyresnivån nu är så låg att folk har råd att själva betala sina bostadskostnader. Sedan fortsätter man med att säga, att det kanske finns ett undantag från denna regel, det rätt viktiga undantaget att familjer med två eller flera barn — det kan röra sig om 1 300 000 människor här i landet, så det är inte småpotatis

precis — måste ha höjda familjebostadsbidrag för att kunna betala den höjning av bostadskostnaderna, som skulle bli följden av högerns förslag i dessa frågor. Till slut fastslår man att den stora massan av medborgare inte kan betala sina bostadskostnader själva ens för närvarande, eller i varje fall inte om man följer högerns linje i bostadspolitiken.

Jag vet, som jag sade, inte vad man egentligen menar med detta. Något riktigt ligger väl i alla dessa olika påståenden, men man kan å andra sidan säga, att det mesta som högern sagt i dessa frågor är oriktigt.

Den s. k. hyresprocenten har spökat i denna debatt, liksom i nästan alla debatter om bostadsfrågan. Man talar här om att hyran utgör 20 procent av inkomsten. Herr Rubbestad avsåg, sade han, 20 procent av den genomsnittliga inkomsten för en industriarbetare. Denna måttstock på hyresbetalningsförmågan härrör från bostadssociala utredningens slutbetänkande, del 1. Riksdagen anslöt sig 1946 och 1947 till huvudprinciperna i detta betänkande, även om besluten i många detaljer avvek från betänkandets förslag. Om man ser efter närmare, finner man att i detta betänkande användes denna hyresprocent-siffra inte som ett generellt mått på relationen mellan hyror och inkomster här i landet. För det första gällde beräkningen en ordentligt utrustad familjebostad om två rum och kök. En bostad om två rum och kök är för liten för många familjer här i landet, och om vi vill fortsätta med en progressiv bostadspolitik, kommer vi väl dithän, att vi betraktar trerumslägenheten som en mera normal familjebostad än tvårumslägenheten. Men för det andra framhöll man i bostadssociala utredningens betänkande: »När detta mått här väljes, är detta icke ett uttryck för en definitiv social målsättning. Valet har i närvarande sammanhang så till vida fog för sig, att ett realiserande av nämnda

hyresprocent skulle öka det relativa antalet (enligt definitionen) betalningskraftiga hushåll i stort sett så mycket som krävs för produktionsprogrammets genomförande. Även i denna fråga är det klokt att räkna med ett successivt framskjutande av positionerna allteftersom förutsättningarna förbättras i den fortsatta utvecklingen.»

Man skall alltså använda 20-procentsmättet med försiktighet. För det första måste fortfarande många familjer, om de vill ha en modern bostad som passar för deras familjetyp, betala mycket mera än 20 procent av sin inkomst i hyra. För det andra är det inte klart, att man när man har kommit till just denna balans mellan hyror och inkomster har nått ett sådant mål, att man kan känna sig tillfredsställd och stanna upp i ansträngningarna att pressa ned bostadskostnaderna.

Jag läste nyligen en artikel av departementschef Axel Skalts i Danmark, vari han säger om förhållandena i Danmark: »Före kriget kunde man räkna med att en arbetare i huvudstaden när han var fullt sysselsatt använde cirka 17 procent av sin inkomst till hyran. Under de gångna åren har inkomsterna stigit mer än hyrorna, och en motsvarande beräkning år 1951 visar, att i genomsnitt endast 9 procent av inkomsten går till hyran.» Nu tillhör jag dem som är mycket rädda för jämförelser mellan förhållandena i vårt land och andra länder. Sådana jämförelser är i allmänhet missvisande, men det är inte säkert, att vi i fråga om hyreskostnader ligger så väl till, som man många gånger föreställer sig.

I den diskussion som förts — och det är för resten så i alla de diskussioner som förs i bostadspolitiska frågor — spelar byggnadskostnaderna och arbetet för att åstadkomma billigare bostäder mycket stor roll. Utgångspunkten tycks alltid vara att bostadsbyggnadskostnaderna i detta land skulle ha stigit så avsevärt mycket mer än i andra

Främjande av bostadsförsörjningen

länder, att vårt land skulle ligga i särklass. Nu skall man, som jag förut sade, ta jämförelser med andra länder med reservation. Men i en rapport, som utarbetats av Förenta Nationernas europakommission om bostadsförsörjning och bostadspolitik i Europa 1953, finns en tabell intagen som visar att vi inte alls står i någon särklass när det gäller byggnadskostnadsökningen från före kriget och fram till nu. Här har man gjort en jämförelse mellan indextalen för hyror, levnadskostnader exklusive hyror och byggnadskostnader 1938 och 1953. Det visar sig att i Sverige har levnadskostnaderna och byggnadskostnaderna stigit praktiskt taget parallellt. Levnadskostnaderna har stigit till 210 och byggnadskostnaderna till 213. Det är en så liten skillnad att man kan säga att byggnadskostnadsstegringen och levnadskostnadsstegringen har varit densamma under denna tid. Praktiskt taget vilket annat land man vill jämföra med utom möjligen Schweiz har en större skillnad att uppvisa. Det är alltså inte utan vidare ett axiom att byggnadskostnaderna här i landet skulle ha stegrats på ett sådant sätt att vi i det avseendet skulle ligga i särklass. Den utgångspunkten skall man heller inte glömma när man diskuterar dessa frågor. Jag skall sedan inte närmare ingå på dem.

Till utskottsutlåtandet är fogade två yttranden, ett från bostadsstyrelsen och ett från statens nämnd för byggnadsforskning. Det är yttranden över rationalisering och förbilligande av bostadsbyggandet. Jag hänvisar faktiskt kammarens ledamöter till att läsa igenom dessa yttranden. Där framgår bl. a. att man inte genom att bygga några stycken experimenthus — även om kostnaderna för dem blir relativt låga — kan bevisa någonting om möjligheten att bygga billigare över hela landet. Det framgår vidare att man beträffande sådana experimenthus måste ha en tämligen lång erfarenhet av driftskostnader-

Främjande av bostadsförsörjningen

na innan man vet någonting om hur stora de årliga bostadskostnaderna blir i jämförelse med kostnaderna i andra hus. Detta tror jag utan vidare kan sägas ha blivit fastslaget i dessa båda yttranden.

Sedan finns det ju också det som är mera positivt, och jag tror att det ligger mycket däri. Experimentverksamhet och rationaliseringsverksamhet över huvud taget kan ändå på längre sikt resultera i sänkta byggnadskostnader och därmed billigare bostadskostnader, och det är väl så man måste se hela detta problem och allt det arbete som pågått och som alla är intresserade av. På den punkten kan jag inte gå så långt i misstro mot byggnadsföretag av olika slag, kommunala företag, kooperativa företag och enskilda byggmästare, som högern ofta gör. Man får räkna med att den verksamhet som pågår så småningom kommer att ge utslag i form av sänkta kostnader.

Om man till det som statens nämnd för byggnadsforskning och bostadsstyrelsen sagt i sina yttranden lägger det uttalande som socialministern i går citerade ur en tidskrift, som är representativ för stora delar av den ledande byggnadsföretagarvärlden, får man en uppfattning om hur den förnämsta sakkunskapen i detta land ser på dessa problem. Sedan står det ju var och en fritt att välja om man vill tro att det ligger något i dessa yttranden eller om man tror att högern har rätt när den talar om att man genom att bygga en rad höger- och vänsterhus under ett valår har bevisat att man nu i hela landet kan bygga egna hem 20 procent billigare än man tidigare gjort.

I detta avseende skulle jag vilja tillägga att det enligt min mening starkt bör understrykas att man kanske inte skall vänta sig några mera betydande kostnadsänkningar på bostadsbyggandets område inom den allra närmaste tiden. Man skall kanske inte bortse från att det finns faktorer som kan verka

i kostnadshöjande riktning. Det behövs t. ex. inte så stor höjning av materialpriserna för att den rationaliseringsvinst som kan uppnås ganska snabbt skall neutraliseras. När man resonerar om dessa frågor skall man alltså inte glömma bort att det också finns tendenser som verkar i kostnadshöjande riktning.

Jag skulle vilja upprepa vad jag sade i remissdebatten, nämligen att det inte är anledning att söka inge folk föreställningen att det förhållandet att några experimenthus byggts är av så revolutionerande betydelse att man utan vidare kan sänka byggnadskostnaderna och därmed de årliga bostadskostnaderna mycket kraftigt.

Jag skulle härefter vilja säga några ord om vad högerns förslag rörande statens stöd åt bostadsförsörjningen leder till för de arma barnfamiljerna, som skulle drabbas av detta partis förälskelse, om vi nu inte, vilket jag hoppas, kan förhindra denna kärlek att nå sin fullbordan. Finge högern praktisera sin politik tror jag nämligen att det skulle bli en ypperlig illustration till ordspråket: Den man älskar, den agar man. Högerns förslag i fråga om de s. k. generella subventionerna och familjebostadsbidragen leder ju för de allra flesta familjer i detta land inte till något annat än en kraftig höjning av de årliga bostadskostnaderna. När jag exemplifierar detta skall jag utgå från den beräkning som intagits i utskottsutlåtandet, men jag skall gå på det lägsta alternativet. Denna beräkning är redan från början ett minimalalternativ. Höjningen av hyrorna blir genomsnittligt högre än vad jag kommer att redovisa, men det spelar ingen roll, ty man kan hålla sig ganska lågt och ta det allra lägsta alternativet som finns och ändå bevisa att det inte är riktigt då högern, som den tidigare gjort, vill göra gällande att den särskilt slår vakt om de familjer som har familjebostadsbidrag av olika typer.

Främjande av bostadsförsörjningen

Vi har här i landet bortåt en miljon barnfamiljer, av vilka nära 500 000 är enbarnsfamiljer. Om högern får sin vilja igenom måste dessa familjer bära hela hyreshöjningen. De har ju inte några familjebostadsbidrag och får inte några höjda bidrag. Tar man dessutom i betraktande att högern vill gå in för en skattesänkning genom ianspråktagande av medel som nu används för bostadssubventioneringen, får man väl som herr Cassel räkna med de 60 procent inkomsttagare som har 10 000 kronor eller därunder i årsinkomst. Det var ju de som fick betala en stor del av dessa subventioner. Om jag skulle ta ett genomsnitt beträffande den skattesänkning som högern föreslagit för dem som har 10 000 kronor eller därunder i inkomst, kommer jag inte så högt som till 60 kronor om året, men jag skall ändå använda denna genomsnittssiffra, ty, som jag tidigare sade, man kommer till »goda» resultat hur man än räknar när man ser på högerns förslag i dessa frågor. Enbarnsfamiljerna får då en hyreshöjning på 450 kronor i tvårumslägenheter och en sänkning av skatten med 60 kronor. Det gör 390 kronor i höjning. Dessa familjer har inte några bidrag tidigare och får inte något tillägg enligt högerns förslag. Dessa 390 kronor skall vi väl inte kalla familjebostadsbidrag utan familjebostadsavgifter. Det är alltså familjebostadsavgifter som högern här föreslår.

Det finns 308 000 tvåbarnsfamiljer — jag vet vad som här kommer att invändas och skall ta upp det senare. För dessa familjer föreslår högern en höjning av bidragen med 40 kronor, d. v. s. 20 kronor per barn. Det betyder att denna tvåbarnsfamilj får en höjning av sin hyra på endast 350 kronor. Om jag på detta sätt räknar undan för undan enligt högerns förslag kommer jag till 330 kronor för en trebarnsfamilj, 310 kronor för en fyrbarnsfamilj, 365 kronor för en fembarnsfamilj, ty en sådan familj behöver tre rum och kök, och

345 kronor för en sexbarnsfamilj. Detta gäller sålunda familjer som har helt bidrag.

Sedan finns det familjer som har förhöjt bidrag, och dem vill högern ge ytterligare subventioner med 100 kronor per barn från tre barn och upp till åtta barn. Om jag räknar på samma sätt beträffande dessa familjer kommer jag till att det för alla familjer fram till dem som har sex barn eller flera blir en höjning av bostadskostnaderna. Jag räknar då med en skattesänkning och med de höjda familjebostadsbidragen. För dem som har sex barn blir det ett tillskott på 55 kronor och för dem som har sju barn ett tillskott på 155 kronor.

Det blir en förbättring, men det gäller bara dem som har förhöjda bostadsbidrag, och jag skulle tro att det inte finns mer än ett eller annat hundratal sådana familjer i landet — jag törs i varje fall garantera att det inte finns 500. Av denna nära en miljon barnfamiljer skulle följaktligen alla utom högst 500 få en höjning av sina bostadskostnader.

Nu menar väl högern att vanligt folk inte genomskådar detta. Bostadspolitik och bidragsgivningen är ju besvärliga saker, och högern kan ändå visa på att den föreslår 20 kronor mer respektive 100 kronor mer i bidrag. De vanliga vardagsmänniskorna tycker naturligtvis att det ändå är gentilt av högern att visa sådan förståelse för deras svårigheter och problem.

Jag vet vad man kommer att invända mot resonemanget: Man kommer att säga att det är de som flyttar in i nya lägenheter som drabbas av de ökade kostnaderna, medan alla de andra inte drabbas. Det är samma resonemang som när högern talar om de bostadslösa och om vagnsstäderskan, som får betala hyra för personer som har 30 000 kronor i inkomst. Vagnsstäderskan får punga ut med 58 kronor om året i skatt

Främjande av bostadsförsörjningen

för att betala hyressubventionen åt högerns 30 000-kronorskarl.

Om inte räntehöjningen kompenseras, kommer den så småningom att slå igenom i statsbelånade hus som uppförts efter början av 1940-talet. Man kan väl inte heller räkna med att höja hyran med omkring 30 procent i de hus som byggs efter detta och som blir dyra ändå och låta hyrorna ligga stilla i hus som byggts tidigare. En sådan hyressplittring är omöjlig även av reella skäl. Om vi finge en sådan hyreshöjning i hus som nu skall byggas kommer nämligen, såsom socialministern påpekade, löntagarna att kräva kompensation för hyreshöjningen. Om löntagarna gör det, slår det igenom i högre driftkostnader i alla hus, och det medför att hyrorna där måste höjas. Så småningom medför det att taxeringsvärdena stiger, och när hyrorna höjs måste man ha större utrymme för hyresförluster o. s. v. Det går inte att komma ifrån att en politik enligt högerns förslag kommer att leda till en mycket kraftig hyreshöjning för alla hyreshus i detta land.

Nu säger man kanske: Skall vi nu subventionera de nya husen? Det är ju många som inte bor i sådana hus, och det finns ju så många bostadslösa. Skall de vara med om att betala subventionerna?

Jag anser att vi så småningom skall avveckla de generella subventionerna, men det måste gå till på ett rimligt sätt. Om man inte kan klara av detta på ett rimligt sätt, kommer det att leda till sådana konsekvenser som jag nyss nämnde. Det betyder att den här vagnstaderskan, som bor i ett gammalt hus någonstans på Söder och betalar 58 kronor i skatt för bostadssubventioner, får räkna med en hyreshöjning som blir bra mycket större än 58 kronor. Även de som bor i gamla hus har intresse av att se till, för det första att hyresnivån hålls så jämn som möjligt och för det andra att vi inte får så stora hyreshöjningar i de hus som byggs nu, att man

blir tvungen att kraftigt släppa upp hyran också i gamla hus.

Så har vi till slut kvar de bostadslösa. Men vilka är det? Det är ju inte riktigt samma människor som är bostadslösa i år som de som var bostadslösa i fjol. Varje år lämnar en hel mängd familjer bostadskön och flyttar in i nybyggda bostäder, där hyrorna skulle springa kraftigt i höjden, om högern fick hållas. Sedan kommer det till nya bostadssökande som står i bostadskön något eller några år och därefter får bostäder. Har inte de intresse av att det förs en hyres- och bostadspolitik som innebär att det inte uppstår sådana här fantastiska språng i hyreskostnaderna som en politik i enlighet med högerns förslag skulle leda till? Man bör vara på det klara med att det förhåller sig på det sättet.

Jag har nu bara talat litet om konsekvenserna av en bostadspolitik sådan som den högern har föreslagit i år. Jag skall inte gå in på folkpartiets förslag i olika hänseenden. Jag tror inte det tjänar så värst mycket till. Jag tror till och med att herr Gustafsson i Skellefteå har rätt när han säger, att de många reservationerna i utskottsutlåtandet som talar om att det råder mycket delade meningar när det gäller bostadspolitiken icke riktigt avspeglar det verkliga förhållandet. Det är uppenbart att det i långa stycken råder samstämmighet åtminstone mellan oss och folkpartiet. Det kan man inte komma ifrån, även om meningarna är delade när det gäller vissa detaljer.

Emellertid har ju folkpartiet efter sitt påhitt i fjol att man skulle betala bostadssubventionerna med lån en sådan sorglig upplevelse då valresultatet blev kungjort, att jag tycker att man i riksdagens slutskede skall vara vänlig och generös och inte diskutera det för mycket. Därför skall jag inte här i kammaren säga ett dugg om folkpartiet och dess bostadspolitik.

Jag har med tillfredsställelse lyssnat

Främjande av bostadsförsörjningen

till socialministerns uttalande att regeringen med alla till buds stående medel försöker tillse, att finansieringen av bostadsbyggandet enligt programmet för innevarande år inte skall äventyras. Enligt min mening kan det inte vara riktigt att regeringen och riksdagen skall gå in för ett bostadsbyggnadsprogram, som sedan inte kan fullföljas därför att man inte kan ställa finansiella resurser till förfogande, utan det är naturligtvis den riktiga vägen att regeringen och andra krafter, som här kan ha inflytande, gör så mycket som möjligt för att man skall kunna finansiera bostadsbyggandet på ett hyggligt sätt.

För min del har jag den meningen, att de uppnådda resultaten av den förda bostadspolitiken visar, att de huvudlinjer vi följt varit riktiga, och det kan inte vara någon anledning för oss att gå ifrån de huvudlinjerna. Sedan kan vi hålla på och tvista om detaljer i hur stor utsträckning som helst, det kan väl inte skada det heller.

Det är med stöd av detta, herr talman, som jag för min del vill yrka bifall till utskottets utlåtande i samtliga punkter.

Härefter anförde:

Herr CASSEL (h) kort genmäle:

Herr talman! Om det är någon som har lyssnat till herr Perssons i Växjö framställning angående högerns bostadspolitik i den förhoppningen att av denna framställning få någon lärdom om vad högern verkligen vill, måste denne någon ha blivit i högsta grad besviken. Den framställning som herr Persson ger är en vrågbild av vad högern velat åstadkomma. Herr Persson hoppade helt över den grundläggande principen för högerns tankegångar, nämligen att det här gäller att pressa ned bostadskostnaderna och därmed boendekostnaderna. Gör vi inte detta utan behåller det nuvarande systemet med generella subventioner, kan vi vara övertygade om att dessa byggnadskost-

nader och därmed de verkliga boendekostnaderna undan för undan stiger.

Sedan säger herr Persson att folk inte längre skall bo i tvårumslägenheter utan i tretrumslägenheter. Det har herr Persson innerligt rätt i, det tycker jag också. Men är det rimligt att i en situation, där vi har nära hundratusen bostadslösa, flytta fram våra positioner på det sättet? Vore det inte skäl att först se till att vi får de bostadslösa under tak och sedan gå vidare undan för undan och se till att folk kan få ett bättre bostadsutrymme?

Herr Persson talar om den vagnstäderska, som skulle betala 58 kronor för att en trettiotusenkronorsman skulle bo bättre, och så säger han att de bostadslösa skall man inte bry sig om, ty om några år upphör de att vara bostadslösa och får nytta och glädje av de subventioner, som lämnas till nybebyggelsen. Det kan vara riktigt, men hur ställer det sig för dem som bor på landet, jordbrukarna? Får de någonsin någon glädje av dessa subventioner?

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Varje år vi diskuterar bostadsfrågan här i riksdagen får man ett intryck av att regeringen inte riktigt behärskar problemet eller i varje fall inte vågar ta itu med det på allvar. Ibland får man t. o. m. ett intryck av att den känner sig ganska hjälplös. Uppenbart är att en lösning av bostadsfrågan, som man fullt riktigt förklarar vara vår tids största sociala problem, inte kan ske genom de åtgärder regeringen föreslår. En lösning av problemet förutsätter att tillgången på bostäder blir tillräcklig. Det betyder att samhället måste svara för hela bostadsförsörjningen, göra slut på spekulatio- nen inte minst på materialproduktio- nens område och bygga bostäder i tillräcklig omfattning till rimliga hyror.

Det är onödigt att i detta sammanhang belysa bostadsfrågans läge. Alla

Främjande av bostadsförsörjningen

måste ju vid det här laget vara medvetna om att läget förvärras år från år. Jag vill bara nämna att antalet bostadsökande i Göteborg under år 1954 ökade med tio procent. Förhållandet är enahanda i de flesta städer och andra tätorter i landet.

Eftersläpningen har under de senaste åren varit en konstant företeelse. Regeringen har mer eller mindre passivt åsett denna utveckling eller rättare sagt återveckling. Den har tröstat sig med — det gjorde socialministern också i går — att det nu byggs flera bostäder än tidigare. Men det förändrar inte alls det faktum att läget förvärras genom att bostadsbyggandet inte håller takt med utvecklingen i övrigt, och det är denna fråga som är av avgörande betydelse, oberoende av vilka stor slagna siffror man än redovisar om antalet färdigställda lägenheter.

Detta är enligt vår mening synnerligen anmärkningsvärt. Bostadsfrågans läge är sådant att det borde vara tabu för investeringsbegränsningar. Regeringen kan inte försvara sig med det numera så moderna talesättet om »överansträngning av våra resurser». Detta talesätt har tillämpning bara på ett område: de alltmer svindlande militära utgifterna innebär en verklig »överansträngning av våra resurser». Men ett tillgodoseende av folkets behov av goda och sunda bostäder kan aldrig betyda en överansträngning. Tvärtom innebär en lösning av bostadsfrågan enligt min mening en förstärkning av våra resurser — det är dock den mänskliga arbetskraften och endast den som genom sitt värdeskapande skall ge oss tillräckliga resurser.

I en situation då de som helt saknar egen bostad snarare över- än understiger 100 000 föreslår nu regeringen att bostadsbyggandet skall bromsas. Det finns möjligheter att färdigställa 60 000—65 000 lägenheter under innevarande år. Bostadsstyrelsen har också rekommenderat en lånegivning med

hänsyn till denna möjlighet. Om man följde bostadsstyrelsens rekommendationer, skulle man antligen kunna åtminstone påbörja uppfyllandet av det gamla löftet om en bostadsproduktion som successivt avverkar eftersläpningen.

Den föreslagna nedskärningen motiveras med behovet av investeringsbegränsning. Denna motivering känner man igen från tidigare tillfällen. Den har alltid använts som betäckning för oförmågan och bristen på mod att ta krafttag i vår tids största sociala fråga. Bostadsinvesteringarna har under de senaste åren fått tjäna som en regulator av den samhällsekonomiska balansen, som enligt den ekonomiska expertisen numera befinner sig i ständig sjönöd.

Vi för vår del vägrar absolut att godkänna talet om att ett ökat bostadsbyggande betyder en »överansträngning av våra resurser». Vi betraktar sådant tal som en förevändning, som skall dölja oförmågan och bristen på handlingskraft. I en motion har vi därför reserverat oss mot begränsningen av bostadsproduktionen och påyrkat att riksdagen följer bostadsstyrelsens förslag, vilket förutsätter en igångsättning av upp till 65 000 lägenheter, att lån från lånefonden må meddelas intill ett belopp av 790 miljoner, att till lånefonden anvisas ett investeringsanslag av 645 miljoner, att tilläggs lån meddelas intill ett belopp av 230 miljoner samt att till tilläggs lån för viss bostadsbyggnadsverksamhet anvisas ett investeringsanslag av 240 miljoner kronor.

Detta är ett minimum av vad som erfordras för ett tillgodoseende av de mest trängande behoven. Jag vill än en gång understryka, att förslagen ansluter sig till vad bostadsstyrelsen ansett vara behövligt för en i andra avseenden möjlig bostadsproduktion.

Jag går så över till en annan fråga, som vi också gjort till föremål för en motion. Regeringens fatala beslut att

höja räntan skapar självfallet ökade svårigheter för bostadsbyggandet. Framför allt föreligger uppenbar risk för att de redan tidigare höga hyrorna kommer att drivas kraftigt i höjden. Här har vi sålunda åter att göra med en regeringsåtgärd som avgjort kan komma att påverka läget på bostadsmarknaden i försämrande riktning. Räntehöjningen genomfördes ju i all hast — jag höll på att säga i ren panik — utan att regeringen tagit ställning till huruvida den skulle få slå igenom i hyrorna eller inte.

Socialminister Sträng uttalade i Dagens Nyheter den 19 april: »Nu får vi ta oss en grundlig funderare på om hyrorna skall skyddas eller om räntehöjningen skall få slå igenom.» Resultatet av detta funderande blev att regeringen framlade en proposition, nr 194. Det beräknas att denna proposition endast får begränsad räckvidd. Uppgifterna har varierat, och det talas i propositionen om cirka 30 procent av fastighetsbeståndet, men vi är för vår del övertygade om att siffran mera närmar sig 20 procent. I de övriga 70 eller 80 procenten — d. v. s. fastigheter som byggts före 1941 — skulle man få räkna med hyreshöjningar. Om storleken av dessa höjningar föreligger divergerande uppgifter, ehuru divergenserna inte är så stora. Finansminister Sköld förklarade i investeringsdebatten den 9 februari: »Jag kan utan vidare säga, att om det här i Sverige sker en räntehöjning på 1 procent, så kommer det att bli prisstegringar på livsmedel, och hyrorna kommer att stiga. I det långa loppet kommer denna höjning av hyrorna att uppgå till 14 procent.»

Skånska Dagbladet skrev den 2 april: »En höjning av hyrorna kan inte undvikas. Det är i första hand hyrorna i äldre fastigheter, byggda före kriget, som kommer i farozonen. Man får säkerligen räkna med en hyresstegring på 15 procent. Det kommer att kännas»

Främjande av bostadsförsörjningen

— slutar tidningen — »för många hyresgäster.»

Morgon-Tidningen skrev den 20 april i en fyrspaltig rubrik: »Höjd hyra ofrånkomlig i hus byggda före 1942» och fortsatte sedan i ingressen: »En höjning av hyrorna med cirka 10 procent i äldre fastigheter, d. v. s. i hus byggda före 1942, blir en ofrånkomlig följd av riksbankens beslut att höja diskontot med 1 procent.»

På grund av räntehöjningen har också Hyresgästernas riksförbund i skrivelse till regeringen begärt åtgärder för att skydda hyresnivån även i det äldre fastighetsbeståndet.

Om räntehöjningens verkningar för egnahemsägare skrev Stockholms-Tidningen den 19 april: »För ett eget hem i 50 000-kronorsklassen med bottenlån på 25 000 kronor till 3 procent innebär en höjning till 4 procent att egnahemsägaren får sin årskostnad höjd med 250 kronor utöver nuvarande ränteutgifter.»

Ja, det blir konsekvenserna av räntestegringen, när det gäller hyrorna. Detta står i bestämd motsättning till vad man fick läsa i socialdemokratiska partiets valbroschyr 1954, där man hade en rubrik »Kamp för bättre bostäder» och en underrubrik som löd »Vilka hushåll skulle drabbas av en hyreshöjning?» Svaret blir: Man kan tryggt utgå ifrån att i första hand hushåll med små inkomster — det må sedan vara fråga om familjer, pensionärer eller ogifta — skulle drabbas av en kraftig hyreshöjning.

Om räntehöjningens inverkan på bostadsproduktionen förklarade chefen för bostadsstyrelsen, generaldirektör Alf Johansson, då han talade den 21 april inför Nationalekonomiska föreningen enligt referat i Svenska Dagbladet följande: »Det finns risk för att bostadsbyggandet under senvåren och sommaren kan komma in i ett krisartat tillstånd. Det viktigaste är nu att beviljade byggnadskreditiv avlyftas i normal

Främjande av bostadsförsörjningen

ordning och att pengar till nya byggnadslån kan anskaffas, så att en bostadsproduktion av nuvarande storlek upprätthålles. Bostadsbyggandet måste med andra ord på något sätt avskärmas från de kreditsvårigheter, som nu kommer att drabba andra investeringar.»

Man måste fråga sig: Vad vill regeringen och vad ämnar den göra för att hindra de befarade hyreshöjningarna? Skall man döma av vad socialministern uttalade här i går är man tydligen inställd på att inte gå längre än vad som föreslås i proposition nr 194, d. v. s. att för mellan 70 och 80 procent av lägenheterna här i landet skulle man tillåta att räntestegringen slår igenom i form av höjda hyror.

Utskottet, vars majoritet inte lär vara alldeles fri från inflytande från regeringen, har inte heller velat göra någonting mera än vad regeringen föreslår i proposition 194. Det innebär alltså att åtgärderna för att förhindra de ödesdigra verkningarna av räntestegringen endast kommer att gälla en mindre procent av lägenhetsbeståndet. Mellan 70 och 80 procent blir lämnade utanför.

Vi har i en motion påyrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till riksdagen om sådana åtgärder, att hyresstegring kan undvikas i all bostadsbebyggelse. Utskottet har, som jag tidigare nämnt, ställt sig avvisande. Jag skulle vilja fråga: Kan verkligen riksdagen ta på sitt ansvar att förvärra läget på bostadsmarknaden genom att låta räntestegringen slå igenom i form av höjda hyror? Jag är förvissad om att landets hyresgäster mycket noga kommer att följa vad som sker i denna fråga. En hyresstegring för det stora flertalet av landets hyresgäster skall med säkerhet utlösa en proteststorm, som inte kommer att stå tillbaka för den som fällde det olyckliga projektet om tvångssparande.

Det är uppenbart att regeringens svaga position i bostadsfrågan utnyttjats

av den borgerliga s. k. oppositionen. Högern och folkpartiet har under senare år gjort den ena djärva framstötten efter den andra. Kravet på en avveckling av subventionspolitiken är ett av de mera framträdande. Att den privata byggnadsproduktionen skall få friare spelrum är ett annat. Tyvärr faller regeringen och dess partier undan för framför allt det förstnämnda kravet, och en successiv avveckling av subventionerna ställs nu som perspektiv också av utskottet.

Jag vill här förklara, att vi är motståndare till en avveckling av subventionerna. Jag måste säga att det verkade nästan som en västgöta klimax på herr Perssons i Växjö eljest utomordentliga anförande, när han förklarade att också han var anhängare av en avveckling av subventionerna.

Vi har den meningen, att förhållandena här i landet är sådana på bostadsbyggandets område, att därest man vill bibehålla den standard som vi nu gått in för och som vi naturligtvis måste räkna med skall förbättras, kommer vi inte ifrån att subventionera ett mycket stort antal av hyresgästerna här i landet. Hyresnivån är nämligen så hög, att det inte finns möjlighet för en familj att betala hyran för en lägenhet med god standard utan att på ett eller annat sätt få subvention av staten.

Om man går in för en avveckling av subventionerna, kommer det självfallet att betyda att många familjer får en hyreskostnad, som de inte förmår bära. Högerns och folkpartiets linje innebär alltså en avgjord försämring för de små löntagarna, och detta faktum kan inte döljas av att man samtidigt för fram krav exempelvis på att bostadsbyggandet skall ökas. För övrigt har man rätt att ifrågasätta, om detta krav från högern och folkpartiet är allvarligt menat. Jag vill erinra om att då vi den 11 februari i år behandlade utgifter på tilläggsstat II, lånefonden för bostadsbyggande, hade varken högern eller

folkpartiet något som helst att invända mot statsutskottets enhälliga förslag, som gick ut på att godkänna den investeringsbegränsning som förordades och som hade samma innehåll som vad som nu föreslås. Högern och folkpartiet godkände då faktiskt i princip det samma som man nu föreslår, den sanningen kan inte rubbas, men båda partierna är utan tvivel ute för att gagna andra intressen än hyresgästernas.

Herr talman! Med vad jag här anfört ber jag att få yrka bifall till motionen i andra kammaren nr 287 och motionen i första kammaren nr 527.

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! Jag tar till orda i den här bostadsdebatten med ett kort inlägg i anledning av en motion om utredning och förslag till statliga åtgärder i syfte att hyran för specialinredd invalidlägenhet icke skall bli högre än för en vanlig lägenhet. Utskottet har i det föreliggande utlåtandet sagt sig icke kunna biträda motionärernas hemställan. Man har därvid åberopat den ståndpunkt, som riksdagen intog 1953 till frågan om ett särskilt bostadsbidrag för täckande av speciella bostadsbehov.

Jag skall inte ingå på bostadsutredningens förslag till särskilt bostadsbidrag, även om det skulle vara frestande att göra det i detta sammanhang. Men jag vill erinra om att när riksdagen 1953 behandlade den här frågan förelåg i första kammaren en motion av herr Einar Eriksson m. fl. och i andra kammaren en av fru Wallin m. fl., vari hemställdes om bostadsbidrag till ensamstående mödrar med ett barn. I sitt utlåtande över motionerna sade statsutskottet att det delade departementschefens ståndpunkt, att ifrågasvarande hjälpbehov icke borde täckas inom bostadspolitikens ram. Men så fortsatte utskottet, och det vill jag särskilt fästa uppmärksamheten på: »Utskottet anser ändock att skäl talar för att frågan om bostadsbidrag till ensam-

stående mödrar med ett barn framdeles på nytt upptages till övervägande.» Jag fäster uppmärksamheten på detta. Riksdagen godkände detta utlåtande, och skrivelsen i anledning därav innebär följaktligen en hemställan från riksdagen till socialdepartementet på den punkten.

Av skrivningen i dag sådan den föreligger i anledning av motionen angående invalidlägenheterna kan man få den uppfattningen, att man numera inom statsutskottet även på den punkten har intagit en ny ståndpunkt.

Jag vill säga att riksdagen menade nog allvar med sitt ställningstagande beträffande ensamstående mödrar med ett barn. Enligt bostadsutredningens förslag om ett särskilt bostadsbidrag skulle bidrag utgå till hushåll, vilka på grund av särskilda omständigheter har speciella bostadsbehov. Till den gruppen hör utan tvivel vanföra och invalider. Det är naturligtvis också riktigt att riksdagen följde departementschefen men med det undantag jag här har nämnt.

På denna punkt ville riksdagen ha en förnyad prövning, och jag tycker att mycket starka skäl talar för att om en särskild sådan prövning skall göras den även bör omfatta vanföra och invalider. Det kan ju ändå inte vara rimligt, att merkostnaderna för inredande av speciallägenheter för invalider slås ut på samtliga lägenheter. Alla är väl överens om att det bästa är att dessa bostäder insprängs i det vanliga bostadsbeståndet. Man vill inte att det på detta område lika litet som på andra områden skall byggas särskilda kategorihus. Behovet av sådana specialinredda lägenheter behöver jag inte särskilt orda om. Det är uppenbart för var och en som ägnat denna fråga aldrig så liten uppmärksamhet. Jag skall här helt kort hänvisa till vad som sagts i motionen, där också merkostnaden för inredande av invalidlägenheter av olika typer redovisas. Kostnadsuppgifterna där byg-

Främjande av bostadsförsörjningen

ger emellertid på utredningar som är gjorda i Malmö, och det är inte säkert att kostnaderna är likartade på andra håll. Det är därför önskvärt att det på denna punkt görs en närmare utredning.

I sin skrivning synes utskottet närmast ha tänkt på det särskilda bostadsbidraget. Jag vill påpeka att motionärerna inte närmast tänkt på detta utan främst tänkt sig att merkostnaderna skulle kunna skäras bort på en gång ur produktionskostnaderna genom en utvidgning av tilläggslånet, men motionärerna står också öppna för andra lösningar. De har endast velat att frågan skulle utredas och att det skulle framkomma förslag till lösningar.

När departementschefen 1953 uttalade sin förhoppning, att kommunerna skulle visa sig villiga att beakta dessa särskilda behov, var han enligt min mening väl optimistisk. Jag skall inte närmare ingå på den saken.

Jag skall bara i korthet konstatera hur läget är i dag. Frågan om vem som skall betala merkostnaden, när man inreder speciallägenheter för invalider, är nämligen inte löst, och det kan inte anses rimligt, som jag tidigare sagt, att denna kostnad slås ut på hyresgästerna i flerfamiljshus. Lika orättvist ter det sig ur min synpunkt, att kostnaden helt skulle bestridas av invaliderna. De har ju inte större möjligheter att betala högre hyror än andra, snarare tvärtom.

Jag vill till slut framhålla angelägenheten av att statsmakterna ägnar invalidernas bostadsfråga all uppmärksamhet, och med dessa ord ber jag att få yrka bifall till motionen II: 275.

Häruti instämde fru *Lindskog* (s), herr *Lundqvist* (s), fru *Wallin* (s), fru *Lewén Eliasson* (s) och fru *Holmqvist* (s).

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

Beträffande *punkten I*, gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till

utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 1 a) av herr Bergh m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 1 b) av herr Ohlson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 3:o) anmärkta propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten I. i utskottets utlåtande nr 150, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen nr 1 b) av herr Ohlson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 129 ja och 51 nej, varjämte 26 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Beträffande *punkten II*, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till reservationen 2) av herr Bergh m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given

varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten II. i utskottets utlåtande nr 150, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen nr 2) av herr Bergh m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Cassel begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 166 ja och 29 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets gjorda hemställan.

I avseende å *punkten III.* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den med 3) a) betecknade reservationen av herr Bergh m. fl.; 3:o) bifall till reservationen 3) b) av herr Ohlon m. fl.; samt 4:o) bifall till utskottets förslag med den ändrade motivering, som föreslagits i reservationen 3) c) av herr Pålsson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de tre återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Wedén votering, i anledning varav och sedan till kontra-

Främjande av bostadsförsörjningen

proposition i denna votering antagits den vid 3:o) anmärkta propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten III. i statsutskottets utlåtande nr 150 antager det förslag, som innefattas i reservationen nr 3) a) av herr Bergh m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 3) b) av herr Ohlon m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 78 ja och 68 nej, varjämte 59 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herr Bergh m. fl. avgivna reservationen nr 3) a).

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten III. i utskottets utlåtande nr 150, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen nr 3) a) av herr Bergh m. fl.

Främjande av bostadsförsörjningen

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Cassel begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 126 ja och 26 nej, varjämte 57 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Beträffande *punkten IV.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 4) av herr Ohlon m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

I avseende å *punkten V.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den med 5) betecknade reservationen av herr Bergh m. fl., och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i *punkten V.* i utskottets utlåtande nr 150, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen nr 5) av herr Bergh m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av

kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Beträffande *punkten VI.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 6) av herr Ohlon m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Med avseende å *punkten VII.* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 7 a) av herr Bergh m. fl.; 3:o) bifall till reservationen 7 b) av herr Ohlon m. fl.; 4:o) bifall till utskottets förslag med den ändring i motiveeringen som föreslagits i reservationen 7 c) av herr Pålsson m. fl.; samt 5:o) bifall till motionen I: 527 av herrar Norling och Helmer Persson såvitt avsåg denna fråga; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härefter gav herr talmannen propositioner i fråga om *punkten VIII.*, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i denna del dels ock på bifall till reservationen 8) av herr Bergh m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

I avseende å *punkten IX.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den med 9) betecknade reservationen av herr Ohlon m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i *punkten IX.* i utskottets utlåtande nr 150, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammararen bifallit reservationen nr 9) av herr Ohlon m. fl.

Sedan kammararens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammararens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 130 ja och 81 nej, varjämte en av kammararens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammararen hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Beträffande *punkten X.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändrade motivering, som föreslagits i reservationen 10) av herr Ohlon m. fl.; och biföll kammararen utskottets hemställan.

I avseende å *punkten XI.* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 11 a) av herr Bergh m. fl.; 3:o) bifall till reservationen 11 b) av herr Ohlon m. fl.; 4:o) bifall till reservationen 11 c) av herr Pålsson m. fl.; samt 5:o) bifall till motionerna I:222 av herrar Norling och Öhman samt II:287 av herrar Senander och Johansson i Stockholm, såvitt avsåg denna fråga; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de fyra återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äska-

Främjande av bostadsförsörjningen

de likväl herr Rubbestad votering, i anledning varav och sedan till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen antagits den vid 4:o) anmärkta propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammararen till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten XI. i statsutskottets utlåtande nr 150 antager det förslag, som innefattas i reservationen nr 11 b) av herr Ohlon m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammararen till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 11 c) av herr Pålsson m. fl.

Sedan kammararens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammararens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Rubbestad begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 87 ja och 59 nej, varjämte 67 av kammararens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammararen hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herr Ohlon m. fl. avgivna reservationen nr 11 b).

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammararen bifaller statsutskottets hemställan i punkten XI. i utskottets utlåtande nr 150, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Främjande av bostadsförsörjningen

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen nr 11 b) av herr Ohlon m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här- efter ånyo intagit sina platser och sist- nämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes om- röstning genom uppresning. Därvid be- fanns flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemstäl- lan.

Beträffande *punkten XII.* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 12 a) av herr Bergh m. fl.; 3:o) bifall till reservationen 12 b) av herr Ohlon m. fl.; samt 4:o) bifall till motionen I: 527 av herrar Norling och Helmer Persson, såvitt av- såg denna fråga; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Beträffande *punkten XIII.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 13) av herr Bergh m. fl.; och biföll kammaren ut- skottets hemställan.

I avseende å *punkten XIV.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 14) av herr Ohlon m. fl.; och biföll kammaren ut- skottets hemställan.

I fråga om *punkten XV.* gav herr tal- mannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 15) av herr Bergh m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härefter gav herr talmannen propo- sitioner beträffande *punkten XVI.*, näm- ligen dels på bifall till utskottets hem- ställan dels ock på bifall till reserva- tionen 16) av herr Bergh m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

I avseende å *punkten XVII.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 17) av herr Ohlon m. fl.; och biföll kammaren ut- skottets hemställan.

I fråga om *punkten XVIII.* blev ut- skottets hemställan på framställd pro- position av kammaren bifallen.

Beträffande *punkten XIX.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionen II: 275 av herr Adamsson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Vad utskottet i *punkterna XX.* och *XXI.* hemställt blev på därå framställd proposition av kammaren bifallet.

Beträffande *punkten XXII.* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bi- fall till utskottets hemställan; 2:o) bi- fall till reservationen 19 a) av herr Bergh m. fl.; samt 3:o) bifall till re- servationen 19 b) av herr Ohlon m. fl.; och biföll kammaren utskottets hem- ställan.

I fråga om *punkten XXIII.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 20) av herr Bergh m. fl.; och biföll kammaren ut- skottets hemställan.

Härpå gävos propositioner beträf- fande *punkten XXIV.*, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 21) av herr Ohlon m. fl.; och biföll kammaren ut- skottets hemställan.

På framställda propositioner biföll kammaren vad utskottet hemställt i punkterna XXV.—XXVII.

Beträffande *punkten XXVIII.* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bi- fall till utskottets hemställan; 2:o) bi-

Främjande av bostadsförsörjningen

fall till reservationen 22 b) av herr Ohlon m. fl.; 3:o) bifall till utskottets hemställan med den motivering, som föreslagits i reservationen 22 a) av herr Bergh m. fl.; samt 4:o) bifall till motionen II: 287, såvitt avsåg denna fråga; och biföll kammaren utskottets hemställan.

I avseende å *punkten XXIX.* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 23) av herr Ohlon m. fl.; samt 3:o) bifall till motionen II: 287, såvitt avsåg denna fråga; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Utskottets hemställan i *punkten XXX.* blev på framställd proposition av kammaren bifallen.

I fråga om *punkten XXXI.* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 24) av herr Ohlon m. fl.; samt 3:o) bifall till motionen II: 287, såvitt avsåg denna fråga; och biföll kammaren utskottets hemställan.

I fråga om *punkten XXXII.* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 25) av herr Ohlon m. fl.; samt 3:o) bifall till motionen II: 287, i vad avsåg denna fråga; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härefter biföll kammaren på framställd proposition vad utskottet hemställt i *punkterna XXXIII.—XXXV.*

Beträffande *punkten XXXVI.* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 26 a) av herr Bergh m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 26 b) av herr Ohlon m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

I fråga om *punkten XXXVII.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på

bifall till reservationen 27) av herr Ohlon m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

I avseende å *punkten XXXVIII.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 28) av herr Bergh m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

På därå framställd proposition biföll kammaren utskottets hemställan i *punkten XXXIX.*

I fråga om *punkten XXXX.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 29) av herr Bergh m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härefter bifölls på framställd proposition vad utskottets hemställan i *punkten XXXXI.*

I fråga om *punkten XXXXII.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 30) av herr Bergh m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Beträffande *punkten XXXXIII.* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen 31) av herr Bergh m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Utskottets hemställan i *punkten XXXXIV.* blev härefter på framställd proposition av kammaren bifallen.

Slutligen gav herr talmannen propositioner beträffande motiveringen, såvitt avsåg utskottets yttrande under rubriken Medelsbehovet för lånc- och bidragsverksamheten, nämligen dels på godkännande av utskottets motivering i detta avseende dels ock på godkännande av det förslag till motivering i

"

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: Avlöningar

denna del, som framlagts i reservationen 18) av herr Bergh m. fl.; och godkände kammaren utskottets motivering.

§ 9

Anslag till väg- och vattenbyggnadsverket

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1955/56 till väg- och vattenbyggnadsverkets avlöningar och omkostnader jämte i ämnet väckta motioner.

*Punkten 1***Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:
Avlöningar**

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln (punkt 3, s. 3—7 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1955) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppföra ytterligare nio kontorsbiträdestjänster i Ca 8, dels godkänna av föredraganden förordad avlöningsstat för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1955/56, dels ock till Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 7 385 000 kronor, varav nio tiondelar att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Björnberg m. fl.* (I: 281) och den andra inom andra kammaren av herr *Cassel m. fl.* (II: 352), i vilka, såvitt nu var i fråga, hemställts att riksdagen måtte besluta att provisoriskt förstärka rationaliseringsverksamheten vid väg- och vattenbyggnadssty-

relsen i enlighet med vad i motionerna anförts samt anvisa härför erforderliga medel att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 281 och II: 352, såvitt de avsåge förevarande anslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen dels uppföra ytterligare nio kontorsbiträdestjänster i Ca 8, dels ock vidtaga de ändringar som föranleddes av de i propositionen angående inrättande av ett sjöfartsverk m. m. framförda förslagen;

b) godkänna av utskottet framlagd avlöningsstat för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1955/56;

c) till Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1955/56 under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 250 000 kronor, varav nio tiondelar att avräknas mot automobilskattemedlen;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 281 och II: 352, såvitt de avsåge frågan om väg- och vattenbyggnadsstyrelsens organisation, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anförte.

Reservation hade avgivits av herrar *Svård, Skoglund* i Doverstorp och *Staxäng*, vilka ansett att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 281 och II: 352, såvitt de avsåge förevarande anslag,

a) bemyndiga etc. (= utskottet) — — — förslagen;

b) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1955/56;

c) till Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1955/56 under sjätte huvudtiteln anvisa ett för-

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: Avlöningar

slagsanslag av 7 300 000 kronor, varav nio tiondelar att avräknas mot automobilskattebidragen.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr SVENSSON i Krokstorp (h):

Herr talman! Jag vill börja med att ge ett erkännande åt statsutskottet, närmast dess fjärde avdelning, för det sätt på vilket utskottet behandlat den motion beträffande väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhet som väckts från högerhåll. Utskottet har i väsentliga avseenden gått oss till mötes, och dess yrkande om avslag på vår motion betraktar jag närmast som en formalitet.

Det kan då kanske vara ägnat att förvåna att några av mina partikamrater i utskottet ändå avgivit en reservation. Anledningen härtill är kort och gott, att man velat något starkare än utskottsmajoriteten understryka de anmärkningar som överrevisorerna för väg- och vattenbyggnadsväsendet framfört i sin berättelse över verksamheten under budgetåret 1953/54. Den som tagit del av denna berättelse har kunnat iakttaga, att dessa anmärkningar betraktats såsom ganska allvarliga. Överrevisorerna har kritiserat det sätt på vilket den teknisk-ekonomiska granskningen inom verket, alltså rationaliseringsavdelningen, utformats. Vidare har de tagit upp vissa organisatoriska frågor. Det är på dessa två punkter som vi velat ha en annan utformning av utskottsutlåtandet än den majoriteten gått in för.

Med de väldiga belopp, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har att röra sig med, är det särskilt viktigt att anslagen användes på det mest rationella sättet. Det borde därför vara angeläget att bygga ut rationaliseringsavdelningen, så att den får en sådan omfattning och en så självständig placering inom verket att avdelningen kan få ett påtag-

ligt inflytande över verkets tekniska verksamhet. Såvitt vi kunna bedöma är detta nu inte fallet. Rationaliseringsavdelningen tycks huvudsakligen ha fått ägna sig åt sådant som rör vägunderhållet, och den har utan tvivel gjort en hel del betydelsefulla insatser i detta avseende. Vägbyggandet, som ju är den mest kostnadskrävande delen, har avdelningen däremot knappast haft några tillfällen att påverka. Det är betecknande, att man från verkets sida inte kunnat göra några reella sakliga jämförelser mellan kostnaderna för vägbyggandet i egen regi och för entreprenadbyggande. Det kan också vara belysande, att kostnaderna för verkets rationaliseringsavdelning bara utgör $\frac{1}{3}$ promille av vägväsendets omslutning, medan kostnaden för motsvarande avdelning inom statens vattenfallsverk uppgår till ungefär $\frac{1}{3}$ procent. Det skulle enligt vår mening vara lämpligt att understryka behovet av en vidgad kostnadsgranskning och kostnadskontroll genom att anvisa ett ytterligare belopp härför. Vi har för vår del velat öka anslaget för nästa budgetår med 50 000 kronor.

Beträffande verkets organisation har utskottsmajoriteten liksom vi velat ha en översyn. Men medan majoriteten ansett, att denna översyn kan ske inom verket med anlitan av utomstående expertis, har vi velat ha en fristående utredning. Vi har därvid observerat, att statens organisationsnämnd så tidigt som 1946 gjort gällande, att rationaliseringsavdelningen borde inta en mer fristående ställning. I sin proposition till 1946 års riksdag anförde också den dåvarande departementschefen, att han visserligen inte själv var beredd att framlägga något förslag i den riktningen, men att han förutsatte, att styrelsen skulle ägna frågan tillbörlig uppmärksamhet. Styrelsen har alltså haft god tid på sig men har inte, efter vad jag kunnat finna, återkommit till detta spörsmål. Det förefaller mig därför sannolikt, att en fristående utredning

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: Avlöningar

skulle ge ett både snabbare och effektivare resultat.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Svärd m. fl. avgivna reservationen till statsutskottets utlåtande.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BERGGREN (fp):

Herr talman! Jag skall inte inkräkta mycket på kammarens tid, men jag finner anledning till viss tillfredsställelse över statsutskottets uttalande i vad det gäller rationaliseringsverksamhetens organisation.

De frågor, som jag förra året riktade till statsrådet Hjalmar Nilsson i en interpellation, siktade till bästa möjliga utnyttjande av den tillgängliga arbetskraften. Det gällde kanske närmast det då nyligen tillkomna rationaliseringsorganet, men den ökade trafikbelastningen på våra vägar kräver också insatser i större utsträckning, när det gäller planeringar och undersökningar i fråga om rationaliseringar, som kan vara möjliga.

Jag vill särskilt poängtera följande uttalande av utskottet: »Icke minst angeläget synes det utskottet vara, att frågan om förutsättningarna för en fortsatt decentralisering av beslutanderätten från styrelsen vid vägförvaltningarna ägnas vederbörlig uppmärksamhet.» Dessa förberedande uppgifter kräver arbetskraft, vilket gör att jag för min del finner skäl för reservationen, som är avgiven av herr Svärd m. fl. Jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Den förste talesmannen för reservationen, herr Svensson i Krokstorp, började med att säga, att det inte är stor skillnad mellan utskottets utlåtande och reservationen. Detta vill jag verkligen understryka. Skillnaden är minimal, och det finns ingen an-

ledning att föra någon längre process här i kammaren om den saken.

Högern har i en motion hemställt dels om en utredning rörande väg- och vattenbyggnadsstyrelsens organisation och arbetsformer, dels om en provisorisk förstärkning av rationaliseringsverksamheten. Den har också hemställt om medel utöver vad Kungl. Maj:t anvisat. Vi har tillmötesgått motionens hemställan i fråga om rationalisering. Vi har också biträtt önskemålet om en utredning rörande verkets organisations- och arbetsformer med den målsättning som föreslås i skrivningen.

Nu har man i reservationen sagt — och detta underströks också av herr Svensson i Krokstorp liksom av herr Berggren — att det behövs mera pengar. Detta är, herr talman, för mig fullkomligt obegripligt. Kungl. Maj:t har föreslagit en förstärkning av avlöningsanslaget dels med 220 000 kronor, dels med ytterligare 440 000 kronor. Vi har skrivit — och detta är riktigt — att av dessa 440 000 kronor är endast 40 000 avsedda för visst ändamål. De övriga pengarna står till förfogande för anställning av viss speciell arbetskraft. Utskottet förutsätter att styrelsen i samband med fördelningen av medlen på olika ändamål noggrant prövar behovet av förstärkning jämväl av den för rationaliseringsuppgifter avsedda personalen. Vi kan därför inte finna att det är någon anledning att begära mera pengar.

Jag tycker att det är olikt högern, som här i riksdagen på skilda punkter fört fram mycket omfattande besparingskrav, att anse att man här skall spara på det sättet, att man i onödan åsamkar statsverket en utgift som inte är motiverad.

Sedan har man i reservationen anmärkt på vårt förslag, att en utredning bör företas inom verket självt. Man säger följande i reservationen: »Att låta denna översyn ske genom styrelsens egen försorg finner utskottet knappast vara ändamålsenligt.» Herr talman! Jag tror mig kunna säga att fjärde avdel-

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: Avlöningar

ningen, som sysslat med dessa ärenden år efter år, har grundat sitt uttalande på saklig erfarenhet. Vi påstår att det är både möjligt och ändamålsenligt att lägga denna utredning inom verket självt. Jag vill i det sammanhanget som min personliga uppfattning tillägga — jag tror att den delas av mina kamrater inom fjärde avdelningen i statsutskottet — att min erfarenhet av väg- och vattenbyggnadsverkets verksamhet är den, att när nu utskottet skrivit, att en sådan utredning skall företas, då kommer man inom verket verkligen att på allvar beflita sig om en effektiv sådan.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr SVENSSON i Krokstorp (h):

Herr talman! Herr Malmberg i Skövde säger, att det är olikt högern att begära mera pengar än vad utskottet brukar anvisa. I det här sammanhanget är det emellertid inte alls vid sidan av vår linje att begära mer pengar. Vägbyggandet och rationaliseringen därav är ett allvarligt problem. Dessa 50 000 kronor kan då vara synnerligen väl använda pengar. Vi är för närvarande i det läget, att vi har för mycket pengar i vår vägbudget, under det att vi lär ha för litet arbetskraft för att kunna bygga i den takt, som vi har ekonomiska möjligheter till. Då gäller det väl i alla fall att snabbt utreda på vilket sätt vi bäst och billigast skall kunna rationalisera och förbättra våra vägar. Vi är övertygade om att dessa 50 000 kronor verksamt skulle bidra till att snabbare få till stånd en utredning i denna fråga, och då är det väl använda pengar.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Jag förstår inte herr Svenssons i Krokstorp resonemang. Jag tror att jag har rätt i vad jag sade förut, att de pengar vi anvisar räcker till för en verkligt effektiv utredning. Att 50 000 kronor till skulle påskynda utredningen eller göra denna mera ef-

ektiv, är ett resonemang som inte har relevans i verkligheten. Jag vidhåller således mitt tidigare uttalande.

Herr BERGGREN (fp):

Herr talman! Jag vill bara göra kamraren uppmärksam på att jag inte gjorde någon anmärkning mot utskottet. Tvärtom poängterade jag utskottets välvilliga inställning. Men jag sträckte mig så långt som till att anföra den uppfattningen, att det fanns i hög grad angelägna önskemål som gjorde, att man borde tillföra förslagsanslaget det belopp som reservationen föreslår. Huruvida detta belopp verkligen går att använda, vågar jag inte ge mig in i en diskussion med utskottets talesman om. Jag förutsätter att när väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har fått det högre förslagsanslag, som reservationen föreslår, så kan styrelsen också om möjlighet föreligger utöka arbetskraften.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Vi är alla, såväl vi i utskottet som motionärerna och reservanterna, ense om vikten av rationaliseringar på detta område. Många miljoner läggs ju ned på byggnad och underhåll av vägar, och alla nyheter, som utan att sänka standarden kan nedbringa kostnaderna, vill vi alla vara med om. Jag kan försäkra både motionärer och reservanter, att vi i statsutskottet är lika intresserade av rationaliseringar på detta område som de själva. Jag skulle för egen del vilja sträcka mig ett litet stycke längre. Jag tror att det är nödvändigt för oss i vårt land — vilket vi kanske inte har trott så mycket på förut — att utvidga dessa utredningar till att omfatta även forskning för att få fram de olika metoder, som är mest ändamålsenliga i olika delar av vårt land. Jag tror inte att det blir mera rationaliserat, om vi bifaller förslaget om 50 000 kronors anslagshöjning. Här finns redan medel till rationalisering. Hade vi bara också kunnat få fram folk till detta, hade ra-

Stuteristatens organisation m. m.

tionaliseringsverksamheten kunnat öka. Tyvärr är det i vårt land ont om kvalificerat folk på detta område.

Frågan om det borde bli en särskild utredning eller inte diskuterade vi rätt ingående på statsutskottets fjärde avdelning. Vi var också inne på tanken att anlita ett annat organ än väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för att utföra denna utredning, men vi blev eniga om att denna utredning bäst utföres inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen själv, emedan denna fråga är tekniskt mycket komplicerad. Den berör inte bara rationaliserings- eller organisationsavdelningen inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utan också den på senare år av riksdagen beslutade teknisk-ekonomiska granskningen. Det är möjligt att utredningen kommer att tangera uppgifter som ligger snubblande nära överinspektörernas inom byggnads- och underhållsbyrån. Därför har vi stannat för det förslag, som vi har framlagt, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkterna 2—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10**Stuteristatens organisation m. m.**

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 28, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stuteristatens organisation m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i en till riksdagen den 18 februari 1955 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 102, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet

över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels medgiva ändringar i personalförteckningen för statens hingstdepåer och stuteri samt fastställa ändrad avlöningsstat, dels till Statens hingstdepåer och stuteri: Avlöningar och Omkostnader anvisa förslagsanslag av respektive 526 400 och 161 300 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

1) I: 451 av herr *Andersson, Bertil, m. fl.*, likalydande med II: 556 av herr *Vigelsbo m. fl.*, i vilka motioner yrkats att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig och grundlig utredning angående den framtida organisationen av statens hingstdepåer och att denna fråga måtte lösas i samband med övriga just nu aktuella frågor på hästavelns område; samt

2) II: 528 av herr *Hansson i Önnarp*.

Utskottet hemställde

I. att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 528,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens hingstdepåer och stuteri, som angivits av utskottet;

b) fastställa av utskottet framlagd avlöningsstat för statens hingstdepåer och stuteri, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

c) till Statens hingstdepåer och stuteri: Avlöningar å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 526 400 kronor; samt

d) till Statens hingstdepåer och stuteri: Omkostnader å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 161 300 kronor.

II. att motionerna I: 451 och II: 556 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stuteristatens organisation m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr HANSSON i Önnarp (bf):

Herr talman! I detta ärende har jag väckt en motion, där jag hemställt om att avelsstohållningen vid stuteriet i Flyinge skulle slopas. Utskottet har avslagit denna hemställan och jag vill nu göra några stillsamma erinringar mot utskottets motivering.

Utskottet hänvisar till att utredningsmannen anför, »att en samling elitston vid stuteriet utgör en garanti för att beskärarbeståndet även i fortsättningen kan hållas på en tillräckligt hög nivå». I verkligheten bevisar emellertid inmönstringen av hingstar vid Flyinge, att den verkligt höga kvaliteten på avelsdjur finns bland de enskilt uppfödda. Om man allvarligt vill slå vakt om det värdefullaste avelsmaterialet, bör man inte helt stirra sig blind på avelstobeståndet på stuteriet utan i högre grad beakta det avelsdjursbestånd som finns i enskild uppfödning. Det är detta jag med min motion har velat betona.

Jag nämnde något om inmönstrings-siffrorna. För att inte upprepa vad som nämnes i motionen, kan jag här nöja mig med att endast anföra siffrorna för de sista fem åren. Det visar sig då att av 40 inmönstrade hingstar är det 25 som inköpts från enskilda uppfödare, under det att endast 15 kunnat presteras av stuteriet. Jag vill härmed i någon mån belysa att min uppfattning har vissa grunder. Jag skulle också här vilja slå fast min tillfredsställelse över att det inte är alldeles uteslutet att man i fortsättningen inte skulle vara främmande för att gå den väg jag rekommenderat i min motion. När emellertid utskottet skriver att den i propositionen förordade minskningen av antalet ston skulle ske — förutom av besparingsskäl — i avsikt att bereda enskilda uppfödare erforderligt utrymme för avsättning av högt kvalificerade avels-

djur, förhåller det sig egentligen så, att man i stället borde ha siktat till ett ökat utrymme. Denna minskning från 30 till 20 av antalet ston innebär nämligen i realiteten att det blir ungefär samma förhållande som tidigare. Då höll man 30 ston och hade bortåt 90 unghästar på stuteriet. Nu skall antalet unghästar minskas till mellan 50 och 60 och antalet ston minskas till 20.

Jag skall inte göra någon längre utläggning i denna fråga, och jag tänker heller inte ställa något yrkande. Jag vill endast än en gång uttrycka min förväntan att man inriktar sig på att tillvarata det värdefulla avelsmaterial som finns hos de enskilda uppfödarna på ett sätt som mera överensstämmer med vad som angivits i motionen och mindre med det i utskottets motivering gjorda uttalandet, som kanske — får jag hoppas — är av mera tillfällig art.

Herr talman! Jag ställer inte något yrkande.

Herr JACOBSSON i Sala (s):

Herr talman! Herr Hanssons i Önnarp yttrande stärkte mig i uppfattningen att det på hästavelns område ändå föreligger en hel del frågor som är av den karaktär att det skulle vara lämpligt med en närmare och mera allsidig utredning än den som företagits av generaldirektören och chefen för lantbruksstyrelsen. Därigenom skulle man också nå vad vi i vår motion, nr II:556, syftar till beträffande ridskolan och stuteriet vid Strömsholm. Det finns tydligen problem, beträffande vilka jag föreställer mig att nämnda utredning inte kunnat ge ett ur flera synpunkter tillfredsställande resultat. Genom ett bifall till motionen skulle man även kunna klara en hel del av de lokala problem som föreligger. Nu sorterar ridskolan under de militära myndigheterna och stuteriet under lantbruksstyrelsen, en omständighet som inte har varit ägnad att göra förhållandena så bra som de borde vara. Det

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

skulle därför med säkerhet kunna ordnas så, att det blir möjligt att utnyttja det stora antal byggnader, som finns ute vid Strömsholm och som man ju eljest inte skulle ha någon användning för. Detta är ur statens synpunkt en omständighet som är värd beaktande när man beräknar de besparingar man skulle kunna göra genom nedläggandet av dessa anstalter. Jag är övertygad om att en utredning härvidlag skulle kunna ge ett bättre resultat. För Kolbäcks kommun skulle nedläggandet för övrigt betyda i det närmaste en katastrof. Genom den utflyttning som skulle ske komme den centralskola som kommunen byggt inte längre att kunna användas, man skulle inte längre kunna ha läkare och apotek på platsen o. s. v. Detta är ju i nu förevarande sammanhang en bisak, men det är dock ett förhållande som bör beaktas. Jag tar mig därför, herr talman, friheten att yrka bifall till motionen nr II: 556.

Herr LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall bara med några få ord bemöta herr Jacobsson i Sala när han säger att en indragning av vissa anordningar i Strömsholm skulle medföra en katastrof för kommunen. Men herr Jacobsson måste väl vara medveten om att utvecklingen går ofantligt fort och att här måste göras någonting. Jordbruksutskottet har ju halvvägs gått utredningsmannen, generaldirektör Nordlander, till mötes men skjutit på en del av vad han har föreslagit. Vi kan inte komma ifrån att vi måste vidta åtgärder för att göra besparingar, när armén kräver ett för varje år allt mindre antal hästar. Det blir ett senare problem hur vi skall ordna krigsberedskapen för att tillgodose arméns behov av levande dragkraft, och vi hoppas att man skall komma fram till någon lösning under höstsessionen.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som följde av bifall till motionen II: 556; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 29, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förvärv av aktierna i Törefors aktiebolag, m. m., jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

Utskottets anmälan angående återkallelse av Kungl. Maj:ts hemställan om riksdagens medgivande till förvärv av aktierna i Aktiebolaget Åry manufakturverk lades till handlingarna.

§ 12

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 30, angående uppskov med behandling av vissa till jordbruksutskottet hänvisade ärenden.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13**Inkomstskatten för vissa juridiska personer**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 29 april 1955 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 196, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

1) förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt; samt

2) förordning med bestämmelser om beräkning av den preliminära skatten vissa år för aktiebolag m. fl.

I propositionen hade föreslagits en av konjunkturpolitiska skäl betingad höjning av den statliga inkomstskatten för vissa juridiska personer. För aktiebolag skulle skatten höjas från 40 till 45 procent vid 1956 års taxering och till 50 procent fr. o. m. 1957 års taxering samt för ekonomiska föreningar från 32 till resp. 36 och 40 procent. Den ökade skatten skulle preliminärt erläggas fr. o. m. uppbördsterminen i september 1955.

Till utskottets behandling hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 538 av herr *Huss m. fl.* samt II: 669 av herrar *Dahlén* och *Braconier*, vari framställts vissa yrkanden avseende skattesatsen för studentkårs kreditkassa;

II) de likalydande motionerna I: 539 av herr *Ohlon m. fl.* och II: 668 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 196 med förslag om höjd beskattning för aktiebolag och ekonomiska föreningar m. fl. juridiska personer»; samt

III) de likalydande motionerna I: 541 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 671 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställts,

»1) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t förelägger höstriksdagen förslag om upphävande av förordningen om investeringsavgift för år 1955 och av förordningen om avgift vid investering i motorfordon för år 1955 (särskild investeringsavgift) samt

2) att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 196.»

Till behandling i detta sammanhang hade jämväl upptagits de vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 108 av herrar *Öhman* och *Helmer Persson* samt II: 140 av herr *Hagberg* i Stockholm m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta höja den statliga inkomstskatten för svenska aktiebolag m. fl. från 40 till 50 procent».

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 196 samt med avslag å de likalydande motionerna I: 539 av herr *Ohlon m. fl.* och II: 668 av herr *Ohlin m. fl.*, ävensom de likalydande motionerna I: 541 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 671 av herr *Hjalmarson m. fl.*, sistnämnda motioner såvitt i desamma yrkats avslag å propositionen — antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt; samt

2) förordning med bestämmelser om beräkning av den preliminära skatten vissa år för aktiebolag m. fl.;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 108 av herrar *Öhman* och *Helmer Persson* samt II: 140 av herr *Hagberg* i Stockholm m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 538 av herr *Huss m. fl.* samt II: 669 av herrar *Dahlén* och *Braconier*, ävensom

3) de likalydande motionerna I: 541 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 671 av herr *Hjalmarson m. fl.* i vad de ej behandlats under A),

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Velander*, *Kristensson* i Osby, *Hagberg* i

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

Malmö, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka ansett att utskottet i punkterna A) och B 3) bort hemställa

A) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 539 av herr Ohlson m. fl. och II: 668 av herr Ohlin m. fl. samt de likalydande motionerna I: 541 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 671 av herr Hjalmarson m. fl., sistnämnda motioner såvitt i desamma yrkats avslag å propositionen, avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 196;

B 3) att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 541 och II: 671 i vad de ej behandlats under A), i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville vid innevarande års riksdags höstsession förelägga riksdagen förslag om upphävande av förordningen den 11 februari 1955 (nr 19) om investeringsavgift för år 1955 samt av förordningen den 11 februari 1955 (nr 21) om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift);

II) av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Ve-lander*, *Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka, för den händelse det i reservation nr I framförda avslagsyrkandet icke skulle bifallas, under punkten A) hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 196 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 538 och II: 669,

1) antaga det i propositionen framlagda förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt med vissa av reservanternas angivna ändringar;

2) antaga det i propositionen framlagda förslaget till förordning med bestämmelser om beräkning av den preliminära skatten vissa år för aktiebolag m. fl. med viss ändring av 1 §.

Enligt den med II) betecknade reservationen skulle studentkårs kreditkassa och annan därmed jämförlig kreditkassa bibehållas vid nuvarande skattesats av 32 procent.

Vid betänkandet hade vidare fogats ett särskilt yttrande av herr *Gustaf Elofsson*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! De nya skatternas riksdag, så har man tyvärr anledning att kalla den vårsession som nu närmar sig sitt slut, detta trots allt tal under valrörelsen, också från regeringspartiernas sida, om skattesänkningar.

Det är företagsamheten i vårt land som drabbas av dessa nya skatter, av investeringsavgiften, av de skärpta reglerna för företagsbeskattningen och nu av denna höjning av beskattningen på aktiebolag och ekonomiska föreningar med inte mindre än en fjärdedel.

Det är förslaget om sistnämnda höjning som vi nu går att behandla. Propositionen i detta ärende är hastigt framkastad. Det har inte skett någon utredning, och inget remissförfarande har förekommit. Finansministern är i sanning en överraskningarnas man. Han gör vad som faller honom in, och utskottsmajoriteten följer. Dess signaturmelodi tycks vara denna: »Vi anser liksom departementschefen — — —.»

I denna fråga vill jag först framhålla att regeringens och utskottsmajoritetens förslag innebär ett klart avsteg från statsmakternas tidigare intentioner. När denna beskattning år 1947 höjdes från 32 procent till 40 procent, föregicks höjningen av en utredning inom 1945 års statsskatteberedning. Där diskuterade majoriteten, om en sådan skattekärpning skulle inverka hämmande på företagsamheten. Man återopade

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

därvid avskrivningsreglerna och lagervärderingsförhållandena, och man skrev: »Med hänsyn till dessa möjligheter för aktiebolag att konsolidera sin ställning och skapa dolda reserver finner beredningen icke sannolikt att en viss skärpning av bolagsbeskattningen skulle kunna befaras medföra hämmande verkningar med avseende på företagsamheten.» Man var alltså inom beredningen fullt på det klara med att det finns ett samband mellan värderingsreglerna å ena sidan och skattesatsen å den andra. Detta bekräftades sedan i propositionen till 1947 års riksdag, och i debatten i första kammaren förklarade den dåvarande finansministern i detta sammanhang, att man finge »väl väga det ena mot det andra». Jag kan för min del inte finna annat än att detta var en realistisk syn på tingen.

1949 års skattekommitté, vars ordförande var bevillningsutskottets nuvarande ordförande, herr Olsson i Gävle, var också inne på detta, och man ansåg, att om avskrivnings- och lagervärderingsreglerna skulle bli beskurna på ett mera varaktigt sätt, borde man ta upp beskattningens höjd till omprövning. Man erkände alltså därvid att ett sådant samband föreligger.

Företagsbeskattningskommittén var inne på frågan att variera beskattningsreglerna efter konjunktursituationen. Om detta vill kommittén särskilt framhålla nödvändigheten av försiktighet med sådana variationer som kan vara ägnade att försvåra för företagen att planera på längre sikt. Denna kommitté var också inne på frågan om variation av skattesatsen, och på den punkten skriver kommittén ordagrant: »Kommittén har ansett sig böra avvisa en variation i skattesatsen.» Det är alltså ett bestämt besked från denna kommittés sida.

I denna kommitté satt också herr Jansson i Aspeboda. Han var med och arbetade i utredningen ungefär två års tid. Han bildade sig naturligtvis då en

bestämd uppfattning om dessa ting. Det är väl ändå inte så, att herr Jansson svängde om på en eftermiddag då propositionen kom. Eller har herr Jansson fortfarande samma uppfattning som han hade i kommittén?

När sedan regeringsförslaget kom om företagsbeskattning — det var daterat den 4 februari i år — diskuterade finansministern där som bekant om man möjligen skulle kunna sänka bolagsskatten med anledning av de remissyrkanden därom, som hade framkommit på grund av skärpningen i beskattningsreglerna. Men finansministern går inte med på någon sänkning, och han motiverar varför. Men vid det tillfället var det inte fråga om någon höjning, en sådan var inte aktuell.

Men tiden rider snabba hästar. Regeringen går sina egna vägar utan hänsyn till utredningar. Den är sig själv nog, och i propositionen av den 29 april i år framlägger regeringen förslag om denna höjning av skatten på aktiebolag och ekonomiska föreningar med en fjärdedel. Nog kan man säga att det går undan i svängarna.

Jag vill här framför allt understryka, att statsmakternas tidigare intentioner på detta område av dem det gällde har uppfattats som utfästelser, och detta borde ha väckt till liv allvarliga betänkligheter också inom regeringspartierna. Ett sådant tillvägagångssätt inger ingalunda förtroende.

I propositionen till kompletterande av riksstatförslaget står talat om att regeringen för en fast stabiliseringspolitik. Jag kan för min del inte finna annat än att detta är en förskönande beskrivning. Ryckighet, villrådighet och rörlighet är det rätta namnet, och det inger som sagt inte förtroende.

Vid horisonten stiger nya moln upp. Finansministern ställer på hösten i utsikt nya ingrepp, eventuellt i form av ändringar i avskrivnings- eller lagervärderingsreglerna eller eventuellt i

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

form av tvångsinsättning på investeringsfonderna.

Motiveringen för detta förslag är ju av konjunkturpolitisk art. Man vill genom denna skatteskärpning dämpa investeringarna. Men om detta förslag över huvud taget har någon konjunkturpolitisk betydelse, så är det ju tänkbart att det kan leda till raka motsatsen genom att denna skatteskärpning frestar till ökade utgifter. Företagsbeskattningskommittén var av den uppfattningen, och jag kan inte finna annat än att denna kommittés mening därvidlag utgör ett starkt skäl, kanske rent av ett avgörande skäl emot detta förslag.

Under den diskussion vi hade om företagsbeskattningen ställde jag den frågan till finansministern, vilken mening han hade om konjunkturutvecklingen 1956. På det fick jag då inte något svar. Men frågan är motiverad av det förhållandet att denna skatteskärpning också avses att gälla nästa år, och jag låter därför frågan gå till bevillningsutskottets ärade ordförande: På vad sätt vill herr Olsson för sin del motivera att denna skatteskärpning skall gälla 1956? Vad vet herr Olsson om konjunkturläget då?

Jag vill för min del framhålla, att en ökad skattebelastning bromsar produktionen, försvårar en utveckling för gamla företag och innebär en hämsko på nystartandet. Man behöver en vinst på ungefär 12 à 13 procent före skatt, om man i ett företag skall göra en aktieutdelning som ungefär motsvarar den nuvarande obligationsräntan. Och ändå gäller det ju här riskbärande kapital, där man tycker att förräntningen skulle vara något större.

I ett anförande för någon tid sedan framhöll handelsministern vikten av att man investerar inom exportindustrien för att kunna hålla exporten uppe i den konkurrens som tycks hårdna. Jag menar att denna handelsministerns syn-

punkt är riktig, och den bör beaktas i sammanhanget.

För övrigt tror jag att man inte alltför ofta kan framhålla att ett företags styrka är till fördel för de anställda, att en produktionsökning är till gagn för alla och att förutsättningarna här för är rationaliseringar och investeringar. Jag medger naturligtvis att konsumtion och investeringar bör hållas inom resursernas ram, den saken är ju given.

I proposition angående komplettering av riksstatförslaget står talat om att tvångssparandet skulle vara det rätta, det skulle medföra den bästa balansen i rent samhällsekonomiskt sett. I varje fall har man väl anledning säga, att om socialdemokraterna hade haft majoriteten i denna kammare hade vi i dessa dagar haft ett beslut om tvångssparande. Gör man nu vad man inte gillar, när man går in för denna skatteskärpning i stället?

Enligt min uppfattning kräver inte läget denna åtgärd. Denna skatteskärpning är onödig och olämplig, och därför har vi för vår del avgivit en reservation som yrkar avslag på den kungl. propositionen. Detta är alltså vårt huvudyrkande. Men vi har också ett andrahandsyrkande, som gäller en detalj. Utskottsmajoritetens förslag ansluter sig till Kungl. Maj:ts linje, och jag skulle väl förmoda att koalitionsbröderna sörjer för att utskottets förslag segrar och att man alltså godkänner propositionen. Vi har därför framställt ett andrahandsyrkande, som tar sikte på att man bör behandla studenternas kreditkassor på samma sätt som sparbankerna. De skulle alltså undantagas från denna skatteskärpning. När det gäller förslaget att sparbankerna skall fritas är motiveringen i propositionen mycket kort — den omfattar en rad. Där står: »Övervägande skäl torde tala för att inte höja skatten på sparbanker.» Vi anser att studenternas kreditkassor på detta område bör behandlas som sparbankerna och också fritas.

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

Då riksdagen i februari i år diskuterade införandet av investeringsavgiften och bilaccisen, framhöll flera talare från majoritetspartierna, att man hade att välja mellan dessa ting å ena sidan och en räntehöjning å andra sidan. Vi vet alla hur det har gått: vi har fått bådadera. Då menar vi att det är konsekvent att ta bort investeringsavgiften och bilaccisen för innevarande år och vi har i en reservation yrkat, att riksdagen skall besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en proposition av denna innebörd till höstriksdagen.

Såsom talmannen har upplyst får denna debatt också spänna över de motioner som gäller den allmänna inkomstskatten. Folkpartiet har år efter år konsekvent yrkat på en skattelättnad. Det har skett ända sedan 1949, och vi upprepar detta krav i år. Vi finner det nämligen angeläget att en skattelättnad kommer till stånd.

Vi är givetvis alla överens om att vi har ett högt skattetryck i vårt land. Om vi tar hänsyn till kommunalskatten kan vi säga, att det reella skattetrycket nu är mer än en tiondel högre än det som beslöts 1947. Detta är delvis en följd av inflationen, men därtill kommer också den skönhetsfläck som 1952 års skattekalkylar innebar och vilka medförde en särskild skärpning för de lägre inkomsttagarna.

Liksom i fjol har vi nu begärt en utredning på detta område för att snarast få till stånd en skattelättnad som är procentuellt större för de lägre inkomsttagarna. Vi yrkade i en motion, som avgavs i januari i år, på en snabbutredning av denna sak. Tyvärr har riksdagen avslagit denna framställning. Jag vill här skjuta in att när finansministern är angelägen om en sak, går det fort att få fram en proposition, men vill finansministern inte det, går det med snigelfart. Jag menar att det med god vilja från finansministerns och regeringens sida hade varit möjligt att åstadkomma ett förslag av denna inne-

börd till innevarande års riksdag, så att vi till nästa år kunde få en skattelättnad som medförde en procentuellt sett större lättnad för de lägre inkomsttagarna.

Jag måste alltså beklaga att folkpartiet inte har vunnit gehör inom de andra partierna för denna framställning. Detta förhållande har gjort att vi nu har måst inskränka oss till att påyrka en skattelättnad som består däri, att uttagingsprocenten sänks från 110 till 100 från 1 januari 1956.

Vi har ofta talat om att en skattelättnad är till fördel för sparandet och arbetsvilja. Jag vill tillägga att en skattelättnad medför en standardhöjning som inte är förenad med någon kostnadsökning och därför inte föranleder kompensationskrav. Ur konjunkturpolitisk synpunkt bör det inte föreligga några hinder för denna skattelättnad. Budgeten 1955/56 är ju överbalanserad med ungefär 900 miljoner samhällsekoniskt sett och den skattelättnad vi yrkar på skulle medföra en minskning av statens inkomster under det budgetåret med ungefär 90 miljoner. Beloppet är alltså ringa i förhållande till det belopp jag först nämnde. Det betyder med andra ord att en skattelättnad inte kan medföra någon stor ökning av efterfrågan.

Därtill kommer att man i inflationskampen nu mer än tidigare har satt in penningpolitiska medel, och detta öppnar ur samhällsekonomisk synpunkt mer lättframkomliga vägar för en skattelättnad. För övrigt befrämjar skattelättnader på längre sikt sparande och arbetsvilja så att konjunkturförloppet påverkas i rätt riktning.

Jag vill nu också understryka att det rent statsfinansiellt finns möjligheter att genomföra det förslag vi har framfört. Den frågan kommer närmare att behandlas av herr Malmborg i Skövde i samband med reservationer inom statsutskottet. Jag vill bara understryka att läget är sådant, att det finns stats-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

finansiella möjligheter för den lättnad vi har yrkat på från nästa år genom sänkning av uttagsprocenten såväl som för den lättnad beträffande de lägre inkomsttagarna som vi ville ha också från nästa år. Det går att förena våra krav på dessa båda områden med kravet på en väl balanserad budget.

Beträffande kvarlåtenskapsskatten skall jag fatta mig kort, eftersom vi under fjolårets skattedebatt mycket uppehöll oss vid den frågan. År efter år har vi yrkat på att denna skatt skall borttas, och samtidigt har vi rest krav på en utredning om en viss höjning av arvslottsskatten. Detta önskemål har vi upprepat i år. Jag har fått den uppfattningen att i princip står bondeförbundet i denna sak på vår sida. Vi har samma uppfattning, och det har ju också rent principiellt kommit till synes i bondeförbundets reservation till detta betänkande, där man ånyo framhåller, att det beräknade beloppet i inkomster på cirka 18 miljoner kronor inte kompenserar de obestridliga nackdelar i produktionshämmande hänseende som skattens uttagande innebär. Detta utgör en mycket hård dom över kvarlåtenskapsskatten. Det är ju ord och inga visor! Under fjolårets debatt yttrade inrikesminister Hedlund om detta ungefär följande: Vi tycker inte om kvarlåtenskapsskatten på grund av dess konstruktion och vi vill ha en utredning för att få klarlagt om och i vad mån det kan finnas skäl att utbyta denna skatt mot en något höjd arvslotsbeskattning. Inrikesministern är inte närvarande, men jag kanske ändå kan få frågan framförd till honom, om han fått någon köbricka i detta ärende hos finansministern, så att vi kan veta, när ärendet kommer att expedieras.

Denna debatt skall ju också gälla de motioner som från folkparti- och högerhåll framförts beträffande återförande av fordons- och drivmedelsskatten till den nivå den hade i fjol före den senaste skattesärpningen. Jag skall

inte mycket fördjupa mig i detta, men jag vill erinra om att då jag i fjol ställde en fråga till finansministern, om han skulle kunna tänka sig en skattelättnad under vissa förhållanden, svarade finansministern ordagrant så här: »Om det här blir en utveckling i sådan riktning att bilskattemedlen stiger till högre belopp än riksdagen anser vara rimligt att ge ut till vägväsendet, då är det självklart att skatten skall sänkas.» Hur har utvecklingen blivit? Jo, vi är i det läget att vi har ett överskott för budgetåret 1955/56 på vägbudgeten på 80 miljoner kronor. Det har alltså vuxit avsevärt i förhållande till finansministerns beräkningar. Vårt förslag till skattelättnad på detta område avser ungefär 40 å 50 miljoner kronor. Jag skulle gärna vilja ha följande fråga framförd till finansministern: När vill finansministern infria sitt löfte, göra det som var självklart? Vi inom folkpartiet önskar upprustning av vägarna, men vi vänder oss mot att statsmakterna tar förskott av bilismen. Jag menar alltså att det finns starka skäl för krav på reducering av denna skattebörda enligt vår reservation och enligt motionen från folkpartihåll.

Herr talman! Jag vill med anförande av dessa synpunkter yrka bifall till reservationen I) i betänkandet nr 52, men för den händelse denna reservation inte bifalles, så ber jag att i andra hand få yrka bifall till reservation II) i samma betänkande. Vidare vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationerna II) och IV), avgivna av herr Spetz m. fl. till betänkandet nr 53. Emellertid skulle jag gärna vilja redan nu säga, att om reservation IV) blir utslagen, så kommer jag att rösta för reservation III A) utan att fördenskull ansluta mig till den budgetpolitik som där förordas. Att jag i så fall kommer att rösta för den reservationen beror på att uttagsprocenten enligt denna också skulle bli 100 procent, alltså överens-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

stämman med vårt yrkande i detta hänseende.

Herr HAGBERG i Malmö (h):

Herr talman! Jag är säker på att kammarens ledamöter väl kommer ihåg hur finansplanen i årets statsverksproposition tedde sig, när den överlämnades till oss den 11 januari. I denna finansplan — och det är ju mot bakgrunden av den som denna debatt egentligen skall äga rum, delvis i varje fall — räknade man med en stegring av den privata konsumtionen på en halv miljard kronor. Denna kalkyl var emellertid uppgjord under den realistiska förutsättningen, att några lönestegringar inte skulle äga rum. Hur gick det?

Då jag nu ser statsministern här närvarande i kammaren, vill jag gärna begagna tillfället att erinra om att statsministern i debatten i första kammaren den 29 april, alltså för cirka en månad sedan, med hänvisning till den s. k. kompletteringspropositionen av samma dag — det är ju den kompletteringsproposition, som vi också har framför oss här i dag — ansåg sig föranlåten meddela, att »lönestegringar och andra inkomststegringar har inneburit en ökning av den privata konsumtionsförmågan med 1,8 miljarder kronor». Skillnaden i förhållande till januari-siffran utgör som synes 1,3 miljarder kronor, ett även i våra dagar, tycker jag, ganska betydande belopp. Jag skulle emellertid i detta sammanhang också vilja understryka, att samtidigt som sålunda ökningen av konsumtionsefterfrågan, i den mån man nu kan lita på dessa siffror i den reviderade nationalbudgeten, uppskattas till 1 800 miljoner kronor, beräknas i samma aktstycke ökningen av de privata investeringarna till 460 miljoner kronor.

Vad gör man då på bestämmande håll för att komma åt denna, jag tror jag vågar säga väldiga ökning i konsumtionsefterfrågan? Att den är riska-

bel med hänsyn till penningvärdet behöver vi inte här närmare tvista om. Men vad gör man då för att komma åt denna stegring i konsumtionsefterfrågan? Jo, överraskande nog skärper man vinstbeskattningen för bolag och ekonomiska föreningar.

Nu frågar sig många människor: Om efterfrågeökningen på *konsumtionssidan* svällt så ansenligt som de sakkunniga i den reviderade budgeten uppger, om konsumtionsefterfrågan tagit denna väldiga omfattning, varför tillgriper man då åtgärder, som nästan exklusivt riktar sig emot *produktionsidan* inom samhällsekonomin? Det är ju en dominerande fråga i den debatt, vi här skall föra.

Denna fråga förefaller så mycket mera berättigad som finansministern själv — och jag antar att kammarens ledamöter redan observerat detta märkliga uttalande — i denna kompletteringsproposition förklarat — jag tillåter mig här citera ordagrant: »En neutralisering av en väsentlig del av efterfrågeöverskottet genom konsumtionsbegränsande åtgärder av den art, jag här antytt, framstår som motiverad, då det aktuella överskottet främst riktar sig mot konsumtionen och härrör från de genomförda höjningarna av de personella inkomsterna.»

Finansministern gör här en bedömning av situationen, som jag för min del anser vara riktig, men han vänder sig inte mot konsumtionen utan i stället mot produktionen.

Att dessa nya pålagor på företagsamheten inom näringslivets kretsar mottagits med harm, som det heter i den skrivelse som överlämnades till bevillningsutskottet vid den bekanta uppvaktningen, kan man förstå. Att nu till de övriga bördorna på företagsamheten den allra senaste tiden — jag behöver bara erinra kammarens ledamöter om investeringsavgiften på 12 procent, om de skärpta avskrivnings- och lagervärderingsreglerna o. s. v. — lägga ytter-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

ligare denna skattehöjning måste, för att ännu en gång citera denna framställning från ett antal av näringslivets organisationer, framstå såsom »icke blott obilligt utan också som irrationellt från ekonomisk-politisk synpunkt».

I realiteten innebär denna skattehöjning, om man samtidigt tar hänsyn till kommunalskatten, vilket man ju skall göra, ävensom om man tar hänsyn till den genomförda åtstramningen av avskrivnings- och lagervärderingsreglerna, att den effektiva skattebelastningen för välkonsoliderade företag kan komma att utgå med skattesatser mellan 61 och 77 procent av vinsten. Härtill kommer då, som kammarens ledamöter helt säkert erinra sig, det förhållandet att aktieutdelningarna ju också beskattas.

I detta sammanhang skulle jag nog samtidigt vilja erinra om att man genom ett riksdagens beslut i enlighet med bevillningsutskottets hemställan icke får något bestämt besked i den viktiga frågan, huruvida denna skatteskärpning är avsedd att vara tillfällig eller innebär en permanent anordning. Jag vill erinra om — det är ju ingen hemlighet, som jag här röjer — att man från bondeförbundshåll inom bevillningsutskottet i hovsamma ordalag sporde, om det inte möjligen kunde ges något klarare besked från dem, som bestämmer, på den punkten i utskottets skrivning. Detta vägrades. Vederbörande frågare har kommit tillbaka med ett eget yttrande, som kammarens ledamöter har kunnat ta del av i utskottets betänkande. Denne representant för bondeförbundet anser, att bestämmelserna borde ha gjorts provisoriska med giltighetstid under ett år, men han finner att, även om lagstiftningen sådan den föreligger icke är till tiden begränsad, så »ger departementschefens och utskottets motivering» — jag citerar honom här — »stöd för uppfattningen, att åtgärden är av tillfällig art i avbidan på en skyndsam utredning av hithörande frågor».

Herr talman! Om detta uttalande må förvisso kunna sägas, att det fyller även högt ställda anspråk på undergivenhet och resignation.

Finansministern förefaller, som jag tillåtit mig påpeka, själv övertygad om att risken hotar från konsumtionssidan, men icke desto mindre slår han till på produktionssidan. Varför förfar finansministern på detta överraskande sätt, överraskande inte minst med utgångspunkt från hans egen bedömning av situationen? Ja, man har ju bland annat fått veta av statsministern i den debatt i första kammaren den 29 april, som jag här talade om, att »när det inte gick att få tillräcklig anslutning till förslaget om obligatoriskt sparande, är det följdriktigt, att man höjer vinstbeskattningen och på det viset pressar ihop inflationsgapet».

Jag menar nog, herr talman, att detta resonemang måste betecknas såsom ganska egendomligt. Detta resonemang måste ju betyda, att, om åtstramande åtgärder av det ena eller andra skälet inte kan sättas in mot en sida i samhällsekonomin, så kan man utan vidare flytta över dem, så att de riktar sig mot en helt annan sida av samhällsekonomin.

Jag föreställer mig, herr talman, — jag gör mig inga som helst illusioner i motsatt riktning — att regeringens beslut att ytterligare »klämma åt bolagen», som det brukar heta, på många håll mottagits med ganska ogrumlad tillfredsställelse. Och varför har många människor blivit belåtna med denna nya börda på företagsamheten? Ja, det är ett intressant folkpsykologiskt problem detta, som väl förtjänar en grundlig belysning. Jag skall dock inte försöka mig på en dylik här. Jag vill bara påpeka att här träder många människors motvilja att sätta sig in i de ekonomiska sammanhangen fram i blickfältet. Vi får inte glömma att här har vi också att stanna vid det förhållandet, att decenniernas primitiva agitation

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

om »kupongklippare», och »bolagsvälde» otvivelaktigt har satt djupa spår i svensk folkmentalitet. Förståelsen för vår företagsamhet, som ju oftast bedrivs i bolagsform, och för dess betydelse för vårt välbefinnande och vår oavslutliga standardhöjning är alltså trots all upplysning på många håll — jag måste säga det — betänkligt låg för att nu inte använda ett ännu starkare uttryck.

Jag skall ta ett exempel, som kanske kan intressera kammarens ledamöter. Jag läste häromdagen i en socialdemokratisk tidning på västkusten en resolution från ett möte med en av våra större verkstadsklubbar i den fråga, som vi här diskuterar. Jag utgår givetvis ifrån att uppgifterna i denna socialdemokratiska tidning är riktiga. Där återgavs som sagt en resolution, i vilken det heter: »Med tillfredsställelse hälsar vi förslaget om en höjd bolagsbeskattning, medan däremot förslaget om den höjda räntan fyller oss med oro och tveksamhet.» När jag läste detta uttalande från denna stora verkstadsgrupp i en av våra mest betydande industristäder, frågade jag mig verkligen, om resolutionsförfattarna närmare undersökt grunden för den tillfredsställelse som de sålunda givit uttryck åt. Har de tänkt på den press på vår handelsbalans, som de aktuella inflationstendenserna utövar? För att förebygga ett kraftigt importöverskott och därav förorsakad avtappning av våra valutareserver fordras naturligtvis framför allt att vårt näringsliv hävdar och stärker sin ställning i den internationella konkurrensen. Detta kräver emellertid i nuvarande läge icke blott en oavbruten utan även en intensifierad investeringsverksamhet, särskilt inom exportindustrin. En ytterligare skärpning av företagsbeskattningen rimmar ganska illa med detta krav. Och då reser sig frågan hur det går om vi inte kan hålla ut i kapplöpningen med utlandet. Vi kan ju inte gå ut ifrån att vårt läge för all framtid skall vara så gynnsamt som det

nu i vissa hänseenden är. Konkurrensen från vissa högt industrialiserade länder måste ju bli större och större ju mera dessa länder återvinner följderna av två världskrig. Om vi inte kan hålla ut i kapplöpningen med våra närmaste utländska konkurrenter, hur går det med oss alla, inklusive resolutionsförfattarna? Kan vi då fortsätta med vår välbefinnandeshöjning? Kan vi då upprätthålla och ytterligare utveckla vår höga standard? Målet är ju att försöka ytterligare öka vår standard och vårt välbefinnande. Kan vi upprätthålla och ytterligare utveckla detta välbefinnande, om man inte på ett något så när förnuftigt sätt sörjer för att konkurrensförmågan, framför allt för exportindustrin, bevaras och utvecklas?

Man talar så ofta om bolagsvinsterna. Ja, herr talman, »bolagsvinsterna» är ju ett ord som sticker många människor i ögonen. Och varför, frågar jag? Jo, oftast därför att man inte närmare satt sig in i vad saken gäller. Man är alltså, som jag sade för ett ögonblick sedan, fången i en gammal primitiv agitation om kupongklippare och bolagsvälde. Men hur förhåller det sig med dessa bolagsvinster? Ja, jag skall lämna några uppgifter, som jag tror att ingen här i kammaren kan vederlägga riktigheten av. Av de bolag, som har sina aktier noterade på Stockholms fondbörs A-lista och dessutom har räkenskapsår lika med kalenderår, har hittills i år 82 bolag lämnat vinst- och utdelningsbesked. Hur ser dessa vinstutdelningsbesked ut? Jo, av dessa 82 företag redovisar 51 högre nettovinst för 1954 än för 1953, 15 i stort sett oförändrat resultat och 16 lägre netto. Vid beträffande de totala belopp, som delats ut i år och som kommer att delas ut — det är en siffra som människorna är intresserade av — i respektive företag, så kan ökning i utdelningarna konstateras för 32 bolag, oförändrad utdelning för 49 bolag och minskad utdelning för ett bolag.

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

Om jag nu räknar samman dessa 82 bolags nettovinster för 1954, får jag siffran 599 miljoner kronor, mot 524,6 miljoner kronor för 1953. Läger man ihop de summor, som bolagen i fråga delar ut till aktieägarna, får man ett totalbelopp på 345 miljoner kronor i år, mot 321 miljoner kronor i fjol. Ökningen blir alltså 24 miljoner kronor. Detta är alltså ökningen av de utdelade beloppen för nämnda 82 bolag.

Nu skall man naturligtvis inte dra alltför vida slutsatser av dessa siffror, som dock i och för sig är riktiga. Jag förbiser inte ett ögonblick att vi har massor av bolag, som icke har sina aktier noterade på börsen. Det är i regel mindre bolag, men man måste ändå ta den största hänsynen även till dem. Men, ärade kammarledamöter, om vi ställer siffran 24 miljoner, som är ökningen i de utdelade vinsterna för dessa bolag, mot de 1 800 miljoner kronor varmed — enligt statsministerns ord i första kammaren den 29 april — »lönestegringar och andra inkomstökningar» drivit upp den privata konsumtionsförmågan, så får man ändock en liten föreställning om vad det här i själva verket gäller. Över huvud taget vill jag säga att många, ja, alltför många människor gör sig ganska fantastiskt överdrivna föreställningar om bolagsvinsterna och bolagens förtjänster.

På tal om bolagsvinsterna kanske det inte heller är ur vägen att erinra om det bekanta faktum — det borde åtminstone vara bekant — att aktieutdelningarnas realvärde generellt sett ännu icke återställts till vad det var 1938. Det är dock en omständighet, som man inte alldeles får glömma bort, när man diskuterar dessa ting. Det kanske låter groteskt för någon att också aktieägarna skall ha kompensation för penningvärdets fall, men varför skulle de inte ha det? Aktiesparandet är ju också en form av sparande!

I stark kontrast mot denna bild av utvecklingen på aktiemarknaden står

reallöneutvecklingen för industriarbetarna. Enligt föreliggande statistik — och jag tror att siffrorna är riktiga — har reallönen mellan 1938 och 1953 stigit med 57 procent för vuxna män och med 75 procent för vuxna kvinnor. Enbart mellan 1951 och 1953 har reallönestegringen varit 14 respektive 13 procent. Jag har självfallet inte något som helst att erinra mot denna stegring av reallönen för industriarbetarna, inte det minsta. Tvärtom! Jag har bara velat nämna siffrorna för att något så när sätta tingen på deras rätta plats.

I Aftontidningen fanns härom dagen en intervju med ett par betydande företagsledare, som uttalade sig om konsekvenserna av den skärpta vinstbeskattningen. Jag tycker att det i och för sig var frimodigt gjort av AT att intervjua dessa företagsledare och att, såvitt jag förstår, alldeles korrekt återge vad de sade. En av dessa företagsledare, som har ansvaret för många tusen arbetare, kom med ett konkret exempel på vad bolagsskatteskärpningen betyder. Enligt AT yttrade han, och jag utgår ifrån att referatet är riktigt, bl. a.: »För att få en nettovinst på en krona måste jag i dag betala 91 öre i skatt. Enligt det nya förslaget får jag ge ut 1:29 i skatt innan jag når en nettovinst på en krona. Det heter att man skall genomföra en 25-procentig höjning på skatten, men mitt räkneexempel visar att det blir en med 42 procent ökad belastning genom denna åtgärd. Det är ju självklart att en sådan utveckling är högst allvarlig. Det är ju pengar som någonstans måste tas. Man kan inte bara höja priserna. Man kommer förmodligen fram till den uppfattningen att det är 'lättast' att låta bli de långsiktiga investeringarna. Men det är en åtgärd som alla blir lidande av i det långa loppet.»

Så långt AT.

Som ett ytterligare exempel på de nya kostnadsbördorna på näringslivet kan jag nämna — även med risk att

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

trötta kammarens ledamöter — att en beräkning ger vid handen, att det nya skatteuttaget plus årets lönehöjning för ett storföretag, som vi alla känner till, nämligen ASEA-koncernen, skulle betyda en ungefärlig kostnadstillväxt med omkring 35 miljoner kronor. Alla vet ju, att ASEA:s produktion till stor del går på export. För företag inriktade på exportmarknaden kan det med nuvarande hårda utlandskonkurrens förmodligen inte finnas stora möjligheter att kompensera en ny stor utgiftsökning genom höjda priser. Dessa kompensationsmöjligheter finns naturligtvis i viss utsträckning för sådana företag, som arbetar på hemmamarknaden, men de finns inte för våra stora exportföretag, och vårt beroende av dem behöver jag här inte närmare understryka.

Det talas så mycket om att målet för regeringens ekonomiska och sociala politik är att skapa trygghet, trygghet för de många. Ja, herr talman, jag anser för min del — och det gör vi väl alla här i kammaren — att detta är ett mycket lovvärt mål att sträva efter. Men grunden för tryggheten måste ju dock självfallet vara ett starkt och utvecklingskraftigt näringsliv. Och då skulle jag vilja fråga — jag vågar rikta den frågan till statsministern direkt, eftersom han är närvarande nu i kammaren: Kan man öka tryggheten för människorna genom att minska tryggheten för näringslivet?

Tyvärre måste jag konstatera att detta fundamentala spörsmål har blivit föremål för endast ett ganska förstrött intresse från författarna av de regeringsdokument, som vi här har framför oss.

Nu säger givetvis åtskilliga — och till min stora överraskning gjorde även bevillningsutskottets aktade ordförande i ett anförande i debatten om företagsbeskattningen häromdagen ett sådant uttalande: Vi har så ofta från näringslivets sida hört dessa dystra spådomar om framtiden, men vi tror inte på dem. »Det är», sade herr Adolv Olsson en-

lig protokollet, »inte vi som fått fel — det är företagarsidan. Därför tror vi, att de kommer att klara av denna sak också.»

Jag tycker nog, ärade kammarledamöter, att ett uttalande sådant som detta — att det kom från herr Olsson i Gävle överraskade mig, det vill jag än en gång stryka under — präglas av en egendomlig motsägelsefullhet. Ty vad innebär det egentligen? Jo, å ena sidan uttalar man sitt djupaste misstroende mot företagarens världens bedömning av framtiden, men — och nu kommer det egendomliga — å andra sidan uttalar man ett lika djupt förtroende för samma företagares förmåga att klara av de bördor, som regeringen lägger på dem, hur orimliga dessa än må vara. Jag har förgäves sökt finna en förklaring till denna motsägelsefullhet; kanske jag kan få den under debattens fortsättning.

Jag skall i övrigt inte nu närmare gå in på denna en smula sällsamma form av argumentering. Jag skall inskränka mig till ett vördsamt påpekande, att den gamla fabeln om kamelen och halmstrået nog håller även i det s. k. planhushållarsamhället. På vårt håll avvisar vi alltså det förslag om skärpningar i beskattningen av arbetslivet, vilka vid detta års riksdag — jag vill påminna om det — först aktualiserades i kommunistiska partimotioner i båda kammarna och sedan genom Kungl. Maj:ts proposition nr 196 underställts riksdagen.

Det finns — och nu har jag strax kommit till slutet av min framställning — i de tre betänkanden, som debatten enligt herr talmannens medgivande skall få röra sig om, åtskilliga andra betydelsefulla ämnen, som man skulle kunna knyta kommentarer till. Jag skall emellertid inte fördjupa mig i dem — jag föreställer mig att åtskilliga andra talare kommer att göra det. Vår ståndpunkt är i varje fall känd och klar. Vi kräver, inom den meningsriktning jag

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

tillhör, att uttagningsprocenten sättes ned till 100. Vi gör det med hänvisning till det budgetalternativ, som vi lämnat. Den omedelbara skattelättnad för alla, som vi föreslår, är till sista öret betald genom de minskningar i statens utgifter, som vi samtidigt föreslår. Att skattesänkingsperioden i svensk politik omedelbart inledes är enligt vår uppfattning med hänsyn till produktionen, produktiviteten och sparandet nödvändigt. Det ger också enligt vår mening en av förutsättningarna för att nästa avtalsrörelse skall kunna realekonomiskt och psykologiskt underbyggas. En sänkning av den statliga inkomstskatten med cirka en tiondel är emellertid för oss intet slutmål, endast ett första steg på skattesänkningens väg. Vi hemställer vidare, att kvarlåtenskapsskatten avskaffas med utgången av december månad i år och att motionerna om sänkning av bilmedelsskatterna måtte bifallas.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här anfört hemställer jag i fråga om bevillningsutskottets betänkande nr 52 om bifall till de av herr Spetz m. fl. avgivna reservationerna nr I) och II). I fråga om bevillningsutskottets betänkande nr 53 hemställer jag dels om bifall till reservationen nr II) av herr Spetz m. fl., dels om bifall till reservationen nr III) av herr Velander och undertecknad.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! När jag hörde herr Kristensson i Osby kunde jag inte undgå att göra den reflexionen, att han gav intryck av en dålig förlorare, som gav sitt missnöje till känna. Jag kan glädja herr Kristensson med att jag själv under halva min riksdagstid tillhört oppositionen och av herr Kristenssons då mäktiga partivänner blivit behandlad ungefär på samma sätt som herr Kristensson i dag känner sig ha blivit behandlad. Det måste väl vara så, när

ärendena skall avgöras av en majoritet. Det gäller bara, herr Kristensson, att när man förlorar söka behålla den lilla glimten i ögat, så ordnar det kanske upp sig så småningom. Jag tycker för övrigt att högern ger intryck av att vara en bättre förlorare än folkpartiet.

Herr Kristensson talade mycket bestämt om att bevillningsutskottets majoritet sväljer allt vad Kungl. Maj:t föreslår. Låt mig, herr Kristensson, inte göra några jämförelser. Då skulle jag kanske nödgas kostatera, att det även finns ett parti, som sväljer allt som någon medlem i det partiet föreslår och sedan framför reservationsvägen. Jag tror att vi skall akta oss för att föra över debatten på det planet; det är nog inte hälsosamt.

När det här gäller skatteprocenten och den anmärkning herr Kristensson i det sammanhanget riktade emot bevillningsutskottet, förhåller det sig ju så, att skatteprocenten för juridiska personer under många år varit fast. Därför är det väl rätt uppseendeväckande för den, som inte varit med alltför länge, att man börjar röra på denna skattesats. Men jag skall säga herr Kristensson, att jag aldrig under mina 37 riksdagar varit med om att man har remitterat ärenden om skatteprocenten vare sig på det ena eller andra området. Jag vill också erinra om att när man här förut talat om folkomröstningen, var man mycket angelägen om att hålla skattespoersmålen utanför.

Herr Kristensson talade mycket om den extra skatten. Han sporde varför vi skulle ta den. Jag kan svara herr Kristensson, att det beror på den uppfattning man kommit till i fråga om den ekonomiska situationen. Sedan må det roa herr Kristensson att fråga bevillningsutskottets ordförande: Vad vet herr Olsson om det ekonomiska läget 1956? Och bevillningsutskottets ordförande svarar herr Kristensson i Osby: ungefär lika mycket som bankofullmäktigen herr Kristensson i Osby kan svara. Jag tror vi skall akta oss för att bolla

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

med sådana termer som kan vara farliga för litet till mans, om man börjar utnyttja dem på det sättet. Vi vet förfärligt litet om det läge som ligger framför oss. Ändå är det väl ingen som förnekar att det samhälle, i vilket vi nu lever, medför så många risker för inflation och dylikt, att man måste ha blundat med båda ögonen för att över huvud taget kunna säga: Det är ingenting som intresserar oss.

Jag kan med detta ha sagt tillräckligt om den saken. Att bevillningsutskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts här föreliggande proposition beror på att vi kommit till det resultatet, att det är fråga om åtgärder, som ingår i de strävanden vi, som för närvarande uppbär riksdagsmajoriteten, har gjort till våra. Vi måste ha klart för oss att denna proposition ingenting annat är än ett led i strävanden att försöka dämpa den uppdrivna konjunkturen. Den är ett led i alla de olika åtgärder, som har vidtagits på senare tid: investeringsavgiften och bilaccisen, etc., och däri ingår också den nya företagsbeskattningen.

Jag skulle närmast tro, att hade vi inte i fråga om den nya företagsbeskattningen stannat för en övergångstid av väl fem år, hade måhända denna proposition aldrig sett dagens ljus. Utskottets majoritet har därför ansett sig kunna tillstyrka propositionen såsom ett led i de kreditåtstramande åtgärderna, framför allt då man måste rikta dem mot den verksamhet i samhället, som själv finansierar sina investeringar.

Vi skall komma ihåg att full effekt av den nya företagsbeskattningen vinner vi inte förrän några år in på 1960-talet, men det är ju situationen i dag det här gäller att ingripa emot. Nu yrkas det avslag. Detta kanske är skäligt ur deras synpunkt, som inte vill vidta dessa åtgärder. Jag skulle tro att när man i hastigheten också begär, att det skall framläggas ett förslag till i höst om avveckling av investeringsavgiften och den särskilda accisen på bilar, så är detta

en överloppsgärning som man inte behöver göra. Ty dessa båda författningar gäller bara i år och måste således komma under riksdagens prövning, om de över huvud taget skall äga giltighet i fortsättningen. Jag fäster kammarledamöternas uppmärksamhet på att finansministern liksom bevillningsutskottet klart och tydligt understryker, att dessa spörsmål måste komma upp vid höst-sessionen och då i större omfattning föranleda beslut.

Det har sagts här: Visste man att denna skatt skulle vara tillfällig, hade man väl kunnat ta den med större ro än man gör, och det var väl den melodien som man vid uppvaktningen i bevillningsutskottet från företagslivets spetsar också var inne på. Bevillningsutskottet anger dock klart och tydligt att denna skatt är tillfällig, men det är naturligtvis en annan sak att skriva in i lagstiftningen att bestämmelserna bara skall gälla innevarande år. Man vet ju inte, hur det hela kan komma att te sig. Det skulle, herrar Kristensson och Hagberg, kunna tänkas att vi i höst befinner oss i ett sådant läge, att vi måste söka oss fram till en ny konstruktion av det hela och försöka nå ett resultat, som är bättre och framför allt mera gynnsamt för företagarnas liv men också för samhället över huvud taget.

Herr Hagberg i Malmö roade sig med att citera ett uttalande av mig i debatten om företagsbeskattningen. Han sade, att detta uttalande var mycket uppseendeväckande, särskilt när det kom från mig. Jag har, herr Hagberg, gjort precis samma uttalande, när näringslivets spetsar uppvaktade bevillningsutskottet beträffande det här föreliggande förslaget, och jag vidhåller fortfarande denna uppfattning, nämligen att man bör ha klart för sig att det måste ligga i deras intresse att inta den position som de intagit. Jag har aldrig ett ögonblick förnekat, att de har rätt att protestera och säga att de inte vill

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

ha en viss beskattning, eftersom de tror att de inte orkar med den.

Det har, herr talman, vid många tillfällen tidigare, när samhället nödgats göra vissa ingrepp, sagts att näringslivet inte skulle kunna bära de nya bördorna, men erfarenheten har visat att detta resonemang inte hållit i realiteten. Det har inte blivit de följder som man siat om. Jag erinrar herr Hagberg om att då vi år 1933 brottades med frågan om åtgärder mot arbetslösheten, förklarade spetsarna inom bankvärlden m. m., att den linje som förfäktades av dåvarande finansministern, av professor Ohlin och andra, d. v. s. att man skulle försöka få ut mera pengar i marknaden, så att verksamheten på olika håll åter kunde komma i gång, innebar detsamma som att undergräva hela samhällets bestånd. Men hur blev det? Jag har stor respekt för de ledande inom vårt näringsliv, och jag tar inte, herr Hagberg, tillbaka ett ord av att det i regel är mycket duktigt folk. Men därifrån och till att tro, att allt vad som på det hållet säges är Guds heliga ord, är steget mycket långt, herr Hagberg.

Jag är således, herr talman, beredd att tillstyrka bevillningsutskottets förslag i dess betänkande nr 52, och jag vill nu yrka bifall till detsamma.

Vad sedan gäller bevillningsutskottets utlåtande nr 53 återfinner man ju där den gamla frontuppställningen, så att säga. Jag har själv en gång i tiden varit en glad förlorare, och jag tycker att oppositionen nu också skulle försöka att vara det — då blir man kanske en vacker dag inte de som förlorar. Men naturligtvis finns det ett visst berättigande för den bitterhet som kommer till uttryck — jag skall säga några ord om den saken också. Jag tycker emellertid att högern är en gladare förlorare än vad folkpartiet är, åtminstone när det representeras av herr Kristensson i Osby.

Vi har inom bevillningsutskottet gjort vissa beräkningar, inte bara med led-

ning av de uppgifter som vi fått från Kungl. Maj:t utan också med hänsyn tagen till vad som hänt under ärendenas gång genom riksdagen, och i morgon föreligger väl statsutskottets memorial angående budgeten för 1955/56. Herr Kristensson sade, att det skulle finnas 900 miljoner kronor tillgängliga för skattesänkning. Jag erkänner, att det kanske finns en och annan dold reserv, om man till de dolda reserverna räknar tillfälliga inkomster, kommunalskatteandelen och allt sådant, och vill ta dessa i anspråk. Det är alldeles klart. Jag blev emellertid en smula förvånad — kanske mer förvånad än vad folkpartiets representanter är i dag — när jag häromdagen i statsutskottet kunde konstatera, att budgeten för nästa år visar en underbalansering på 562 000 kronor. Man skall således inte vara så där absolut tvärsäker och säga: Här finns det pengar; här kan vi göra så. Herr Hagberg var klokare; han sade: »Om riksdagen hade bifallit de förslag, som högern framlagt, hade vi kunnat sänka skatten med tio enheter.» Nu har emellertid inte riksdagen bifallit dessa förslag.

Jag erkänner gärna oppositionens svårigheter. Det är alltid svårt att i ett sådant läge, som vi befinner oss i, vara opposition. Den har intet inflytande på de grundläggande besluten och har således inte möjlighet att, när det hela är färdigt, få sådana ting under omprövning, som riksdagen kanske vid närmare eftertanke skulle vara beredd att ändra på. Det är möjligt, att en ordning, där detta kunde ske, skulle vara lämpligare för oppositionen.

Jag kan glädja herr Hagberg i Malmö med att budgetdeputerades ordförande och vice ordförande i går skrev under en skrivelse till den sittande författningsutredningen, i vilken de bad denna ägna uppmärksamhet åt budgetdeputationens ställning i vår grundlag. Vi är nog alla överens — vilket parti vi än tillhör — om vi gästspelat längre

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

eller kortare tid i budgetdeputationen, att denna inte spelar någon som helst roll. När den infördes någon gång på trettioalet, trodde man, att den skulle vara räddningen och utgöra en bro mellan de anslagsbeviljande utskotten. Detta har visat sig inte vara möjligt. Jag har sagt någon gång förr i kammaren, att budgetdeputationen ingenting annat är än ett litet kontor, som med lånad personal arbetar med att sätta upp ett siffermaterial, som statsutskottet — och även jordbruksutskottet — har åstadkommit. Det senare har ju också rätt att bevilja anslag.

Att man skulle kunna lösa frågan på den väg, som högern har tänkt sig i ett par motioner vid föregående tillfällen, är jag starkt tveksam om. Det är givet, att hela detta problem tål en allvarlig översyn, så att man får klart för sig, hur utgifterna över hela fältet blir, och så att inte bevillningsutskottet i sitt arbete också bara blir ett kontor, som summerar ihop vad som behövs för att täcka alla de mer eller mindre berättigade utsvävningar, som de andra utskotten har tillåtit sig.

Det är klart, herr talman, att det skulle vara mycket intressant att få det problemet löst. Jag tror inte, att det är lättlost, ty att riksdagen, sedan den en gång fattat ett beslut rörande olika ting, skulle ta upp dem på nytt, ompröva dem och komma till det resultatet, att beslutet skulle upphävas, det förefaller mig vara praktiskt taget en omöjlighet. Man skulle emellertid kunna tänka sig att införa en budgetdelegation såsom ett särskilt riksdagsutskott med verklig auktoritet, som på ett förberedande plan kunde upprätthålla förbindelser såväl med de anslagsbeviljande utskotten som med det utskott, som skall skapa täckning för utgifterna. Jag har många gånger inbillat mig, att det skulle vara nyttigt för både statsutskottets och jordbruksutskottets ledamöter att få en liten kort sejour i bevillningsutskottet för att lära sig förstå

även den sida av saken, som gäller hur man skall ta in pengarna; detta är nämligen inte så lätt vid alla tillfällen. Men detta är väl en förflugen tanke, som inte är lätt att genomföra. Men om riksdagen kunde få verklig överblick över hela utgiftsbeviljandet och detta vid en sådan tidpunkt, att det vore möjligt för ett auktoritativt riksdagsutskott att ge pekpinna, skulle detta utan tvivel vara till fördel både för vår statliga utgiftspolitik och för vår beskattning.

Herr talman! Jag skall av hänsyn till föredragningslistan inte upphålla tiden längre. Jag har den bestämda uppfattningen, att såväl i fråga om bevillningsutskottets betänkande nr 53 som det efterföljande statsutskottsutlåtandet finns det inte annat att göra än att bifalla dem. Att sänka skatterna genom att göra bokföringskonster eller genom att inte avsätta tillfälliga inkomster eller genom att använda kommunala skattemedel för detta ändamål har vi i bevillningsutskottet icke kunnat vara med om. Vi har därför avstyrkt en skattesänkning i år men uttalat den bestämda uppfattningen — i likhet med vad vi gjorde i fjol — att 1956 års riksdag bör bli i tillfälle att fatta ett beslut, som i skattepostrmålet skall kunna tillfredsställa oss litet till mans.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ärade ordförande får gärna för mig fortsätta med att kritisera folkpartiet och klappa högern på axeln.

Jag skulle vilja fråga herr Olsson, om han för sin del anser, att det samband existerar mellan värderingsreglerna och beskattningsprocenten, som jag tidigare har talat om. Om han medger detta, kunde han väl också ta nästa steg och medge, att framhållandet av detta samband, som betonats av 1949 års skattekommitté och många andra, har tolkats som en utfästelse. Detta bör väl i varje fall inge betänkligheter.

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

Jag frågade honom vad han visste om konjunkturläget 1956, och jag gjorde det därför att det ju är meningen att denna skatteskärpning skall gälla även nästa år. Han visste ingenting om den saken, sade han, och i det fallet är vi i samma belägenhet. Men om man inte kan veta någonting om konjunkturläget 1956, hur kan man då veta att denna skatteskärpning ur konjunkturpolitiska synpunkter behövs 1956? Jag vore tacksam för ett svar på denna fråga. Jag har ställt den för att belysa, att skattepolitiken är osmidig som medel för konjunkturpolitiken. För övrigt biter sig tillfälliga skatter lätt fast.

Jag vore tacksam för ett uttalande av herr Olsson, om han inte har samma uppfattning som företagsbeskattningskommittén, att företagens vilja att hålla nere sina löpande utgifter försvagas av en hög beskattning.

Till slut vill jag göra ett tillrättaläggande. Herr Olsson har talat om att jag skulle ha sagt, att det finns ett statsfinansiellt överskott på 900 miljoner kronor i form av dolda reserver i budgeten 1955/56, som man kunde använda för skattelättnader. När jag nämnde siffran 900 miljoner kronor, gällde det rent samhällsekonomiskt sett. Statsfinansiellt rör sig överskottet om en lägre siffra, men ändå om ett så avsevärt belopp, att det finns plats för den skattelättnad vi har yrkat på.

Herr HAGBERG i Malmö (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Olsson i Gävle be-tecknade i sitt anförande högern som en glad förlorare. Jag vill återgälda vänligheten med att förklara, att herr Olsson är en glad vinnare, ja, så glad till och med, att han alldeles glömde bort att tala om vad vi här egentligen skulle diskutera, nämligen den föreslagna vinstbeskattningsens ändamåls-enlighet som konjunkturdämpande faktor.

Vidare förklarade han, att han inte alls hade ändrat ställning under tiden mellan uttalandet i debatten om företagsbeskattningen och det uttalande han gjorde inför »näringslivets spetsar» när dessa kom till bevillningsutskottet. Nej visst inte, herr Olsson förklarade vid båda tillfällena å ena sidan att näringslivet gång på gång bedömt de ekonomiska framtidsutsikterna fel och att han i sådant hänseende hyste misstroende gentemot företagavärlden men å andra sidan att »vi» — alltså herr Olsson och hans meningsfränder — »har fullt förtroende för att näringslivet väl kommer att klara de nya skatterna». Det är denna motsägelsefullhet jag har påpekat. Man kan väl inte på en gång fränkänna näringslivet all förmåga att bedöma utvecklingen och samtidigt hysa hundraprocentigt förtroende till att det kan bära de ytterligare bördor, man nu lägger på detsamma.

Jag medger gärna att det är svårt att vara profet. Herr Olsson går tillbaka till början av 30-talet och erinrar om hur felaktigt näringslivet då bedömde utvecklingen. Jag skall inte gå så långt tillbaka utan gör halt femton år längre fram i tiden, vid mitten av 40-talet. Då, herr Adolv Olsson, gjordes den mest fantastiska felbedömning av den ekonomiska framtiden i detta land, som i modern tid har gjorts, den felbedömning nämligen som tog gestalt i det nu halvt glömda, i arkiven multnande dokument, som benämnes Arbetarrörelsens efterkrigsprogram.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja säga till herr Hagberg i Malmö, att han inte bara behövde ta exemplet med arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Vi kan även ta den stora kungl. utredningskommittén, bestående av mer eller mindre framstående politiker och professorer från alla håll. Inom denna kommitté spådde

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

man, att vi efter kriget skulle få en arbetslöshet, vilken det gällde att rusta sig emot. Den spådomen var också felaktig. Visst kan var och en spå fel, men vilka har inte gjort det? Herr Hagberg säger att herr Olsson i Gävle och en annan till tog fel. Så där enkelt skall vi inte ta det.

Herr Hagberg skulle ha suttit med i välfärdsutskottet 1933 och hört herrar Tryggers och Lindmans underkännande av de synpunkter, som dåvarande finansministern lade fram. Vissa ledamöter i folkpartiet lade fram i stort sett samma synpunkter. Herr Ohlin var inte med den gången, han var professor någonstans — i Köpenhamn tror jag det var. Vad spådde man då? Jo, någonting fruktansvärt skulle komma enligt de röster som man där lyssnade till. När det sedan blev fråga om att låna upp dessa pengar visade det sig emellertid, att man var mycket intresserad av att skaffa dem och låna dem till staten.

Jag glömmer inte alltid så lätt. Jag har ju ändå varit med så länge och sett så mycket av det som förekommer i vårt samhälle. Jag har sett utvecklingen, och därför har jag lov att ta alla, som har mycket lätt för att gissa i överensstämmelse med sina intressen, en smula kallt. Jag tror att det är klokt för varje politiker att göra det.

Det fanns en tid, herr Hagberg, då man i bevillningsutskottets trappor hade efter sig en lång rad — från verkställande direktören och ned till springpojken, däremellan verkmästare och arbetare — som bönade om tullarna. Detta är lyckligtvis avskaffat för ögonblicket, men det kanske kommer igen när tullkommittén blir färdig.

Låt mig säga till sist ett ord till herr Kristensson i Osby. Om jag klappade herr Hagberg i Malmö på axeln, så må det vara hänt. Jag har gjort det en och annan gång med herr Kristensson också, och det må ursäktas mig, men i dag är han — som så många gånger förut — en dålig förlorare.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle tro att kamarens ärade ledamöter observerade, att herr Olsson i Gävle inte svarade på de tre frågor jag ställde till honom. Jag frågade honom dels om han ansåg att det var något samband mellan beskattningsprocenten och avskrivningsreglerna, dels varför han ville ha denna skatteskörpning 1956, då han inte visste någonting om konjunkturläget under det året, och dels om han ansåg att en skärpt beskattning möjligen ledde till stegrade utgifter.

Herr Olsson nämnde i sitt förra anförande att folkpartiet ville göra bokföringskonster. Herr Olsson! Vi har bl. a. anvisat en riktigare redovisning beträffande kommunalskattemedlen. Riksräkenskapsverket anser vårt förslag tekniskt möjligt och vi har yrkat på en redovisning, som skulle leda till en förbättring av budgetutfallet med 250 miljoner kronor. Skall man kalla det bokföringskonster, herr Olsson, om en revisor ändrar en felaktig bokföring? Givetvis inte. Jag menar att vi har täckning för våra yrkanden på detta område.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall gärna svara på herr Kristenssons i Osby tre frågor. Vad han sade sist bryr jag mig inte alls om. Det är sådant som ibland kan vara lämpligt att använda men som man även kan låta bli att använda.

Jag vill säga till herr Kristensson, att visst finns det ett samband här, det är fullkomligt klart. Den reform som genomfördes för en vecka sedan gick emellertid ut på att man skulle variera skattesatsen även för juridiska personer.

Sedan skulle jag vilja säga, att om vi nu fattar beslut om att denna lagstiftning inte skall upphöra att gälla vid

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

årsskiftet, så hindrar detta inte att höstriksdagen blir i tillfälle att ompröva saken, och att skatten kan upphävas när som helst. Kan man finna någon-ting som är bättre, så gärna för mig.

Sedan talade herr Kristensson om att tillfälliga skatter alltid har haft benägenhet att hålla sig kvar. Herr Kristensson, de skatter som 1948 infördes till ett belopp av ungefär 500 miljoner kronor försvann vid 1950 års riksdag på förslag av 1949 års skattekommitté, i vilken herr Hagberg i Malmö, jag och några partivänner till herr Kristensson var med. De försvann helt och hållet! Det är inte tu tal om den saken. Det är bara att vara påpasslig då läget förbättras och man kan upphäva skatten. Vi hade inga som helst delade meningar om att 1948 års konsumtions-skatter skulle upphävas år 1950, det kan herr Hagberg vittna om.

Herr **HAGBERG** i Malmö (h) kort genmäle:

Herr talman! Det var en intressant upplysning, som herr Olsson i Gävle lämnade, då han talade om att han jämte budgetdeputationens ordförande hade skrivit till författningskommissionen, fäst dess uppmärksamhet på den ganska egendomliga roll som budgetdeputationen spelar och påfordrat en översyn av bestämmelserna i detta hänseende. Jag är glad för detta initiativ, ty det är angeläget att söka komma fram till en annan ordning i dessa ting än den, under vilken vi för närvarande arbetar.

Det är dock ganska orimligt som det för närvarande går till. Här fattar riksdagen beslut om utgifter efter vartannat, i januari, februari, mars etc., och alla dessa beslut är definitiva. Riksdagen har ju som i dag ingenting annat att göra än att summera denna räkning, konstatera att så och så mycket kostar det och och så och så mycket pengar måste vi ta ut i form av skatt

för att betala räkningen. Ett sådant system sätter ju oppositionen — var den politiskt hör hemma, det spelar ingen roll — alldeles ur spel. Dess budgetalternativ kan ju aldrig komma under en verklig omprövning, eftersom utgiftsbesluten är definitiva, i många fall kanske träffade redan i januari eller februari månader.

Detta är en, som jag tycker otillfredsställande ordning i riksdagens budgetarbete, och, kunde resultatet av herrarnas skrivelse till författningskommissionen bli förslag i sinom tid om ändringar härutinnan, vill jag säga, att det är ett värdefullt initiativ, som tagits i och med denna skrivelse.

Herr **MALMBORG** i Skövde (fp):

Herr talman! Som från talmannens sida tidigare erinrats, förutsätts att vi i den nu pågående debatten också får inbegripa statsutskottets utlåtande nr 156 angående avsättningar till budgetutjämningsfonden. Det är såsom reservant i det sammanhanget jag nu tar till orda.

Innan jag går in på denna fråga vill jag ett ögonblick anknyta till ett ytt- rande av herr Olsson i Gävle. Herr Olsson erinrade om att han hade haft tillfälle att ta del av memorialet angående statsregleringen för budgetåret 1955/56, och att där anges ett underskott på statsregleringen av 563 400 kronor. Det är i första hand på fjärde avdelningen i statsutskottet som vi behandlar detta memorial, och jag är alltså medansvarig för detsamma. Jag vill då betyga att det är alldeles riktigt, vad herr Olsson sade. Men jag vill erinra om att detta memorial uppgörs under förut-sättning att Kungl. Maj:ts förslag liksom i detta sammanhang bevillningsutskottets majoritets förslag genomförs. Vi måste ju arbeta med den ordningen, eftersom vi måste ha memorialet lig-gande på kamrarnas bord någon tid, innan vi avslutar vårsessionen.

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

Så vill jag också erinra om den ställning den grupp intar, vilken jag representerar. I den riksstat, som inneslutes i memorialet, ingår avsättning beträffande kommunalskattemedel med 400 miljoner kronor. Vi har reservationsvis i statsutskottets utlåtande nr 156 föreslagit en avsättning med 150 miljoner kronor, och om detta förslag skulle vinna gehör skulle följaktligen förutsättningarna bli helt annorlunda. Då skulle inkomsterna räcka till för att få underskottet att försvinna och mycket mera därtill.

Herr talman! Jag skall försöka att så koncentrerat som möjligt redogöra för de förutsättningar vi har ansett föreligga för vårt ståndpunktstagande i fråga om avsättning för kommunalskattemedel. Jag nödgas därvid gå något tillbaka i tiden.

Vi vet alla att på grund av det nuvarande källskattesystemet kommunalskattemedel redovisas över statsverket. Då beslutet om detta uppbördsförfarande fattades var man nog medveten om att det skulle uppstå en viss eftersläpning i fråga om kommunalskatteutbetalningarna på grund av successivt stegrat skatteunderlag, men man menade att denna eftersläpning skulle bli relativt obetydlig och att man därför inte behövde ta någon särskild hänsyn därtill.

Så inträffade under åren 1951 och 1952 en mycket väsentlig stegring av den nominella inkomstnivån, och det hade till följd att eftersläpningarna i fråga om kommunalskattemedlens utbetalning kom att uppgå till betydande belopp. För att då få en mera rättvisande redovisning av de statsverket tillkommande inkomsterna och för att avbalansera denna kraftiga förskjutning beslöt 1952 års riksdag, att vi skulle avsätta medel till en särskild fond. Så skedde också för budgetåren 1951/52 och 1952/53. De avsatta medlen skulle sedan återföras från fonden under de budgetår, under vilka de en-

ligt gällande regler skulle utbetalas från statsverket till kommunerna. Härigenom blev den statliga driftbudgeten inte längre påverkad av de kommunala skatternas in- och utbetalning under olika budgetår.

Detta skedde alltså för budgetåren 1951/52 och 1952/53, men budgetåren 1953/54 och 1954/55 har inte någon sådan avsättning skett. Under erinran om de av mig nu i korthet berörda förhållandena har riksräkenskapsverket i en skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 december i fjol framhållit, att det system vi nu använder på detta område leder till situationer som är mindre tillfredsställande. Vid beslutet 1952 var förutsättningen den, att en sådan reglering skulle ske när man kunde räkna med en större eftersläpning av dessa medel. Riksräkenskapsverket förordar emellertid nu en regelmässig avsättning och redovisning för att förebygga att en sådan situation som nu uppstått skall kunna tänkas i framtiden. Det föreslår att överskott skall föras på en budgetutjämningsfond, som särredovisas på samma sätt som för närvarande sker beträffande automobilskattemedel.

Nu har departementschefen, såsom av statsverkspropositionen framgår, i överensstämmelse med riksräkenskapsverkets förslag förordat att en avsättning skall ske för budgetåret 1955/56. Den beräknades tidigare till 350 miljoner kronor men har sedermera uppskrivits till 400 miljoner kronor. I vår reservation har vi på anförda grunder funnit oss böra förorda att avsättningar görs för både budgetåret 1953/54 och budgetåret 1954/55. Därest en sådan åtgärd genomföres skulle vi alltså för nästa budgetår kunna stanna vid en avsättning på 150 miljoner kronor. Vi har haft tillgång till ett av riksräkenskapsverket avgivet yttrande beträffande den sakliga möjligheten att genomföra en sådan åtgärd, och i detta remissyttrande säges en sådan åtgärd vara tekniskt möjlig. Med hänsyn till alla de olägenheter,

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

som blir en följd av den på förevarande område hittills tillämpade ordningen, finner vi förslaget om en reglering även för de två närmast gångna budgetåren starkt motiverat. Det kan väl också sägas att alla bör kunna instämma i kravet att redovisningen ordnas så, att man i budgeten kan utläsa statens skatteinkomster under ett budgetår utan ett förvirrande inflytande av kommunernas skatter. Man bör ju syfta till en enhetlig redovisning, som gör det möjligt att utan speciella kalkyler studera utvecklingen av statsinkomsterna under en följd av år.

I kompletteringspropositionen nr 190 har finansministern redovisat rådande förhållanden, och han har där, som jag tidigare nämnde, föreslagit en avsättning på 400 miljoner kronor. Vad beträffar innevarande budgetår vill han emellertid inte vara med om någon reglering av dessa avsättningsmedel. Han har inte på något sätt motiverat detta sitt ståndpunktstagande. Han säger endast att han inte finner sig böra framföra ett sådant förslag nu, då vi befinner oss i slutet av ett budgetår. Vi reservanter har dock funnit att detta statsrådets ställningstagande knappast är sakligt hållbart. Jag vill i detta sammanhang erinra om Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga, när det gällde budgetåret 1951/52, det förslag som framlades i den dåvarande kompletteringspropositionen. Det skedde i slutet av budgetåret, alldeles som vi nu är i slutet av ett budgetår. I detta förslag sägs att denna fonds hela konstruktion är sådan, att avsättningarna måste verkställas i efterhand. Så har också skett både 1951/52 och 1952/53. Departementschefen framhöll, att avsättningarna till fonden beräknas för varje halvår och verkställs i efterskott vid budgetårsskiftet i samband med upprättandet av bokslut för det förflutna året.

Jag tycker, herr talman, att det är i full överensstämmelse med den av departementschefen i nyssnämnda propo-

sition redovisade uppfattningen som vi nu föreslår avsättning för budgetåret 1954/55, och vi har, som jag tidigare nämnt, enligt ett yttrande av riksräkenskapsverket sakligt fog för och teknisk formell möjlighet att göra en sådan avsättning också för budgetåret 1953/54.

Utskottet har på den punkten anfört en mycket knapphändig motivering för sitt avstyrkande av vårt förslag. Det heter därom: »Därest ett beslut av denna innebörd nu fattas, kan dock icke undvikas att det får ett bestämt drag av efterhandskonstruktion.» Ja, det kan det väl sägas ha haft även tidigare. Det är ingen nyhet, eftersom avsättningen måste göras vid slutet av budgetåret. I utskottets utlåtande anföres vidare: »Utskottet finner också för sin del mest angeläget att rättelse sker för framtiden, så att i förevarande hänseende erforderliga åtgärder kunna övervägas redan i samband med fastställandet av riksstaten för vederbörande budgetår. Då, såsom av det föregående framgår, en mera rättvisande ordning kan påräknas i fortsättningen, anser sig utskottet i likhet med departementschefen ej kunna förorda, att avsättningar till regleringsfonden för de båda budgetåren 1953/54 och 1954/55 nu verkställas.»

Vi reservanter i utskottet hälsar med tillfredsställelse om vi får en sådan regelmässig redovisning kommande år. Men, herr talman, det finns såvitt jag förstår i utskottets motivering för avslag ingenting som säger, att vår linje inte är möjlig att tillämpa.

Jag vill också för att styrka mitt påstående citera något av vad utskottsmajoriteten har anfört. Om de avsättningar görs som vi föreslår i vår motion, säger utskottet, blir innebörden, att den avsättning som nu skall ske för budgetåret 1955/56 inte skall beräknas till 400 miljoner kronor, utan till 150 miljoner. Det har vi också föreslagit, och jag ber, herr talman, att i anslutning till vad vi har skrivit i reservationen och vad jag har anfört här få

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

yrka bifall till reservationen av herr Ohlson m. fl. i statsutskottets utlåtande nr 156.

Medan jag har ordet skall jag be att få säga något om den blanka reservation som jag har avgivit till utlåtandet. Den syftar på Kungl. Maj:ts förslag, att 275 miljoner kronor nu skall avsättas till budgetutjämningsfonden för att särskiljas samt att motsvarande belopp må av statskontoret överföras till särskilt konto i riksbanken. Det belopp som inneslutes i de 275 miljonerna är dels investeringsavgifter och dels medel som beräknas inflyta därest riksdagen accepterar Kungl. Maj:ts förslag om höjning av bolagsskatten. Vad investeringsavgiften beträffar har jag för egen del inte medverkat till beslutet om den, herr talman, och då jag inte heller vill vara med om en höjning av bolagsskatten, är själva förutsättningen för denna avsättning till budgetutjämningsfonden mig ovidkommande. Beträffande den sålunda föreslagna avsättningen finner jag inte skäl att gå emot den. Men jag vill, herr talman, rent principiellt, för framtiden ha fria händer när det gäller att bedöma en dylik konjunkturpolitiskt betingad åtgärds berättigande.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att motivera statsutskottets förslag i utlåtandet nr 156 och skall följaktligen uppehålla mig vid samma saker som den föregående ärade talaren.

Jag vill i likhet med herr Malmberg i Skövde erinra om att frågan om inrättande av en fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel behandlades vid 1952 års riksdag. Det beslöts då att till en dylik fond skulle avsättas medel, motsvarande den eftersläpning i utbetalningarna av kommunalskattemedlen, som kan uppkomma under år med stigande skatteunderlag. Beslutet avsåg således i princip år

med snabbt stigande skatteunderlag. Förfaringssättet skulle vara, att det för ett visst budgetår framräknade avsättningsbeloppet skulle avföras från inkomstiteln Skatt å inkomst och förmögenhet m. m. och återföras till samma inkomstitel under den närmaste treårsperioden.

Såsom herr Malmberg meddelade avsattes vid riksdagen 1952 medel till denna fond för budgetåren 1951/52 och 1952/53. Ingen avsättning skedde för budgetåret 1953/54, och i riksstaten har ej heller räknats med någon avsättning för budgetåret 1954/55.

I december månad avlämnade riksräkenskapsverket till departementet en skrivelse, där verket uttalade, att det är mindre tillfredsställande att avsättningar av detta slag endast sker då eftersläpningen vid kommunalskatteutbetalningarna kan förutses bli särskilt betydande. Verket ville därför förorda, att eftersläpning regelmässigt skulle föranleda avsättningar till regleringsfonden, och verket föreslog att avsättning till fonden skulle ske för budgetåret 1955/56 med ett belopp av 400 miljoner kronor. Därjämte har riksräkenskapsverket föreslagit en omläggning av den budgetmässiga redovisningen av fonden.

Departementschefen har anslutit sig till båda dessa förslag från riksräkenskapsverket, om avsättning på 400 miljoner till fonden för budgetåret 1955/56 och om en omläggning av den budgetmässiga redovisningen. Han föreslår därför, att ett belopp på 400 miljoner kronor skall avsättas till denna fond för budgetåret 1955/56.

Det har i denna fråga, som herr Malmberg erinrade, väckts motioner som går ut på att det på något sätt även skulle göras avsättningar för det föregående budgetåret 1953/54 samt för innevarande budgetår 1954/55.

Statsutskottet har varit i förbindelse med riksräkenskapsverket och från dess sida har, som herr Malmberg berörde, angivits vissa tekniska möjligheter för

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

att klara av detta. Det måste ju till en teknisk utformning, som inte är vanlig, för att klara denna situation, om reservanternas förslag skulle bifallas.

Om reservanternas förslag vinner riksdagens bifall, hur skulle det då se ut beträffande förhållandet mellan rikstat, budget och denna fond som vi här talar om? För budgetåret 1953/54 har bokslutet fastställts, och det måste således där ordnas på något annat sätt än det vanliga. Då har riksräkenskapsverket under hand föreslagit metoden att fonden från den 1 juli 1954 uppdelas så, att 300 miljoner kronor redovisas för sig och betraktas som avsättningar av kommunalskattemedel. För budgetåret 1954/55 innebär reservanternas förslag en avsättning på 150 miljoner kronor. Det skulle ha varit 250 miljoner som behövts där, men av det belopp som jag förut nämnde återföres från fonden för det budgetåret ett belopp på 100 miljoner kronor.

När vi då kommer fram till budgetåret 1955/56, sker under det budgetåret en återföring från fonden på 250 miljoner, och därför skulle det enligt reservanternas förslag för budgetåret 1955/56 endast behöva avsättas ett belopp av 150 miljoner kronor. Det skulle således bli ett belopp av 150 miljoner kronor som avsättning för budgetåret 1955/56 i stället för de av departementschefen föreslagna 400 miljonerna.

Man kan egentligen fråga sig vad allt detta skall tjäna till. Statens ekonomiska ställning blir ju i grund och botten precis densamma, men formellt sker förändringar. Man skapar då ett utrymme för skattesänkning, formellt i varje fall, på 250 miljoner kronor, och det är naturligtvis det som är syftet med både motionerna och reservationen.

Utskottet har här sagt, som herr Malmberg erinrade om, att det förslag, som motionärerna och reservanternas framburit har ett bestämt drag av efterhandskonstruktion. Det tycker jag är

fullkomligt riktigt, inte minst i vad gäller budgetåret 1953/54, där det i fonden får göras särskilda anordningar för att klara det räknemässiga.

Jag har förut vid behandlingen av detta ärende personligen tyckt att det inte funnits skäl för ett bollande med siffrorna hit och dit under den gångna tiden. I det förevarande läget har inte riksräkenskapsverket föreslagit några anordningar rörande den gångna tiden eller innevarande budgetår. Dess förslag innebär ju ett belopp på 400 miljoner för budgetåret 1955/56 att avsättas till denna fond, och det är också det som departementschefen föreslår riksdagen.

Vi i utskottet har funnit det mest angeläget att rättelse sker för framtiden, och det sker med det förslag som här föreligger från utskottets sida. Jag kommer sedermera att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr MALMBORG i Skövde (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bestyrka riktigheten av vad min vän herr Andersson i Malmö sade, att riksräkenskapsverket inte har tagit ställning till vårt förslag. Verket har, som jag antydde i mitt anförande, bara i remissyttrandet förklarat, att det ur teknisk synpunkt inte finns någonting att erinra mot vårt förslag.

Herr Andersson förmenade att det inte skulle vara motiverat att följa vår linje, därför att det inte har någon betydelse, eftersom det bara är en formell åtgärd. Men jag kanske då får tillåta mig att erinra om vad riksräkenskapsverket har sagt om dessa problem. Man får ändå förutsätta att man där besitter nödig sakkunskap, och den har jag varit beredd att ta största möjliga hänsyn till. Jag får således, herr talman, referera en passus ur verkets yttrande. Ämbetsverket frambåller att konstruktionen med en regleringsfond principiellt förutsätter en fortlöpande

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

tillämpning i och med att den innefattar två faser, avsättning under visst år och återföring två år senare. Redovisningen för ett visst år kan därför icke isoleras från de närmast föregående och de närmast efterföljande. Sporadiska avsättningar måste ofta leda till att irrationella fluktuationer uppkommer — vilket man velat förhindra med regleringsfonden — och till att redovisningen vissa år varken blir ett uttryck för en konsekvent kassamässig redovisning eller en för den statsfinansiella utvecklingen rättvisande redovisning.

Jag tycker att de två sista påståendena är högst väsentliga. Det är önskvärt att man får en konsekvent och saklig redovisning både kassamässigt och statsfinansiellt.

Herr HENRIKSSON (s):

Herr talman! Den senaste månadens offentliga ekonomiska debatt har väl medfört att man nu mera allmänt än förut accepterar det förhållandet att tillgången på pengar och efterfrågan på varor under detta år blir större än att tillgången på varor kan nöjaktigt täckas genom ökad produktion och att det förhållandet alldeles särskilt skulle inträda, om man inte från statsmakternas sida förde en kraftig ekonomisk åtstramningspolitik. Även om folkpartiets representanter i bevillningsutskottet, när det ärende, som vi nu behandlar i kammaren, där har diskuterats, har uttryckt sig tämligen svävande och obestämt om hur man bedömer den ekonomiska situationen, så är det väl klart, att man inte med någon större styrka har kunnat bestrida, att det ekonomiska läget är sådant, att det påkallar åtgärder från statsmakternas sida.

I den situation som vi nu har kan det ju inte vara anledning att återigen ta upp till diskussion orsakerna till dagens problem. Jag skall inte heller göra det. Jag vill bara understryka att den fråga som väl framför allt möter

är frågan hur man på bästa sätt skall kunna förhindra, att vi på nytt kommer in i en inflationistisk utveckling. Jag vill därför gärna för egen del understryka vad finansministern har framhållit i propositionen nr 190, där han, efter att ha understrukit att kampen mot inflationen bör föras, på s. 37 framhåller följande: »Detta förutsätter, att den hårda ekonomiska politiken målmedvetet fullföljes, även om på en del punkter i ekonomin vissa avmattningstendenser framträder. Sådana avmattningar bör mötas genom en smidig och vaksam arbetsförmedlingspolitik och inte genom en uppluckring av åtstramningsåtgärderna. Å andra sidan är det självfallet icke meningen att driva den återhållande politiken så långt att fara för depression och arbetslöshet uppstår. Full sysselsättning utgör alltså den grundläggande målsättningen för regeringens politik.» Så långt citatet ur proposition nr 190.

Även om den borgerliga politiska oppositionen kanske inte för sin del accepterar vad som på detta sätt har uttryckts från regeringens sida, så är jag övertygad om att det som här har sagts är en mening, som ute bland vårt folk kan vinna allmän anslutning. Jag tror att man ser frågan så — och man gör det inte minst från de stora löntagarorganisationernas sida — att det är en angelägen uppgift för statsmakterna att förhindra, att vi glider in i en utveckling med inflationistiska prisstegringar. Samtidigt har man anledning att understryka att detta inte får innebära att vi lämnar den allmänna målsättningen om den fulla sysselsättningens politik.

Ett målmedvetet fullföljande av åtstramningspolitiken utgör i det konjunkturläge vi nu har och det konjunkturläge som vi kan väntas få under senare delen av detta år men väl också under 1956 en avgörande förutsättning för att man skall kunna våga emotse ett tämligen lugnt förlopp och att vi

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

under den tiden skall kunna undvika en ytterligare skärpning av situationen och en kraftig ökning av inflationstrycket, något som, ifall det hände, uppenbarligen skulle medföra, att de svårigheter som nu kan finnas att bemästra läget skulle komma att bli ännu större vid den tidpunkten.

Det är ju möjligt att man från oppositionspartiernas sida tycker att det inte ur deras synpunkt kan vara en så angelägen uppgift att förhindra en sådan utveckling. Det är ju möjligt att man spekulerar i att om det blir en besvärlig ekonomisk situation under 1956 och det ekonomiska läget då förvärras, så kan det tjäna oppositionens intressen, när man längre fram under 1956 har att gå ut i allmänt val. I så fall är ju bedömningen betingad av politiska spekulationer, och det är väl uppenbart att det inte har mycket att göra med vad som kan vara gagnande för utvecklingen i det svenska samhället. Det kan inte vara gagnande för de stora grupper som har intresse av att vi får en stabiliserad ekonomi. Dessa grupper har anledning säga sig att det är bättre att ta tillfälliga svårigheter nu och möta påfrestningarna i detta läge än att riskera att man får skärpta svårigheter längre fram. Vi vet att de åtgärder som här på olika punkter har genomförts eller föreslagits ändå har till uppgift att säkra den levnadsstandard som är uppnådd och att skapa förutsättningar för fortsatta framsteg.

Jag kommer sedan över till att säga några ord om de olika skattefrågor, som vi nu har att behandla.

Herr Hagberg i Malmö framhöll såsom en egendomlighet, att man, när det inte var möjligt att få en begränsning av konsumtionen genom ett obligatoriskt sparande, går över till att i stället söka begränsa på investeringssidan.

Jag vill då först påpeka, att även i det obligatoriska sparandet var ju företagen medtagna. De skulle, om detta förslag hade blivit fullföljt, ha fått betala

in en större del av sina vinster än de får göra enligt gällande beskattning.

Det kan också vara anledning framhålla, att när denna fråga var på remiss, uttalade sig LO för att man borde skärpa företagens insättningar. Man kan därför inte säga, att man i detta läge bortsåg från att det kunde vara nödvändigt att göra något ytterligare emot företagarsidan. Men alldeles oavsett detta kan det väl sägas, att det nu är önskvärt att komma till rätta med situationen inte bara sådan den ter sig direkt för dagen. Vi måste räkna med möjligheten att vi under detta år kan få en något för hög konsumtion, som leder till att valutareserven tas i anspråk till någon del. Att detta är förutsatt i de beräkningar som är gjorda, bör väl ändå inte få användas såsom ett argument för att man inte skall vidta beredskapsåtgärder, som leder till att vi längre fram i år kan få en lugnare utveckling. Jag tror att en ökad vinstbeskattning av det slag, som nu är föreslagen, kan medverka till en sådan åtstramning, att det framöver kan bli en lugnare utveckling på lönesidan än om förslaget icke hade framlagts.

Jag vill sedan gentemot vad herr Hagberg framhöll i sitt inlägg säga, att när man nu ifrån högern och folkpartiet går emot denna skärpning i företagsbeskattningen, så är det ju ändå inte någonting annat än alla de gamla argumenten som kommer tillbaka. Det är den gamla visan om att denna extra belastning, som här ifrågasättes, kommer företagen inte att tåla, att åtgärderna kommer att verka hämmande på utvecklingen och att de kommer att försvåra de framsteg vi normalt räknar med.

Under de senare åren har vi haft tillfälle att möta den argumenteringen i praktiskt taget varje fråga, som i något avseende har inneburit att företagen har fått lämna ifrån sig pengar till samhället. Det må nu gälla, om det varit fråga om att diskutera investeringsav-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

gifter eller ändrade avskrivningsregler eller om det har varit fråga om att diskutera en ytterligare beskattning av våra motorfordon. Ständigt har samma olycksprofetior kommit från den borgerliga oppositionens sida.

Det är då inte så egendomligt om vi så småningom kommit att inte tro så mycket på detta. Det har ju ändå visat sig att de åtgärder, som tidigare har vidtagits, inte har medfört de konsekvenser, som man särskilt från den borgerliga oppositionens sida har framfört. Jag vill därför ställa den frågan till herr Hagberg — jag tror inte han är här nu, men jag kan ställa frågan till herr Edström, som kommer efter mig: Skulle det inte vara tänkbart att oppositionen någon gång begrundade det som man vid alla de olika tillfällena har sagt, toge sig samman och undersökte om det verkligen har blivit så att de tankegångar, som man gjort sig till tolk för, har kommit att bli omsatta i den praktiska verkligheten? Har — för att nu ta ett exempel, där vi fört otaliga diskussioner under senare år — de investeringsavgifter som vid ett par tillfällen gällt och som nu gäller, verkligen fått de konsekvenser som oppositionen gång på gång spått om? Har de medfört någon allvarlig och bestående skada för vårt näringsliv? Är det inte så att de i stället, om än inte med den styrka som var förutsatt, fyllt uppgiften att medverka till balans i vår ekonomi under tider, då det varit risk för att den samlade efterfrågan skulle komma att överstiga de samlade tillgångarna?

Om man toge sig samman på det sättet, skulle man nog komma till att det är riktigt att det spåtts alltför felaktigt i de här tingen ifrån oppositionens sida.

Bortser man nu från dessa gamla vanliga argument, så är det ju inte något nytt som oppositionen har att föra fram, när det gäller den skärpta bolagsbeskattningen. Det enda nya skulle i

så fall vara det som herr Hagberg drog fram i sin liknelse om kamelen och halmstrået, att företagen kan råka i svårigheter, om vi nu lägger på för mycket. Då vill jag emellertid genmäla, att om åtstramningen får för kraftig effekt, så är det ju alltid möjligt att vända och gå åt andra hållet. Som herr Adolv Olsson redan framhållit är det beslut om skärpt bolagsbeskattning, som vi nu skall fatta, icke någonting som kan beräknas gälla för evigt. Beskattningen kan ändras. Om konjunkturerna blir sådana, att skatten vid sin föreslagna höjd medför svårigheter, ligger det naturligtvis i sakens natur att vi går åt andra hållet och mildrar de åtgärder som nu vidtages.

Vad sedan gäller de övriga olika skattefrågor, som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 53, skall jag inte komma med några omfattande kommentarer till de skilda uppfattningarna hos bevillningsutskottets majoritet och företrädarna för oppositionspartierna. Jag vill bara helt allmänt säga, att om man erkänner att vi nu befinner oss i ett läge, där efterfrågan tenderar att bli större än tillgången, så kan det väl inte vara klokt att här gå fram med ett tämligen omfattande skattesänkingsprogram på kort sikt. Det kan väl inte vara skäl att nu besluta om en tioprocentig sänkning av statsskatten, att träda i kraft från den 1 januari 1956, när vi inte gärna kan tro att vi vid årsskiftet skall ha ett helt annat konjunkturläge än i dag. Jag säger detta alldeles oberoende av vilka möjligheter som ur statsfinansiella synpunkter kan förefinnas för att vid nämnda tidpunkt genomföra en dylik skattesänkning. Jag kan inte inse att det skulle vara till fördel för den allmänna ekonomiska utvecklingen att genom en allmän skattesänkning i ganska stor utsträckning öka köpkraften i landet och samtidigt göra avkall på kravet om en viss överbalansering av budgeten under det närmast kommande budgetåret. Detta gäl-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

ler inte bara de olika direkta skatterna utan också oppositionens förslag om att nu företa en sänkning av motorfordons- och bensinskatterna. Såvitt jag förstår kan en sådan sänkning endast få till följd att vi ökar de allmänekonomiska svårigheterna. Jag kan för min del inte heller förstå att det hos motorfordonsägarna eller bilismen i stort kan föreligga ett så starkt intresse av dylika skattesänkningar, eftersom man ju därmed på längre sikt försämrar möjligheterna att få vägväsendet utbyggt.

Jag kan inte finna att det är förenat med några nämnvärda olägenheter att ha dessa skatter kvar oförändrade, även om inkomsterna av dem under något år ännu skulle komma att inbringa större summor än vad vi ger ut på vårt vägväsende, ty pengarna lagras ju. Ingen ifrågasätter annat än att dessa pengar skall komma vägväsendet till godo, och detta är ju enbart till fördel för motorfordonsägarna och bilismen. Det måste väl vara en klok politik att låta ifrågavarande skattesänkningar anstå, även om skatteintäkterna tillfälligtvis blir större än utgifterna, ty över-skottet kan ju användas senare.

Så till sist några ord om ett yrkande, som i år på nytt har förts fram från såväl den borgerliga oppositionen som från bondeförbundet, nämligen yrkandet om upphävande av kvarlåtenskaps-skatten. Vi har diskuterat den frågan under en följd av år, och i och för sig är det kanske inte så märkligt att en fråga återkommer på riksdagens bord. Men jag tycker det är anmärkningsvärt, när frågan nu tages upp gång på gång till diskussion, att man från nämnda partiers sida inte på något sätt försöker anlägga nya synpunkter på den eller anföra några faktiska exempel på de olägenheter som vidlåder denna skatt. Man säger att kvarlåtenskapsskatten verkar konfiskatoriskt, att den hämmar vår produktion och att den är en destruktiv skatt. Men om så är, borde

det väl inte vara svårt för förslagsställarna att anföra exempel på skattens ödesdigra verkningar. Så länge man inte anför några exempel på det, tror jag inte bevillningsutskottets majoritet har någon anledning att svara annat än att skatten ändå inte är så betungande att det föreligger anledning att vidtaga andra ändringar i densamma, än vad som tidigare beslutats. Ty det är en skatteform, som till sina verkningar huvudsakligen drabbar de mycket stora förmögenheterna, och verkningarna för exempelvis jordbrukare och småföretagare är utomordentligt små — i den mån skatten över huvud taget har någon inverkan för dessa grupperns vidkommande.

Herr talman! Jag ber att få sluta med att yrka bifall till vad utskottet hemställer i betänkandena nr 52 och 53.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr EDSTRÖM (h):

Herr talman! Jag skall bara hålla mig till bevillningsutskottets betänkande nr 52, som gäller den fråga som närmast intresserar mig i detta sammanhang.

Ändamålet med denna höjning av skatten med 25 procent anges vara att den skulle vara konjunkturpolitiskt berättigad och att man genom densamma skulle kunna få ett ytterligare vapen i kampen mot konjunkturstegringen. Det är ju ganska märkligt att varje sådant vapen, som på nytt skall tas fram i detta avseende, måste gå ut över näringslivet och att det närmast är näringslivet som skall bära bördan. Man avser att med dessa åtgärder, som det sägs, ytterligare dämpa expansions-tendenserna i näringslivet. Då frågar man sig naturligtvis: Har dessa expansions-tendenser varit så stora efter de kraftiga åtgärder som redan i år kommit från regeringshåll? Jag anser: Nej! Syftet är, som det heter, att genom att

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

minska expansionstendenserna kunna bibehålla den levnadsstandard vi nu har och inte försämra densamma. Jag för min del har emellertid flera gånger framhållit, att det inte är dessa expansionstendenser inom företagen som är det utslagsgivande i detta fall, utan det är konsumtionen, vilken överstigit våra resurser, och det är således konsumtionen man närmast skall inrikta sig på att hålla tillbaka. Avsikten med detta förslag om en 25-procentig skattehöjning på företagsvinsterna är kanske att den skall slå igenom för att på så sätt vara en dämpare på konsumtionen. Ja, om förhållandet är detta så tror jag, att enda möjligheten är att den slår igenom, annars har den inte en dämpande inverkan. Då måste jag säga att det vapnet kommer att träffa mycket ojämnt och kommer inte att leda till en sådan generell dämpning som vi skulle behöva. Jag kan inte finna att det är den rätta vägen.

Det synes mig som om finansministern skulle vilja införa något slags omsättningsskatt på omvägar över företagen och den verksamhet de utövar. Men är nu det rätta sättet att nå detta mål och därigenom ytterligare belasta näringslivet? Vad blir följderna härav? Jo, följderna blir i bästa fall en sämre likviditet hos företaget och i sämsta fall att företagets existens kanske kommer att stå på spel.

Nu framhålls från olika håll, exempelvis av herr Olsson i Gävle och senast av herr Henriksson, att vi målar hin på väggen, att vi målar för svart, och man undrar om vi har fog för det. Ja, det har vi. Herr Henriksson frågade mig om det verkligen blivit det dåliga resultat som vi förutsagt. Ja, jag vill vända på frågan och säga: Vilket hade resultatet blivit om vi inte haft denna belastning? Då hade kanske näringslivet i Sverige varit mycket kraftigare och bättre än vad fallet är nu. Som det nu är lever alla företag i Sverige i en atmosfär av tryck på näringslivet, nå-

got som inte kan vara till fördel för detsamma och inte heller till fördel för vårt samhälle. Det är inte genom att förstöra det svenska näringslivet eller i vart fall göra det svårare för detsamma att fortsätta sin verksamhet som man bibehåller levnadsstandarden i Sverige.

Jag har för min del många gånger funderat över om det finns så stora möjligheter att ytterligare belasta företagen med skatter. Det har nyss talats om historien med kamelen, som fick bära halmstrå på halmstrå tills dess rygg blev knäckt. Det är möjligt att näringslivet på den vägen kan bli knäckt, som herr Henriksson sade, men då skulle vi, menade han, kunna minska belastningen och få näringslivet på fötter igen. Men, herr Henriksson, en knäckt kamelrygg läker man inte så lätt, när den väl är knäckt, så att man får aldrig den kamelen livsduglig igen. Man har många gånger frågat mig: Vad kommer att hända om näringslivet skall fortsätta betala dessa höga skatter och leva i den stora otrygghet som det gör nu? Ja, jag kan inte se annat än att det kanske är andra länder som skapat en mera angenäm atmosfär för näringslivet. Det är väl möjligt att näringslivets män då söker sig dit. Jag märker en viss tendens från många håll att redan söka sig ut på andra håll, där det finns bättre möjligheter till utveckling och en angenämare och drägligare tillvaro än här. Vi har hört från flera håll, att denna skatt skall vara provisorisk. Herr Olsson i Gävle påpekade detta, vi läser det i bevillningsutskottets betänkande och vi kanske också kan utläsa det av departementschefens proposition nr 190, när han hänvisar till att han vill ha frågan vidare utredd. Men det är väl i alla fall mycket svårt för regeringen att minska en sådan här skatt, när den en gång blivit genomförd. Det fordrar självövertvinne!

Det är nog så bra att vår värderade

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

ordförande i bevillningsutskottet lovar att skatten skall vara provisorisk, men jag har inte hört finansministern säga det, och det är närmast från det hållet vi skulle vilja ha ett löfte om att skatten är tillfällig. Finansministern kanske svarar, att han ju inte tagit upp detta belopp i budgeten som en normal inkomst utan som en tillfällig och att detta skulle vara ett bevis.

Men våra erfarenheter i det avseendet gör oss ganska otrygga. Jag kan bara hänvisa till hur det var, när vi år 1952 fick propositionen nr 232 angående inskränkningen av den fria avskrivningen. Också den gången tog finansministern upp de 250 miljonerna som tillfällig inkomst. Men vad har sedan hänt? Jo, sedan vi inte längre har den fria avskrivningen, har denna »tillfälliga» inkomst blivit en permanent inkomst.

Jag vill poängtera, att vi från näringslivets sida är alldeles särskilt intresserade av att få ett besked just om denna höjning med 25 procent av den tidigare beskattningen är avsedd som en permanent eller en tillfällig belastning. Men om den vore avsedd att vara tillfällig, varför har det inte sagts i propositionen, att bestämmelserna skall gälla för ett eller för två år? Stadgandena har ju lagts in i den vanliga skattelagen, och det är kanske detta som vållar oss den största oron. Om de såsom bestämmelserna om investeringsavgiften införts i en speciell lag, hade det varit betydligt mera troligt att det vore fråga om ett provisorium, som skulle tas bort, när förhållandena så medgäve. Men bedömningen av när sådana förhållanden inträder blir naturligtvis helt olika från finansministerns håll och från vårt.

Jag ser just att finansministern kommer in i kammaren, och jag vill på nytt vädja till honom, att han talar om för oss, ifall denna lag kommer att bli permanent eller om den är avsedd att vara provisorisk.

Denna belastning på näringslivet är så tung, att vi ser mörkt på läget. Man tycker, att vi upprepar gamla argument. Men argument kan vara riktiga även om de är gamla, eller hur, herr Henriksson? Gamla goda argument slår precis lika bra i dag som de gjort förut, när de är riktiga.

Tiden är nog inte mogen i dag för skattesänkning. Någon skattesänkning eller någon minskning av belastningen på näringslivet kommer säkerligen inte. Det passar naturligtvis mycket bättre att göra skattesänkningen omkring den 1 juli nästa år.

Herr talman! Vi måste från näringslivets håll på det bestämdaste motsätta oss denna otillbörliga belastning. Det är inte riktigt att vi skall bära denna tunga börda i nuvarande situation, och jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Spetz m. fl.

Herr HENRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Edström frågade, om inte också gamla argument kunde vara goda. Det är väl ingen som bestridit att de kan vara det. Vad jag framhöll var, att om man från oppositionens sida vid varje tillfälle, när av statsmakterna en åtgärd vidtages, som kan medverka till att företagarna får betala pengar till staten, framhåller att det enskilda näringslivet inte tål denna politik, så är det i hög grad berättigat att vi säger: Ni får väl ändå gå tillbaka och peka på vad det är som näringslivet inte tålt, för att vi skall tro på att de gamla argumenten är goda! Jag nämnde investeringsavgifterna och frågade, vilka allvarliga bestående skadeverkningar de har fört med sig.

Herr Edström svarar inte utan säger: Men hurudant hade läget varit, om vi inte haft dessa avgifter? Det är klart att detta låter sig sägas, och ingen kan bevisa någonting. Men vi har ändå ett väl konsoliderat näringsliv. Vi har en

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

utmärkt hög och god sysselsättning, och ingen kan väl då påstå, att detta är en tingens ordning, som inte är bra. Den har kunnat uppnås i trots av eller som en följd av de skatter och de regleringar, som har genomförts.

När herr Edström sedan talar om att det inte är lätt att bota en bruten kamelrygg, så kanske jag får påpeka, att det inte var jag som liknade näringslivet vid en kamel, utan det var herr Edströms partivän herr Hagberg i Malmö.

Herr EDSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Henriksson anser att vi har ett väl konsoliderat näringsliv, men det återstår för honom att bevisa att vi har det. Jag påstår att det för närvarande inte är så väl konsoliderat. Som stöd för min uppfattning kan jag därvid hänvisa till våra stora svårigheter i exporthänseende, och till den omständigheten exempelvis att vi för närvarande inte kan exportera till Tyskland. Att det föreligger en skillnad mellan export och import på nära en miljard kronor bevisar väl att vi icke har möjlighet att konkurrera på det landet, Tyskland, så som vi skulle önska och kunna göra, om vi hade ett bättre konsoliderat näringsliv.

Herr HJALMARSON (h):

Herr talman! Her Adolv Olsson gjorde ett uttalande om budgetbehandlingen här i riksdagen som var både intressant och glädjande. Jag kunde i långa stycken följa herr Olssons resonemang. På en punkt vill jag dock göra en reservation.

Herr Olsson ansåg det verklighetsfrämmande att tänka sig att riksdagen vid arbetsperiodens slut skulle ompröva en utgift, till vilken den redan hade tagit ställning. Nej, herr Olsson, varför skulle det behöva vara verklighetsfrämmande? Det kan väl inte vara mera verklighetsfrämmande än att regeringen genom ingripanden sådana som i

höstas, då den utfärdade sina besparingsdirektiv, reellt sett gjorde en omprövning av en serie utgifter, vilka riksdagen förordat. Från mina utgångspunkter är det faktiskt mer naturligt att riksdagen gör en sådan omprövning än att regeringen gör det utan att ens fråga riksdagen till råds.

Herr talman! När finansministern talar om stabiliseringsåtgärder menar han åtgärder för att i ett läge med risk för efterfrågeöverskott lätta trycket på den samhällsekonomiska balansen. Denna formulering kunde jag ha hämtat ur någon av finansdepartementets propositioner till detta års riksdag, praktiskt taget vilken som helst. För att få en anledning att tacka för brev citerar jag den emellertid ur det älskvärda svar som min ärade broder Per Edvin Sköld haft vänligheten tillstålla mig, på ett brev som jag till inrikesministerns förtrytelse skrev till finansministern.

Vad betyder då denna finansministerns principdeklaration i praktiken? Den måste helt enkelt betyda att den nuvarande regeringens ekonomiske expert med stabiliseringsåtgärder menar ingripanden i syfte att hindra människorna från att utnyttja sina efterfrågemöjligheter. Det stora flertalet medborgare får sina möjligheter att fråga efter varor bestämda av sina arbetsförtjänster. Innebörden av finansministerns strävanden är alltså att den ekonomiska politiken direkt eller indirekt skall inriktas på att begränsa människornas möjligheter att använda sina arbetsförtjänster för det ändamål, som ur deras egen synpunkt framstår som mest nödvändigt eller mest tilltalande.

Utgångspunkten för ett sådant resonemang måste vara att de som har dessa arbetsinkomster inte själva kan hålla på ett sätt som ur samhällsekonomisk synpunkt är godtagbart. Nästa frågeställning blir då: På vilket sätt tänker sig finansministern att genom centrala beslut kunna åstadkomma den eftertraktade begränsningen? Svaret ger

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

sig omedelbart: regeringen vill använda statens tvångsmedel för att tvinga fram de resultat den syftar till. Regeringen vill göra det till en laglig skyldighet för medborgarna att hushålla på det sätt, som regeringen av den ena eller andra anledningen finner vara nödvändigt.

Jag tror inte att jag bättre kan illustrera denna bärande princip för den nuvarande regeringens politik än genom att hänvisa till finansministerns uttalanden om det frivilliga sparandets förmåga att verka i riktning mot samhällsekonomisk jämvikt. På kort sikt når man ingen nämnvärd effekt genom att uppmuntra enskilt sparande, säger herr Sköld. Därav har finansministern i varje läge, då inflationsrisken förefallit akut, dragit den slutsatsen att det egentligen inte lönar sig med sparstimulerande åtgärder. Eftersom sådana endast, enligt regeringens uppfattning, verkar på lång sikt, borde man tvärtom ha varit angelägen om att få den nödvändiga sparstimulansen så snabbt som möjligt. Man borde inte ha väntat tills inflationen knackat på tamburdörren, man borde ha handlat redan innan den hunnit fram till porten. Då hade man från regeringens egna utgångspunkter handlat foljdriktigt och logiskt.

Men inte heller på längre sikt har det enskilda, frivilliga sparandet någon mer väsentlig effekt, anser herr Sköld. Det betyder främst en ny fördelning mellan konsumtion och investeringar, något som i och för sig kan vara nyttigt. Av intresse i detta sammanhang är att den socialdemokratiska ekonomiska politiken sätter punkt vid ordet investeringar. Nästa logiska led, att investeringarna ökar tillgången på varor och därmed utrymmet för en stigande efterfrågan, utelämnas helt. Att sparandet således indirekt angriper inflationsproblemet från tillgångssidan fäster man intet avseende vid.

Genom skattesänkningar kan man inte nämnvärt påverka sparandets om-

fattning, såvida man inte särskilt gynnar de större inkomsttagarna, hävdar finansministern. Enligt hans uppfattning är således frivilligt sparande någonting som huvudsakligen förekommer bland större inkomsttagare. Denna uppfattning är icke hållbar. Erfarenheten visar, att sparandet skär igenom alla inkomstgränser. De stora sparbeloppen kommer från de många små och medelstora inkomsttagarna. Det fyller en i själva verket med förvåning och beundran att människor med mycket begränsade inkomster visar en så stor förmåga att lägga undan sparslantar. Jag har inte någon klar bild av sparmotiven, men dessa tycks snarare vara ett uttryck för en personlig inställning än för inkomstskillnader. Finansministerns tes om sparandet leder emellertid till den slutsatsen, att herr Sköld antingen måste tänka sig ett samhälle med en mycket ojämn inkomstfördelning eller någon form av tvångssparande. Den ojämn inkomstfördelningens samhälle är ett passerat stadium. En jämnare inkomstfördelning är i själva verket ett resultat av den tekniska utvecklingen, ett resultat åt vilket alla måste vara glada. Då återstår endast för en modern socialdemokratisk politik tvångssparandet. Det är också förståeligt, att tanken på tvångssparandet så långt ifrån att vara död tydligen lever med tilltagande vitalitet i de bestämmande regeringskretsarna.

Det har, herr talman, förefallit mig väsentligt att ge denna bakgrund för att så skarpt som möjligt kunna belysa den grundläggande skillnaden mellan den politik, för vilken högerpartiet arbetar, och den som regeringen driver.

För oss i högerpartiet är den permanenta inflationskris, till vilken socialdemokratisk politik lett, absolut icke enbart en fråga om en för stor efterfrågan. Vi är medvetna om att under förutsättning av en felaktig offentlig finansieringspolitik och av en ineffektiv penningpolitik kan människornas an-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

språk bli för stora för att kunna täckas av tillgångarna.

Problemet är emellertid också en fråga om att tillgångarna är för små, och därför tror vi inte på klokheten i en politik, som staplar på varandra det ena ingripandet mot produktionen efter det andra. Jag skall dock, herr talman, för att spara tid inte närmare gå in på denna fråga, som ju utförligt har utvecklats av några av de föregående talarna.

Byggnadsregleringen är ett statligt tvångsingripande inom en speciell sektor. Genom att avveckla byggnadsregleringen i ett läge med efterfrågeöverskott bidrar man inte till stabiliseringen, snarare tvärtom. Detta är regeringens officiösa uppfattning. Vår ståndpunkt är, att regleringsavvecklingen är en förutsättning för att tillståndsmentaliteten skall försvinna, att byggandet snabbare skall kunna rationaliseras och att räntabilitetssynpunkterna skall få behövligt utrymme, allt i syfte att få till stånd sunda och effektiva konkurrensförhållanden i näringslivet. Övergår man för bostadsbyggandets del till ett system med kreditgarantier i stället för den nu tillämpade metoden med direkta statliga lån, får man en garanti för att byggandet håller sig inom de finansiella resursernas ram, inom sparandets ram. Därmed har man nått åsyftade resultat utan tvångsingripande och därför också utan tvångsingripandets ofrånkomliga biverkningar.

Att avveckla priskontrollen är för oss intet självändamål. Vad vi därmed vill åstadkomma är prissbildning i stället för prissättning, smidighet och snabbhet i stället för stelhet. För att detta resultat skall nås erfordras i nuvarande läge en tillräckligt knapp penningmarknad samt en skattepolitik som främjar nyföretagsamhet och rationaliseringar och därför stärker konkurrensen i samhällsekonomin.

Regeringen synes leva i den föreställningen, att man, endast om myndighe-

terna får hand om mer av människornas sparande, kan nå den konjunkturdämpning, som man nu ännu en gång är ute efter. Detta betyder, att regeringen i nuvarande läge vill försöka åstadkomma ett sparande, som är större än investeringarna. Den hoppas på ett steriliserat sparöverskott. Vi har krävt sedeltäckningsbestämmelser, som skulle göra det omöjligt för regeringen att finansiera sina utgifter med sedelpressarnas hjälp. Därmed har vi velat försvåra möjligheterna till överinvesteringar.

Åren 1947 och 1948 föreslogs — finansministern erinrar om det i sitt brev till mig — från vårt håll direkta åtgärder i efterfrågedämpande riktning. Vi rekommenderade en överbalansering av budgeten, men vi förutsatte då en effektiv sterilisering av detta överskott. De gångna årens erfarenheter har emellertid lärt oss, att allt tvångssparande framkallar kompensationssträvanden, att inga hållbara garantier kan skapas för att ett budgetöverskott verkligen blir steriliserat och framför allt att ett budgetöverskott är en dynamitladdning i den statliga hushållningen. Utgifterna rusar i höjden och åter snabbt upp inte bara budgetöverskottet utan också det statliga inkomstöverskott, som är en följd av de stigande inkomsterna i samhället. Vår linje år 1948 var att åstadkomma ett överskott i statshushållningen genom att minska de statliga utgifterna. Regeringens linje har hela tiden varit att få till stånd ett kortvarigt budgetöverskott genom att öka pålagorna på människorna eller på vissa grupper av människor. En sådan politik är med våra utgångspunkter icke godtagbar. Den leder icke till stabilitet, utan till instabilitet.

För oss i högerpartiet framstår omedelbara skattesänkningar som stabiliseringsåtgärder. En riktigt underbyggd skattesänkning ökar inte efterfrågan i samhället. Den har snarare en förmåga att förvandla en del av en omedelbar

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

efterfrågan till sparande. Vår förutsättning är då att skattesänkningen bygger på en begränsning av de offentliga utgifterna, såväl statens som kommunernas. För kommunernas del kan vi här i riksdagen av fullt naturliga skäl endast föreslå generellt verkande åtgärder. Från riksdagens sida kan emellertid reformer i sådana ting som statsbidragsförordningar, då det gäller de skyldigheter staten ålägger kommunerna och på andra områden, skapa några av förutsättningarna för en stramare kommunal hushållning. Vi är dessutom övertygade om att en närmare förbindelse mellan den inbetalda preliminärskatten och de pengar, som kommunerna får i handen, för det stora flertalet av dem, icke minst för de mindre, skulle göra sammanhanget mellan utgifter och skatter mera levande.

I detta sammanhang, herr talman, vill jag beröra en fråga som redan varit uppe i debatten här.

Som från vår sida redan i årets remissdebatt underströks, är sättet att bokföra statens resp. kommunernas andel av under ett budgetår inflytande preliminärskatt icke tillfredsställande. Riksräkenskapsverket har fäst uppmärksamheten på saken och för sin del föreslagit att den skuld, i vilken statsverket kommer till kommunerna i tider då skatteunderlaget snabbt stiger, skall öppet redovisas som en skuld. Det finns anledning att markera, att riksräkenskapsverkets förslag innebär en fordran på regelbundna avsättningar. Ämbetsverket motsätter sig bestämt att man endast sporadiskt skulle redovisa denna statens skuld.

Regeringen har för sin del godtagit den av riksräkenskapsverket föreslagna anordningen med en regelbunden beräkning av det ekonomiska mellanhavandet mellan statsverket och kommunerna, men velat tillämpa principen först från och med nästa budgetår. Att detta innebär ett framsteg är alldeles uppenbart.

Givetvis hade det varit ännu bättre, om man för budgetåren 1953/54 och 1954/55 hade fullföljt den linje man slog in på 1952. Då hade avsättningen för budgetåret 1955/56 kunnat göras med ett belopp som varit ett par hundra miljoner lägre än det som nu föreslås i den kungl. propositionen.

Ett riktigt resultat skulle emellertid, herr talman, kunna erhållas från och med budgetåret efter det nästa, om man för budgetåret 1954/55 kunde avsätta 200 miljoner på kommunalskattekontot. I den mån ett budgetöverskott på upp till 200 miljoner kronor uppkommer utöver bilskatteöverskott och reservationsmedel, borde detta enligt vårt förmenande avsättas till kommunskattefonden i stället för till budgetutjämningsfonden. Vi är emellertid av formella skäl förhindrade att ställa yrkande i denna punkt, och därför kommer vi att avstå från att delta i eventuella voteringsröster om saken. Jag betonar dock att det här uteslutande rör sig om en bokföringsfråga.

Vad så förslaget om avsättning till budgetutjämningsfonden för antiinflationsändamål angår, finns det för oss ingen anledning att deltaga i ett beslut därom. Vi har icke medverkat till de extraskatter, vilkas beräknade belopp skall avsättas. Vi kan icke finna att finansdepartementets tankegång är konsekvent genomförd ens från de egna utgångspunkterna. I så fall borde också bilaccismedlen ha avförts från skattebudgeten.

Vad statens hushållning angår, herr talman, har vi från högerpartiet dels ställt en rad yrkanden, som omedelbart skulle medföra minskade statsutgifter, dels i själva framställningen aktualiserat hela den problematik som man kan kalla det för höga statliga utgiftslägets problematik. Det är uppenbart, att vi därmed velat nå dels omedelbara lättnader för skattebetalarna, dels en sådan atmosfär att fortsätta skattelättnader för de stora grupperna

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

medborgare framstår som både möjliga och närliggande. Vi har på intet vis dolt att vad det här gäller egentligen är en förskjutning mellan offentlig och enskild disposition av de enskildas arbetsförtjänster. Därmed är man framme vid en självklar skärningspunkt mellan uppfattningen hos företrädarna för en socialistisk samhällsuppfattning och företrädarna för en konservativ inställning. Den socialistiska värderingen måste ju gå ut därpå, att en vidgad rätt för det allmänna att förfoga över människornas inkomster ger en bättre hushållning. För en konservativ människa framstår det som lika självklart, att sedan utgifterna för vissa gemensamma hushållnings- och ordningsangelägenheter och en rationell social politik samt den nödvändiga försvarspolitiken täckts, så är det till fördel inte bara för den enskilde utan också för gemenskapen att människorna själva får ta hand om vad deras eget arbete ger, detta även i nuvarande läge.

Skattesänkningen är alltså för oss en metod att åstadkomma bättre hushållning. Vi är misstänksamma mot statens förmåga att hushålla och tycker oss ha stöd för denna misstänksamhet. Vi är övertygade om det stora flertalet människors förmåga till rationell personlig hushållning.

Vår skattesänkningslinje är alltså ett sätt att främja sparande, produktion och produktivitet. Att vi med den utgångspunkten inte kan reflektera på sådana ting som investeringsavgift och skärpt beskattning av arbetslivet, är fullkomligt självklart.

Intill det sista har regeringen levt i föreställningen, att det skulle vara möjligt att åstadkomma den behövliga återhållsamheten i kreditgivningen fastän man har en låst ränta. I det avseendet är inställningen nu en annan även inom majoritetspartierna. Det är därför synnerligen märkligt, att man just när man kommit fram till denna ståndpunkt, just när man insett den rörliga

räntans nödvändighet som förutsättning för en aktiv penningpolitik, hårt angriper dem som konsekvent företrätt denna linje.

Jag förstår mycket väl, herr talman, den politiska nödvändigheten för regeringen att måla svarta räntedjävlar på väggen. På det viset blir ju den egna nyansen en smula ljusare. Däremot är det mig, trots herr Skölds vänliga svarsbrev, omöjligt att finna något belägg för tesen om att räntan för högerpartiet någonsin skulle ha varit ett självändamål.

Jag lyssnade bara ett par ögonblick på debatten i första kammaren, och jag råkade komma in när herr Ewerlöf förklarade, att finansministern fritagit honom från anklagelsen att ha förfäktat åsikten om räntan som ett universalmedel. Därmed är högergruppen i första kammaren fritagen från denna anmärkning, och jag hoppas nu — man är ju ändå optimist i det längsta, herr talman — att herr Sköld, som ju understundom vill vara renhårigt objektiv, drar konsekvenserna och även här i andra kammaren medger, att de olika uttalanden, som från regeringshåll har gjorts om vår inställning i räntefrågan inte bara varit tillspetsade och för litet nyanserade — de håller helt enkelt inte, herr Sköld, för en närmare granskning.

Vad vi i högerpartiet tror på är alltså icke en annan tvångspolitik än den regeringen företräder. Vi tror på en annan politik, på en politik som angriper hela det samhällsekonomiska problemet, vi tror på en politik som arbetar med skattesänkningar, prisbildning, aktiv penningpolitik, med rörlig ränta, rationellare bostadspolitik, säkrare sedelsutgivningsbestämmelser och ett både på kort och lång sikt frivilligt sparande, inlemmat i ett fritt kreditväsende.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Herr talman! För att intet missförstånd skall uppstå om vart jag syftade då jag uttalade mig om högerns förslag till omprövning av utgifterna ytterligare en gång under varje riksdag, skall jag be att få säga, att min mening var, att det inte var möjligt för högern att skapa en majoritet i detta hus för en sådan linje. Därför är förslaget verklighetsfrämmande.

Herr talman! Jag är närmast böjd för att tro, att om vi skulle överlämna åt den samlade oppositionen att själv få avgörandet i denna fråga så skulle herr Hjalmarson fortfarande befinna sig i minoritet i den frågan.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Vi har ju för inte så länge sedan i riksdagen haft en debatt om den ekonomiska politiken — i varje fall i denna kammare. Vi har också haft en debatt i radio. Under dagens debatt har ett par talare belyst frågorna från vår synpunkt, och jag hänvisar till vad som sagts här av herr Kristensson i Osby i skattefrågorna och av herr Malmberg i Skövde rörande budgetredovisningen. Det må ursäktas mig, om jag därför i detta onekligen mycket omfattande ämne endast väljer ut några punkter, som måhända kan förtjäna ytterligare någon belysning, även om jag på en eller annan punkt kommer att vidröra sådant som förut berörts — inte minst av herr Kristensson och av herr Malmberg.

Vi har i folkpartiet under flera år sökt väcka intresse för problemet, att inflationen skärper skattetrycket och att detta särskilt gäller för människor med små eller måttliga inkomster. Vi har lagt fram tabeller för att visa detta, bl. a. i en motion i januari 1954. Vi har hävdat att detta motiverade en utredning om på vad sätt man skulle kunna skapa rättvisa genom en skattesänk-

ning, som särskilt tog hänsyn till människor med måttliga inkomster.

Länge föreföll det som om finansminister Sköld inte riktigt ville fatta vad vi talade om. Han svarade endast, att skalorna inte var så väl konstruerade i vissa intervaller — särskilt för icke gifta — när han genomförde förra skattereformen. Bevillningsutskottet följde herr Sköld genom att böja undan för de problem vi hade rest och likaså tala om att skalorna kanske inte var så väl konstruerade.

Jag hoppas att situationen i dag är den, att finansministern oreserverat vill erkänna, att det problem vi rest är verkligt betydelsefullt och att detta är den viktigaste orsaken till att skattebeslutet inte bör innebära bara ändrade procentuella uttag utan också måste innebära en justering av skalorna eller en ökning av ortsavdragen eller bådadera för att rätta till det som blivit skevt genom inflationen.

Vi har begärt en utredning om detta problem. Vi har gjort en mycket provisorisk sådan, om inflationens verkan, men Kungl. Maj:ts kansli har naturligtvis bättre möjligheter. Regeringspartierna har dock, med finansministern i spetsen, vägrat att göra denna utredning. Jag måste upprepa beklagandet av att regeringen inte velat vara med på en utredning som kunde ha utförts i fjol och vars resultat skulle ha kunnat framläggas i år, så att riksdagen i dag haft möjlighet att fatta ett beslut, som medfört en skattelättnad på de punkter där man fått den största höjningen av skattetrycket genom inflationen — en höjning som ingen avsett. Men, som sagt, regeringspartierna har inte velat göra denna utredning. Kanske kan finansministern nu förklara vilka samhällsintressen som blivit tillgodosedda genom att man inte velat göra detta utredningsarbete tidigare. Jag fattade finansministerns förklaring för ett par månader sedan så, att de experter som arbetar med skattefrågorna även skall

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

ta itu med detta. Det betyder att utredningen ännu inte är färdig. Sedan skall den parlamentariska kommittén överarbeta det hela.

Det ligger något egendomligt i detta, att finansministern inte bara hade så svårt att fatta vad vi menade — kanske uttryckte vi oss illa, fastän jag tyckte att vi var rätt utförliga — utan också visat sig ha mycket lätt att glömma bort detta problem. Han talar ofta i sina föredrag, att döma av TT-referaten, om att oppositionens linje är en ändring av skatteuttaget från 110 till 100 procent. Jag har sett flera sådana uttalanden på sista tiden. Finansministern tycks glömma bort att nämna om att folkpartiets linje har två beståndsdelar, sänkning av uttagsprocenten och den justering av skattefördelningen som jag nyss talade om.

Vi beklagar att regeringen inte har velat skapa förutsättningar för beslut i dessa frågor redan nu. Sambandet mellan ortsavdragens storlek och skatternas avvägning är nämligen faktiskt ett ganska besvärligt problem. Åtminstone är det min erfarenhet att det är mera invecklat än det ser ut. Det är inte något som man improviserar på en eftermiddag.

Vad sänkningen av skatteprocenten beträffar skall jag bara hänvisa till vad som har sagts från vårt håll i dag och många gånger tidigare. Jag skall inte heller gå närmare in på vad 1949 års skattekommitté uttalade. Vi har redan många gånger hänvisat till att denna kommitté förordade att övergången till det nya skattesystemet skulle ske vid 100 procents uttag. Någon teknisk svårighet att välja 110 eller 120 eller 90 procents uttag finns naturligtvis inte, men kommittén menade väl någonting med sin rekommendation. Jag tror att det man menade var en viktig anvisning, men finansministern har bara skjulit den åt sidan.

När det gäller att bedöma det statsfinansiella läget i dag, förtjänar uppen-

barligen själva redovisningsfrågan att mycket allvarligt uppmärksammas. Detta framgår inte minst av herr Malmborgs tidigare yttrande. Medan finansminister Sköld befann sig i början av sin bana som finansminister höll han — om jag fortfarande får uttrycka mig litet vanvördigt — icke strängt isär kommunskattemedel och statsskattemedel, men så småningom förmåddes han övergå till att söka skilja på kassorna. Ett par år senare upphörde han emellertid med denna vana. Jag kritiserar honom inte så hårt för detta, eftersom experterna sade, att det dessa år gällde ganska små belopp, så att sammanblandningen av kassorna inte blev så stor. Men det har visat sig att den därefter åter blev mera betydande.

Då uppkommer frågan — och det är en viktig fråga — hur man bokföringsmässigt skall ordna det, så att statens medel redovisas för sig och så att det förebygges att man får intrycket att staten har större inkomster än den verkligen har, därför att staten tillfälligt fått in en del kommunskattemedel som skall redovisas om några år. Det gäller också att undgå att statens medel vissa år redovisas för lågt, därför att staten just dessa år håller på att betala tillbaka tidigare till staten inbetalda kommunskattemedel. Hela diskussionen om budgetbalansen, herr finansminister, blir meningslös, ifall man säger, att det inte spelar någon roll om man redovisar några hundra miljoner kronor fel hit eller dit. Problemet om budgetbalans är till väsentlig del ett problem om någorlunda rättvisande bokföring.

Vad nu beträffar budgetåret 1954/55 har finansministern valt att tillföra detta år 300 miljoner kronor av tidigare avsatta kommunskattemedel. Men finansministern redovisar inte de netto 150 miljonerna — 250 miljoner minus 100 miljoner — som är en ny eftersläpning. Detta betyder att finansministern för detta år redovisar ett resultat, som är 150 miljoner kronor gynnsammare

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

än det skulle vara, om man utgick från den princip, som vi alla var överens om för några år sedan och som finansministern vill tillämpa för budgetår längre fram i tiden. Finansministern vill fortsätta att i år göra fel. Vad som har blivit snedvridet under 1953/54 skall vridas ännu snedare 1954/55. Under de följande åren skall man börja att rätta till felet, och det tar tre, fyra år innan det blir fullt rättat.

Man måste då verkligen fråga vad det kan finnas för anledning till att inte redan innevarande budgetår söka förfara på ett riktigare sätt, utgående från den principiella inställning som vi alla är överens om. Varför ett år redovisa ett överskott i statskassan, som till en del består av kommunalskattemedel, för att därefter under följande år redovisa sämre ställning än den verkliga, därför att man då skall betala tillbaka till kommunerna? Finansministern säger: Jag skall börja med en reform under *nästa* år; men inte i år. I går, när diskussionen gällde LKAB, sade finansministern: Nu eller aldrig! Det var en situation där man mycket väl kunde och borde ha vilat på hanen. Men i dagens fråga, där man har möjligheter att rätta till en sak tidigare än finansministern avser, säger finansministern: Nej, först i morgon, under nästa år skall vi börja! Jag förstår inte varför finansministern skall fortsätta att synda på detta sätt och bättra sig först nästa år. Varför inte börja att bättra sig i dag? Jag vet att det finns folk — men det är folk med vilka finansministern personligen inte har någon likhet — som är benägna att synda i dag och säga: I morgon skall jag bättra mig. Jag kan emellertid inte förstå varför finansministern i sin budgetpolitik skall hemfalla åt sådana tendenser.

Om detta problem har herr Hjalmarson här nyligen sagt några ord som, om jag fattade honom rätt, i stort sett gav uttryck för samma allmänna synpunkter rörande önskvärdheten av att det

under innevarande budgetår gjordes vad som göras kunde för att rätta till en snedvridning i stället för att låta den bli ännu större det här året och börja en reform av redovisningen först nästa år.

Nu har herr Andersson i Malmö och statsutskottets majoritet gjort en invändning mot folktoparförslaget. De säger att detta väl är att göra en rättelse i efterhand. Ja, herr Malmberg i Skövde har redan effektivt avrättat det argumentet genom att läsa upp vad finansministern har uttalat om att dessa bokföringstransaktioner *bör ske i efterhand!* Det förefaller mig som om herr Andersson i Malmö — och jag måste säga att det är rätt ovanligt — verkligen gjorde en reträtt och nog var tveksam om han kunde vidmakthålla utskottets argument, i varje fall vad beträffar budgetåret 1954/55. Såvitt jag förstår vore det klokt av herr Andersson att släppa argumentet åtminstone för det året, ty herr Andersson hade ju ingenting att genmäla till vad herr Malmberg här läste upp.

Emellertid finns det möjligheter, herr talman, att korrigera det misstag som blivit begånget även för det föregående budgetåret 1953/54. Där redovisades nämligen i budgeten ett överskott som till väsentlig del berodde på att man räknade in kommunalskattemedel. Dessa pengar förbrukades inte utan överfördes bokföringsmässigt till budgetutjämningsfonden. Riksräkenskapsverket har påpekat, att det tekniskt sett går mycket bra att skilja av dem till ett särskilt konto för kommunalskattemedel. Om man förfar på det sättet, vilket experterna alltså förklarat inte möter några hinder, får man redan nu, den sista juni 1955, detta problem vridet rätt igen. Man får inte under 1953/54 och 1954/55 ett statligt budgetöverskott som beror på kommunalskattemedel. Man får heller inte 1955/56 och längre fram i den statliga budgeten försäm-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

ringar som beror på en tidigare missvisande bokföring.

Herr talman! Mig förefaller det vara mycket klart att det är ett viktigt önskemål, att statens affärer redovisas så riktigt och tydligt som möjligt. Jag hade hoppats att vi, alldeles oberoende av vilken ståndpunkt den ene eller andre ledamoten av denna kammare kan ha i frågan om skatternas höjd, skulle kunnat enas om att en klar och tydlig redovisning är en fördel ur alla synpunkter. Jag ställer då frågan: Vad har man att vinna på att budgetredovisningen under alla dessa år blir felaktig, när man har erkänt riktigheten av en princip, på vilken vi här alla vill bygga längre fram?

Jag skall nu inte, herr talman, ta upp tiden med att redogöra för de besparingar som från folkpartihåll föreslagits i budgeten för nästa år. Jag skall heller inte närmare diskutera de förslag rörande finansieringen av en del bostadsinvesteringar, som belystes av herr Gustafsson i Skellefteå under gårdagens bostadsdebatt. Jag nöjer mig därvidlag med att konstatera att vad vi vill göra är att beträffande bostadsinvesteringarna låna till vissa statliga investeringar. Vidare att det med vår allmänna uppläggning av budgetproblemen blir ett överskott i budgeten 1955/56. Det är icke tal om någon underskottsbudget. När man på regeringssidan använder uttryckssätt som avser att ge svenska folket intrycket, att vi skulle vilja underbalansera budgeten, så är detta inte sakligt grundat. Det tillhör det mest vilseledande som förekommer i dagens ekonomiska och politiska debatt, ty det verkliga förhållandet är, att budgeten blir överbalanserad med den politik vi föreslår. Men vi vill använda en del av budgetöverskotten till skattesänkningar utan dröjsmål.

Finansminister Sköld har tidigare polemiserat mot vår ståndpunkt därför att vi var nog djärva att göra en del prognoser rörande den statliga inkomstut-

vecklingen och redan då hävdade, att man skulle vara återhållsam med nya utgifter och försöka få en del av den automatiska inkomstökningen reserverad för successiva skattesänkningar framöver. Om dessa våra beräkningar uttalade finansministern den 2 maj 1954, att redogörelsen — det är väl riksräkenskapsverkets redogörelse han syftar på, förmodar jag — »visar att folkpartiets kalkyler för den automatiska ökningen av statsinkomsterna, vilken rör sig med 400 miljoner kronor per år, vilar på lösan sand». Finansministern har i sin politiska skattehandbok i fjol — vilken var avsedd att vara en vägledning för alla dessa tusentals talare, som skulle gå ut och predika sanningen för folket — skrivit följande: »Resultatet av riksräkenskapsverkets uppskattning blev att man kunde räkna med ett årligt tillskott av statsinkomster av ungefär 300 miljoner kronor. Det kan här nämnas att från folkpartihåll gjordes tidigare stort väsen av denna presumtiva inkomstökning. I sina önskedrömmar hade folkpartisterna kommit till 400 miljoner om året. Det påstås att det stod en berömd nationalekonom bakom beräkningarna. Sedan nu riksräkenskapsverkets bedömning kommit har det blivit tyst om folkpartiets kalkyler.»

Finansministern har levat högt på den uppfattningen, att detta bara var önskedrömmar. Jag måste därför nu kondolera finansministern, när här föreligger nya beräkningar, gjorda av riksräkenskapsverket, som visar en genomsnittlig inkomsthöjning på något över 400 miljoner kronor per år. Jag vet inte vad finansministern nu skall använda för uttryckssätt i stället för »lösan sand»; kanske han vill säga att våra beräkningar vilar på fast granit, medan hans egna omdömen har villat på lösan sand, eller hur han nu kommer att uttrycka det. Men det vore i alla händelser intressant att höra.

Jag vill gärna medge, herr talman, att

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

det givetvis är en slump, att riksräkenskapsverkets nya beräkningar har kommit att visa något över 400 miljoner kronor och att de alltså under denna fyraårsperiod, som jag här tänker på, redovisar en inkomsthöjning som sammanlagt bara ligger ett par hundra miljoner kronor över våra beräkningar. Det som är väsentligt här är, att det har visat sig — jag håller mig till beräkningar som är uppgjorda innan man räknade med någon inflation under år 1955 — att våra beräkningar var mera realistiska än vad finansministern har velat medge.

Bevillningsutskottets ärade ordförande uttalade här i kammaren i dag någonting om att det är en del som har så lätt för att gissa och att det vore bra om man ville ta gissningarna med en nypa salt. Ack ja, bara herr Olsson i Gävle ville göra det även när finansministern gör sina beryktade gissningar!

Det som man på regeringsbanken, när det gäller dessa skatteproblem, särskilt sedda på längre sikt, så ofta förbiser är, att skattepolitiken har en långtidsverkan; om man ger folket ett intryck, att skatterna steg för steg kan sänkas, har detta psykologiska verkningar av praktisk betydelse för produktionen och sparandet. Det är detta som jag, om jag inte minns fel, i en diskussion med hans excellens herr statsministern tillät mig kalla för det ekonomiska livets fjärde dimension, därvid lånande ett uttryck från tidskriften *Economist*; det kan hända att jag även nämnde det här i kammaren. I varje fall är det en synpunkt som förtjänar att upprepas, att man inte skall tänka alltför statiskt på dessa problem. Det är en *dynamisk* utveckling det gäller, och snabbheten i utvecklingen kan bli beroende av den ekonomiska politiken.

Man har på vårt håll fäst mycket stor vikt vid att det allmänna i tid inskrider för att försvara penningvärdet,

och vi har därvidlag betonat kreditpolitiken — och den rörliga räntan som ett led i denna — mer än regeringspartierna har gjort. Får jag bara knyta ett par mycket korta reflexioner till detta spörsmål, som vi diskuterade för en månad sedan i kammaren. Varför är det så viktigt med kreditpolitiken? Visserligen finns det också en lång rad andra åtgärder som man ifrån vår sida ständigt diskuterar i dessa sammanhang. Jag skall inte här diskutera detta. Jag nämnde det också i radiodebatten. Men orsaken till att kreditpolitiken är så viktig är, att *den samhällsekonomiska balansen i sista hand är en balans mellan investeringar och sparande*, och både investeringarna och sparandet påverkas av kreditpolitiken.

Om man på ett tidigt stadium inskriber i åtstramande riktning genom kreditpolitiken, innan investeringarna har fått hämta fart utav att överkonjunkturen har tillåtit fortsätta t. ex. ett halvår, så kan man bromsa och hålla investeringarna på en lagom hög nivå utan våldsamma medel. Men om man först låter överkonjunkturen samla styrka och kraft, då växer naturligtvis investeringslusten, och då blir det nödvändigt att tillgripa mycket hårdare bromsmedel.

Från regeringens sida har man försökt vältra över ansvaret på näringslivet och säga att dess investeringsplaner ju blir ändrade och att näringslivet ville investera mera än beräknat. Ja, tacka för det, när konjunkturerna i utlandet ändras och dessa och andra inflytanden sedan tillåts slå igenom här i landet, medan regeringen sitter och håller fast vid att man inte vill använda den rörliga räntans politik på det sätt, som man emellertid nu, de senaste veckorna, har slagit in på. Om man hade gjort detta år 1954, så hade man kunnat hejda överkonjunkturen i dess begynnelse, och det är väl ändå inte någonting egenomtligt i att man i ett sådant fall inte behöver tillgripa så hårda medel som

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

man får göra när man väntar länge innan man ingriper.

Inom regeringspressen har man försökt sig på att i polemik mot vår ståndpunkt säga att det är inkonsekvent av mig att hävda, att regeringen borde ha ingripit i tid, eftersom jag i januari skulle ha sagt att det inte var någon risk för inflation. Då behövde väl regeringen inte ingripa, säger man. Men jag sade uttryckligen i januari, att jag inte trodde på någon allvarlig inflationsrisk *under förutsättning bl. a. att regeringen för en riktig politik*. Jag sade inte, att det inte är risk för inflation om regeringen sitter med armarna i kors. Det regeringspartierna här har sökt prestera är något av det mest egendomliga i argumentationsväg som jag har varit med om vad gäller ekonomiska problem. Vi har ju i folkpartiet bl. a. i anslutning till debatterna kring bankoutsrottets utlåtanden under flera år framfört krav på en stramare kreditpolitik. Och likväl kommer man nu och säger att det är konstigt, att vi inte har begärt ingripanden tidigare. Det är just vad vi har gjort! Vi har ofta upprepat att om man inskrider mot en överkonjunktur på ett tidigt stadium, går det lättare att behärska den. Jag ber om ursäkt, herr talman, om jag uppehåller mig så utförligt vid en självklar sak, men det är tyvärr nödvändigt.

Räntepolitiken allena hjälper inte. Vi har under många år predikat, att det är en kreditåtstramning som går hand i hand med en rörlig räntepolitik som är det väsentliga i penningpolitiken. — Får jag emellertid göra en reflexion av något mer dagsaktuellt slag.

Vi är inom folkpartiet övertygade om att en bestämd kreditstramhet är erforderlig här i landet, men det är naturligtvis risk för att kvantitativt bestämda likviditetskvor, om de sätts för högt och om terminerna för anpassning görs för korta, kan leda till kreditstopp inom en eller annan sektor av kapitalmarknaden. Jag uppmanar

regeringen liksom naturligtvis fullmäktige i riksbanken att noga följa utvecklingen härvidlag. En fast hand kan förena smidighet och försiktighet, och det är vad som behövs.

När det nu gäller balansproblemet bör man naturligtvis inte glömma sparandets omfattning, men jag går inte in på den saken i dag, eftersom vi talat om den tidigare. Man får heller inte glömma inverkan på produktionens storlek och därmed också på varutillgångens omfattning, men det har vi också talat om många gånger. Vilken betydelse den förda politiken har för produktionens omfattning har belysts inte minst här i kammaren under gårdagen, när vi diskuterade det engelska bostadsbyggandet. Det engelska arbetarpartiet var lika tvärsäkert som någonsin herr Sköld på att det inte skulle gå att bygga mer än ett par hundra tusen hus, men man har nu byggt ungefär 350 000 hus.

Till sist vill jag säga, herr talman, att regeringen i början av detta år valde att lägga upp debatten om de aktuella ekonomiska problemen kring termen *köpkraftsöverskott*. Det frågades bl. a. av mig, vad regeringen egentligen menade med köpkraftsöverskott, när detta sattes i samband med löneutvecklingen, men finansministern har för en månad sedan och statsministern sedan i radiodebatten vägrat att ingå i svaromål.

Situationen är ju den, att vi har fått vissa lönestegringar, en viss höjning av produktionskostnaderna och till följd därav en viss prisstegring — jag följer där regeringens egna beräkningar utan att vare sig lägga till eller dra ifrån. I vilken mening, herr finansminister, har själva lönestegringen då dessutom varit huvudorsaken till uppkomsten av ett köpkraftsöverskott? Jag har studerat nationalbudgetdelegationens rapport. Där talar man om att kvars-katten är större i år än i fjol, men det har i och för sig ingenting att göra

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

med lönestegringarna i år. Man talar om att det skulle vara naturligt om affärsmännen ökade sina lager i år — det gäller tiden före räntehöjningen — men det har inte heller någonting direkt att göra med lönehöjningarna, även om man alltid kan få fram en del mycket indirekta samband. Så talar man om eftersläpningen, att lönestegringen kommer i början av året och prisstegringen successivt.

Finansminister Sköld har givit svenska folket intryck av att det var lönestegringen som sådan som var den förnämsta orsaken till köpkraftsoverskottet. Jag har inte kunnat förstå vad han menar. Två gånger har jag frågat utan att få svar, kanske lyckas jag bättre tredje gången. Med mitt sätt att se är tendensen till överkonjunktur ett resultat av bristande balans mellan investering och sparande, där investeringen har hotat att ta litet för mycket fart för att kunna rymmas inom det av sparandet bestämda utrymmet. När finansministern i sina tal ute i landet påstår att *oppositionen* nu gör gällande att det är konsumtionens ökning som är huvudorsaken, tycks han i varje fall vad folkpartiet beträffar ha förväxlat oss med sig själv. I varje fall har han felrefererat oss på den punkten. Herr Hjalmarson har påtalat andra uttalanden, som inte heller är korrekta. Vi har sagt att det frivilliga sparandet skulle ha kunnat utvecklas gynnsammare, om regeringen fört en annan politik, och i den meningen skulle konsumtionen ha varit mindre. Det är emellertid inte det finansministern har talat om.

Herr talman! Det finns ett annat prisproblem än köpkraftsoverskottet, och detta andra har ett direkt samband med lönepolitiken, nämligen att lönerna har ett direkt inflytande på kostnaderna och prisutvecklingen. På lång sikt, herr talman, är det väl det problemet som särskilt förtjänar att beaktas i dessa sammanhang: hur får man en sådan

löneutveckling i landet att samtidigt tre saker kan uppnås, för det första att de möjligheter som finns till en reell standardhöjning kan utnyttjas av hela folket, för det andra att den nominella inkomststegringen inte blir större än som är förenligt med bevarande av vår internationella konkurrensförmåga, och för det tredje att den fulla sysselsättningen bibehålls men överkonjunktur och inflation undviks?

Detta problem har vi fäst uppmärksamheten vid, jag tror nästan varje år sedan 1946. Vi har framhållit det som kanske den ekonomiska politikens centrala problem i vår tid. Problemet är inte löst. Det påståendet behöver jag väl inte motivera; problemet är i hög grad olöst. Det är regeringen allena som här kan ta initiativ. Det är regeringen allena som här kan skapa förutsättningar för en lösning, även om denna inte beror uteslutande av staten. Men regeringen kan inte gömma sig bakom att den har satt i gång några teoretiska utredningar. Den kan heller inte gömma sig bakom ett allmänt tal att den vill ha full sysselsättning, ty det ingår ju just i själva problemets förutsättningar.

Regeringen måste ge besked om efter vilka linjer den menar att detta problem skall kunna lösas utan att vi vartannat år får inflation och överkonjunktur. Yttranden i statsverkspropositionen sådana som finansminister Skölds i år kan vara mycket välmenade men löser uppenbarligen icke detta problem. Jag begär inte av regeringen något detaljprogram i dag, men jag tycker att efter nio år borde regeringen ändå kunna veta något väsentligt om hur den vill angripa detta problem, så att man kan *förebygga* bland annat en sådan utveckling som vi har haft i år.

Det finns ett tillfälle för finansministern att här i dag lämna något besked i stället för de allmänna talesätt, som han har åstadkommit tidigare när detta

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

spörsmål bragts på tal. Det är på det svar finansministern ger på denna fråga, herr talman, som det främst beror om dagens debatt skall ge något väsentligt utöver den offentliga diskussionen de senaste veckorna.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på för-

slag av herr talmannen att uppskjuta överläggningen i förevarande ärende till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.56.

In fidem
Gunnar Britth

Torsdagen den 26 maj

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1**Inkomstskatten för vissa juridiska personer (Forts.)**

Herr andre vice talmannen anmälde, att överläggningen rörande bevillningsutskottets betänkande nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner nu komme att fortsättas; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr **KOLLBERG** (fp), som yttrade:

Herr talman! Mot den brist på konsekvens som utmärkt den ekonomiska politiken kan riktas inte bara allmänna invändningar med hänsyn till vådan för samhällsekonomin i stort. Man har även anledning att särskilt beakta de skadeverkningar som dessa kastningar i skattepolitiken kan få för de enskilda företagen.

En företagare har ju ansvar för sin rörelse, han har ansvar för sina anställda. Han kan inte driva verksamheten på en höft. Han måste kunna planera rörelsens verksamhet, inte bara för dagen utan också på lång sikt. Om han inte förmår att göra en sådan planering, kommer hans rörelse obönhörligen att visa sämre resultat.

Vid sin planering av verksamheten måste företagaren ta hänsyn även till den allmänna ekonomiska politik som förs inom landet.

Vilka statliga åtgärder har då en företagare haft anledning räkna med under, låt oss säga, de allra senaste månaderna? Ja, om vi föreställer oss en enskild näringsidkare som inte känner det politiska spelet, så har han kanske genom pressen eller på annat sätt fäst sig vid ett par som han trott auktoritativa uttalanden från senare tid. I det betänkande som avgavs av företagsbeskattningskommittén och som ju var av direkt intresse för det stora flertalet företagare i vårt land fick han veta att någon variation i skattesatsen för bolag av konjunkturpolitiska skäl inte borde ske. Hela denna utredning gick ut på att åstadkomma sådana skattebestämmelser att de lämpade sig

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

för en konjunkturutjämning politik, och det hette där att åtgärder borde sättas in på avskrivningsreglerna och inte på skattesatsen.

Så har vi den andra upplysningen som företagarna har att ta hänsyn till. Det var finansministerns promemoria om tvångssparande. Den blev ju mycket läst och kalfatrad. Där fick företagarna veta att om ytterligare ingripanden skulle göras så skulle de riktas direkt mot konsumtionen. Och det hette vidare: »Att låta de ytterligare efterfrågebegränsande åtgärder som påfordras helt eller huvudsakligen falla på investeringssektorn skulle kunna medföra en disposition av de produktiva resurserna som inte vore rationell på något längre sikt.» Det var ju bara några månader sedan vi fick det uttalandet från finansdepartementet.

En företagare kan ju ställa sig kritisk mot t. ex. de bestämmelser som nyligen har antagits på företagsbeskattningsområdet, men han måste arbeta efter de linjer som där blivit uppdragna. Nu har de givna förutsättningarna med ett slag ryckts undan, och näringsidkarna måste då bli helt desorienterade.

De anmärkningar jag här har gjort om nödvändigheten av att företagaren skall i sin verksamhet kunna räkna med något så när fasta skatteregler får kanske alldeles särskild pregnans däri att företagsbeskattningskommittén enhälligt framhållit just dessa synpunkter såsom avgörande, när den motsatte sig variation av skattesatsen såsom konjunkturpolitiskt instrument.

När regeringen vill göra ett sådant avsteg från den tidigare deklarerade uppfattningen hade man kunnat vänta en ingående belysning såväl av behovet av ännu ett ingrepp som av lämpligheten att ge detta formen av en höjning av vinstbeskattningen.

Nu skulle kanske i alla fall en och annan vara betänkt att inte fästa avgörande vikt vid dessa synpunkter, om

man kunde säga sig att den här skattehöjningen verkligen tjänar det ändamål i dagens läge som den anses skola fylla.

Jag nödgas här inskränka mig till att i korthet framhålla några synpunkter, som enligt min mening visar att en höjning av skattesatsen inte är försvarlig ur de synpunkter som finansministern anlagt. Det kan inte bli fråga om något allsidigt belysande av spörsmålet. Därtill är ju kammarens tid nu i kväll alltför dyrbar.

Skatteförslaget anges ha till syfte att dämpa konjunkturen genom att dels försvåra investeringar, dels verka återhållande på löneutvecklingen. Har då en höjning av vinstbeskattningen dessa verkningar? För att få ett riktigt svar på denna fråga bör man hålla i minnet, att varje skattehöjning omedelbart befordrar det s. k. skattetänkandet hos allmänheten och givetvis också hos företagarna. Det föranleder i detta fall företagarna att söka utvägar att i möjligaste mån begränsa den beskattningsbara inkomsten. Jag talar här endast om ur taxeringssynpunkt och ur företagsekonomisk synpunkt fullt lojala åtgärder. En begränsning av den beskattningsbara inkomsten sker direkt om ett företag anser det vara med sin fördel förenligt att vidta vissa utgiftsdispositioner, som det annars inte skulle ha vidtagit. En sådan utgiftsökning kan ske genom förbättrade förmåner åt de anställda eller genom ökade investeringar, tillfälligt ökad lagerhållning eller ökade inköp av förbrukningsartiklar, utökning av reklamverksamheten etc.

Låt oss först bara ett ögonblick se på skattehöjningen såsom medel att återhålla löneökningar. Löner till arbetare och tjänstemän ingår som bekant bland de kostnadsposter, som är helt och hållet avdragsgilla vid företagets taxering. Detta innebär i själva verket att en lönehöjning drabbar företaget med höjningens belopp med avdrag av skatten. Det är då svårt att inse hur

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

en höjning av skatten skulle kunna vara en återhållande åtgärd i detta fall.

Vänder man sig sedan till frågan om skattehöjningens inverkan på investeringsverksamheten gäller i viss mån samma synpunkter. Investeringsutgifterna är ju omedelbart till en viss del avdragsgilla. Det är då uppenbart, att den som anser sig behöva göra investeringar har anledning att göra det vid en tidpunkt, då skattetrycket på företagsvinsten är som störst. Jag skulle kunna peka på en rad ytterligare ur företagsekonomisk synpunkt försvarbara utgifter, som företagen kan anse lämpligt att göra i tider av högt skattetryck.

Regeringen kanske kan genmäla, att förslaget har en sådan tyngd, att det varken finns utrymme för investeringar eller lönehöjningar. Om den invändningen är riktig, har förslaget en rent destruktiv innebörd. Näringslivet skulle då tillfogas sådan skada, att dess utvecklingsmöjligheter blir beskurna.

Om man sålunda renodlar hela denna frågeställning, finner man att ettdera av två ting kan inträffa. *Antingen* tål näringslivet den föreslagna skattekärpningen. Om så är fallet måste denna skärpning, som — låt vara i vaga ordalag — signaleras som tillfällig, stimulera till ökade utgifter för att undgå extrabeskattningen. Förslaget motverkar då sitt eget syfte och kommer att verka inflationsdrivande. *Eller också* tål näringslivet inte den ökade skattebördan med påföljd, att driftinskränkningar och investeringsminskningar kommer till synes. Därmed har regeringens mål tillfälligt nåtts till priset av ett allvarligt försvagande av vårt näringslivs produktionsförmåga.

Man har då åstadkommit en kortsiktig jämvikt mellan tillgång och efterfrågan, inte genom att öka våra resurser utan genom att minska dem. På längre sikt blir emellertid resultatet en ytterligare ökad spänning mellan tillgångssidan och konsumtionssidan.

Om detta förslag till skattehöjning sålunda ter sig betänkligt med tanke på dess rent interna verkningar inom landet, så blir det än värre när man vidgar perspektivet och ser på dess effekt för vår utrikeshandel och vår handelsbalans. Om vi skall kunna undvika ett kraftigt importöverskott och ett raserande av vår valutaställning fordras att vårt näringsliv stärker sin ställning i den internationella konkurrensen. En höjning av bolagsskatten kan, om den verkligen medför de resultat finansministern avser, inte annat än på längre sikt försvaga vår ställning i detta sammanhang. I själva verket är det just de förkättrade investeringarna, som härvidlag är den primära förutsättningen för att vi skall kunna hävda vår ställning i konkurrensen med utlandet.

Sammanfattningsvis vill jag säga, att detta förslag med dess nästan totala brist på saklig motivering och dess fullständiga åsidosättande av bara några månader gamla deklarationer från regeringen för mig framstår som det hitintills mest beklagliga ingreppet.

Den som till äventyrs är benägen att underskatta de invändningar, som jag här ur olika synpunkter gjort mot en höjning av bolagsskatten såsom en konjunkturdämpande åtgärd, bör betänka vad som redan gjorts för att via företagssektorn, som det heter, sänka temperaturen inom vårt ekonomiska liv. Den utomordentligt kraftiga åtstramning, som vi för närvarande har på kreditmarknaden, i förening med den höjda räntan är en starkt investeringsbegränsande faktor. I sin omtanke om de självfinansierande företagen har finansministern dessutom begåvat oss med en tolvprocentig investeringsavgift, som verkar i samma riktning. Den mycket skärpta byggnadstillståndsgivningen bidrar också till att hålla tillbaka investeringarna inom den privata sektorn. Med denna arsenal av restriktiva åtgärder framstår det framlagda

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

förslaget om höjning av bolagsskatten som i högsta grad opåkallat. Jag har svårt att förstå att sakliga överväganden kan ligga bakom förslaget.

När man tar del av proposition nr 196 får man närmast den känslan, att den skattehöjning som föreslås i nämnda proposition är något slags reaktion i anledning av att tvångssparandet inte vann fullständig anslutning inom regeringspartierna. Den anda i vilken förslaget och propositionen tillkommit fick också sin särskilda belysning av ett uttalande av finansministern, när han för en tid sedan sade, att då oppositionen, som väl företräder företagarna, stjälpde förslaget om ett obligatoriskt sparande, så har jag ansett att den del av det obligatoriska sparandet, som skulle fallit på företagens lott, skall förvandlas till skatt. Är det däri motiveringen ligger?

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de vid bevillningsutskottets betänkande nr 52 fogade reservationerna.

Vidare anförde:

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! När man hört representanter för motionärer och reservanter beträffande det ärende, som nu föreligger till behandling, har det varit svårt att frigöra sig från den känslan, att man har kämpat med mycket liten entusiasm. Om det tillåtes mig skulle jag vilja säga, att man närmast har fått ett intryck av att reservanterna och motionärerna egentligen är ute för att rasta en del käpphästar. Ty man föreställer sig väl inte att alla de krav och yrkanden som framställts skulle accepteras av majoriteten? Detta skulle nämligen innebära en sådan försvagning av hela det antiinflationsprogram som lagts upp och som nu har börjat verka, att detta program till stor del skulle förfela sin uppgift. Nej, de skattesärande åtgärder, som här föreslås, och de avstyrkanden på yrkandena om ändring av nu gällande regler som skett,

får ses som ett led i kampen för en stabil prisnivå och ett stabilt penningvärde.

Den föreslagna höjningen av företagsbeskattningen är givetvis ingen populär åtgärd, och man kan anföra många skäl, som talar emot densamma, eftersom det väl är en allmän mening att det i och för sig är önskvärt att kunna göra investeringar. Men å andra sidan är det fel att, som herr Kollberg nyss sökte göra gällande, det skulle föreligga några andra motiv för skattehöjningen än en strävan att dämpa konjunkturen. Att det, som herr Kollberg nära nog antydde, skulle ligga några hämndkänslor bakom åtgärden, ber jag att på det bestämdaste få tillbakavisa. Vidare är det fel att, som herr Kollberg också gjorde, sätta denna som vi hoppas tillfälliga skattehöjning i samband med reglerna för företagsbeskattningen. Företagsbeskattningskommittén har nämligen byggt upp sina regler på sådant sätt, att de skulle passa såväl för den skattesats vi nu har som för sänkta skattesatser men också för höjda skattesatser. Här finns icke något samband med nämnda regler, utan här är det fråga om att i konjunkturdämpande syfte vidtaga en tillfällig höjning, och det ställer enligt mitt förmenande företagsbeskattningskommitténs resultat vid sidan av diskussionen.

Sedan hyste herr Kollberg farhågor för att nämnda skattehöjning skulle leda till en minskning av nödvändiga investeringar, att den skulle stimulera till löneökningar samt befordra en icke affärsmässigt motiverad reklam — i den mån reklamen är affärsmässigt motiverad, är den väl ingenting att beklaga sig över — och medföra en hel del andra nackdelar. Ja, det där har anförts som skäl också mot den skattesats vi nu har. Dessa anmärkningar kan därför med samma styrka — eller brist på styrka — riktas mot nu gällande skattesatser för företagsvinster.

Jag anser att denna tillfälliga skatte-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

höjning är ganska motiverad, därför att den företagna räntehöjningen, som skulle göra skattehöjningen i viss mån överflödig, i varje fall inte hittills har haft avsedd verkan. Benägenheten att låna och investera pengar är lika stor nu som före räntehöjningen — det tror jag att varje bankman kan vitsorda — och det kommer säkerligen att dröja, innan räntevapnet får någon nämnvärd effekt i det stycket. Och innan så skett tror jag det är berättigat att vidtaga en höjning av företagsbeskattningen.

Vad sedan kravet på en sänkning av uttagsprocenten beträffar, så är det tämligen orimligt. Det är säkerligen riktigt som herr Kollberg sade, att investeringssidan har drabbats hårdare än konsumtionssidan, men vad skulle det innebära om vi sänkte uttagsprocenten till 100? Jo, det skulle utan tvekan vara ett kraftigt stöd åt konsumtionssidan, och man måste sålunda redan ur den synpunkten säga sig att en sänkning av uttagsprocenten inte kan vara tillrådlig.

Herr Ohlin gjorde i förmiddags ett i och för sig riktigt uttalande, nämligen att folkpartiet i uttagsprocentfrågan har ett yrkande med tvenne led. Det ena ledet är att vi skall sänka uttagsprocenten, och det andra är att vi samtidigt skall överväga en ändring av skalorna, så att den skattesänkning som sker väsentligen gynnar de små inkomstagarna. Jag tror emellertid att det ur det senare ledets synpunkt är felaktigt att utan vidare sänka uttagsprocenten, ty det är alldeles uppenbart att om man gör det nu minskar man möjligheterna att vid ett senare tillfälle genomföra en skattesänkning, som verkligen tillgodoser de mindre inkomstagarnas intressen. Jag tror därför att om man verkligen vill vinna något för folkpartiets syfte skall man vänta till nästa år och då samla sig omkring ett förslag om en skattesänkning, som just tar sikte på att åstadkomma en skattesänkning för de mindre

inkomstagarna. Då är det också möjligt att denna skattesänkning kan bli av den storleksordningen att den verkligen betyder något. I nuvarande situation vill jag för min del bestämt hävda, att det ur alla synpunkter som vi nu här företräder är orimligt att sänka skatteprocenten.

Vad frågan om upphävandet av investeringsavgiften och sänkningen av bilskatten beträffar måste detta också betraktas såsom krav, som är oförenliga med det mål som vi allesammans bör samla oss omkring, nämligen bekämpandet av inflationstendenserna och uppnåendet av samhällsekonomisk balans.

Jag skulle också vilja säga några ord om den kritik mot redovisningen av överskottet i statsbudgeten som här av flera talare framförts. Framför allt har det ansetts att man nu tar ut skatter, ehuru det finns mycket stora reserver i budgeten. För min del hälsar jag med särskild tillfredsställelse att vi nu har fått en överflyttning till budgetregleringsfonden av ett så stort belopp som 275 miljoner kronor och att vi sålunda har steriliserat det beloppet och på det sättet skaffat oss vissa reserver. Jag skulle i det fallet på det allvarligaste vilja rekommendera att gå fram vidare på den vägen. Jag tror nämligen att statens metod att leva ur hand i mun inte är en så vidare lyckad ekonomisk politik. Jag tror att det är bättre att handla ungefär som kommuner och landsting gör nu för tiden, nämligen att lägga upp stora förråd i stället för att sänka skatterna. Det är säkerligen en metod att ekonomisera, som är att föredra framför att ständigt leva precis jämnt om jämnt och aldrig kunna skaffa sig några reserver. Jag vill erinra om att när det på det sättet ute i kommunerna och landstingen gäller att samla upp mycket stora reserver och göra mycket stora fonderingar, då är det det egendomliga att vi allesamma är eniga. Folkpartiet, högern, bondeförbundet och vi socialdemokrater är full-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

komligt ense om att vi skall handla på det sättet, och resultatet har också blivit att både kommuner och landsting nu har en mycket grundmurad ekonomisk ställning. Jag skulle vilja rekommendera något av detta sunda ekonomiska handlande även när det gäller statens affärer.

Herr talman! Det skulle naturligtvis vara mycket intressant att gå in på en hel del andra frågor i detta sammanhang. Jag vet emellertid att det mesta av fältet nu är avbetat, och något försök att komma med något nytt kan väl ingen begära. Jag tror kammaren håller mig räkning för om jag inte kommer med någon upprepning, och jag ber därför att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **KOLLBERG** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundström utgick ifrån att ökningen av vinstbeskattningen var en nödvändig åtgärd, ett nödvändigt tillägg till den arsenal av olika åtgärder som genomförts under den sista tiden, och han ville utan att ange skäl härför påstå att denna vinstbeskattning skulle vara en åtgärd i syfte att dämpa konjunkturen. Jag har en annan uppfattning, men det är kanske ingen idé att diskutera den saken ytterligare.

Jag vill dock ytterligare understryka att jag anser, att en ökning av vinstbeskattningen är i mycket stor utsträckning inflationsdrivande, och därför kan jag inte finna att tillräckliga skäl finnes för ett bifall till förslaget.

Jag begärde egentligen ordet i anledning av herr Sundströms yttrande att denna tillfälliga skattehöjning inte berörs av företagsbeskattningskommittén. I dess betänkande står emellertid tydligt, att kommittén har ansett sig böra avvisa en variation av skattesatserna, men det är ju just en variation av skattesatserna som regeringen, om man läser propositionen noggrant, syftar till. Det är nu fråga om vissa höjningar, och sedan skall det bli en ytterligare ut-

redning bl. a. berörande variation i skattesatserna. En sådan variation anser jag mycket olycklig för företagen, därför att då försvåras hela långtidsplaneringen för dem.

Herr **SUNDSTRÖM** (s) kort genmäle:

Herr talman! Då herr Kollberg konstaterade, att vi har diametralt motsatta uppfattningar om företagsbeskattningens effekt, är det naturligtvis inte lönt att diskutera saken. Herr Kollberg förmenar, att företagsbeskattningen är inflationsdrivande — hela hans uppläggning har gått i den riktningen — medan regeringens och utskottsmajoritetens motivering ju är, att den verkar i dämpande riktning. Dessa två uppfattningar är givetvis oförenliga.

Vad företagsbeskattningskommittén beträffar vidhåller jag, att dess arbete inte står i det sammanhang med skattesatsens höjd som man vill göra gällande, utan att företagsbeskattningskommittén har arbetat uteslutande från utgångspunkten att uppställa regler för hur man skall göra avskrivning på inventarier, maskiner, varulager osv.

Att däremot företagsbeskattningens förändringar skulle kunna inverka på företagens långtidsplaneringar tror jag inte har någonting med beskattningsreglerna att göra.

Herr **KOLLBERG** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundström sade helt kort någonting om att jag hävdade, att företagsbeskattningen är inflationsdrivande. Därav kan man kanske få den uppfattningen, att jag åsyftade den för någon tid sedan vidtagna ändringen i företagsbeskattningen, och för att undvika missförstånd vill jag påpeka, att det är den ökade vinstbeskattning, vi nu behandlar, som jag anser vara i stor utsträckning inflationsdrivande.

Herr **CARLSSON** i Stockholm (fp):

Herr talman! Med hänsyn till nattens långa föredragningslista lovar jag att

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

fatta mig mycket kort. Vad gäller den allmänna skattedebatten ansluter jag mig helt till innehållet i det av herr Kollberg nyss hållna anförandet. Jag skall till detta bara säga några få ord om en enda detalj i frågekomplexet, nämligen om beskattningen av bilismen.

Utskottet redovisar, att det på automobilskattemedlens specialbudget under nästa år uppkommer ett nettoöverskott på 131 miljoner kronor. Säkerligen blir överskottet betydligt större, dels på grund av den ytterligare ökning av bilbeståndet utöver vad utskottet räknat med, som man redan nu torde kunna fastslå, dels på grund av att investeringarna i vägar icke kommer att få den omfattning som beräknats.

Under de fyra första månaderna i år har inte mindre än 36 500 personbilar inregistrerats, och säkerligen gör man sig inte skyldig till någon felbedömning, om man säger, att denna takt kommer att hållas, i varje fall under de närmaste månaderna. Bruttoökningen enligt motororganisationernas beräkningar i bilskatteutredningen var ju 72 000 personbilar under hela år 1955, och nettoökningen beräknades till 40 000. De nu tillgängliga siffrorna för de fyra första månaderna visar tydligt, att även dessa beräkningar var för pessimistiska, och då vi har redovisningen för de bästa försäljningsmånaderna — maj och juni — kvar, så kommer siffran att stiga ytterligare. Riksräkenskapsverket har räknat med en lägre tillväxtsiffra under år 1955, vilket emellertid på grund av de siffror jag nämnde och mot bakgrunden av vad som i övrigt för dagen kan överblickas knappast är relevant. Tvärtom visar nu tillgängliga registrerings-, import- och lagersiffror att tillväxten blir betydligt större än vad någon har räknat med. Detta skulle då, utan att jag vågar ange någon bestämd siffra, ge åtskilliga miljoner ytterligare i ökade inkomster.

Vad sedan vägarnas utbyggnad beträffar konstaterar bevillningsutskottet självt, att viss återhållsamhet med investeringsvolymen för vägväsendet är nödvändig av konjunkturmässiga skäl. Samtidigt konstaterar man emellertid, att samtliga bilskattemedel under alla förhållanden skall komma vägväsendet till godo. Jag noterar detta senare med tillfredsställelse men måste fråga mig: Varför skall man då här taga ut större skatt än som betingas av de kostnader under året, som denna skatt avser att täcka?

Som vi från folkpartihåll påpekat i vår motion nr 184 var de förhöjda skattesatserna i viss mån avsedda som ett provisorium i avvaktan på resultatet av fortsatta utredningar rörande trafikpolitiken och motorfordonsbeskattningen. Skattehöjningen kunde i icke oväsentlig omfattning begränsas utan att femårsplanen för vägväsendets utbyggnad och upprustning behövde riskeras. Skatteuttaget borde anpassas till de faktiska utgifterna på väganlagen under perioden.

Men vad är det nu som händer? Jo, nu föreslås att bilskatten fastställs till ett belopp som ger ett överskott på, enligt utskottets beräkningar, 131 miljoner kronor för kommande budgetår. I verkligheten torde detta belopp, av skäl som jag tidigare framhållit, bli betydligt större. Motiveringen till utskottets ställningstagande är att det föreligger ett mycket stort investeringsbehov för framtiden på vägväsendets område. Det skall villigt erkännas att vägarna behöver byggas ut i betydligt snabbare takt än hittills. Och kunde alla de medel som flyter in från bilarna komma det avsedda ändamålet till godo under budgetåret, skulle jag inte i dag protestera mot skattesatsen.

Men alla är överens om att detta icke går. Varför skall man så snart det gäller detta område alltid räkna i underkant på inkomstsidan och i överkant på utgiftssidan? Vi måste dock

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

alla innerst inne erkänna att med alla de behov på andra områden, som träng-er på, kan inom de närmaste åren icke väginvesteringarna öka i samma takt som inkomsterna gör med den nya föreslagna skattesatsen på fordon och drivmedel. Jag tror jag vågar säga att kan ett väl planlagt investeringsprogram för ett snabbt utbyggande av våra vägar genomföras, med ett effektivt utnyttjande av alla tekniska hjälpmedel, så är bilismens folk villigt att betala kostnaderna härför. Då, men först då, bör skatten fixeras.

Hur stor bilskatt som behöver utgå i framtiden blir helt beroende på vilket bilbestånd som då finnes, det konjunkturläge som då råder och i vad mån Väg och vatten kan detaljplanera för det framtida vägnätet. I dag föreligger icke en sådan detaljplanering, och konjunkturen tillåter icke, hur önskvärt det än skulle vara med tanke på våra vägar, att helt förbruka de medel som beräknas inflyta. Ett bibehållande av den i fjol beslutade höjda bilskatten under så ovissta antaganden om framtiden synes ej förenligt med principen, att bilbeskattningen skall avvägas efter vägväsendets behov. Under alla förhållanden reagerar jag emot att bilskattemedlen skall inbetalas i förskott, såsom nu blir fallet till en icke oväsentlig del.

Jag ansluter mig därför, herr talman, till den reservation som är betecknad med nr II i bevillningsutskottets betänkande nr 53 och som är undertecknad av herr Spetz m. fl.

Herr HENRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Carlsson i Stockholm har som motiv för folkpartiets yrkande beträffande motorfordonsbeskattningen anfört, att bilbeståndet under senare tid har ökat väsentligt mycket mera än man tidigare beräknat. Om jag inte minns fel tillhörde herr Carlsson dem som tidigare i år förutskickade, att vi skulle få mycket allvarliga

svårigheter på detta område genom den då beslutade bilaccisen. Jag konstaterar alltså nu att endera hade herr Carlsson vid detta tillfälle en uppfattning, som han inte stödde på vad som kunde komma att väntas, eller också har utvecklingen uppenbarligen blivit en annan än som vid tillfället i fråga förutspåddes från oppositionens sida.

För min del kan jag inte finna att det skulle vara något fel i det sparande som nu kommer till stånd genom att tillämpa en beskattning av motorfordon, som ligger något högre än vad som motsvarar den allmänna förbrukningen för vägväsendets del under ett särskilt år. När herr Carlsson säger att han skulle kunna acceptera de nuvarande skatterna om man använder pengarna under budgetåret, så tycker jag det är en uppfattning som illa överensstämmer med de allmänna riktlinjerna för en klok ekonomisk politik. Ty om det är så att man under ett budgetår kan spara pengar men ändå kan garantera, att dessa pengar vid ett senare tillfälle skall kunna användas för vägväsendet, är väl detta någonting som i dagens läge är en alldeles utmärkt anordning. Fordonsägarna har i varje fall ingenting att förlora på det.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till det sista som herr Henriksson anförde vill jag bara säga, att bilismen har tråkiga erfarenheter av dessa »garantier». Det torde väl ändå vara oriktigt att på det sätt som man nu gör ständigt fondera och öka dessa bilskattemedel, innan man har den planläggning av vägarnas utbyggnad, som jag efterlyste.

Herr VIGELSBO (bf):

Herr talman! Även vi har biträtt bevillningsutskottets betänkande nr 52. Det står i finansministerns motivering till propositionen att den är avlämnad med hänsyn till konjunkturpoli-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

tiska skäl. Av detta uttalande bibringas man den uppfattningen att den skatt som föreslås i propositionen är av tillfällig natur. Om jag inte missuppfattade finansministern under den ekonomiska radiodebatten, gav han även där uttryck för en liknande uppfattning.

Jag tror det var herr Kristensson i Osby som sade, att vi har fått flera extra skatter — vi har fått företagsbeskattning, och nu får vi den här ytterligare pålagan. Men om jag inte är fel underrättad kommer företagsbeskattningen sådan som den är utformad icke att verka omedelbart, i varje fall inte i hela sin omfattning, utan först efter rätt lång tid. Följaktligen har jag fattat den nu föreslagna bologskattningen såsom en övergångsform mellan de nuvarande förhållandena och dem som inträder den dag då den nya företagsbeskattningen helt träder i kraft.

Vi som i stor utsträckning är lekmän på företagsbeskattningens område är ju beroende av att få veta vad sakkunniga personer anser om dessa saker, och jag skall, herr talman, tillåta mig att erinra om en del av vad direktör Wehtje yttrade under debatten i första kammaren om företagsbeskattningen. Det var han som inledde denna debatt i första kammaren, och jag tycker att hans anförande är mycket väl avvägt och ger ett gott uttryck för förhållandena, sådana som de för dagen nog gestaltar sig. »Vi har en hög bologskattning i detta land» — det ansåg sig direktör Wehtje böra understrika — »och den höga skattesatsen verkar i och för sig tryckande på företagens lönsamhet. Emellertid har å andra sidan en liberal utformning av avskrivnings- och värderingsregler i skattelagstiftningen berett företagen goda tillfällen till konsolidering. Företagen har haft möjligheter att kvarhålla både avskrivningsmedel och andra reserverade medel samt även vinster i företagen och att använda dessa me-

del för förnyelse och viss utbyggnad av produktionsapparaten. Skattelagstiftningens utformning har i och för sig utgjort en stimulans till expansion, som motvägt effekten av den höga skattesatsen.»

Direktör Wehtje medger alltså att reglerna har varit liberala och att detta har medverkat till en expansion inom näringslivet. Men om det visar sig att denna expansion blir för kraftig ur samhällets synpunkt, är det väl viktigt att samhället vidtar åtgärder för att hålla expansionen och investeringsvolymen inom den ram som svarar mot tillgängliga resurser. Det är också svårt att förstå, hur herr Kollberg kan göra gällande att avskrivningsregler, beskattningsregler och sådant har haft skadeverkningar för det ekonomiska livet, när det från så auktoritativt håll som från herr Wehtjes sida har understrukits att reglerna anses liberala.

Jag ber att få återge ytterligare några rader ur direktör Wehtjes anförande: »I detta avseende har vi utvivel haft ett försteg framför många av våra konkurrentländer, där avskrivningsregler och dylikt dikterats av mera trånga fiskala synpunkter. Det är heller ingen tillfällighet, att den svenska skattelagstiftningen i dessa hänseenden i utlandet ofta framhållits som ett mönster, och på många håll har man kunnat iakttaga en utveckling i riktning mot liberalare skatteregler.»

Det finns väl ingen anledning att tro annat än att dessa uppgifter och påståenden är riktiga, och då måste det väl också vara begripligt att man nu vidtar åtgärder för att försöka hålla investeringsvolymen inom skälig ram.

Vi på vårt håll har, som sagt, kommit till den uppfattningen att vi kan biträda det här föreliggande förslaget, och jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande nr 52.

Jag skulle också be att få säga några

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

ord med anledning av bevillningsutskottets betänkande nr 53, alltså förslaget till skatteuttag för kommande budgetår.

När man talar om skatterna, är det ett argument som ständigt återkommer, nämligen att skatterna är för höga. Skatterna har alltid varit för höga, och de är alltjämt för höga. Men det var nog mycket värre åren 1931 och 1932, då vi inte tjänade några pengar och samtidigt skulle betala höga skatter på tidigare inkomster. I dag kan vi väl inte, vare sig vi är företagare, tjänstemän, arbetare eller bönder, säga att vi inte har möjlighet att betala de skatter som vi skall erlägga. Men vi klagar ändå på att skatterna är höga, och det bör vi också göra. Det bör vi fortsätta med i alla tider, ty annars kan vi riskera att skatterna blir ännu högre.

När det gäller det skattesänkingsförslag, som högern lagt fram, måste jag säga att man blir ganska förvånad över att konstatera, på vilket sätt högern anser sig kunna skaffa de pengar som behövs för den föreslagna sänkningen av uttagsprocenten. Man vill t. ex. minska anslaget till mödrahjälpen med två miljoner. Ämnar man slopa mödrahjälpen eller skall kommunerna överta en del av denna uppgift? Vidare vill man minska anslaget till utrustning av samlingslokaler med 450 000 kronor. Skall detta bidrag till samlingslokalerna försvinna, eller skall kommunerna betala det? En annan punkt i förslaget är att bidraget till arbetslöshetskassorna skall minskas med två miljoner. Skall kommunerna i stället betala detta belopp? Vidare har man föreslagit att det provisoriska bidrag för skattenedsättning, som staten lämnat kommunerna och som uppgått till 23 400 000 kronor, skall dragas in. Likadant föreslås i fråga om bidraget till byggnadsarbeten för vissa lantbruksundervisningsanstalter på 2 500 000 kronor, bidraget till jordbrukets ra-

tionalisering på 11 miljoner och bidraget till skogsvården på 1,5 miljoner. En hel del av dessa pengar, som man skaffat som underlag till skattesänkningar, är ju belopp, som kommunerna nödgas betala under förutsättning att staten inte lämnar sitt bidrag. Om skatteuttaget är 100 eller 110 procent betyder mindre, det är de kommunala skatterna, som är väsentliga ur vår synpunkt — och jag kan inte tro annat än att det också är den allmänna uppfattningen. Vi kan för vår del aldrig vara med om att sänka uttagsprocenten när det gäller statsbeskattningen för att i stället få öka på den kommunala. Följaktligen kan vi inte heller stödja högerns förslag eller de reservationer, som har anförts till bevillningsutskottets betänkande nr 53.

I fråga om kvarlåtenskapsskatten har vi anført en med nummer 1 betecknad reservation till bevillningsutskottets betänkande nr 53. Denna s. k. kvarlåtenskapsskatt har vi från vårt håll aldrig accepterat och kan heller inte göra det. Herr Henriksson har varit uppe och talat om den och sagt, att inga olägenheter av densamma har anförts. Nej, det är kanhända svårt att anföra några olägenheter av kvarlåtenskapsskatten, men nog måste vi säga, att den är oerhört orättvis i tillämpningen. — Ja, säger man då, men inte är det så många, som lämnar en sådan förmögenhet efter sig, att kvarlåtenskapsskatt måste erläggas. Det är emellertid inte antalet vi har hängt upp oss på; vi har den principiella uppfattningen, att en skatt skall vara så avvägd, att den är rättvis. Det är inte kvarlåtenskapsskatten, oavsett vem eller vilka den drabbar.

Om vi t. ex. utgår från att en lantbrukare hjälper sina söner att få gårdar, d. v. s. realvärden, måste de betala kvarlåtenskapsskatt, om han dör inom behaglig tid. Den som däremot skickar sina söner till skolor och lär dem till präster, nationalekonomer och

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

försäkringstjänstemän, klarar dem undan kvarlåtenskapsskatt, därför att de kunskaper de har och drar nytta av i livet inte är beskattningsbara på samma sätt som en jordbrukares egendom och övriga realvärden. Vi måste anse detta som en orättfärdighet, som drabbar dem, som skaffar sig realvärden och räknar med att genom praktiskt arbete förvärva sin utkomst. För den skull har vi alltid varit motståndare till kvarlåtenskapsskatten och kommer alltid att förbli det, oavsett om den drabbar dem som äger 100 000 eller 200 000 kronor; det är likgiltigt vem, ty vi har den uppfattningen, att skatterna enligt svenska regler skall verka rättvist. Det gör de inte i detta fall. Det tas inte heller någon hänsyn till hur många bodelägare som skall dela arvet; kvarlåtenskapsskatten utgår nämligen på det oskiftade boet.

Vi är emellertid fullt på det klara med att det inte går att avskaffa kvarlåtenskapsskatten direkt. Under tidigare år har vi föreslagit en utredning, och vi återkommer med detta förslag i vår reservation även i år. Vi önskar en utredning om kvarlåtenskapsskattens avskaffande och att man skall kompensera det därigenom uppkommande inkomstbortfallet genom att lägga högre arvslottsbeskattning på mycket stora förmögenheter. Det är den ståndpunkt, som vi alltjämt intar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den med nr 1 betecknade reservationen till bevillningsutskottets betänkande nr 53. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr KOLLBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Vigelsbo blandade in mitt yttrande och påstod felaktigt, att jag hade berört avskrivningsreglerna i detta sammanhang. Det har jag

inte gjort. Det är en missuppfattning även i sak.

I övrigt var det intressant att höra, att herr Vigelsbo inte litar på regeringens visserligen mycket vaga, men — efter vad man kan läsa i propositionen — dock syfte, att höjningen av bolagsskatten skall vara tillfällig; det har även bevillningsutskottet i sitt uttalande understrukit.

Jag instämmer gärna med herr Vigelsbo i att vi bör utgå från att detta är en tillfällig åtgärd. Vad som gjorde mig betänksam var emellertid att herr Vigelsbo sade, att denna skatt borde gälla, tills företagsbeskattningen helt trätt i kraft. Det vill jag i alla fall protestera mot, ty det sker — såvitt jag har räknat rätt — först år 1960. Det var väl inte heller herr Vigelsbos mening, att skatten skulle gälla så länge.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Vissa yttranden tidigare i dag har gjort, att jag anser nödvändigt att här i kväll ta till orda.

Ingen har åtminstone hittills i dag förklarat, att ett efterfrågeöverskott inte föreligger och att en åtstramning av den ekonomiska politiken inte är nödvändig. Det har skapats spänningar i vår samhällsekonomi. Orsaken härtill är primärt de förväntningar om vinst, som uppkom bland företagarna under sommaren 1954 på grund av den förbättrade exportkonjunkturen. Jag har aldrig, herr Ohlin, sagt att löneökningarna är huvudorsaken till dessa spänningar. Jag har alltid varit angelägen om att framhålla, att löneökningarna i stor utsträckning är ett uttryck för den inflatoriska spänning, som har uppkommit genom dessa stegrade vinstmöjligheter inom näringslivet.

När jag nu säger att den primära orsaken är vinstförväntningarna inom näringslivet, betyder detta inte att jag vill vältra över något ansvar på nä-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

ringslivet. Jag gör inte något annat än att påpeka klara fakta. Jag vill inte söka undkomma det ansvar, som kan ankomma på mig i fråga om ingripande mot dessa tendenser till överkonjunktur. Men de som nu så högröstat hävdar, att regeringen borde ha ingripit mycket tidigare, borde fråga sig om de inte bör rikta anmärkningar också mot sig själva. Herr Ohlin har talat mycket i allmänna talesätt om folkpartiets upprepade krav på en åtstramad kreditpolitik. Jag vill inte förneka att sådana krav har ställts, men de har ställts kontinuerligt, även vid de tidpunkter då man inom näringslivet allvarligt fruktat lågkonjunktur. Men varför slog inte herr Ohlin larm, när tendenserna till inflation under loppet av 1954 gjorde sig gällande? Vi har alla säkert ett klart minne av att från 1954 till dess att valet var över var herr Ohlin ganska tystlåten om allt som hade med konjunkturpolitik att göra. Jag tycker inte oppositionen här har något att berömma sig av. Jag kräver visst inte att oppositionen skall vidtaga åtgärder, men när man nu är så förbållt duktig på detta område som herr Ohlin, kunde man dock på allvar ha sagt ifrån.

Hela detta bollande med anklagelser hit och dit är dock ganska betydelselöst. Det viktigaste i dag är i stället, om det finns förutsättningar för att vi skall kunna med den politik vi för upprätthålla jämvikten i vår ekonomi. Jag har uppfattningen att vi kan göra detta.

Det tycks vara en allmän mening, att när det gäller en åtstramad konjunkturpolitik bör huvudvikten läggas på kreditpolitik.

Jag vill säga till herr Hjalmarson, att den diskussion som herr Ewerlöf och jag hade i första kammaren om räntan inte hade något att göra med herr Hjalmarsons brev till mig utan gällde ett yttrande av mig, vari jag hade vänt mig mot att man på oppositionshåll samtidigt hade beklagat sig över kreditåt-

stramningen och välkomnat räntehöjningen. Jag var nödsakad att frita herr Ewerlöf från beskyllningen att ha anfört en sådan mening, men som herr Hjalmarson finner rör detta inte något som diskuterats i vår brevväxling.

Det som mest har frapperat mig i dagens diskussion är detta, att det från alla sidor inom oppositionen framkommer sådana beklaganden över att åtgärder vidtas, som riktar sig mot investeringarna. Ärade kammarledamöter, den åtstramade kreditpolitiken, riktar sig inte den i främsta rummet just mot investeringarna? Allra främst riktar den sig väl mot de privata investeringarna. När man alltså själv är med om en politik, som just syftar till att hålla tillbaka de privata investeringarna, förvånar det mig att dessa beklaganden kan vara huvudtemat i oppositionens kritik i dag.

Jag har nu hört ett par stämmor från högern, herr Hagberg i Malmö och herr Edström, som har anfört att det är felaktigt att med sådan skärpa rikta de åtstramande åtgärderna mot investeringarna och att man i stället borde ha vidtagit åtgärder mot konsumtionen. Detta framkallar den intressanta frågan, vad högern har för mening om konsumtionshämmande åtgärder. Inte har jag på de sista sex åren någon gång här i riksdagen haft att ta ställning till något förslag från högerns sida om konsumtionsbegränsning. 1946, 1947 och 1949 lekte högern med tanken på omsättningsskatt. Sedan har den försvunnit från högerns repertoar. Det går inte att komma undan med att säga, att det är inte vi som skall framlägga förslag. Varje riksdagsman har initiativrätt. Om han anser att regeringsförslagen icke har den läggning som de bör ha, så har han möjlighet att föreslå alternativ. Det har ju också framlagts förslag på olika punkter av regeringens ekonomiska politik, men det har icke kommit något förslag från högern om konsumtionsbegränsning. Jag tycker därför att

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

det är rätt meningslöst av högern att här komma och beklaga sig över att den ekonomiska politiken riktar sin udd mot investeringarna och inte mot konsumtionen — när man inte själv velat ge något bidrag till en lösning. Ja, jag observerade herr Hjalmarsons teoretiska förutsättningar för ett ingripande mot konsumtionen, men dessa är ju icke av någon betydelse i dag, ty har man den principiella inställningen att det bör vidtas åtgärder mot konsumtionen, så kan man i alla fall ge till känna vad det är man vill ha genomfört.

Jag skulle också vilja säga till herr Hjalmarson, att det väl ändå är rätt meningslöst att komma och tala om huru som regeringspolitiken syftar till att tvinga människor med arbetsförtjänster att använda dessa på det sätt som staten bestämmer. Är det inte i själva verket på det sättet, att den stramare ekonomiska politik vi sysslar med syftar till att tvinga människor att använda pengarna på ett annat sätt än de tidigare hade tänkt sig eller vad de själva betraktar såsom mest önskvärt? Jag tror därför inte att det finns någon anledning att särskilt dra fram arbetsförtjänsterna. Det hade nog ett bestämt syfte när herr Hjalmarson gjorde det, men själva principen för en stram ekonomisk politik blir densamma vem som än för den, nämligen att sätta en gräns för människornas möjligheter att använda pengarna precis så som de själva tänkt sig.

Det är klart att jag har förståelse för de bekymmer, som framkommer över att det nu skapas en hämmande inverkan på investeringar och rationaliseringar. Detta kan jag så väl förstå, ty jag delar den uppfattningen att investeringar och rationaliseringar är goda och nyttiga ting, som behövs för att hela vår utveckling skall kunna föras framåt. Det finns väl inte någon människa som skulle vilja påstå att investeringar är någonting ont, någonting som man

skall förhindra. Det är ju emellertid inte detta frågan gäller här. Det gäller ju endast att förhindra, att människorna försöker genomföra investeringar, för vilka det icke finns något utrymme. En sådan strävan skapar nämligen ingenting nytt. Den skapar säkert mycket litet nya varor. Även om den skulle skapa några nya varor kommer de icke fram förrän efter så lång tid, att de inflationistiska krafterna under tiden fått tillfälle att utveckla sig till skada för det hela.

För övrigt är det väl alldeles självklart att man inte vinner någonting på att ta arbetskraft från ett område där varor produceras och flytta över denna arbetskraft till områden där andra varor produceras. Följden blir ju bara att produktionen minskar på en kant och kanske ökar på den andra kanten. Det är ju detta som måste förhindras.

Jag vill därför säga, att det inte är någon mening i att med beklagande komma och säga, att det här förs en politik som förhindrar investeringar. Om det skall vara någon mening med den ekonomiska politiken måste vi låta den få en sådan verkan, att den icke lockar till att försöka göra investeringar som det inte finns utrymme för. Därför blir det en avvägningsfråga hur mycket vi har råd med, hur mycket vi kan och får lov att avstå ifrån. — Jag har anknutit detta resonemang till kreditpolitiken helt enkelt därför att den strama kreditpolitiken till sin natur är investeringshämmande.

Jag kommer sedan över till frågan, om det inte är rimligt och riktigt att man försöker stödja kreditpolitiken med finanspolitiska åtgärder. Jag hör så ofta, att det även från oppositionshåll uttalas sympatier för tanken att man kan och bör vidtaga finanspolitiska åtgärder som ett led i den ekonomiska politiken. Nu föreslår regeringen här en skärpt vinstbeskattning som ett led i den ekonomiska politiken, som ett komplement till kreditpolitiken.

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

Detta föreslås för att trycket på investeringarna skall bli mera jämnt fördelat, så att även sådana företag, som i det väsentliga eller i mycket är självfinansierande, får känna trycket av den ekonomiska politiken. Om man inte vidtar en sådan åtgärd blir ju följden närmast den, att man ingriper mot de sämst ställda företagen och låter de bäst ställda företagen röra sig fritt.

Detta vill man emellertid nu inte vara med om från oppositionens sida. För sådana bättre ställda företag ömmar man på det bestämdaste, men man kan vara med om en kreditpolitik som tar hårdast på dem som sitter värst till. Jag tycker inte det är någon konsekvens i detta.

Denna vinstbeskattning har vi nu, tillfälligt vill jag säga, föreslagit i form av en höjd skattesats. Jag säger tillfälligt, ty visst har vi i regeringen observerat företagsbeskattningskommitténs invändningar mot ändringar i skattesatsen såsom ett medel i konjunkturpolitiken. Kommitténs majoritet har ju uttalat sig för att sådana förändringar i lägen där det är erforderligt i stället bör ske så, att avskrivningsreglerna för inventarier och lager görs rörliga. Det är mycket möjligt, att denna åsikt från kommitténs sida är grundad. Vi har inte haft tillfälle att ingående pröva den. Vi vet bara att nu, innan det fattade beslutet om företagsbeskattningen har trätt i kraft och innan vi har kommit någonstans i fråga om de nya reglernas genomförande, är den av kommittén förordade vägen icke framkomlig, och därför har vi som sagt tillfälligt valt att gå över den höjda skattesatsen. Denna fråga kommer emellertid att ytterligare prövas, och man kan därför utgå ifrån att denna skattesats inte är den som kommer att bestå i längden. Det blir möjlighet att ta ståndpunkt till den inom någon tid, men vi vill för vår del inte här säga hur länge det dröjer; det skulle vara meningslöst och motverka denna be-

skattnings verkningar, om vi skulle göra något sådant.

I den ekonomiska politiken och inom finanspolitiken spelar naturligtvis statens budget en icke liten roll. Vi har ofta här sagt att vi, för att statens budget inte skall verka inflationsdrivande, måste se till att löpande utgifter täcks av löpande inkomster och att vi inte lånar pengar för att betala statens löpande utgifter. Den nu föreliggande budgeten följer hittills tillämpade regler för avskrivningarna. Den fyller kravet på att de löpande utgifterna skall täckas av löpande inkomster. Jag vill säga: Budgeten fyller måttet för att kunna ingå i en åtstramande ekonomisk politik. När det särskilt från folkpartiets sida ständigt talas om att vi tillämpar alldeles för hårda avskrivningsregler och att vi betalar onödigt mycket med skattemedel, vill jag bara fästa uppmärksamheten på att man i de flesta andra länder betalar långt större del av investeringarna med skattemedel än vad vi gör här i vårt land. Vi kan därför inte säga, att våra budgetprinciper tillhör de strängare här i världen. Vi får väl nöja oss med att säga att de är passabla.

Vi har förklarat, att det i dagsläget inte går att genomföra en sänkning av den statliga inkomstskatten. Det är konjunkturpolitiskt felaktigt att göra det. Det betyder ju att man ökar möjligheterna till efterfrågan, att man alltså skapar ytterligare förutsättningar för tryck mot våra resurser. Därför menar vi att man över huvud taget inte skall komma och tala om att den statliga inkomstskatten kan användas såsom ett medel i konjunkturpolitiskt avseende. En skattesänkning med, såsom man här har föreslagit, tio procent kommer inte att medföra något större sparande. Det blir inte någon större del av de lössläppta pengarna som kommer att bli sparmedel. Men en skattesänkning är ju en i sig själv nyttig sak. I den mån staten kan få överskott på sina in-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

komster är det rimligt, att ett sådant överskott användes till att sänka skatten. Man skall emellerid inte motivera detta med att man därigenom skall påverka konjunkturen, åtminstone inte i åtstramande riktning, utan man får väl hålla sig till att detta är ett sätt att öka det svenska folkets levnadsstandard. Staten avstår från att ta ut lika mycket pengar som tidigare, och människorna får alltså mer pengar att använda för egen del.

Herr Hjalmarson, när jag nu anger denna uppfattning och ändå skall räknas som socialist, så är det väl i alla fall litet konstigt för mig att höra, att herr Hjalmarson förklarar att det är en socialistisk uppfattning, att staten skall ta hand om så mycket som möjligt av den enskildes pengar. Jag vet nu inte var herr Hjalmarson har inhämtat sina kunskaper om socialismen. Jag vill för min del säga, att det kan inte vara sant, det herr Hjalmarson säger, ty då skulle jag någon gång ha hört talas om det.

För vår del anser vi, att vi har kommit i ett läge där vi på nytt kan börja tänka på skattesänkningar. Jag vill nämligen tillbakavisa allt tal om att regeringen inte har varit intresserad av skattesänkningar. Vi höjde det kommunala ortsavdraget år 1950 med stora upppoffringar från statskassans sida. Vi gjorde en icke liten sänkning av den statliga inkomstskatten år 1952. Vi har vid detta års riksdag i samband med skatteförenklingen antagit regler, som ger skattesänkningar för stora grupper av människor, och vi räknar med att kunna göra en allmän skattesänkning vid nästa års riksdag.

Herr Ohlin säger, att vi gång på gång har sagt nej till framställda krav på skattesänkning. Ja, det har vi gjort, men vad har det berott på? Det har främst berott därpå, att förhållandet mellan statens utgifter och inkomster efter skattesänkningen år 1952 och de fortsatta sociala reformerna icke har varit

sådant, att det har funnits utrymme för en ny skattesänkning. Nu har vi kommit i ett annat läge. Genom återhållsamhet i fråga om statsutgifterna och genom de ökade skatteinkomsterna står vi nu i den belägenheten, att vi kan räkna med att göra en ny skattesänkning. För att vi skall kunna göra detta är det viktigt, att vi åstadkommer jämvikt i samhällsekonomin, och häri ligger ett av de skäl, som gör att vi vill föra en så hård ekonomisk politik, att denna jämvikt kan återvinnas.

Herr Ohlin hade i sitt anförande glädjen att kondolera mig för att herr Ohlin hade gissat rätt och riksräkenskapsverket hade gissat fel. Jag betraktar mig inte såsom någon gissningsexpert, herr Ohlin, och jag har därför inte varit så förmåten att jag har ansett mig kunna räkna ut de där tingen och gissa på dem. Jag har låtit riksräkenskapsverket gissa för mig, men jag medger gärna att herr Ohlin har gissat bättre än riksräkenskapsverket. Jag gratulerar till detta och hoppas att herr Ohlins internationella anseende på grund härutav ytterligare skall komma att växa i folktopipressen.

Herr Ohlin har här sagt, att jag inte skulle ha något intresse för en ändrad skatteskala, att jag har vägrat att sätta i gång en utredning. Jag skall inte bry mig om att gå in på dessa ting. Jag vill bara påpeka att utredningen pågår och att det, såvitt jag kan förstå, kommer ett förslag till nästa års riksdag.

Jag skall här också säga några ord om automobilbeskattningen, eftersom herr Kristensson i Osby har varit inne på den frågan. Det var ju på det sättet när vi justerade automobilskatten förra gången, att vi visste att denna skatt skulle komma att ge överskott de första åren men att vi kunde räkna med underskott under senare delen av perioden. Det har ju ännu inte hänt någonting som har kullkastat den tanken. Man kan visserligen säga att det förhållandet sedan dess har kommit till,

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

att det har blivit, som man säger, en ny bilaccis, som skall gå till automobilskattemedelsfonden, men å andra sidan är det ju ett allmänt tal om att det skall införas högertrafik och att kostnader för denna omläggning med flera hundra miljoner kronor skall betalas av automobilskattemedlen. Vad vet vi alltså i dag om den påfrestning på automobilskattemedlen som kan komma? Skulle det vara så förfärligt förståndigt att nu sänka skatten, därför att det händelsevis finns litet pengar i fonden, för att kanske om något år på nytt höja den? Jag tycker inte det kan vara förståndigt, och därför tycker jag det är bäst att vi följer den princip, som vi bestämde oss för när vi sist justerade dessa skattesatser.

Jag vill bara nu slå fast, att oppositionen vill motsätta sig den föreslagna ökningen av vinstbeskattningen och att alltså, om vi följde oppositionens linje, den ekonomiska politikens verkan skulle komma att utövas på mindre bred front. Det är alltså ett av oppositionens alternativ.

I fråga om budgeten har som alla känner till oppositionspartierna var sitt alternativ. Dessa alternativ har ju ingen annan betydelse i dag än som principdeklarationer med åskådliggörande exempel. De kan av lätt förklarliga skäl inte läggas till grund för riksdagsbeslut.

Högerens alternativ är ju, att man skall minska statens utgifter, därigenom behövs det mindre inkomster och så kan man sänka skatten. Utgiftsminskningen skulle främst ske genom sänkta bostadssubventioner. Det är klart att det är ett alternativ som kan diskuteras. Nu har riksdagen emellertid tagit sin ståndpunkt i denna fråga, och därför är det inte mycket att tala om.

Folkpartiets alternativ innebär väl närmast minskade statsinkomster genom skattesänkning med bibehållna utgifter. Herr Ohlin yttrade i sitt anförande på förmiddagen, att på grund av

den långt framskridna tiden ville han inte ta upp tiden med att redogöra för de förslag till utgiftsminskningar som folkpartiet har lagt fram. Herr Ohlin! De är inte så omfattande, det borde inte ta så lång tid att gå igenom dem. Men jag kan mycket gärna medge, att det inte finns någon större anledning att syssla med dem, ty minskningen består ju mest i bokföringsomföringar utan någon betydelse för statens reella utgifter. Därför tillåter jag mig också att gå förbi dem.

Om man sänker skatten utan att minska utgifterna, blir följden att staten måste låna mera pengar. Det måste betyda att staten sätter mera pengar i rörelse än vad som annars skulle ha skett, och då blir resultatet en budget, som lämpar sig mindre i en tid när man för en stram ekonomisk politik.

Det är ingen anledning för mig att här diskutera folkpartiets förslag till avskrivningar på bostadslån. Det har visserligen inträffat vissa förändringar i folkpartiets ståndpunkter där, men jag skall inte ta upp tiden med att redogöra för dem. I huvudsak är det precis samma problem, som vi har diskuterat flera föregående år, som vi har diskuterat till leda i förra årets valrörelse och som vi har tagit ståndpunkt till gång på gång, senast under gårdagen och i dag.

Jag skall inte heller uppehålla mig vid något, som herr Ohlin gör till en mycket stor sak, nämligen frågan om hur man skall redovisa uppbörden av kommunalskattemedel. Såsom jag yttrade redan i remissdebatten är herr Ohlins hela resonemang knutet till en bokföringsfråga. Det är uteslutande en bokföringsfråga, som herr Hjalmarson så riktigt uttalade tidigare i dag. Förändringen, som herr Ohlin vill ha, skulle icke leda till några realekonomiska förändringar, den skulle inte ändra någonting i statens kassaställning. Och i själva verket är det så, att med de beslut som kommer att fattas i år blir den

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

redovisningen ändå genomförd efter några år. Regeringen har byggt på ett förslag av riksräkenskapsverket. Det förslaget vidhåller riksräkenskapsverket fortfarande, även om verket har förklarat att det naturligtvis inte finns några tekniska hinder för att ge sig till att rota i det förgångna, såsom herr Ohlin vill göra. Men det är till absolut ingen nytta och spelar ingen roll för det ekonomiska läget, och därför finns det heller ingen mening i att vi skulle göra den ändring, som herr Ohlin vill ha gjord.

Herr Ohlin yttrade till sist i sitt anförande någonting om att regeringen borde komma fram och deklarerat sitt program för den ekonomiska politiken. Tio års erfarenhet borde väl ha lärt regeringen vad man skulle göra. Ja, regeringen har kommit till den uppfattningen, antar jag, att vi tills vidare här är nödsakade att använda de medel, som vi i princip har använt på olika sätt under de gångna åren, nämligen kreditpolitiken och finanspolitiken. Vi får väl supplera dem som tidigare med prisövervakning och en och annan reglering. Det finns visst områden här som kan fordra ytterligare klarläggande, och dit räknar jag frågan om beskattningens former, i den mån man skall använda beskattningen såsom ett finanspolitiskt hjälpmedel. Det är min avsikt att få till stånd ett övervägande på den punkten, och jag hoppas att man sedan efter dessa överväganden skall få fram ett system, som man kan använda på kort sikt — inte på lång sikt. På lång sikt får vi väl ändå, herr Ohlin, sätta någon förhoppning till den stora utredning, som regeringen med tillmötesgående av herr Ohlins önskemål snart tänker sätta i gång, nämligen den som skall bli en fortsättning på de teoretiska penningvärdesutredningarna. I den kommittén skall det komma med politiker från alla partier, det skall komma med folk från näringslivet och de ekonomiska organisationerna, och

det kanske skall sörjas för att det kommer med en och annan ekonom också, kanske t. o. m. någon nationalekonom.

De problem, som denna kommitté skall syssla med, kommer vi givetvis att försöka inventera i de direktiv, som skall läggas till grund för kommitténs arbete. Men vi kommer icke att i dessa direktiv presentera någon oförgriplig mening från regeringens sida. Vi kommer inte att lägga fram något regeringsprogram, lika litet som vi tror att herr Ohlin träder in i den kommittén — om han nu vill komma med — med ett färdigt folkpartiförslag, som han sedan efter några år skall reservera sig för. Vi får väl hoppas, att den utredningen kan bli förutsättningslös.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Mina kunskaper om socialism i teorien inhämtade jag redan i min ungdom, och mina kunskaper om socialism i praktiken har jag inhämtat av rätt ingående studier av herr Skölds egen politik. Innebörden redovisade finansministern så sent som för ett par dagar sedan i ett tal då han framhöll, att sparandet blir mer effektivt om pengarna stannar hos staten.

Orsaken till läget i dag såg finansministern i vinstförväntningarna på sommaren 1954. Dessa förväntningar och konsumenternas anspråk nu är ju ingenting annat än nya symptom på en djupgående och långvarig brist på balans i vår samhällsekonomi, en brist som har sin grund i ett otillräckligt sparande. Regeringen fastnar vid varje tillfällig svårighet i dess väg i tron att just denna svårighet är orsaken till allt trassel.

Det måste ju ändå, herr finansminister, vara så, att ekonomisk jämvikt skapas genom ett samspel av en oändlig mängd faktorer på marknaden. Vår ekonomiska politik, byggd på prisbildning, konkurrens, säkerhet och lönsamhet som enda grund för kreditmedlens fördelning, penningpolitik av vår typ,

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

stopp för statlig upplåning i riksbanken, begränsning av statsutgifter, skattesänkning som möjliggörs härigenom, en rationellare bostadspolitik, sparfrämjande över hela fältet o. s. v., en sådan politik får till resultat ett jämviktsskapande samspel mellan de olika faktorerna i ekonomin.

Detta är en annan sorts politik än regeringens. Det är en politik som bygger på människornas egna åtgärder och värderingar. Skillnaden kan man åskådliggöra genom att knyta an till frågan om kreditväsendet. Vad bygger vår kreditpolitik på? Om endast säkerhet och lönsamhet skall vara avgörande för kreditmedlens fördelning, betyder det att spararna får största möjliga trygghet. Vidare får konsumenterna därigenom ett ord med i laget vid fördelningen av kreditmedlen. Därigenom kan man även bättre ta hänsyn till förhållandena ute i bygderna. Det är alltså spararnas egna intressen, konsumenternas egna önskemål och de lokala behoven som skall bestämma kreditmedlens fördelning, inte regeringens uppfattning om vad som är bäst för spararna, konsumenterna och människorna ute i bygderna.

Finansministern vände sig mot mitt uttalande om innebörden av de statliga ingreppen mot människornas möjligheter att disponera över sina inkomster, men, herr finansminister, vad innebär då förslaget om tvångssparande? Man skulle ju lyfta bort 1 300 miljoner från människornas disposition. I stället skulle folk få disponera dessa pengar vid en viss tidpunkt i framtiden, som regeringen fastställer. Vad är detta annat än uttryck just för den uppfattningen, att regeringen begriper bättre än vi själva hur våra arbetsförtjänster skall användas? Vad bygger hela högskattepolitiken på annat än åsikten, att de utgifter som denna politik möjliggör är riktigare och mer ekonomiskt motiverade än sådana dispositioner, som kommer till stånd om de enskilda får behålla mer av sina inkomster?

Vi har den uppfattningen, att en mera inträngande genomgång av statsbudgeten skulle kunna ge vid handen, att det finns flera utgiftsposter som kunde utgå och att de medel som härigenom frigjordes med större fördel kunde nyttiggöras i de enskilda hushållen. Det är denna tanke som har legat bakom vår motion om uppgörande av alternativa budgetplaner för olika grenar av statsförvaltningen inom ramen för generella besparingsnormer. Härigenom skulle vi på ett konkret och gripbart sätt få fler möjligheter att välja mellan utgifter i statens regi och ekonomiska dispositioner i vår egen privata regi.

Det är naturligtvis också denna tanke, herr finansminister, som ligger bakom min framställning i dag om att vi i högerpartiet vill få till stånd en ny avvägning mellan offentligt och enskilt förfogande över våra arbetsförtjänster, en ny avvägning mellan de tjänster staten gör oss och de tjänster vi gör oss själva med våra egna ansträngningar. Därför ser vi också våra förslag till skattelättnader i dag endast som en första etapp på vägen mot längre gående reduktioner av det allmännas anspråk på våra inkomster. Det är en klart borgerlig tankegång som ligger bakom detta resonemang.

Till sist, herr talman, skulle jag bara vilja säga, att jag är ledsen att det var en förhastad slutsats jag drog, då jag trodde att herr Sköld hade gjort ett erkännande om att det var felaktigt att påstå, att vår politik byggde på räntan som universalmedel. Jag vill bara med herr talmannens tillstånd slutligen be herr finansministern vara vänlig att här i kammaren med direkta citat bevisa, att den uppfattning som finansministern har givit uttryck åt i proposition nr 190 i denna punkt är riktig.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern försöker undkomma konsekvensen av den ståndpunkt han intog i januari i stats-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

verkspropositionen, där han hänvisade till löneökningarna, till inkomstökningarna.

Får jag be finansministern läsa s. 15 där. Jag hinner inte nu läsa upp dessa långa citat. Läs slutet, näst sista stycket på s. 15, och erinra Er sedan, herr finansminister, att Ni drog den konsekvensen av dessa resonemang om verkan av för stora inkomstökningar genom att låta utarbeta förslag om tvångssparande, som just skulle drabba konsumtionsefterfrågan! Nej, herr finansminister, det går inte att komma ifrån den ståndpunkt Ni där intog.

Finansministern säger: Varför föreslog inte herr Ohlin några skärpta åtgärder 1954? Herr finansminister! Vi har reservationen i bankoutskottets betänkande på våren 1954, där man kritiserade den tidigare förda politiken och sade: »Enligt utskottets uppfattning har en kortfristig statlig upplåning sålunda medfört å ena sidan avsevärda risker för penningvärdet, å andra sidan vissa ännu icke överskådliga verkningar för kreditmarknadens struktur.»

Sedan krävde vi vid olika tillfällen en rörlig ränta. Jag har här avskrift av en socialdemokratisk broschyr från våren 1954, där man beskyller oppositionen för att vilja ha en räntehöjning av storleksordningen en procent för att uppnå åtstramning. Detta kan socialdemokratiska partiet driva valkampanj på, men efteråt kommer finansministern och säger: Nej, oppositionen har alls inte krävt något i den stilen.

Får inte finansministern lov att bestämma sig för vad socialdemokratien skall påstå att vi har gjort? Vill finansministern ta avstånd från trycksakerna från valkampanjen? Det vore i så fall välkommet.

Under höstriktsdagen krävde både jag och många andra, att den fyraprocentiga linjen skulle slå igenom vid en kreditåtstramning, men regeringspartierna backade ut. Det kunde nämnas andra exempel.

Finansministern vill inte tala om det som har varit. Nej, det förstår jag så väl. När oppositionen utkräver ansvar av regeringen och det därvid börjar brännas, då säger man: Låt oss tala om något annat!

Finansministern sade i fjol, att vår uppfattning var ett uttryck för önskedrömmar och vilade på lösan sand. Men nu säger han, att han blott utgick från riksräkenskapsverkets bedömning. Men, herr finansminister, riksräkenskapsverket har inte sagt något sådant. Dessa omdömen får stå för finansministerns egen räkning. De är en bumerang! Det var Ni, herr finansminister, som hade önskedrömmar om hur det skulle gå med folkpartiets prognoser. Önskedrömmarna blev inte uppfyllda.

Sedan, statsrådets intresse för de mindre skattedragarnas beskattningsproblem har onekligen kommit mycket sent. Ni kan endast svara: Ja, men nu har det kommit i gång. Men sedan drar Ni Er inte för att låtsas som om folkpartiet aldrig haft några tankegångar av den art som Ni framfört! Detta utelämnar Ni i Edra TT-referat om folkpartiet, herr finansminister.

Vad till sist beträffar utgiftsminskningen, som finansministern talar om, så är det klart att både Edra förslag och förslag från andra partier många gånger innebär bokföringstransaktioner. Men låt oss se på de *samhällsekonomiska* verkningarna, ty det är väl egentligen de som i regel är huvudsaken. De skattereduktioner vi föreslagit t. ex. i fråga om slopande av kvarlåtenskapskatten medför inte någon ökad efterfrågan i det svenska samhället! Det är alltså en sådan »belastning» på budgeten som man kan kvitta mot en »besparing» på andra sidan, som inte heller har någon omedelbar efterfrågeförändrande verkan. Och, herr finansminister, de 250 miljoner kronor för mycket som Ni i bokföringen för bort från statskassan under nästkommande år, inte medför de någon belastning på

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

det svenska folkhushållet. Låt oss verkligen tala om den samhällsekonomiska balansen. Finansministern måste då erkänna, att ett mera riktigt uttryck för vad som där sker och inte sker får man med den av oss föreslagna redovisningen.

Nu säger statsrådet: Ja, men det är *bara en bokföringsfråga*, och då spelar det ju ingen roll.

Det är ett märkvärdigt resonemang. Om finansministern trollar bort ett budgetöverskott eller om finansministern gör tvärtom, så kan han alltid komma och säga: Att rätta till detta är bara en bokföringsfråga, så att det finns ingen anledning att göra det.

Finns det ingen anledning att försöka få en någorlunda rättvisande redovisning av svenska statens finansiella läge? Med statsrådet Skölds resonemang kan vilken finansminister som helst när som helst redovisa hur stort budgetöverskott och hur stort budgetunderskott som helst och när man kritiserar hans uppställning svara: Men det är bara en bokföringsfråga, så att det spelar ingen roll!

Självklart har vi som sysslar med statens affärer all anledning att försöka komma till en så riktig redovisning som möjligt. Vi är överens om vilka principer som på lång sikt skall tillämpas i fråga om kommunmedlen. Varför skall man då fortsätta till och med under innevarande finansår med att underlåta att vrida det rätt igen så långt det går, ja, varför skall man *ytterligare öka snedvridningen*, vilket regeringen vill men vilket herr Hjalmarson uttalade sig mot? Detta senare förbisåg finansministern.

Finansministern säger att regeringen har fört en politik, som den tror på etc., i avsikt att trygga den fulla sysselsättningen och ett fast penningvärde. Ja, det har varit ett rätt dåligt resultat under perioden 1946—1948, 1950—1952 och nu 1955. Men, säger finansministern, efter nio år av diskussion har vi

kommit så långt, att nu skall vi tillsätta en utredning. Ett i sanning stort artat resultat, att nu skall man börja tillsätta en utredning!

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Företagsbeskattningskommittén har för sin del framhållit, att man behöver fasta skatteregler för att företagen skall kunna planera på längre sikt. Den har för sin del avisat variationer i skattesatsen som medel i konjunkturpolitiken. Finansministern sade under debatten den 18 maj och upprepade något liknande i dag, att han inte har tagit ståndpunkt i denna sak. Ändå kommer finansministern med denna proposition om en skattehöjning. Det förefaller mig som om detta innebär att först vidta en åtgärd och därefter komma med en utredning, herr finansminister!

Jag framställde i mitt första anförande den frågan till finansministern, när han vore villig att infria ett löfte, som han gav under fjolåret, då vi här diskuterade bilbeskattningen. Jag frågade då finansministern, om han under vissa förhållanden ville gå in för en sänkning av denna beskattning. Då svarade finansministern enligt riksdagens protokoll: Om det här blir en utveckling i en sådan riktning, att bilskattemedlen stiger till högre belopp än riksdagen anser vara rimligt att ge ut till vägväsendet, då är det självklart att skatten skall sänkas. Hur har det blivit? Överskottet för budgetåret 1955/56 beräknas beträffande vägbudgeten bliva 131 miljoner kronor. Om man därifrån drar de medel som beräknas komma in genom bilaccisen, 50 miljoner kronor, så står ändå ungefär 80 miljoner kronor kvar. Finansministern räknade i sin femårsprognos på detta område med ett överskott på 21 miljoner kronor för budgetåret 1955/56. Vårt skattelettätnadsförslag här går på 40 à 50 mil-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

joner kronor. Jag vill alltså här säga, att finansministern kunde infria utfästelsen från i fjol genom att biträda den skattelättnad som vi här yrkat på och som det finns utrymme för.

Herr HAGBERG i Malmö (h) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern menade i sitt anförande, att det är oriktigt att om regeringen säga, att den inte är intresserad av skattesänkning. Visst är vi intresserade av skattesänkning, sade finansministern, och han tillade: Har vi inte sänkt skatterna, gjorde vi inte en icke ringa skattesänkning 1952, har vi inte höjt ortsavdragen med icke ringa uppoffring för statskassan, har vi inte genom schablontaxeringen i år gått vidare på skattesänkningens väg? Jo, herr statsråd, visst har man det. Men vore det inte skäl, herr finansminister, att i detta sammanhang även skänka någon liten tanke åt penningvärdeförsämringen? Har skattesänkningen hållit jämn takt med penningvärdeförsämringen eller med andra ord, vilket är nettoresultatet av regeringens skattesänkningar? Har vi ännu hunnit tillbaka till det skatteläge, som blev följden av 1947 års skattebeslut, och var det inte mot bakgrunden av 1947 års skattebeslut, som 1949 års skatteutredning år 1951 enhälligt rekommenderade sin skattesänkningsslinje? Det är enligt min mening orimligt att tala om skattesänkning, så länge skattesänkningen inte har kompenserat penningvärdeförsämringen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Med anledning av vad herr Hagberg i Malmö här sist yttrade skulle jag vilja säga, att då får väl herr Hagberg också tala tyst om den där förändringen av uttagningsprocenten från 110 till 100 såsom en skattesänkningssåtgärd, ty den åtgärden kommer väl

inte heller att räcka till för att återföra skatteläget för alla till 1947 års tänkta nivå.

Till herr Kristensson i Osby vill jag bara säga, att det förslag till ökad bologsskatt som här har lagts fram är möjligt att tillämpa. Vad jag menade var bara, att det möjligen kunde vara bättre att gå fram över en rörlighet i avskrivningsreglerna men att den saken ännu inte har kunnat tas upp till prövning.

Sedan vill jag säga att vad herr Kristensson anförde om bilbeskattningen ändrar väl ingenting i vad jag tidigare här yttrat.

Med anledning av herr Ohlins påstående, att jag skulle på s. 15 i statsverkspropositionen ha gjort ett uttalande, som kunde tolkas som om jag ansåg, att eventuella lönehöjningar var den största orsaken till efterfrågeöverskottet, så vill jag bara fästa uppmärksamheten på att där finns ingenting i detta uttalande om orsaken. Det finns ingenting som motsäger vad jag här tidigare yttrat, nämligen att jag betraktade löneökningen som ett uttryck för de inflatoriska spänningar som uppkommit genom den förbättrade vinstkonjunkturen.

Herr Ohlin säger att när han börjar tala om det som har varit, så vill jag tala om något annat, därför att det bränns. Nej, herr Ohlin, jag är verkligen inte rädd för mitt förflutna. Jag bara tycker att det kan räcka med att *en* upptar tiden med att fördjupa sig i det förgångna. Andra människor kan ju ha större intresse av att tala om vad som är.

Vidare säger herr Ohlin att jag kryper bakom riksräkenskapsverket. Det gör jag visst inte. När jag för fram riksräkenskapsverkets siffror, så betyder det, herr Ohlin, att jag ställt mig bakom dem. Jag ville bara påpeka, att i fråga om min förmåga att gissa är jag mera blygsam än herr Ohlin, och det kan man väl ha lov att vara.

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

Jag trollar inte bort något budgetöverskott, herr Ohlin. Herr Ohlin får resonera hur mycket han vill om sina bokföringsfrågor. Det är bokföringsfrågor och de förändrar ingenting i det realekonomiska läget och inte heller i det kassamässiga. Det är egentligen fullständigt meningslöst, att herr Ohlin här skall hålla på att misstänkliggöra alla siffror och alla utredningar, hålla på fram och tillbaka och påstå att man trollar bort och förvanskar. Det finns ju ingen grund för det, och det får stå för herr Ohlins egen räkning.

Så ber jag till sist att här få tala litet med herr Hjalmarson. Herr Hjalmarson sade sig ha inhämtat den socialistiska praktiken av mig, och det skulle bestå däri, att jag sagt, att pengarna sparas bäst om de stannar hos staten. Det är väl i verkligheten så, herr Hjalmarson, att om staten inte ökar sina utgifter och om staten inte sänker skatterna, blir alla pengarna sparade, men om man gör en skattesänkning, blir inte alla pengarna sparade. Detta är nu ett fullkomligt klart faktum men, herr Hjalmarson, det betyder väl inte, att jag skulle anse att så mycket pengar som möjligt bör stanna hos staten i stället för hos de enskilda? Är inte det en helt annan sak? Jag har inte den uppfattningen, att så mycket som möjligt av den enskildes pengar skall stanna hos staten.

Sedan hade vi frågan om det obligatoriska sparandet. 1 300 miljoner kronor skulle hållas inne för att komma tillbaka om några år. Först då skulle folk få bestämma över pengarnas användning. Är det mera tvång i detta än när vi har beslutat, att alla medborgare i detta land varje år skall betala en viss del av sin inkomst i folkpensionsavgift? Vi bestämmer, att de skall göra så, och vi bestämmer också, att de efter en viss tid skall få ut en viss summa som folkpension. Det finns ingen som helst skillnad i tillvägagångssättet, och är herr Hjalmarson emot det

ena i princip, antar jag, att han också är emot det andra.

Jag kommer nu till den sista och fjärde punkten. Herr Hjalmarson påstod, att han hade inhämtat den socialistiska teorien i sin ungdom. Det kan jag förstå; det är väl därför han minns den så dåligt! Däremot känner han så mycket bättre till högerens sista tio punkter, ty dem har han upprepat så många gånger vid det här laget, att dem bör han kunna.

Herr KOLLBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern sade, att målsättningen bör vara att inte locka till att göra för stora investeringar. För en företagare är det ostridigt, att höjd vinstbeskattning lockar — just lockar är det rätta ordet — till sådana åtgärder från företagens sida, vilka finansministern vill att de skall undvika i dagens situation. Finansministern har enligt min mening därmed underkänt det i propositionen nr 196 framlagda förslaget om ökad vinstbeskattning. Företagen kan inte trola bort eventuella överskott och undvika följderna av ökad vinstbeskattning genom »bokföringsåtgärder», utan de lockas till ökade maskinköp, till ökade inköp av förbrukningsartiklar, ökad reklam och tillfällig ökning av lager. De kanske också anser, att det är bättre att höja lönerna än att betala högre skatt.

Herr MALMBORG i Skövde (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern har här på sitt kategoriska sätt förklarat, att folkpartiets förslag till avsättning av kommunalskattemedel uteslutande är en bokföringsfråga. Jag kan därför inte underlåta att på nytt erinra om vad jag i mitt tidigare anförande här i dag har sagt beträffande dessa frågor.

Det ursprungliga förslaget för redovisning av eftersläpande kommunalskattemedel framlades i komplette-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

ringspropositionen 1952, således mot slutet av budgetåret i fråga. Vi har nu för vår del bl. a. föreslagit, att en liknande åtgärd skulle vidtagas, när det gäller budgetåret 1954/55, men finansministern har nu inte velat vara med om en sådan åtgärd. Jag förstår inte detta, ty på den punkten står vårt förslag i full överensstämmelse med den av departementschefen själv föreslagna ordningen 1952. Om det den gången inte var fråga om bara en bokföringsåtgärd, är väl detta inte heller fallet i dagens läge.

Herr talman! Jag har gjort en reflexion i denna fråga, och jag hoppas att den håller. Jag har därvid utgått ifrån, att vi hade det gamla systemet i fråga om uppbörd av skattemedel — kommunerna uppbar således sina skattemedel och staten sina utan den sammanblandning vi nu har. Det skulle då, såvitt jag förstår, under i övrigt likartade ekonomiska förhållanden ha funnits ett överskott i statskassan på 250 miljoner kronor. Då är det väl ändå inte enbart en bokföringsfråga, om man på vägar, som den högsta sakkunskapen, riksräkenskapsverket, har godkänt, vill söka få fram en realistisk budgetredovisning.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kanske kan förbigå frågan om att herr Sköld är så blygsam när det gäller att gissa. Han var tvärsäker på att folkpartiets prognoser var felaktiga. Det är också ett sätt att vara blygsam! Får jag också erinra om finansministerns blygsamhet, när det gällde bestämda prognoser tiotal år framåt under gårdagens debatt.

Jag begärde ordet för att säga några ord om den s. k. bokföringsfrågan. Jag instämmer till alla delar med herr Malmberg i Skövde men vill tillägga att om man har bokföring och försöker att göra bokslut, är det väl därför att man — oberoende av om budgeten visar ba-

lans, överskott eller underskott — vill ha en så riktig redovisning av statens och samhällets läge som möjligt och för att man skall kunna dra slutsatser av detta material. Vartill tjänar annars alla resonemang om budgetbalans och dylikt? Med finansminister Skölds resonemang här i kammaren kan man emellertid försvara vilka transaktioner som helst som ökar eller minskar budgetöverskottet eller skapar budgetunderskott och mot kritiken bara anföra: Det är en bokföringsfråga.

Herr finansminister, varför föreslår Ni egentligen att vi, som riksräkenskapsverket föreslagit, skall rätta till bokföringen för framtiden, om det är så likgiltigt att hålla statens och kommunernas pengar isär? Ånej, jag tror nog att alla inser att det inte är likgiltigt att vi får en sådan redovisning, att det som är statens inkomster och utgifter redovisas för sig och att staten så långt det går skiljer ifrån de kommunala medlen. Om man försöker bestrida det, så måste man ha någon särskild anledning därtill. Jag kan inte förstå hur finansminister Per Edvin Sköld kan inta denna ståndpunkt till kravet på en ordentlig redovisning, om han inte har något alldeles särskilt skäl till att mycket ogärna vilja att nästa budgetårs verkliga situation skall klart framstå för Sveriges folk.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! För att inga missförstånd skall uppstå vill jag först framhålla, att en rättvisande bokföringsmässig redovisning av finansläget självfallet framstår som angelägen även för oss, och det är önskemålet härom som ligger bakom det förslag i fråga om kommunalskattekontot jag här skisserat. Det var emellertid inte huvudsakligen för att säga detta, som jag begärde ordet.

Herr finansminister! Vad innebär det statliga tvångssparandet för medbor-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

garna? Jo, givetvis en utgift. Om en ask cigarrer kostar två kronor plus tre kronor i tvångssparande till staten, rubricerat som skatt, så säger ju ingen förnuftig människa att han köper cigarrer för två kronor och sparar tre kronor, utan han säger att cigarrerna kostar fem kronor. Ett tvångssparande via beskattning framstår för den enskilde som en utgift. Det är detta som gör att det aldrig kan få samma gynnsamma verkningar på samhällsekonomien som det frivilliga sparandet. Ett tvångssparande skärper människornas anspråk på ökade inkomster. Det drar nytt bränsle till compensationstänkandet och trycker därför statsutgifterna i höjden. Och den som tvingas att spara, han sparar inte frivilligt sedan!

Den jämförelse finansministern gjorde mellan folkpensionsavgiften och tvångssparandet fyllde mig med verklig häpnad. Tvångssparandet syftar ju till att staten skall ta hand om en del av våra personliga inkomster, som annars skulle ha stått till vårt fria förfogande. Finansministern menar väl inte rent av att tvångssparandet är ett nytt led i socialdemokratiens sociala reformarbete? I så fall ställes den fortsatta reformverksamheten i en minst sagt säregen belysning.

Finansministern var irriterad över att jag tillät mig upprepa några av huvudpunkterna i vårt ekonomiska alternativ. Ja, herr Sköld får inte bli ledsen på mig, om jag kommer att göra det en och annan gång i fortsättningen också. Det beror på, herr finansminister, att Ni på äldre, vördnadsvärda herrars sätt har så lätt för att glömma.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND:

Herr talman! Vid denna sena tidpunkt i debatten skall jag inte ta kammarrens tid i anspråk många minuter.

I sitt tidigare anförande i dag berörde herr Ohlin vissa samhällsekon-

miska problem. Jag skall här bara ta upp ett par av de saker han därvid nämnde. Herr Ohlin sade, att om regeringen hade inskridit exempelvis ett halvt år tidigare och vidtagit det slags kreditåtstramning, som kom i april i år, så hade vi inte behövt tillgripa så hårda medel. Men som bekant ingrep regeringen redan på hösten 1954 med det stora obligationslånet på nära trekvarts miljard kronor. Och så sent som i remissdebatten i januari i år nämnde herr Ohlin ingenting alls om att regeringen hade bort inskrida kraftigare i höstas. Då sade herr Ohlin endast: »Naturligtvis kan man tala om en inflationsrisk, som man gjort här på olika håll, även ser jag i dag på bankhåll, om inte erforderliga åtgärder vidtages och om statsmakten blir helt passiv.»

Finns det verkligen någon som kan tolka detta herr Ohlins uttalande så, att han menat att det icke hade förelegat någon inflationsfara, om regeringen hade tagit till kraftigare medel i höstas? Får man inte i stället fatta uttalandet så, att om regeringen komme att handla på det eller det sättet, så bleve det ingen inflation? Det fanns inte ens en antydning om att vi bort tillgripa hårdare medel i höstas, men väl får man intrycket att herr Ohlin menade att regeringen hade tagit till de inflationsdämpande åtgärderna i överkant!

På tal om bankernas kassareservbestämmelser förklarade herr Ohlin oförbehållsamt att kreditåtstramningen var nödvändig, och i sammanhanget tillrådde han regeringen att uppmärksamt följa utvecklingen — och det kan herr Ohlin vara förvissad om att regeringen gör. För egen del skulle jag uppskatta, om herr Ohlin kunde instämma med mig i en maning till bankerna när det gäller kreditåtstramningen. Vad herr Hjalmarson beträffar vet jag inte, om jag vågar hysa någon förhoppning i det avseendet.

Huruvida kreditåtstramningen får ogynnsamma verkningar för de mindre

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

företagarna beror i hög grad på hur bankerna tillgodoser de olika låntagarkategoriernas behov. Man får hoppas att bankerna — som staten begåvat med en särställning, med vilken följer stort ansvar — skall visa tillbörlig hänsyn till de skilda intressen som uppträder. Det vore inte värdigt våra banker, om de skulle gynna de större låntagarna på de mindres bekostnad.

Till herr Hjalmarson skulle jag i detta sammanhang vilja säga: Varifrån har herr Hjalmarson fått detta, att det är regeringen som bestämmer, huruvida Andersson eller Pettersson skall få ett lån i en bank? Det har regeringen inte med att skaffa. Det är banken själv som bestämmer, vilken låntagare som skall erhålla ett begärt lån, och ingalunda regeringen.

Vad vinstbeskattningen beträffar skall jag begränsa mig till att stryka under vad finansministern sade, nämligen att den är att betrakta som ett komplement till kreditåtstramningen. Företag med stora egna kapitalresurser, som alltså inte själva behöver låna, kommer ju inte att ha någon känning alls av kreditåtstramningen, men väl av en skärpt vinstbeskattning. Det är bakgrunden till att vi från bondeförbundets sida gått in för denna skärpta vinstbeskattning.

Jag skall så övergå till att säga några ord om skattelättnadsförslagen.

Säg mig vilken politiker, som inte skulle vara rent själaglad, om han kunde säga till medborgarna: Vi skall lätta på skattetrycket och vi skall göra det nu med detsamma! Själv är jag den förste att erkänna, att vårt skattetryck är så pass hårt, att alla rimliga möjligheter bör utnyttjas för att sänka skatten. Vi vill också från bondeförbundets sida att alla människor skall få ha kvar så mycket pengar som möjligt. Men skatten, herr Hjalmarson, måste ju ändå bestämmas så, att den räcker till statens utgifter.

Men går det då inte att åstadkomma en skattelättnad nu? Regeringen har

inte den uppfattningen; med nuvarande skattetryck väger enligt regeringens beräkningar inkomster och utgifter ungefär jämnt. Visst går det att sänka skatten med 9 procent, säger högern och folkpartiet. Ja, en sådan sänkning gör för en inkomsttagare med 8 000 kronor en skattelättnad på 42 kronor och för en inkomsttagare med 12 000 kronor gör det 85 kronor, allt i ortsgrupp 3. Det är naturligtvis en kärkommen skattelättnad, det är inte tu tal om den saken, men nog hoppas jag att den skattelättnad, som regeringen avser att föreslå blir något frikostigare.

Hur går då ekvationen ihop för högern och folkpartiet? Hur räcker inkomsterna till utgifterna? Herr Ohlin lånar med än vad finansministern, herr Hjalmarson och bondeförbundet anser sig kunna vara med om och vill klara saken på det sättet. Jag skall inte gå in på några bokföringstransaktioner här utan begränsar mig till att göra detta korta konstaterande.

Hur bär sig då herr Hjalmarson åt? Han lånar inte mera än vad regeringen vill låna upp. Men han tar in en del på att slopa hyressubventionerna, med hyreshöjning som följd.

Herr Hjalmarson tar in en annan del från kommunerna. Han vill ta ifrån kommunerna en del pengar som de nu får i statsbidrag. Därigenom påverkas deras skatter naturligtvis i höjande riktning. Inte mindre än en fjärdedel av vad som behövs för en skattelättnad tar herr Hjalmarson på detta sätt från kommunerna. I praktiken betyder detta bara att han flyttar ett motsvarande belopp från den ena raden till den andra på skattsedeln, från raden för statlig skatt till raden för kommunalskatt. Det kallar herr Hjalmarson skattelättnad. Men inte mindre viktigt i detta sammanhang är att herr Hjalmarson via avskrivningsbestämmelserna minskar statens inkomster så mycket, att det inte finns något nämnvärt

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

med pengar kvar för att sänka skatten för vanligt folk!

Men låt oss göra ett tankeexperiment. Vi bortser ifrån bolagsskatten i detta sammanhang och frågar: Skulle herrar Ohlin och Hjalmarson — om de tillsammans hade haft majoritet i riksdagens båda kamrar — ha kunnat genomföra en 9-procentig skattesänkning? Jag begriper inte hur det skulle ha kunnat gå till. Högern och folkpartiet drar ju här åt var sitt håll. Herr Ohlin vill låna mer men herr Hjalmarson säger: Nej, det kan man inte stå till svars med. Herr Hjalmarson vill i stället vidta en del åtgärder som höjer hyrorna. Det kan vi inte vara med om, säger herr Ohlin. Vad skulle det kunna bli för skattesänkingsresultat med en sådan gemensam politik?

När man hör högerns och folkpartiets resonemang om skattesänkning, rinner en historia osökt i minnet om honom som stod och metade och blev tillfrågad vad han metade. Jo, svarade han, jag metar lax. Är du galen, karl, det finns väl ingen lax här, invände någon. Nej, det vet jag väl svarade mannen, men lax är en så fin fisk att den metar man, även om man vet att man inte får någon!

Herr **OHLIN** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag får hänvisa statsrådet Hedlund till vad jag sagt förut och till de olika rekommendationer om åtstramning av politiken, som jag tidigare angivit. På hösten, när ni virrade tillbaka till 3,6-procentslinjen, krävde vi från vårt håll ett fullföljande av 4-procentslinjen med kreditåtstramning. Jag framhöll i remissdebatten, för att motverka regeringens litet panikartade sätt att uppträda, som stärkte inflationsfarhågorna, att om man för en riktig ekonomisk politik — närmast åsyftades en politik av den art vi många gånger förordat — bör det vara möjligt att undvika inflation. Då kan man väl inte argumentera på det sätt som statsrådet

Hedlund nu gör med att säga, att i detta yttrande berörde herr Ohlin inte det eller det, och alltså menade han det inte — när jag i många, många föregående uttalanden varit inne på frågan. Måste jag i *varje* yttrande tala om *alla* saker?

Statsrådet Hedlund talar här om att en tioprocentig skattesänkning ger inte så mycket för de mindre inkomsttagarna. Men jag har ju framhållit, att vi vill ha en särskild skattesänkning, som kompenserar inflationens skattehöjande verkan, och denna synpunkt har vi drivit även på en tid då finansminister Sköld ryckte på axlarna åt den.

Herr Vigelsbo tycker att kvarlåtenskapsskatten är mycket orättvis och konfiskatorisk, och statsrådet Hedlund har samma uppfattning. Bondeförbundet motionerade i fjol om en utredning rörande kvarlåtenskapsskattens avskaffande. Jag kan inte tänka mig annat än att statsrådet Hedlund inom regeringen föreslagit detta. Kan inte statsrådet Hedlund vara en liten aning indiskret och tala om för oss: Vad svarade herr Sköld, när han vägrade gå med på att sätta i gång denna av er önskade utredning? Om den satts i gång i fjol, hade den varit färdig nu, och vi hade kunnat fatta beslut i full enighet mellan bondeförbundet, folkpartiet och högern.

Herr **HJALMARSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! Vi har föreslagit att de bidrag till kommunerna, som beslöts då ortsavdragen senast höjdes och som då uttryckligen betecknades såsom tillfälliga, nu skall börja avvecklas. Menar inrikesministern att vi skall fortsätta med dessa bidrag i all evighet? Vår besparing i den delen rör sig för statens vidkommande om 23 miljoner kronor. Ur kommunernas synpunkt uppväges detta av att vi, då vi motsatte oss införandet av det s. k. schablonskatteavdraget, åt kommunerna bevarade ett belopp på cirka 25 miljoner kronor.

När, herr Hedlund, har jag påstått att

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

regeringen skulle bestämma om Andersson eller Pettersson skall få låna? Jag har erinrat om vad som är ett känt faktum, nämligen att det är regeringen som ansett sig i grova drag böra dra upp riktlinjerna för lånemedlens fördelning. Det är ju därför vi har kreditransonering och de frivilliga överenskommelserna med våra sparinstitutioner, som berövat spararna en del av deras lagliga rättigheter. Vill herr Hedlund upphäva dem?

Om statsrådet Hedlund för egen del vill bli konfronterad med vad denna kreditpolitik betyder ur den enskildes synpunkt, skulle jag vilja rekommendera honom, om han är den lycklige innehavaren av en statsobligation, att gå in på riksbanken och be att få belåna obligationen. Han får då fylla i ett formulär, upptagande även en punkt, där det står: Ändamål. Med andra ord: endast om man använder sina egna slantar på det sätt som överheten har bestämt, får man lånet i banken! Detta är, herr Hedlund, ett uttryck för en socialistisk politik på kreditområdet, som vi från våra utgångspunkter icke kan vara med om.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND**:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till herr Hjalmarson: Menar herr Hjalmarson att bankerna skulle vara förhindrade att lämna herr Hjalmarson ett lån, om han lämnar betryggande säkerhet? Har inte bankerna då rätt att göra detta, eller är de förbjudna av staten att göra det? Ett ja eller ett nej som svar på den frågan tror jag är något som svenska folket skulle sätta ett visst värde på.

Vad sedan beträffar minskningen av statsbidraget till kommunerna uppgår detta till 47 miljoner kronor om året och den summan kan ingalunda kompenseras genom de minskningar, som schablonskatteavdraget medför för kommunerna. Schablonskatteavdraget inne-

bär nämligen inte någon ökad belastning för kommunmedlemmarna. Verkan av detta avdrag blir i stort sett att man sänker det beskattningsbara beloppet och i stället höjer skattesatsen så att skattesumman blir oförändrad. Men herr Hjalmarson vill — kan man säga — ta pengar från kommunerna och föra över till staten. Han vill, som jag sade nyss, minska beloppet på den rad på skattsedeln där det står stats-skatt och i stället öka summan på den rad där det står kommunalskatt. Har herr Hjalmarson tänkt på vad det kan betyda för de små skattebetalarna, eftersom ortsavdraget ju är ganska litet i fråga om kommunalskatten och eftersom kommunalskatten inte är progressiv utan proportionell?

Sedan vill jag bara säga en enda sak till herr Ohlin: Om kvarlåtenskaps-skatten kommer bort, så sker det tack vare bondeförbundet.

Herr **HJALMARSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! I fjol sommar köpte jag till en tomtbit till mitt lilla sommarställe. Jag ville då öka belåningen av fastigheten och vände mig därför till ortens sparbank. Det fanns inte, herr Hedlund, någon tvekan om att inte säkerheten var fullgod, men jag fick det beskedet att sådana lån inte kunde lämnas, då det inte stod i överensstämmelse med de principer för kreditmedlens fördelning som överheten fastställt.

Efter herr Hedlunds anförande här i dag vill jag uttala den förhoppningen, att det skall gå lättare för mig att i framtiden få ett sådant lån, åtminstone om jag kan räkna med att herr Hedlund skriver på det åt mig.

Herr **OHLIN** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Hedlund var för en gångs skull mycket upplysande, ehuru han inte svarade på min fråga. Han sade: »Om kvarlåtenskapsskatten kommer bort, blir det tack vare bonde-

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

förbundet.» Tydligen har statsrådet Hedlund rätt obestämda förhoppningar om den saken, vilket måste bedröva herr Vigelsbo och flera med honom.

Inrikesministern kunde inte tala om *när* man kunde hoppas på att det möjligen skulle gå att skapa förutsättningar för att få bort skatten, vilket också var nedslående. Jag tror emellertid, att herr Hedlund kanske bör överväga frågan en gång till. Av allt att döma är socialdemokraterna bestämda motståndare till ett avskaffande av kvarlåtenskapsskatten. Då krävs det en majoritet av de tre icke socialistiska partierna — kommunisterna röstar här med socialdemokraterna — om vi skall få bort skatten i fråga. Naturligtvis måste det då ordnas så, att de i denna fråga kan rösta tillsammans. Nåväl, herr statsråd, om en majoritet för dessa tre partier uppkommer, beror det nog inte bara på bondeförbundet. Det beror nog på alla tre partierna och inte i särskilt hög grad på det parti, som snarast har visat en tendens att gå tillbaka under efterkrigstiden. Kanske statsrådet Hedlund skall tänka på — oberoende av röstfördelningen mellan partierna — att det gäller att ordna saken så, att de som vill ha bort kvarlåtenskapsskatten kan få tillfälle att rösta tillsammans och på så sätt verkligen genomföra ett beslut i den riktningen.

Herr JANSSEN i Aspeboda (bf):

Herr talman! Herr Kristensson i Osby lär i sitt första anförande här i dag ha sagt en hel del som var riktat mot mig — enligt de upplysningar, som jag har fått, skulle han bl. a. ha beskyllt mig för att ändra åskådning på en eftermiddag. Herr Kristensson menade tydligen att eftersom jag som ledamot av företagsbeskattningskommittén godkänt de nuvarande skattesatserna för ekonomiska föreningar och aktiebolag, så skulle jag inte kunna, om jag så ville, rösta för den proposition om

förhöjd holagsbeskattning som här framlagts. Om herr Kristensson lyssnat till vad herr Vigelsbo och inte minst finansministern här sagt, har han kanske fått reda på att det rör sig om två från varandra skilda saker, som var och en måste ses mot sin egen bakgrund.

Antingen måste herr Kristensson avsiktligt ha missförstått det hela eller också har han gjort det för att söka sak med mig.

Vad sedan beträffar bevillningsutskottets betänkande nr 53 angående uttagningsprocenten, så skall jag be att få erinra om en synpunkt, som man alltid glömmer bort när vi har skattedebatter här i kammaren, nämligen frågan om hur det hela inverkar på kommunalskatten, som ju dock för över 90 procent av de svenska skatdragarna utgör den största posten på skattsedeln.

Utvecklingen har med mycket snabba steg gått i en sådan riktning, att vi som sysslar med landstingens och kommunernas angelägenheter oroligt frågar oss, vart det hela bär hän. Jag skall be att få anföras ett exempel bland många. När jag i måndags deltog i revisionen inom mitt eget landsting, kunde vi av bokslutet för ett av våra sanatorier konstatera, hurusom statsbidraget höll på att bli så litet att det knappast spelade någon roll. Vi fann saken intressant och gjorde en jämförelse mellan boksluten för 1939 och 1954. Bokslutet för 1939 visade att statsbidraget utgjorde 145 379 kronor av det totala beloppet 325 379 kronor eller ungefär 45 procent, medan landstinget betalade återstående 55 procent. Av bokslutet för 1954 framgick att vi fick 109 000 kronor från staten, medan vi själva betalade 1 085 000 kronor. Staten bidrar alltså med inte fullt 10 procent, medan landstinget får betala resterande 90 procent.

Beslutet om de nuvarande statsbidragsbestämmelserna fattades den 26/2

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

1939, men trots vad som skett sedan 1939 har de inte blivit ändrade.

Om inte detta exempel skulle räcka, kan jag anföra en mängd liknande från olika landsting men speciellt från mitt eget landsting, som alla visar att vi har fått ta på oss ökade kommunala utgifter, beroende på att statens bidrag kraftigt minskat.

Nu kanske någon säger, att det väl egentligen är bäst att helt ta bort statsbidragen, när de ändå är så små; kommunerna har mera besvär än glädje av det hela. Men den, som verkligen har studerat hurudant skatteunderlaget är på olika håll i vårt land och konstaterat de ojämnheter som därvidlag finns, inser att statsbidragen i stället måste utformas på ett sådant sätt att de verkar skatteutjämning.

Jag nämnde nyss, att av deklaranterna upp till 90 procent som brorslott på skattsedeln har kommunalskatten och landstingsskatten. Vi får ta i betraktande, att i ortsgrupp 3 — dit de allra flesta hör — det kommunala ortsavdraget endast är 1 840 kronor. Låt oss som exempel ta en person med en inkomst på 12 000 kronor. Det är en måttlig inkomst, såvitt jag förstår, och det har ju sagts här i dag, att det skulle bli en skattelättnad just för måttliga inkomsttagare. Denne får ett beskattningsbart belopp, som närmar sig 10 000 kronor. Om utdebiteringen är 12 procent, får han en skatt på 1 200 kronor. I norrlandskommunerna, där man har en utjämning i kommunalskattehänseende att motse, blir den 1 500—1 600—1 700 kronor. Det är inte småsaker.

Det är alltså 90 procent av deklaranterna som har upp till 12 000 kronor i inkomst; detta enligt statistisk årsbok för år 1953. Vi får kanske något förbättrade sifferuppgifter, när Statistisk årsbok kommer i år, eftersom inkomsterna har varit stigande. Några större förändringar tror jag dock inte kommer att ske.

Jag skulle vara intresserad, om herr Ohlin ville tala om, vad han anser är måttliga inkomster. Hur långt upp kan man sträcka sig? Stannar vi vid 12 000 kronor, fångar vi, som jag sade, 90 procent av människorna. Bland dem har vi nära en halv miljon familjer med två eller flera barn. Beträffande hela denna grupp kan man kontrollera statsskatten. Vi finner då, att de sociala förmånerna uppväger denna, ja, att de till och med är större än statsskatten. Detta förhållande bör vi också ta med i beräkningen.

Sedan skulle jag vilja fråga herr Hjalmarson hur han har hjärta och mage att i dag försvara de 23 400 000 kronor, som skulle gå till byggnadsarbeten vid lantbruksundervisningsanstalterna, när vissa landsting har rätt stora fordringar mot staten för uteblivna statsbidrag. En kamrat här i kammaren har i dag berättat, att man i hans landsting har en fordran sedan minst fem år tillbaka på 1,5 miljon kronor. När man för saken på tal blir svaret från statens sida: Vi har inga pengar. Det vore väl bättre, herr Hjalmarson, om vi betalade ut statsbidragen till landstingen! Hur länge skall man på kommunalskattens väg hålla staten med kredit?

Detta är bara ett exempel; jag skulle kunna räkna upp en rad sådana. När jag nu kommer att gå med på uttagningsprocenten 110, gör jag det alltså därför att jag inte tror på en skattesänkning, som gör det svårare och svårare för staten att fullgöra sina skyldigheter. Om högern och folkpartiet får igenom sina förslag, går det, kan man säga, med båda partierna som med gubben, som inte hade något sängtäck. Han tog då en skinnfäll, men den var för kort och han frös hela vintern. På sommaren tog han och klippte av övre änden av fällen och skarvade till den i nedre änden. På det viset gjorde han den sista villan värre än den första.

Med dessa ord, herr talman, ber jag

Inkomstskatten för vissa juridiska personer

att få yrka bifall till vad utskottet föreslagit, utom i vad avser kvarlåtenskaps-skatten, där jag yrkar bifall till reservationen nr 1.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Jag vill endast erinra om att företagsbeskattningskommittén har uttalat följande: »Kommittén har ansett sig böra avvisa en variation i skattesatsen.» Detta har för sin del herr Jansson i Aspeboda godkänt i kommittén. Detta står i motsättning till denna propositions tanke. När herr Jansson här tar ståndpunkt för propositionen, strider detta mot herr Janssons tidigare inställning i företagsbeskattningskommittén.

Herr JANSSON i Aspeboda (bf):

Herr talman! Som jag sade nyss från talarstolen har herr Kristensson i Osby trots den långa debatten här i dag inte lärt sig att skilja på vad som är vad. I företagsbeskattningskommittén har vi räknat med få fram ett förslag, som skulle kunna bli av permanent natur. Här har herr Kristensson hela dagen upplysts om det vi verkligen har föreslagit och även försvarat i riksdagen. Om nu regeringen föreslår en åtgärd som är helt motiverad av den konjunktur som vi har i dag, då tror jag att herr Kristensson bör lägga sina ord på ett annat sätt än han gör. I annat fall vill jag tolka herr Kristenssons ord som om han gör sig all möda i världen för att missförstå vad jag och andra har sagt och gjort.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav till en början i avseende å *punkten A* propositioner beträffande utskottets hemställan utom i vad denna avsåg skattesatsen för studentkårs kreditkassa och annan därmed jämförlig kreditkassa, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i dessa delar dels ock på bifall till *punkten A* i den med I betecknade reservationen av

herr Spetz m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan under *punkten A* i utskottets betänkande nr 52 utom såvitt avser frågan om skattesatsen för studentkårs kreditkassa och annan därmed jämförlig kreditkassa, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade med nr I betecknade reservationen av herr Spetz m. fl. såvitt den avser *punkten A*.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 133 ja och 80 nej, varjämte en av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande delar av *punkten A*.

Härefter framställde herr talmannen propositioner i avseende å skattesatsen för studentkårs kreditkassa och annan därmed jämförlig kreditkassa, nämligen dels på godkännande av utskottets i *punkten A* härom gjorda förslag dels ock på godkännande av det i reservationen II av herr Spetz m. fl. framlagda förslaget i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1955/56 m. m.

nen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, vadan efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag i utskottets betänkande nr 52 såvitt avser frågan om skattesatsen för studentkårs kreditkassa och annan därmed jämförlig kreditkassa, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det förslag i detta avseende som framförts i den vid betänkandet fogade, med nr II betecknade reservationen av herr Spetz m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han ansåge flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 131 ja och 78 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag i denna del.

I avseende å *punkten B* gav herr talmannen slutligen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i reservationen I av herr Spetz m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, vadan efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan under punkten B i utskottets betänkande nr 52, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i reservation I av herr Spetz m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han ansåge flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 131 ja och 79 nej, varjämte en av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten B.

§ 2**Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1955/56 m. m.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 53, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1955/56, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Jämlikt § 40 riksdagsordningen hade bevillningsutskottet avgivit förslag till beräkning av de särskilda bevillningarnas belopp för budgetåret 1955/56 vid tillämpning av gällande eller vid innevarande års riksdag fastställda grunder.

På sätt framgick av det vid årets statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1955 (Bilaga 1 till statsverkspropositionen 1955: Inkomster å driftbudgeten) hade chefen för finansdepartementet nämnda dag un-

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1955/56 m. m.

derställt Kungl. Maj:ts prövning finansplan och beräkning av inkomster å driftbudgeten för budgetåret 1955/56 jämte därmed sammanhängande frågor och därvid anmält riksräkenskapsverkets skrivelse den 9 december 1954 med inkomstberäkning för nämnda budgetår.

I en den 29 april 1955 dagtecknad proposition nr 190 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1955/56, m. m., hade Kungl. Maj:t framlagt förslag angående grunderna för uttagande av preliminär skatt för inkomst under samma budgetår m. m. samt därvid föreslagit riksdagen bl. a. att besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för hela budgetåret 1955/56 med 110 procent av grundbeloppet.

Propositionen nr 190 hade, såvitt angick berörda procenttal, hänvisats till bevillningsutskottet.

Till utskottets behandling hade hänvisats följande i anledning av proposition nr 190 väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 542 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 672 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställdes att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 190 måtte, under uttalande av att en statlig budgetpolitik enligt i motionerna angivna riktlinjer bort och borde föras, besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle vad angår senare hälften av budgetåret 1955/56 ingå i preliminär skatt med 100 procent av grundbeloppet; samt

II) de likalydande motionerna I: 543 av herr *Ohlön m. fl.* och II: 673 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 190 om en uttagningsprocent av 110 för hela budgetåret 1955/56 måtte besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som av-

ses i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skall för senare hälften av budgetåret 1955/56, d. v. s. från 1 januari 1956, sänkas till att utgå med 100 procent av grundbeloppet».

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

A) de likalydande motionerna I: 101 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 132 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställdes »att riksdagen måtte antaga av motionärerna framlagt förslag till förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapskatt;

B) de likalydande motionerna I: 102 av herr *Ohlön m. fl.* och II: 135 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta dels att kvarlåtenskapsskatten skulle avskaffas från utgången av innevarande budgetår dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om en mindre höjning av arvslotsbeskattningen enligt de riktlinjer som i motionerna angivits samt framläggande för riksdagen av de förslag utredningen kunde föranleda;

C) de likalydande motionerna I: 148 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 177 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställdes att riksdagen måtte antaga i motionerna framlagda förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt;

2) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit; samt

3) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 21 maj 1954 (nr 260) om brännoljeskatt;

D) de likalydande motionerna I: 149 av herr *Ohlön m. fl.* och II: 184 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta

a) sänka fordonsskatten till de skattesatser, som var gällande före den av

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1955/56 m. m.

1954 års riksdag beslutade höjningen, att träda i kraft den 1 januari 1956,

b) sänka skatten å bensin med 1 öre per liter från och med den 1 juli 1955; samt

c) sänka skatten å motorbrännolja med 6 öre per liter ävenledes från och med den 1 juli 1955; samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext; även som

E) de likalydande motionerna I: 352 av herr *Gustaf Elofsson m. fl.* samt II: 168 av herr *Persson i Norrby m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag angående avskaffande av kvarlåtenskapsskatten och eventuellt, om så bedöms nödvändigt som kompensation härför, en skärpning av arvsskatten på större förmögenheter».

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 190 framlagda förslag angående skatteprocenten samt med avslag å de likalydande motionerna I: 542 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 672 av herr *Hjalmarson m. fl.* samt de likalydande motionerna I: 543 av herr *Ohlon m. fl.* och II: 673 av herr *Ohlin m. fl.* — besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för hela budgetåret 1955/56 med 110 procent av grundbeloppet;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 101 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 132 av herr *Hjalmarson m. fl.* samt de likalydande motionerna I: 102 av herr *Ohlon m. fl.* och II: 135 av herr *Ohlin m. fl.*, sistnämnda motioner såvitt avsåge avskaffande av kvarlåtenskapsskatten,

2) de likalydande motionerna I: 102 av herr *Ohlon m. fl.* och II: 135 av herr *Ohlin m. fl.*, i vad de ej behandlats under B 1),

3) de likalydande motionerna I: 352 av herr *Gustaf Elofsson m. fl.* och II: 168 av herr *Persson i Norrby m. fl.*,

4) de likalydande motionerna I: 148 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 177 av herr *Hjalmarson m. fl.* samt de likalydande motionerna I: 149 av herr *Ohlon m. fl.* och II: 184 av herr *Ohlin m. fl.*, såvitt motionerna avsåge ändring i förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt,

5) de likalydande motionerna I: 148 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 177 av herr *Hjalmarson m. fl.* samt de likalydande motionerna I: 149 av herr *Ohlon m. fl.* och II: 184 av herr *Ohlin m. fl.*, såvitt motionerna avsåge ändring i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, även som

6) de likalydande motionerna I: 148 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 177 av herr *Hjalmarson m. fl.* samt de likalydande motionerna I: 149 av herr *Ohlon m. fl.* och II: 184 av herr *Ohlin m. fl.*, såvitt motionerna avsåge ändring i förordningen den 21 maj 1954 (nr 260) om brännoljeskatt,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) att bevillningarna för budgetåret 1955/56 måtte beräknas enligt en i utskottets hemställan intagen uppställning.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Gustaf Elofsson, Bengtson* och *Vigelsbo*, vilka ansett att utskottet bort under punkten B 3 hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 352 av herr *Gustaf Elofsson m. fl.* och II: 168 av herr *Persson i Norrby m. fl.*, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa skyndsamt utredning angående avveckling av kvarlåtenskapsskatten samt för riksdagen framlägga förslag om dess avskaffande.

II) av herrar *Spetz, Söderquist, Velandier, Kristensson* i *Osby, Hagberg* i

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1955/56 m. m.

Malmö, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka ansett att utskottet bort under punkterna B 4—6 hemställa

4) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 148 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 177 av herr Hjalmarson m. fl. samt de likalydande motionerna I: 149 av herr Ohlon m. fl. och II: 184 av herr Ohlin m. fl., såvitt motionerna avsåge ändring i förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt, antaga det i motionerna I: 148 och II: 177 intagna förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt,

5) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 148 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 177 av herr Hjalmarson m. fl. samt de likalydande motionerna I: 149 av herr Ohlon m. fl. och II: 184 av herr Ohlin m. fl., såvitt motionerna avsåge ändring i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, antaga det i motionerna I: 148 och II: 177 intagna förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit,

6) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 148 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 177 av herr Hjalmarson m. fl. samt de likalydande motionerna I: 149 av herr Ohlon m. fl. och II: 184 av herr Ohlin m. fl., såvitt motionerna avsåge ändring i förordningen den 21 maj 1954 (nr 260) om brännoljes katt, antaga det i motionerna I: 148 och II: 177 intagna förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 21 maj 1954 (nr 260) om brännoljes katt.

III) av herrar *Velander* och *Hagberg* i Malmö, vilka ansett, att utskottet under punkterna A), B 1) och C) bort hemställa,

A) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts i proposition nr 190 framlagda förslag angående skattepro-

centen icke kunnat av riksdagen oförändrat antagas samt med bifall till de likalydande motionerna I: 542 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 672 av herr Hjalmarson m. fl. — måtte, under uttalande av att en statlig budgetpolitik enligt i motionerna angivna riktlinjer bort och borde föras, besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1955/56 med 110 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 100 procent av grundbeloppet,

samt att de likalydande motionerna I: 543 av herr Ohlon m. fl. och II: 673 av herr Ohlin m. fl. måtte anses besvarade genom vad sålunda hemställts;

B 1) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 101 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 132 av herr Hjalmarson m. fl. samt i anledning av de likalydande motionerna I: 102 av herr Ohlon m. fl. och II: 135 av herr Ohlin m. fl., såvitt avsåge avskaffande av kvarlåtenskapsskatten, antaga av reservanterna framlagt förslag till förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt;

C) att bevillningarna för budgetåret 1955/56 måtte beräknas enligt en i denna reservation intagen uppställning;

IV) av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Kristensson* i Osby, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka ansett, att utskottet i punkterna A), B 1—2) samt C) bort hemställa,

A) att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 190 framlagda förslag angående skatteprocenten samt med bifall till de likalydande motionerna I: 543 av herr Ohlon m. fl. och II: 673 av herr Ohlin m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 542 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 672 av herr Hjalmarson m. fl., såvitt avsåge skatteprocenten — besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga,

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1955/56 m. m.

som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1955/56 med 110 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 100 procent av grundbeloppet,

samt att de likalydande motionerna I: 542 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 672 av herr Hjalmarson m. fl. måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad sålunda hemställts, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

B 1) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 101 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 132 av herr Hjalmarson m. fl. samt de likalydande motionerna I: 102 av herr Ohlon m. fl. och II: 135 av herr Ohlin m. fl., sistnämnda motioner i vad de avsåge upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, antaga av reservanterna framlagt förslag till förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt;

2) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 102 av herr Ohlon m. fl. och II: 135 av herr Ohlin m. fl., i vad motionerna avsåge utredning om en mindre höjning av arvslottsbeskattningen, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en sådan utredning enligt i motionerna angivna riktlinjer samt om framläggande snarast möjligt för riksdagen av de förslag utredningen kunde föranleda,

C) att bevillningarna för budgetåret 1955/56 måtte beräknas enligt en i reservationen intagen uppställning.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr HAGBERG i Malmö (h):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till reservation nr III av herr Velanders och mig i tillämpliga delar.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr IV av herr Spetz m. fl.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten A), nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i denna del; 2:o) bifall till den med III betecknade reservationen av herrar Velanders och Hagberg i Malmö i motsvarande del samt 3:o) bifall till reservationen IV av herr Spetz m. fl. i samma del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Hagberg i Malmö votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten A) i bevillningsutskottets betänkande nr 53 antager det förslag, som innefattas i reservationen nr IV av herr Spetz m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservation nr III av herrar Velanders och Hagberg i Malmö.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens leda-

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1955/56 m. m.

möter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 72 ja och 71 nej, varjämte 68 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevilningsutskottets hemställan under punkten A) i utskottets betänkande nr 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen nr IV av herr Spetz m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 133 ja och 78 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten A.

Härefter gav herr talmannen propositioner i avseende å utskottets i *punkten B 1)* gjorda hemställan, nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i denna del; 2:o) bifall till reservationen III av herrar Velander och Hagberg i Malmö i motsvarande del; samt 3:o) bifall till den av herr Spetz m. fl. av-

givna reservationen IV i samma del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Kristensson i Osby votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten B 1) i bevilningsutskottets betänkande nr 53 antager det förslag, som innefattas i reservationen nr III av herrar Velander och Hagberg i Malmö, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservation IV av herr Spetz m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda beträffande omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 86 ja och 70 nej, varjämte 57 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna reservationen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1955/56 m. m.

Den, som vill, att kammaren bifaller bevilningsutskottets hemställan under punkten B 1) i utskottets betänkande nr 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen nr III av herrar Velander och Hagberg i Malmö.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 131 ja och 79 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten B 1.

Härefter gav herr talmannen beträffande *punkten B 2)* propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen IV i nu förevarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Herr talmannen gav härefter propositioner beträffande *punkten B 3*, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen I; och fann herr talmannen den förra propositionen med öfvervägande ja besvarad. Herr Vigelsbo begärde emellertid votering, vadan efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevilningsutskottets hemställan under

punkten B 3) i utskottets betänkande nr 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade, med I betecknade reservationen av herr Gustaf Elofsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han ansåge flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Vigelsbo begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 106 ja och 104 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten B 3).

Härpå gav herr talmannen propositioner i avseende å *punkterna B 4—B 6*, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den med II betecknade reservationen av herr Spetz m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, vadan efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevilningsutskottets hemställan under *punkterna B 4)—B 6)* i utskottets betänkande nr 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade, med II be-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1955/56 m. m.

tecknade reservationen av herr Spetz m. fl.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han ansåge flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herrar Hagberg i Malmö och Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 132 ja och 80 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkterna B 4—B 6.

Slutligen framställde herr talmannen propositioner i avseende å *punkten C*), nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i denna punkt; 2:o) bifall till den med III betecknade reservationen av herrar Velander och Hagberg i Malmö i förevarande del samt 3:o) bifall till reservationen IV av herr Spetz m. fl. i samma del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen äskade herr Hagberg i Malmö votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaran till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten C) i bevillningsutskottets betänkande nr 53 antager det förslag, som innefattas i reservationen IV av herr Spetz m. fl., röstar

Ja;

Vinner Nej, har kammaran till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr III av herrar Velander och Hagberg i Malmö i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 74 ja och 67 nej, varjämte 73 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herr Spetz m. fl. avgivna med IV betecknade reservationen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaran bifaller bevillningsutskottets hemställan under punkten C) i utskottets betänkande nr 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaran bifallit den vid utlåtandet fogade reservation IV av herr Spetz m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaran bifallit utskottets hemställan i punkten C).

§ 3

Avsättningar till budgetutjämningsfonden

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 (bilaga 1) hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1955, föreslagit riksdagen, såvitt nu var i fråga, att dels besluta de ändrade redovisningsgrunder för fonden för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel som av föredragande departementschefen förordats dels ock medgiva att avsättning till fonden måtte få verkställas för budgetåret 1955/56.

Kungl. Maj:t hade vidare i propositionen nr 190, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 29 april 1955, föreslagit riksdagen, såvitt nu var i fråga, medgiva att i enlighet med de grunder som av föredragande departementschefen förordats ett belopp av 275 miljoner kronor måtte få avsättas till budgetutjämningsfonden för att där särredovisas samt motsvarande belopp av statskontoret överföras till ett särskilt konto i riksbanken.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft tre motioner.

I de likalydande motionerna I: 337 av herr *Lindblom m. fl.* och II: 399 av herr *Ohlin m. fl.* hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla att Kungl. Maj:t dels låte riksräkenskapsverket pröva vilka olika utvägar som stode till buds för att snarast möjligt uppnå en utrensning av kommunalskattemedlens inflytande på den statliga driftbudgeten, så att denna så klart som möjligt redovisade statens utgifter och inkomster för budgetåren 1954/55 och 1955/56 samt följande år, dels i samband med fastställande av riksstaten för budgetåret 1955/56 ville framlägga de förslag,

var till denna utredning kunde föranleda.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte besluta de ändrade redovisningsgrunder för fonden för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel som i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1955 förordats;

II. att motionerna I: 337 och II: 399 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att riksdagen måtte medgiva, att avsättning till ovannämnda fond finge verkställas för budgetåret 1955/56 och i riksstaten för samma budgetår upptagas med ett belopp av 400 milj. kronor;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 674, medgiva att i enlighet med de grunder som i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 29 april 1955 förordats ett belopp av 275 milj. kronor finge avsättas till budgetutjämningsfonden för att där särredovisas samt motsvarande belopp av statskontoret överföras till ett särskilt konto i riksbanken.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Ohlson, Sundelin, Jacobsson* och *Malmberg* i Skövde, fröken *Elmén* samt herrar *Gustafsson* i Skellefteå och *Löfroth*, vilka ansett att utskottet under II. och III. bort hemställa

II. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 337 och II: 399, dels besluta att den på budgetutjämningsfonden per den 1 juli 1954 redovisade behållningen skulle uppdelas på så sätt, att det belopp av 300 milj. kronor som kunde beräknas motsvara i fonden ingående kommunalskattemedel skulle redovisas för sig dels medgiva att avsättning till fonden för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel måtte få verkställas för budgetåret 1954/55 och på tilläggsstat II till riksstaten för samma budgetår upptagas med ett belopp av 150 milj. kronor;

Jordförvärvslag

III. att riksdagen måtte medgiva att avsättning till sistnämnda fond finge verkställas för budgetåret 1955/56 och i riksstaten för samma budgetår upptagas med ett belopp av 150 milj. kronor;

2) av herrar *Svärd*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Staxäng*, utan angivet yrkande; samt

3) av herr *Malmberg* i *Skövde*, likaledes utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **MALMBORG** i *Skövde* (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den i ärendet anförda reservationen.

Herr **ANDERSSON** i *Malmö* (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Ohlon m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Malmberg i *Skövde* begärde emellertid voting, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarbifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 156, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarbifaller den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Ohlon m. fl.

Sedan kammarbifaller ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkänna-

gav, att han funne flertalet av kammarbifaller ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Malmberg i *Skövde* begärde likväl rösträkning, vadan voting medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavs 132 ja och 51 nej, varjämte 24 av kammarbifaller ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarbifaller alltså bifaller utskottets hemställan.

§ 4

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1955/56 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5

Jordförvärvslag

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 25 mars 1955 dagtecknad proposition, nr 165, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga genom propositionen framlagda förslag till

1) Lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (jordförvärvslag); och

2) Lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 22 december 1943 (nr 884) om arrendators förköpsrätt.

I propositionen hade upptagits förslag till ny jordförvärvslag, avsedd att ersätta dels 1948 års lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruks-

Jordförvärvslag

fastighet, vilken lag upphörde att gälla den 30 juni i år, dels lagen om kronans förköpsrätt. Förslaget byggde i väsentliga delar på samma principer som 1948 års lag. Jordbruks- och skogsfastigheter skulle sålunda ej genom köp, byte eller gåva få förvärvas utan tillstånd av lantbruksnämnd. Från denna huvudregel skulle dock åtskilliga undantag gälla i nära anslutning till gällande lag. De grunder, efter vilka lantbruksnämndernas tillståndsprövning skulle ske, överensstämde i stora delar med motsvarande regler i 1948 års lag. Den nuvarande inskränkningen i förvärvsrätten för den, som redan ägde jordbruksfastighet, hade dock utbyts mot vissa regler till förebyggande av att flera var för sig ändamålsenliga brukningsenheter sammanfördes i en hand eller att sådan enhet uppdelades på olika händer. Förvärvstillstånd skulle emellertid också kunna vägras, om fastigheten i fråga funnes böra tagas i anspråk för att underlätta bildandet av till storlek och ägoanordning ändamålsenliga brukningsenheter. Vägrades av sådan anledning tillstånd till köp, skulle säljaren äga i regel påfordra att kronan löste fastigheten till det av köparen utfästa priset. Den nya lagen skulle gälla t. o. m. den 30 juni 1962.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat fjorton i anledning därav väckta motioner, nämligen inom första kammaren

nr 494 av herr *Svensson, Axel*, och herr *Anderberg*,

nr 510 av herr *Jonsson, Jon, m. fl.*,

nr 511 av herr *Andersson, Axel*,

nr 515 av herr *Ewerlöf m. fl.*,

nr 516 av herr *Persson, Karl, m. fl.*,

nr 517 av herr *Ohlön* och herr *Boman* och

nr 518 av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman* samt inom andra kammaren

nr 630 av herr *Jonsson* i Strömsund *m. fl.*,

nr 631 av herr *Stenberg*,

nr 637 av herr *Hjalmarson m. fl.*,

nr 638 av herr *Cassel m. fl.*,

nr 639 av herr *Ohlin m. fl.*,

nr 640 av herr *Svensson* i Vä och herr *Larsson* i Hedenäset och

nr 641 av herr *Holmberg m. fl.*

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle 2 och 9 §§ i jordförvärvslagen lyda sålunda:

2 §.

Avser fång, som enligt 1 § skulle kräva förvärvstillstånd, del av fastighet och göres sist tre månader efter fångets skriftlig ansökan om avstyckning, erfordras ej förvärvstillstånd, såframt egendomen genom avstyckningen avskiljes för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk.

Finnes i avstyckningsärendet egendomen vara avsedd för jordbruk eller skogsbruk, må avstyckning på grund av fångeshandlingen ej tillåtas utan att frågan om förvärvstillstånd av förrättningsmannen underställts lantbruksnämndens prövning. Sådan underställning må dock underlåtas under förutsättning att egendomen skall sammanläggas med jordbruk varåt förvärvaren ägnar sig samt anledning ej finnes till antagande att egendomen kan med större fördel läggas till annat jordbruk. Där ej egendomen är av allenast obetydlig omfattning, skall såsom ytterligare förutsättning gälla att den uppkommande brukningsenheten icke blir större än att den huvudsakligen kan skötas av brukaren och hans familj utan anlitande av främmande arbetskraft.

Om vid avstyckningsförrättning som i andra stycket avses underställning icke göres, erfordras ej tillstånd till förvärvet.

9 §.

Blir köp ogillt till följd av att förvärvstillstånd vägras jämlikt 5 § och har köpehandlingen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift varit företedd i ärendet, är kronan skyldig att, om säljaren det yrkar, lösa egendomen till det pris

Jordförvärvslag

köparen utfäst. Lösningssplikt föreligger dock ej, om priset uppenbart överstiger egendomens värde eller egendomen häftar för in-tecknad gäld till högre belopp än priset.

Innefattar köpehandlingen jämväl fastighetsförsäljning, som ej omedelbart träffas av ogiltigheten men i anledning av densamma bringas att återgå, skola bestämmelserna i första stycket vara tillämpliga även å den sålunda försålda egendomen, såframt den ingår i samma brukningsenhet som den övriga egendomen eller eljest icke kan utan olägenhet skiljas från denna.

I motionerna I: 510 och II: 630, som voro likalydande, hade hemställts bl. a., att 9 § skulle erhålla sådan ändrad lydelse att i första stycket första raden före orden »jämlikt 5 §» infördes ordet »allenast».

De ävenledes likalydande motionerna I: 515 och II: 637 utmynnade i en hemställan att riksdagen måtte

A) avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 165,

B) antaga i motionerna framlagt förslag till lag om upphävande av lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt;

C) antaga ett i motionerna framlagt förslag till ändring av lagen den 22 december 1943 (nr 884) om arrendators förköpsrätt.

I motionerna I: 517 och II: 639, som även voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta

1. avslå det i Kungl. Maj:ts proposition nr 165 innefattade förslaget till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (jordförvärvslag),

2. att lagen den 13 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt (förköpslagen) skulle upphöra att gälla från och med 1 juli 1955,

3. antaga ett i dessa motioner framlagt förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 22 december 1943 (nr 884) om arrendators förköpsrätt.

I motionen II: 638 hade hemställts att, därest riksdagen icke beslutade avslå Kungl. Maj:ts förslag till jordförvärvslag, riksdagen måtte antaga densamma med bl. a. den ändringen att 9 § erhöile följande lydelse:
9 §.

Blir köp ogillt till följd av att förvärvstillstånd vägras jämlikt 5 § och har köpehandlingen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift varit företedd i ärendet, är kronan skyldig att, om säljaren det yrkar, lösa egendomen till det pris köparen utfäst. Lösningssplikt föreligger dock ej om omständigheterna klart ge vid handen att köpet är ett skenavtal eller egendomen häftar för in-tecknad gäld till högre belopp än priset. Enahanda lösningssplikt gäller vid gäva eller byte. Löseskillingen skall därvid utgöra fastighetens värde enligt normerna i expropriationslagen.

Innefattar fångeshandlingen jämväl fastighetsöverlåtelse, som ej omedelbart träffas av ogiltigheten men i anledning av densamma bringas att återgå, skola bestämmelserna i första stycket vara tillämpliga även å den sålunda överlåtna egendomen, såframt den ingår i samma brukningsenhet som den övriga egendomen eller eljest icke kan utan olägenhet skiljas från denna.

Ingå i fånet kreatur, redskap eller andra sådana lösören, vilka finnas å fastighet, som skall lösas, skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Såväl den förvärvare vilken förvägrats förvärvstillstånd enligt 5 § som dennes fångesman skall gottgöras nödiga kostnader i anledning av fånet ävensom vad de efter detsamma må hava nedlagt å fastigheten utom värdet av dem tillfallen avkastning.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 494, I: 510 och II: 630, I: 511 och II: 631, I: 515 och II: 637, I: 516 och II: 640, I: 517 och II: 639, I: 518 och II: 641 samt II: 638, antaga de genom föreva-

Jordförvärvslag

rande proposition framlagda lagförslagen.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Osvald, Ebbe Ohlsson, Åhman, von Seth och Berggren*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 515 och II: 637 samt I: 517 och II: 639 måtte

A) avslå det i Kungl. Maj:ts proposition nr 165 innefattade förslaget till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (jordförvärvslag);

B) antaga ett i reservationen framlagt förslag till lag om upphävande av lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt;

C) antaga ett i reservationen framlagt förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 22 december 1943 (nr 884) om arrendators förköpsrätt.

2) av herr *Johansson* i Torp, vilken ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen — med anmälan att förevarande proposition, i vad densamma avsåge förslag till jordförvärvslag, ej kunnat oförändrad bifallas — i anledning av motionerna I: 510 och II: 630 måtte för sin del

dels besluta att 9 § i jordförvärvslagen skulle erhålla sådan ändrad lydelse att i första stycket första raden före orden »jämlikt 5 §» infördes ordet »allenast»,

dels ock i övrigt bifalla förevarande proposition och avslå i ämnet väckta motioner.

3) av herrar *Ebbe Ohlsson* och *von Seth*, vilka — under förutsättning att riksdagen ej bifölle reservationen 1) — hemställt att riksdagen — med avslag å motionerna I: 494, I: 510 och II: 630, I: 511 och II: 631, I: 516 och II: 640 ävensom I: 518 och II: 641 samt med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i förslaget till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (jordför-

värvs-) — måtte för sin del antaga de genom propositionen framlagda lagförslagen med följande av motionen II: 638 föranledda ändringar i förslaget till jordförvärvslag, nämligen att dels 6, 11 och 12 §§ utginge, dels 1, 4, 5, 9 och 10 §§ erhöles i reservationen angiven lydelse.

Enligt dessa båda reservanternas förslag skulle 9 § få följande avfattning:
9 §.

Blir köp ogillt till följd av att förvärvstillstånd vägras jämlikt 5 § och har köpehandlingen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift varit företedd i ärendet, är kronan skyldig att, om säljaren det yrkar, lösa egendomen till det pris köparen utfäst. Lösningsplikt föreligger dock ej om omständigheterna klart ge vid handen att köpet är ett skenavtal eller egendomen häftar för intecknad gäld till högre belopp än priset. Enahanda lösningsplikt gäller vid gåva eller byte. Löseskillingen skall därvid utgöra fastighetens värde enligt normerna i expropriationslagen.

Innefattar köpehandlingen jämväl fastighetsförsäljning, som ej omedelbart träffas av ogiltigheten men i anledning av densamma bringas att återgå, skola bestämmelserna i första stycket vara tillämpliga även å den sålunda försålda egendomen, såframt den ingår i samma brukningsenhet som den övriga egendomen eller eljest icke kan utan olägenhet skiljas från denna.

Ingå i köpet kreatur, redskap eller andra sådana lösören, vilka finnas å fastighet, som skall lösas, skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Såväl den köpare vilken förvägrats förvärvstillstånd enligt 5 § som dennes fångesman skall gottgöras nödiga kostnader i anledning av fångets ävensom vad de efter detsamma må hava nedlagt å fastigheten utom värdet av dem tillfällen avkastning.

4) av herrar *Åhman* och *Berggren*, utan angivet yrkande.

Jordförvärvslag

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning begärdes, beträffande föredragnings sättet, ordet av

Herr ANDERSSON i Lööbo (s), som yttrade:

Herr talman! I avseende å föredragningen av tredje lagutskottets utlåtande nr 24 hemställas

att de av utskottet tillstyrkta lagförslagen må föredragas vart för sig, förslaget till jordförvärvslag paragrafvis och eventuellt moment- och styckewis med 2 § först, därefter övriga paragrafer i ordningsföljd samt därefter övergångsbestämmelser, rubrik och ingress;

att sedan lagförslagen blivit genomgångna utskottets hemställan föredragas;

att vid behandlingen av den del av utlåtandet, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Kammaren biföll denna hemställan.

I enlighet härmed föredrogs nu *det av utskottet tillstyrkta förslaget till jordförvärvslag*. Efter föredragning av 2 § anförde:

Herr von SETH (h):

Herr talman! Detta förslag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet är ju av en mycket stor betydelse, inte bara för det svenska jordbruket och den svenska landsbygden; det är också, anser jag, en fråga av mycket stor principiell betydelse.

Med hänsyn till att redan 13 talare är anmälda och med hänsyn till att tiden är långt framskriden och vi har flera viktiga ärenden att behandla skall jag söka att i detta anförande koncentrera mig så mycket som möjligt.

Ju mera invecklat vårt samhällsliv blir, desto mera frestas man att reglera

det genom lagar och förordningar. Som bakgrund till detta lagstiftande ligger givetvis omsorgen om den enskildes väl, vilket samtidigt borde innebära omsorgen om hans frihet, d. v. s. frihet innanför de gränser som lagstiftandet uppdrar kring den enskilde för att skydda andras rätt. Emellertid utsuddas ofta dessa gränser, och staten kommer med tvångsingripanden på områden där medborgarna borde handla och verka i frihet.

I vår tid med dess övermått av lagar borde till synes rättssäkerheten vara mycket stor. I praktiken, herr talman, är det i stället så, att rättssäkerheten försvagas i samma mån som paragrafernas och lagarnas antal ökar. Lydnaden mot lagarna avtrubbas också i den mån lagar stiftas, som för menige man framstår inte blott såsom onödiga, utan tyvärr många gånger såsom tillkomna direkt för att brytas. Lagarnas helgd, som det fordom så vackert hette, blir mer och mer ett föråldrat begrepp. Rättskänslan försvagas då samhället alltmer i detalj vakar över människornas göranden och låtanden.

Den första jordförvärvslagen kom till år 1945, och erfarenheten har bekräftat riktigheten av den kritik som då riktades mot lagen. Högerpartiet motsatte sig redan då denna lagstiftning. Det är ingen övedrift att säga, att den äventyrar böndernas rätt att fritt äga jord och därmed också den trygga grundvalen för deras självständighet. Man kan fråga sig, om det finns någon särskild anledning att ställa svenska bönder under någon förmyndarlag.

Motivet att jordbruket måste skyddas mot »spekulationsköp» håller inte. I första hand har det inte gällt jobberi utan försök från köparnas sida att placera pengar i realvärden därför att statsmakterna fört en inflationistisk politik. En regering som tryggar penningvärdet behöver inte framlägga förslag om en jordförvärvslagstiftning. Jag antar att jordbruksministern nu är upp-

Jordförvärvslag

tagen av denna lags behandling i första kammaren, men jag vill dock säga honom: En jordbruksminister, vars parti gått till val under parollen »kronan är räddad» behöver ej använda så hårda medel som det nu föreliggande förslaget till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet innebär.

Herr talman! Inom parentes vill jag inskjuta vad en högtidning så träffande sagt om koalitionsregeringens politik: »att den med förkärlek sysslar med inflationskrisens symptom i stället för dess orsaker.» Den nu föreslagna förlängningen av lagen är ett träffande exempel på detta.

I den mån spekulation verkligen förekommer, gäller den i regel skogsfastigheter; jordbruket lockar av många orsaker inte på samma sätt. För att förhindra rovdrift av skog finns emellertid redan nu stadganden i skogsvårdslagen, som ger myndigheterna möjligheter att uppträda med kraft och bestämdhet. Därtill kommer att nya garantier skulle kunna skapas lagstiftningsvägen utan att det fördenskull vore nödvändigt att gå fram mot både lämpliga och olämpliga förvärv. Ett förbud mot avverkningar på nyförvärvade fastigheter under ett visst antal år, för den händelse skogsvårdsstyrelsen inte utfärdar tillstånd, skulle förvisso vara effektivt. För min del tillhör jag dem som tror på att vi dels via skogsvårdslagstiftningen, dels via vanhävdslagen skulle kunna råda bot på de missförhållanden som kan uppkomma när det gäller skogsfastigheter.

Det bör här anmärkas att det såsom jordbruksrationaliseringsutredningen uttalat torde vara omöjligt att skapa en lagstiftning av jordförvärvslagens natur, som icke kan kringgå. Detta betyder i själva verket, att lojala köpare böjer sig för lagens bud och därigenom hindras från att göra en mången gång nyttig insats för jordbruksnäringen, under det att köpare, som icke tvekar att använda mindre nogräknade metoder,

kan lägga sig till med en fastighet som anses åtråvärd.

Den nuvarande lagen möjliggör för icke nogräknade personer att kringgå densamma. En elak herre har sagt att det finns 52 olika sätt på vilka man kan kringgå den nuvarande lagstiftningen. Den lagstiftning, som kammaren i kväll har att besluta om, lär inbjuda till ungefär lika många kringgående rörelser som effektivt kan sätta lagens syfte ur funktion.

Vad gäller jordförvärvslagens syfte att förhindra att jordbruksfastigheter övergår i icke-jordbrukares ägo bör uppmärksamhet också fästas på frågan om tillgången på jordbruksarrenden. Då jorden upplåtes på arrende, skapas möjlighet för en person utan större tillgångar att på eget ansvar och på egen risk ägna sig åt jordbruk. Över huvud taget bör icke en lagstiftning finnas, som alltför starkt beskär antalet fastigheter, som utarrenderas, enär man då försvarar för personer utan kapital — bland dem ofta landsbygdsungdom — att med jordbruk såsom förvärvskälla så småningom arbeta sig fram till att bli självägande. Det finns ju också bevis för att personer, som har börjat som arrendatorer i blygsam ställning, så småningom har arbetat sig upp och blivit ägare av egna gårdar.

Vad angår den nuvarande förköpslagen är att märka, att densamma kommit till användning i förhållandevis få fall, omkring 30—50 årligen. Det oaktat har, under den tid lagen varit i kraft, fortgått en oavslutlig utveckling i riktning från mindre till större brukningsenheter. Jag vill här inom parentes meddela, att det insmugit sig ett tryckfel i reservation nr 1, där orden *större* och *mindre* bytt plats. Det skall givetvis vara »från mindre till större brukningsenheter». Den betydande yttre rationalisering av jordbruket, som sålunda ägt rum, har huvudsakligen vilat på jordbrukarnas egna insatser. Erfarenheterna av förköpslagen visar att

Jordförvärvslag

dess värde för rationaliseringen är praktiskt taget betydelselös för en förbättring av det svenska jordbrukets struktur.

När statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet efter avslutad debatt i första kammaren nu infunnit sig här, skulle jag vilja säga till statsrådet, att jag för min del betraktar lagen som verktyg för jordsocialisering efter sådana linjer som jordbruksministern säkerligen själv inte strävar efter. Jag är övertygad om, herr statsråd, att Edert motiv är att bevara äganderätten till den svenska jorden åt dess brukare, men som lagen nu blivit utformad lägger den i statsmakternas händer så starka befogenheter, att den gör friheten för den svenske bonden att förfoga över sin jord till en chimär.

Herr talman! Jag har utlovat att inte hålla något längre anförande. Jag skall blott tillägga att jag med det jag nu i princip har sagt vill starkt hävda min mening, att denna tvångslag i längden icke är gagnande för den svenske bonden och för det svenska jordbruket. Jag ber därför att få yrka bifall till reservation nr 1 till förevarande utlåtande.

Därest inte denna reservation blir godtagen av kammaren, anser jag och med mig herr Ebbe Ohlsson i första kammaren, att lagen innebär sådana olägenheter för jordbrukarna, att den knappast bör antagas i nu föreliggande skick, utan att vissa paragrafer, som andra talare efter mig kommer att peka på, bör ändras.

Jag ber alltså, att därest inte reservation nr 1 antages av kammaren, få yrka bifall till reservation nr 3 av herr Ebbe Ohlsson och mig.

Herr ÅHMAN (fp):

Herr talman! Jag skall också be att så kort som det är mig möjligt få beröra detta lagförslag och framföra en del synpunkter. Jag gör det inte bara

som ledamot av tredje lagutskottet utan också som f. d. arrendator, nu hemmansägare. Jag känner de praktiska förhållandena från det levande livet.

Det förslag till ny jordförvärvslag, vilket nu förelägges riksdagen och i vilket införts bestämmelser, som skall ersätta den s. k. förköpslagen, är lika litet tilltalande ur demokratisk och liberal synpunkt som sin föregångare, även om försök gjorts i utredning, departement och utskott att få bort de värsta olägenheterna. Själva principen i lagen är ju helt främmande för dessa tänkesätt.

Idén är ju också hämtad från ett samhällssystem av helt annan art än vårt, även om utformningen blivit en annan. Själva syftet med denna lagstiftning, att bevara jordbruken i allmänhet och bondejordbruken i synnerhet i den jordbrukande befolkningens ägo, kan synas lovvärd — och är det givetvis också — men har detta lyckats i nämnvärt större omfattning under dessa lagars tillämpningstid än tidigare? Man kan nog säga att resultaten icke varit imponerande, men att myndigheternas misstag emellanåt varit så mycket mera påtagliga vid tillämpningen. Allt mänskligt är ju skröpligt, och lagar av förmyndarkaraktär har en enastående förmåga att skapa fram en påvementalitet, som emellanåt kan ta sig rätt olämpliga uttryck.

Jordförvärvslagen, med den inbakade förköpslagen, kan visserligen vara ett verksamt medel för lantbruksnämnderna att framtvinga viss yttre rationalisering efter de linjer som vederbörande anser lämpliga för tillfället, men den befordrar långt ifrån alltid ett förtroendefullt samarbete med jordbrukarna, vilket senare, enligt min mening, har större betydelse för ett gott resultat. Åtskilliga beslut på det jordbrukspolitiska området har visat, att vad man för tillfället ansett vara högsta visdom snart visat sig vara största galenskap,

Jordförvärvslag

som man måst ändra, exempelvis sönderstyckningen på sin tid av stora jordbruk till små egna hem, vilket icke kan anses ha varit synnerligen klokt.

Den mentalitet som nu råder att med tvångsmedel skapa om jordbrukens storlek efter vissa mallar kan kanske en dag visa sig vara lika tokig. Det finns så många oberäkneliga faktorer i utvecklingen och det mänskliga psyket, som ofta fullständigt kullkastar de mest fulländade skrivbordskonstruktioner, att det finns anledning till opposition mot här föreslagen lagstiftning.

Ser man till den storleksrationalisering som ägt rum på privat initiativ före dessa lagars tillkomst — och även efter deras tillkomst — och jämför dem med vad som utförts eller underlåtit av lantbruksnämnderna i berörda avseende, så måste man säga att härför erfordras icke denna lag. Det är så många faktorer som påverkar utvecklingen till avskaffande av småbruket och framskapande av större brukningsdelar, att man i många bygder är orolig för att denna skall drivas för långt och befolkningsuttunnningen medföra vådor för bygden. Med nuvarande tekniska utveckling och nödvändigheten att rationalisera driften torde det dock vara lämpligt att befordra en viss utveckling i denna riktning, men härför erfordras icke denna lagstiftning.

Den har kanske haft en viss betydelse under krisförhållanden, men då man från regeringspartiernas sida förklarat, att vi haft stabila ekonomiska förhållanden rätt länge och att allt skall göras för att skydda penningvärdet, finns enligt min mening ur dessa synpunkter ingen anledning att längre behålla denna lagstiftning. Vi får väl hoppas att handlaget blir bättre än tidigare.

Jag vill, herr talman, med hänvisning i övrigt till motiveringen i den till detta utskottsutlåtande fogade reservationen nr 1 av herr Osvald m. fl., inskränka mig till att yrka bifall till

denna reservation, då jag icke anser lagen vara till gagn för jordbruksnäringen och obehövlig för det syfte man säger sig vilja uppnå.

Jag hade för avsikt att särskilt understryka en del synpunkter i vår reservation, men på grund av den långt framskridna tiden nöjer jag mig med att i likhet med den föregående ärade talaren påpeka vad jordrationaliseringsutredningen uttalat, nämligen att det torde vara omöjligt att skapa en lagstiftning av jordförvärvslagens natur så, att den inte kan kringgås.

Då jag emellertid till utskottsutlåtandet har fogat en blank reservation, vill jag i korthet motivera denna. Reservationen avser visa att jag icke anser, att lagen har fått en lämplig avfattning, om den skall bibehållas, men då jag förmodar att utsikterna till en ändring av lagens utformning är ännu mindre här i kammaren än de var i utskottet, avstår jag från en detaljgranskning av densamma.

I viss omfattning delar jag en del av de synpunkter som framförts i reservation nr 3 av herr Ebbe Ohlsson och herr von Seth, men då den reservationen även innehåller en del enligt min mening olämpliga förslag, kan jag icke ansluta mig till densamma i dess helhet.

Herr ANDERSSON i Löbbo (s):

Herr talman! Redan i början av innevarande sekel fann statsmakterna det behövt att vidtaga åtgärder för att äganderätten till jorden i största utsträckning skulle bevaras åt dem, som brukade jorden eller ägnade sig åt jordbruk. Det var den stora omfattning, i vilken jordbruksfastigheter med skog då överfördes från bönderna till industriföretagen, som ledde till lagstiftningen om inskränkning i rätten för bolag och vissa andra juridiska personer att förvärva fast egendom. Denna överflyttning av äganderätten från fysiska till juridiska personer förekom

Jordförvärvslag

framför allt och uppmärksammades starkast i de norra och mellersta delarna av landet. Den s. k. bolagsförbudslagen fick sin sista utformning år 1925 och är fortfarande i gällande kraft.

Två årtionden senare, år 1945, fick bolagsförbudslagen sin motsvarighet för fysiska personer genom den då antagna jordförvärvslagen. Denna lag fick från början begränsad giltighetstid, och den har sedan kompletterats med föreskrifter, avsedda att förhindra skenköp, och kompletterades senast genom en provisorisk förlängning år 1953. Giltighetstiden för gällande jordförvärvslag utgår den 30 juni innevarande år. Såväl bolagsförbudslagen som jordförvärvslagen har haft till syfte att söka bevara den självägande bondeklassens i förhållande till många andra länder starka ställning i näringslivet.

Även om den allmänna inställningen till de juridiska personernas innehav och vård av skog och skogsmark under det förflutna halvsekle har förskjutits något i för bolagens del mera fördelaktig riktning hyser jag dock den bestämda uppfattningen, att det var synnerligen välbetänkt med införande och bibehållande av bolagsförbudslagen. Min inställning till jordförvärvslagen kommer att framgå i fortsättningen.

Vid riksdagens beslut år 1947 angående jordbrukets yttre och inre rationalisering enades de politiska partier i huvudsak om en principiell målsättning för jordbrukspolitiken, syftande till att åstadkomma och vidmakthålla likställighet i inkomsthänseende mellan jordbrukarna och andra jämförbara befolkningsgrupper. I de beslut som då fattades ingick bl. a. lagen om kronans förköpsrätt. I största koncentration kan motiven för jordförvärvslagens bibehållande sägas vara dels att förhindra en icke önskvärd överlåtelse av jord och skogsbruk till icke jordbrukare, dels att använda lagen som ett led i det pågående rationaliseringsarbetet på jordbrukets område.

Det föreliggande lagförslaget överensstämmer i väsentliga delar med nu gällande jordförvärvslag. Bland nyheterna kan nämnas, att den särskilda lagen om kronans förköpsrätt upphäves, och bestämmelserna härom har, i den mån de fortfarande funnits böra bestå, inarbetats i den nu föreslagna jordförvärvslagen. Den intygsgivning, som enligt gällande lag utövas av landsfiskalerna, skall upphöra och överflyttas till lantbruksnämnderna. Den nuvarande inskränkningen i förvärvsrätten för den som redan förut äger jordbruksfastighet föreslås utgå och ersättas av regler till förebyggande av uppkomsten av icke önskvärda brukningsenheter. Förvärvstillstånd kan emellertid också vägras, om fastigheten i fråga befinnes böra tagas i anspråk för att åstadkomma till storlek och ägoanordning ändamålsenliga brukningsdelar. Om av sådan anledning tillstånd till förvärv vägras, har säljaren i regel rätt att påfordra att kronan löser fastigheten till det av köparen utfästa priset, såvitt detta pris icke uppenbarligen överstiger egendomens värde.

Uppenbart är, att hinder för enskilda medborgare att förvärva visst slag av egendom bör uppställas endast i sådana fall, då så erfordras med hänsyn till samhällsintressen av betydande styrka. Utskottet har emellertid kommit till en bestämd uppfattning om att jordbruksjordens bibehållande i den jordbrukande befolkningens hand samt behovet av fortsatt yttre rationalisering utgör sådana starka samhällsintressen. Med denna uppfattning har utskottet ej funnit någon egentlig anledning till erinran mot de i propositionen framlagda lagförslagen utan tillstyrker departementschefens förslag i dess helhet.

Jag vill i detta sammanhang ge min fulla anslutning till förslaget om att lagen blott får tidsbegränsad giltighet. Utvecklingen går i vår tid såväl på jordbrukets som på andra områden mycket hastigt. Under sådana förhål-

Jordförvärvslag

landen förefaller det mig vara välbetänkt att inte permanenta en lagstiftning av så pass ingripande och jämväl omstridd karaktär. Jag har måhända särskild anledning understryka detta, ty när jordförvärvslagen första gången antogs, hyste jag en om ock kanske svag förhoppning om att denna lag ej skulle visa sig behövligen alltför lång tid framåt. Utvecklingen har dock sedan dess i betydande grad gått andra vägar än vad man kunde beräkna. Under de konjunkturförhållanden, som rått under senare år, har en benägenhet hos icke jordbrukare att i spekulations- eller kapitalplaceringssyfte förvärva jordbruks- och skogsfastigheter varit tydligt märkbar. Härtill kommer, att ännu återstår ett efter allt att döma långt och ofta mödosamt arbete för att den yttre rationaliseringen skall kunna uppnå ett ur samhällsekonomisk synpunkt önskvärt resultat. Jämför jag det jordbrukspolitiska läget och de faktorer, som påverkar det samma, samt jämväl utvecklingen på andra områden, kan jag inte finna annat än att behovet av ifrågavarande lagstiftning under den tid som lagen varit gällande inte har minskat utan synes vara större nu än då. Detta är säkerligen i betydande grad beroende på den ökade penningtillgången och den därav uppkomna »jordhungern» från icke jordbrukande medborgares sida.

Sedan jag med det nu anförda angivit min rent principiella inställning till lagstiftningen, går jag över till att säga något om de reservationer som avgetts mot utskottets utlåtande. I reservation nr 1 har höger- och folkparti-reservanterna yrkat avslag på propositionen. Något annat var väl inte att vänta. Reservanterna gör gällande, att jordförvärvslagen kan förhindra att initiativ och kapital tillföres jordbruket från icke jordbrukande personer, som handlar av uteslutande intresse för näringen utan att tänka på någon omedelbar vinst av sina insatser. Jag tror att dessa frågor är lindrigt sagt betydligt

överdrivna. Som lagen är skriven, avses inte alls att omöjliggöra att icke-jordbrukare förvärvar jordbruksfastighet. Utskottet har för sin del funnit, att med de av departementschefen förordade riktlinjerna för tillståndsgivningen berättigade önskemål i detta avseende kan tillgodoses.

Vidare gör reservanterna gällande, att orsaken till att icke-jordbrukare visar benägenhet att placera medel i jord- och skogsfastigheter, är att söka i en misstro mot statsmakternas förmåga att bevara ett fast penningvärde. Därför bör ansträngningarna i främsta rummet inriktas på att åstadkomma ett läge av ekonomisk stabilitet. Ja, den ekonomiska stabiliteten är vi ju alla anhängare av, fast meningarna om möjligheterna till och sättet för att nå fram till en sådan stabilitet är i viss mån delade. Reservanterna har beträffande kapitalplaceringsköpet tydligen icke ihågkommit en icke obetydlig sak, nämligen att framför allt skogsfastigheterna i fastighetstaxeringshänseende är åsatta värden, som ofta bara är en bråkdel av det värde de betingar i öppna marknaden. Så har det alltid varit, och så kommer det väl även i fortsättningen att bli. Då förmögenheten för fastigheter beräknas till taxeringsvärdet, blir det självfallet ur den enskilde, kapitalstarke spekulantens synpunkt av värde att vid förmögenhetsberäkningen få utbyta lösa kapitaltillgångar mot fast egendom. Vid en köpeskilling av exempelvis 200 000 kronor för en skogsgård, som är taxerad till 100 000 kronor, uppstår i skattehänseende en minskning av förmögenheten med hälften eller 100 000 kronor. Även om den i exemplet angivna proportionen mellan köpe- och taxeringsvärdet inte är allmänt gällande, har tvivelsutan denna olika värdering i ganska hög grad medverkat till att enskilt kapital i så stor utsträckning sökt bli placerat i fastigheter.

Tanken, att icke önskvärda spekulations- och kapitalplaceringsförvärv

Jordförvärvslag

skulle kunna förhindras genom skogsvårdslagar, torde inte alls vara genomförbar. Enligt gällande skogsvårdslag kan skogsvårdsstyrelsen inte motsätta sig att »icke utvecklingsbar skog» avverkas och inte heller att ändamålsenliga gallringar företages i utvecklingsbar skog. Ett förbud mot skogsavverkning å nyförvärvad fastighet under lämplig tidrymd — på sätt som reservanterna förordar — skulle väl huvudsakligen leda till att vederbörande förvärvare bara väntade med avverkningar under den s. k. lämpliga tidrymden. Jag skulle för övrigt vilja ställa den frågan: Menar reservanterna, att det skulle vara lättare för skogsvårdsstyrelserna än för lantbruksnämnderna att bedöma, när spekulationsköp föreligger?

Reservanterna anför ytterligare, att fastighetsförvärven har stigit betydligt mera än penningvärdeförsämringen och tar detta som ett bevis för att lagen ur den synpunkten är obehövlig. Jag ber då få fråga: Kan reservanterna säga mig, hur höga fastighetsvärdena skulle ha varit för den händelse lagen inte funnits till? Jag har den bestämda uppfattningen, att om jordförvärvslagen icke varit gällande under de gångna åren så hade fastighetsvärdena i dag varit ännu högre. Utan att ingå på någon polemik angående fastighetsvärdena och penningvärdeförsämringens relation till varandra får jag nöja mig med att konstatera, att här — som i många andra frågor — tycks vi stå på skilda fronter.

Jag kan inte upptaga till debatt alla de skäl som reservanterna anfört. Jag skall bara nämna några saker. Deras motivering beträffande förköpslagen ger mig anledning till en kort erinran.

Förköpslagen är enligt reservanternas mening lika obehövlig som jordförvärvslagen. Det påpekas i hur litet antal fall — 30 till 50 årligen — som lagen kommit till användning. Jag frågar: Vad vet reservanterna om hur många

fall som inte uppkommit på grund av lagens blotta tillvaro? Jag måste nog hävda den meningen, att det senare antalet är mångdubbelt större. Att dessutom på frivillighetens väg rationaliseringen fortsätter är väl en sak, som vi alla kan beteckna som lyckosam.

När herr von Seth i sitt inledningsanförande gjorde gällande att den föreslagna lagen skulle äventyra böndernas rätt att äga jord, så kunde jag verkligen inte förstå herr von Seths argumentering. Det är ju raka motsatsen som avses, ty det är ju meningen att lagen skall trygga böndernas möjligheter att fortbestå som en självägande klass.

Ärade kammarledamöter — det är inte så många närvarande, men jag frågar er som är närvarande: Finns det någon lag i detta land som inte överträdes? Jag tror det knappast, och jag undrar om överträdelserna av jordförvärvslagen har varit eller kommer att bli fler än överträdelserna av andra lagar. Statsmakterna har ju sökt täppa till de kryphål, som funnits i lagen.

Alternativt har två av reservanterna, herrar Ebbe Ohlsson och von Seth, under reservation nr 3) yrkat, att tre paragrafer skall utgå och vissa ändringar göras i fem paragrafer av lagförslaget. Utskottet har inte till någon del funnit sig böra biträda yrkandena. Jag tror, att den oro som reservanterna hyser är obefogad. Vi får väl ändå förutsätta, att såväl Kungl. Maj:t som lantbruksnämnderna kommer att handlägga jordförvärvsärendena med smidighet och gott omdöme. Om reservanternas förslag bifölles, skulle efter vad jag kan bedöma lagen bli mindre användbar för sitt ändamål — ja, dess effekt skulle rent av elimineras.

Jag vet inte, vem som har skrivit det alternativa lagförslaget — kanske är det herr Cassel — men förslaget har väl knappast varit underställt lagrådets prövning. Det vore väl synnerligen egendomligt, om riksdagen på grundval av motioner skulle besluta så vittgående

Jordförvärvslag

ändringar i en hel rad lagparagrafer som här föreslås, utan att lagrådet hade haft tillfälle till granskning.

Jag kan nämna, för att inte behöva begära ordet på nytt, att den lilla ändring, som herr Johansson i Torp föreslagit i reservation nr 2), finner jag rätt obehövlig. Utskottet har ansett, att departementschefens uttalande anvisar tillräckliga utvägar för att bemästra de praktiska problem, som i detta avseende kan uppstå.

Sammanfattningsvis kan anföras, att föreliggande lagförslag synes på ett lämpligt sätt dels ha löst frågan om förändringar i jordförvärvslagen, dels ha kompletterat denna lag med bestämmelser i stället för den nuvarande lagen om kronans förköpsrätt, vilken såsom förut nämnts kommer att försvinna. Om det sedan vid den praktiska tillämpningen skulle visa sig, att någon detalj ej är fullt tillfredsställande, så har ju statsmakterna alltid möjlighet att vidta ändringar eller kompletteringar i önskvärt syfte. En förutsättning för lagens friktionsfria användning är ett förtroendefullt samarbete mellan allmänheten och de beslutande myndigheterna. Jag slutar med att uttala en förhoppning om att handläggningen av jordförvärvsärenden, som till sitt syfte har att bevara bondejordbruket och främja den fortlöpande rationaliseringsutvecklingen, skall kunna i största utsträckning lösas i samförståndets tecken.

Härmed, herr talman, hemställer jag om bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Herr von SETH (h) kort genmäle:

Herr talman! Tredje lagutskottets högt värderade vice ordförande har ställt flera frågor till mig. Det finns ingen möjlighet att besvara dem under den korta repliktiden, men det är två saker jag hoppas kunna hinna med, innan herr talmannens klubba faller.

Det ena fallet — och det anser jag vara viktigast — gäller att herr Andersson i Löbbo vänder sig mot vårt uttalande, att man beskär den svenske bondens frihet genom denna lagstiftning. Vi har ju tyvärr, herr Andersson i Löbbo, så många bevis på att lagstiftningen verkligen inskränker den svenske bondens frihet. Det mest hänsynslösa förfarandet har skett på Gotland, där en ung framåtsträvande man ej fick tillstånd att förvärva den gård han själv ansåg lämpligast — den skulle sammanlösas med granngårdarna — utan hänvisades till en gård, som lantbruksnämnden ansåg lämplig såsom självständig brukningsenhet. Denna gård, som var 17 000 kronor dyrare, hade åkerjorden fördelad på fem lotter, av vilka den avlägsnaste var belägen fem kilometer från huvudgården. Två skogs- lotter hörde också till, varav en tio kilometer avlägsen.

Jag måste för min del säga, att det förefaller som om lantbruksnämnden i detta fall hade handlat mycket hänsynslöst och att den enskilde jordbrukarens frihet var obefintlig.

Det andra påpekandet gäller ett yttrande av utskottets vice ordförande, att de paragrafer vi föreslagit i reservation nr 3 inte underställts lagrådets godkännande. Jag skulle vilja säga att skulle man noggrant nagelfara vad lagrådet sagt skulle praktiskt taget herr statsrådets lagförslag falla till marken. Lagrådet säger nämligen i sitt yttrande: »Vägaende invändningar av principiell natur kunna resas mot att rätten att äga jord och skog på sätt den föreslagna lagstiftningen innebär förbehålles vissa grupper av medborgare. De inskränkningar i den enskildes handlingsfrihet med avseende på honom tillhörig fast egendom som äro förknippade med lagstiftningen äro likaledes ägnade att väcka principiella betänkligheter.»

Allt detta står att läsa på sid. 102 i propositionen, och detta anser jag vara mycket vägaende skäl för omdömet att

Jordförvärvslag

denna lagstiftning är en frihetsförkävande lagstiftning, som vi med all rätt går emot och kraftigt går emot.

Herr SVENSSON i Stenkyrka (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag tillhör inte det utskott som behandlat detta ärende, och har inte tidigare begärt ordet, men när herr von Seth säger att det mest upprörande fallet i detta sammanhang kommer från Gotland, vill jag påminna om att detta exempel har givits tidigare här i kammaren. Detta fall som herr von Seth tydligen åsyftar är emellertid inte alls upprörande utan tvärtom. Den man som det gällde fick genom lantbruksnämndens medverkan köpa en annan fastighet, som han nu innehaft i flera år, och detta har såvitt jag vet varit till utomordentlig fördel för honom själv och hans familj.

Herr ANDERSSON i Löbbo (s) kort genmäle:

Herr talman! Att det kan förekomma enstaka fall, som inte behandlats på ett ur alla synpunkter tillfredsställande sätt, är jag den förste att medgiva. Nu har emellertid en representant från Gotland visat, att det enstaka fall som herr von Seth hittat där var dåligt valt. Jag skulle vilja tillägga att vad Gotland beträffar finns en hel socken där som genomgått en fullständig yttre rationalisering, nämligen Halls socken, och detta har skett i samverkan mellan dess samtliga jordbrukare och lantbruksnämnden.

När herr von Seth vidare söker anföra en ursäkt för att lagrådet inte hörts beträffande högerreservationen, vill jag påpeka att mitt yttrande i det sammanhanget självfallet endast avsåg granskningen av lagtexten som sådan. Men då herr von Seth ville betrakta lagrådets yttrande såsom ett avslagsyrkande är detta knappast riktigt. Jag kanske i det fallet kan inskränka mig till att erinra om att av alla de remiss-

instanser som hörts beträffande jordförvärvslagen är det ungefär 90 procent — eller 50 av 54 — som i princip har tillstyrkt densamma.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! När herr Andersson i Löbbo säger att vi måst söka en ursäkt för att högerreservationen inte underställts lagrådet, då måste jag fråga mig, om det inte blivit rätt sent i kväll. Inte kan väl en enskild motionär begära att lagrådet skall yttra sig över hans enkla funderingar. Dessa kommer ju fram till lagutskottet, som skall ta del av dem och säga sin mening. Sedan går ärendet till kamrarna, och därefter har riksdagen att för sin del fatta beslut. Det beslutet går så till regeringen, som har att höra lagrådet innan den säger sin mening. Vi kan inte alldeles ta bort rättigheten för enskilda motionärer att föreslå ändringar i en lagtext som kommer från Kungl. Maj:t. Då upphör ju riksdagen snart nog att vara en lagstiftande församling, och det är väl inte meningen.

När vi har sett närmare på denna lag har vi, som herr von Seth redan har sagt, funnit att den är onödig; den punkten skall jag inte gå vidare in på. Vi har sagt oss att med riksdagens nuvarande sammansättning kommer denna lag att gå igenom. Vi har då tyckt att det vore lämpligt att försöka överarbeta lagen för att få den sådan, att den inte ställer till uppenbara orättvisor och i onödan blir direkt stötande för allmänheten. Det är därför som vi har tagit upp en rad punkter, som inte på något sätt berör lagens vara eller icke vara, men där riksdagen genom att följa den linje vi har lagt fram skulle kunna förekomma onödiga och slitsamma friktioner mellan lantbruksnämnderna och allmänheten när det gäller att tillämpa lagen. Enligt vår mening är det av vikt att man försöker undvika just sådana friktioner. Det är inte riktigt lyckligt att, som nu är fallet, stora skaror av jordbrukare betraktar lantbruksnäm-

Jordförvärvslag

derna som någon sorts polisiär institution som de liksom står i harnesk emot. Så skall det inte vara. Lantbruksnämnderna skall ju vara till för att hjälpa jordbrukarna.

Vi har utformat lagtexten så gott vi har förstått, och våra ändringsförslag står på s. 70 i utskottsutlåtandet. Jag tar nu paragraf för paragraf som vi har tänkt oss dem. I § 1 finns under punkt 3 redovisade vissa slag av släktköp som skulle vara undantagna från lagen. Här har majoriteten beslutat, att friheten skall gälla köp mellan makar, mellan syskon och mellan föräldrar och avkomlingar. Vi vill gå ett litet stycke längre och också undanta de fall, då barn säljer till sina föräldrar. Vi har då pekat på att det naturligtvis är rätt vanligt, att en far hjälper sin son att köpa en gård och att komma i gång med sitt jordbruk. Köpet sker i sonens namn. Om det nu inträffar, att sonen blir sjuk eller skadad, att han inte lyckas ekonomiskt med jordbruket eller att han tröttnar på det hela och väljer ett annat yrke, står fadern där, realiter som ägare till gården — det är ju han som släppt till alla pengarna — men han kan inte få överta den, om han inte får lantbruksnämndens tillstånd.

Jag är övertygad om att de flesta av kammarens ärade ledamöter skulle finna det ytterst stötande, om en fader under sådana förhållanden blev förvägrad förvärvstillstånd. Detta blir emellertid huvudregeln för det fall att fadern själv är jordbrukare på egen gård. Då träder nämligen 4 § tredje punkten i tillämpning, vilket innebär, att tillstånd skall vägras, om fångnet medför att skilda brukningsdelar, vilka kan anses lämpade för sitt ändamål, sammanföres i en ägo. Detta är just vårt fall. Fadern har en gård förut och skulle alltså nu också överta den gård, som tidigare drevs av sonen. Det får han inte göra enligt huvudregeln.

Nu säger utskottsmajoriteten, att en bestämmelse om frihet vid förvärv från

son till far kan användas för att kringgå lagen. Javisst, denna lag kan kringgåås på tusen sätt. Det kan friheten vid förvärv från far till son också användas till. Har exempelvis en fader ett tillräckligt antal barn och barnbarn och tillräckliga resurser, finns det ingenting som hindrar honom att slå under sig en hel rad gårdar genom att så fort han förvärvat den ena gården överlåta den på en av sina avkomlingar. Sedan står han utan gård och har möjlighet att själv förvärva en ny. Så kan det rulla vidare.

I 1 § femte stycket har man föreslagit, att nu gällande undantag för förvärv från konkursbo skall gå bort. Vi vill däremot ha det kvar. Vi anser, att det är av betydelse för att trygga konkursborgenärernas rätt, eftersom de eljest inte kan räkna på att vid en försäljning under hand få högsta pris. Visserligen kan de alltid få en exekutiv auktion till stånd, men det medför rätt stora kostnader, och det är vanskligt att veta, vilket pris som då kan uppnås, i synnerhet med de regler angående förvärv och skyldighet att åter sälja gården, som nu gäller beträffande exekutiva auktioner.

Utskottsmajoriteten har inte motiverat sitt ställningstagande för att förvärv från konkursbo skall läggas under lagen. För en lantbrukare, som har det besvärligt med sin ekonomi, är det emellertid rätt betydelsefullt att denna bestämmelse finns kvar. Annars får han svårt att skaffa sig borgensmän och därigenom svårt att få kredit. Föreställningen att ett frisläppande av förvärv från konkursbo kunde missbrukas på det sättet, att folk själva frivilligt satte sig i konkurs för att undvika lagen, tror jag är ganska verklighetsfrämmande.

I sista stycket av 1 § har man kommit med en nyhet gentemot nu gällande lag, som jag tycker är opraktisk, nämligen att den, som söker förvärvstillstånd, skall förete fångeshandling eller fångesmannens skriftliga samtycke till

Jordförvärvslag

att ansökan göres. Denna regel är inte ovillkorlig och gäller inte vid exekutiv auktion enligt 12 §. Däremot gäller den vid frivillig auktion.

Hur går det i praktiken? Spekulanterna måste på förhand röja sig för säljaren och begära hans medgivande att få söka förvärvstillstånd hos lantbruksnämnden. På det sättet vet auktionsförrättaren, när auktionen skall börja, vilka som är spekulanter. Det är mycket trevligt för honom, men det är inte så värst roligt att ropa på en auktion under sådana villkor. Nu säger utskottsmajoriteten, att lantbruksnämnden skall tillämpa denna regel med försiktighet. Visst kan man hoppas det. Ibland går det bra, ibland är den mindre försiktig. Det säkraste är väl att, som vi gjort, föreslå, att denna regel helt och hållet skall utgå ur lagtexten; den fyller ingen egentlig uppgift.

I 4 § punkten 3 står — vilket jag redan berört — att förvärvstillstånd i regel skall vägras, om fångtet medför, att skilda bruksdelar, som kan anses lämpade för sitt ändamål, sammanföres i en ägo. Lämpad för sitt ändamål kan vilken liten bruksdel som helst anses vara. Alltid kan den vara lämpad till stödjordbruk. Vanligt är ju att inom ett hemman finna en jordavstyckning. Det kan inträffa, att den som brukar denna avsöndrade jord — torp e. d. — slutar med sin verksamhet och vill sälja lägenheten. Vad är då naturligare än att han vänder sig med anbud till ägaren av stamfastigheten och frågar denne, om han inte vill köpa, och att lägenheten så återföres till sitt stamhemman?

Stamfastighetens ägare skall nu enligt den stadga, som här föreligger, vägras förvärvstillstånd, om han inte lyckats övertyga lantbruksnämnden om att hans förvärv skulle medföra övervägande nytta för jordbruket eller för näringslivet i orten. Vill vi ha till stånd en jordrationalisering, är det nödvändigt att låta jordbrukarna själva vara aktiva och själva ordna lämpliga bruks-

delar genom att förvärva och lägga ihop jordbruk, som gränsar till deras eget. Vad vi begär är inte att sådana köp skall undantagas från jordförvärvslagen över huvud taget. Vi begär bara att de inte, såsom nu är fallet, skall vara svårare att få till stånd än vanliga köp.

Jag kommer så till 5 §, det lagrum som i stort sett skall ersätta nu gällande förköpslag. Detta lagrum innebär — det skall vi komma ihåg — betydande risker för var och en här i landet som är ägare till ett jordbruk och som alltså en gång kan komma i den situationen att han vill sälja en gård. I det nya lagrummet är det inte längre fråga om köparens person, utan här gäller det gården. Är gården av sådan beskaffenhet och har ett sådant läge att lantbruksnämnden vill köpa den för rationaliseringsändamål, blir varje köpare, som säljaren kan uppdriva, förvägrad tillstånd. Säljaren står alltså i den situationen att han inte kan få mer än en enda spekulant, nämligen lantbruksnämnden.

Man söker nu trösta oss med att säljaren då enligt 9 § har rätt att få fastigheten inlöst av nämnden. Men det gäller visst inte alltid. I de fall då nämnden inte blir inlösningsskyldig, står säljaren helt och hållet rättslös. Då är det nämnden själv som bestämmer det pris, för vilket fastigheten skall köpas.

Vi har ansett att man starkare bör stryka under att förköpsregeln i 5 § inte skall användas i oträngt mål, och därför har vi föreslagit att förutsättning för vägran enligt 5 § skall vara att nämnden finner det oundgängligen nödvändigt att fastigheten tas i anspråk för rationaliseringsändamål.

Vi har vidare satt oss emot att man enligt 6 § skall använda vite för att framtvinga en viss driftsinriktning vid en gård.

Jag övergår därefter till frågan om lantbruksnämndens lösningsplikt enligt 9 §, alltså den lösningsplikt som skall trygga säljarens rätt. Vi skall strax se,

Jordförvärvslag

herr talman, hur pass effektivt detta skydd blir.

Till en början vill jag erinra om regeln att lösningsplikt inte gäller, om priset uppenbart överstiger egendomens värde. Det är en nyhet i förhållande till förköpslagen. Enligt denna fick köparen alltid ersättning enligt det pris han utfäst, även om det var aldrig så högt. Kan säljaren och nämnden i fortsättningen inte komma överens, är det säljaren som måste stämma nämnden till domstol med begäran om åläggande för nämnden att lösa. Invänder nämnden att priset uppenbarligen överstiger egendomens värde, måste detta värde bli föremål för rättens prövning. Den som har erfarenhet om hur olika värden samma fastighet, i synnerhet en skogsfastighet, kan åsättas av olika sakkunniga och som vet hur invecklade, dyrbara och långdragna sådana processer gärna blir och hur vanskligt det är att kunna säga vad som är det verkliga värdet, han kan lätt göra sig en föreställning om vilka processer som skulle uppkomma.

Enligt förköpslagen fick köparen nästan alltid betalt för sina rättegångskostnader av kronan, men det får inte säljaren enligt den nya lagen. Han kan tvärtom råka ut för att få betala både sina egna och nämndens rättegångskostnader, och detta kan gå löst på tusentals kronor. Vad kommer det att innebära? Jo, naturligtvis att den inte så väl situerade lantbrukare, som möts av invändningen från nämndens sida att det pris köparen bjudit honom är för högt, tvingas att avstå från en vansklighetsprocess och att låta nämnden själv, som är hans enda tänkbara spekulant, bestämma priset. Det kan väl inte vara rimligt att försätta folk i ett sådant läge.

Eftersom vad man vill undvika inte är att låta säljaren få ersättning för vad köparen verkligen velat ge, utan att inte uppmuntra till skenköp, så anser vi att detta skall sägas ut i lagtexten. Där bör alltså stå att lösningsplikt inte skall

föreligga, om omständigheterna klart ger vid handen att köpet är ett skenköp.

Enligt förköpslagen skall lantbruksnämnden vid förköp överta kreatur och inventarier som ingår i köpet. Nu har man med hänsyn till nämndens bekvämlighet tagit bort denna skyldighet. På det sättet riskerar säljaren att nämnden tar själva gården och att han själv står där med levande och döda inventarier, som han sedan får realisera bäst han kan, kanske med betydande förlust. Det är inte rätt att låta honom ta den risken.

Om den föreslagna lagen går igenom i oförändrad form, blir det i fortsättningen mycket farligt att byta bort eller ge bort en gård. Finner nämligen lantbruksnämnden, att nämnden själv bör ta gården, och därför med stöd av 5 § avslår ansökan om förvärvstillstånd, så uppstår inte någon lösningsskyldighet för lantbruksnämnden. Om t. ex. en gåvomottagare får avslag på sin ansökan om förvärvstillstånd, står givaren där och kan inte sälja gården till någon annan än lantbruksnämnden och då till det pris som nämnden själv vill betala.

Vi reservanter anser i likhet med lagrådet att lagens inlösningsregler bör gälla även vid byte och gåva och att, eftersom det inte finns något pris avtalat, expropriationslagens regler skall gälla för lösningsskyldighet.

Enligt nu gällande förköpslag har köparen, när han frånvunnits sin fastighet, fått betalt för alla kostnader i anledning av köpet, resor, värdering, anlåtande av juridiskt biträde och vad det nu kan vara. Några bestämmelser om sådana ersättningar finns inte i den nya lagen, vare sig åt säljare eller köpare. Vi har också sagt, att de skall kunna få ersättning för nyttiga och nödiga kostnader som de har lagt ned på fastigheten under den tid som förflutit från köpet tills beslut om inlösen träffats. Det kan ta månader och halvår innan ärendet passerat alla instanser, lantbruksnämnden, lantbruksstyrelsen och

Jordförvärvslag

Kungl. Maj:t och de olika domstolarna. Det har dock inte varit meningen att köpare och säljare genom lagen skall tillfogas ekonomiska förluster.

I förköpsnål har det varit rätt vanligt, att köparen har gjort gällande, att han har fått köpa särskilt billigt på grund av släktskap eller vänskap med säljaren. Detta kunde man åberopa emedan det fanns ett departementschefsuttalande beträffande förköpslagen, som lämnade direktiv i denna riktning. Men ett sådant departementschefsuttalande finns inte här. Om en säljare har sålt sin fastighet för mycket låg köpeskilling och detta köp sedan går om intet på grund av femte paragrafen och säljaren då vänder sig till lantbruksnämnden för att få gården inlöst, har lantbruksnämnden att ge vad som erlagts vid detta vänskapsköp som lösensumma. Kan detta anses korrekt? Vi har yrkat på att säljaren alltid skall få minst egendomens fulla värde enligt expropriationslagen. På grund av de äventyrligheter beträffande kreditgivningen som de speciella reglerna om exekutiv auktion medfört har vi avstyrkt dessa.

Slutligen, herr talman, finner vi det stötande att man, när det gäller avslag med stöd av femte paragrafen, utesluter säljaren från klagorätt. Situationen kan inte sällan var den, att säljaren i realiteten har större intresse än köparen av att köpet kommer till stånd.

Herr talman! Med dessa ord, som jag beklagar ha måst bli ganska många, vill jag yrka bifall till reservationen nr 3 i den mån reservation nr 1 kommer att avslås.

Herr BERGGREN (fp):

Herr talman! När jag vid förra årets riksdag i denna fråga med anledning av en då framförd reservation tillät mig deklarerat min uppfattning, gav jag till känna, att denna lag utgjorde ett olämpligt och odemokratiskt ingrepp i våra samhällsfunktioner. De som då hade en

annan uppfattning ansåg med tanke på ett kommande utredningsförslag onödigt tidigt att då gå in i en debatt om berörda spörsmål.

Nu har vi fått förslaget. I tredje lagutskottet har jag deltagit i ärendets förbehandling och funnit skäl att hävda min förra året deklarerade mening, som delas av övriga höger- och folkpartirepresentanter, att lagen bör försvinna.

Det nya lagförslaget remissväg har ingalunda varit en väg kantad av rosor och komplimanger. Det må vara sant vad utskottets ärade vice ordförande nyss sade, att flertalet remissutlåtanden varit tillstyrkande, men även om slutyttrandena inneburit tillstyrkanden, kännetecknas de i flera fall av åtskillig tveksamhet. Fem remissinstanser är helt avstyrkande, Skogsägarförbundet, Sparbanksföreningen, Industriförbundet, Kooperativa förbundet och Lantarbetsgivarförbundet. Jag vill understryka som ett särskilt observandum, att vi bland dessa har Sparbanksföreningen. Man kan förutsätta att dess erfarenhet på belåningsområdet genom den statliga institutionen har bidragit till dess restriktiva inställning. Starka skäl synes mig vara för handen att lägga märke till Sparbanksföreningens ställningstagande.

För att knappa in på tiden skall jag inskränka mig till att nämna att KF, vilket förbund enligt min uppfattning uppvisat god och praktisk ekonomisk blick i sitt eget handlande, också har funnit skäl att avstyrka. Det utförliga yttrandet från lantbruksstyrelsen måste naturligtvis stå i främsta rummet. Där finner man ofta tveksamt formade tillstyrkanden. Det skulle ha sitt intresse att detalj för detalj gå in på detta yttrande, men jag skall försöka ta det så summariskt som möjligt. Styrelsen talar om svårigheterna vid bedömningen av både fastigheterna och de presumtiva låntagarna och även om möjligheterna att kringgå lagen. De gångna årens er-

Jordförvärvslag

farenhet visar nog så många exempel på sådana vanskligheter. För ett år sedan stod i bara en kommun i mitt län åtta stycken av lantbruksnämnden låneförmedlade gårdar övergivna i mer eller mindre skogsskövlat och i övrigt vanhävdad tillstånd. Sedan ett år tillbaka står en gård utan innehavare, där kapitalinvesteringarna i egendomen påstås ligga över 150 000 kronor, men där 60 000 i dag anses vara ett högt pris. Detta visar något hur pass svår bedömningen kan vara.

En synpunkt av särskilt intresse, åtminstone enligt reservanternas mening, är när lantbruksstyrelsen erinrar om de många icke-jordbrukare i vanlig mening som tidigare har köpt egendomar och tillfört jordbruket kapital och skapat mönstergårdar. Samtidigt för också lantbruksstyrelsen in i bilden den starka folkminskningen och den stigande medelåldern, särskilt vid de mindre jordbruket, vilket all lagstiftning förutom kommer att bidra till den s. k. rationaliseringen. Som ett exempel på graden av denna folkminskning kan jag nämna, att tre stycken av de delkommuner vilka nu tillhör Noraskogs storkommun på grund av olika omständigheter — inte minst skolindragningarna — minskat sin folkmängd under en viss 30-årsperiod med 50 procent.

Beträffande förköpslagen synes det vara skäl att erinra om de tveksamt inställda remissyttrandena från jordbruket så näralliggande organ som RLF och Hushållningssällskapens förbund. RLF skriver: »Det synes med skäl kunna ifrågasättas, om den fördel som eventuellt kan påvisas av en av lantbruksnämnd framtvingad åtgärd uppväger en skada och de olägenheter som uppstår av ett motsatsförhållande mellan nämnd och jordbrukare.»

Intressant är Kooperativa förbundets yttrande på denna punkt: »Den enda motivering som skulle kunna tillmätas någon betydelse för ett bibehållande av jordförvärvslagstiftningen vore en all-

mänt utbredd misstro mot penningvärdets stabilitet.» Där torde kanske få medges, att det finns ett skäl. Frågan är dock om inte dessa lagar måste betraktas som homeopatmedicin i sammanhanget.

Jag har tidigare uttalat som min uppfattning, att lantbruksnämndsinstitutionen är dyrbar. Dess verksamhet är givetvis inte absolut beroende av dessa lagar, även om det må vara riktigt att den har stöd av desamma. Lantmäterispörsmålen och därmed sammanhängande frågor kommer vi inte ifrån, och man kan ifrågasätta om avstyckningar av exempelvis sommarstugetomter skall behöva underställas två organ. Det rationella vore väl att lantmäteriinstitutionerna ensamma avgjorde dessa frågor. Säkert skulle detta kunna ske med tillräckligt gott omdöme. Den förkortade tiden för tillståndsgivningen enligt det nya förslaget torde komma att medföra obehag.

Landsfiskalsintygens borttagande ökar såväl personalbehov som resekostnader för lantbruksnämnderna. Lantbruksnämndernas tilldelade arbetsuppgifter vad det gäller den inre rationaliseringen skulle med både praktisk och ekonomisk fördel till stor del kunna överlämnas till hushållningssällskapen.

Jag skall inte gå in på skogsfrågorna. De har vidrörts förut, och jag skall försöka att förkorta mitt anförande. Om jag tar den tid som förflutit sedan fastighetsägare genom lantbruksnämndernas medverkan kom till — jag tänker nu på förhållandena i mitt hemlän — torde procenten av mer eller mindre uthuggna och misshandlade skogar vara störst inom just detta klientel. Å andra sidan är det klart att det kan visas fram exempel där lagen ur rationaliserings-synpunkt givit gott resultat genom nämndens medverkan. Det vore väl dock ett stort fattigdomsbevis om en lag och en institution som kostar så mycket pengar inte skulle kunna fram-

Jordförvärvslag

visa några positiva och fördelaktiga resultat.

Jag har erinrat om några remissut-talanden. Aftontidningen hade för några dagar sedan en ledare. Jag skall bara citera deras slutpåstående, där tidningen är inne på tanken att man bör avskaffa denna lag och överlämna åt bönderna att själva fritt få sköta denna sak. Man säger här drastiskt: »Sämre än det är med den nya lagen kan det nog ändå inte bli.»

Jag skall bara med några få ord nämna ett par saker, som tredje lagutskottets ärade vice ordförande — vilken jag för min del under denna riksdag och under arbetet i tredje lagutskottet lärt mig att högt värdera — har sagt. Han talade om bolagsförbudslagen. Han nämnde att förhållandena gick tillbaka till den tid, när bolagen i rätt stor utsträckning lade jord under sig. Här har ingen siktat till någon ändring i detta. Han talade om jordbrukarungdomens bibehållande vid jordbrukaryrket. Ja, det må vara berättigat. Men mig förefaller det lika riktigt att ett utbyte mellan olika yrkesgrupper bör kunna ske, där så visar sig lämpligt.

Han säger att lagen inte utgör ett absolut hinder, och det kan så vara, men den utgör i alla fall en integrerande del av resonemanget i mellanhavadena mellan köpare och säljare.

Han säger att skogsvårdslagarna inte var tillämpliga. Reservanterna har dock visat på vilka åtgärder man lämpligen skulle kunna vidtaga för att göra dessa lagar mera tillfredsställande i den mån någonting möjligen kan fattas.

Bondejordbruket bör bevaras, och frågorna bör lösas i samförståndets tecken, säger han. Jag tror att vi är överens med honom på denna punkt, även om synpunkterna i vissa sammanhang kan vara skilda.

Den blanka reservation som jag har fogat till utskottsutlåtandet innebär att jag i en hel del hänseenden vill ansluta mig till reservationen nr 3 men på

vissa punkter ändå anser att det inte finns några starkare skäl för en ändring.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 1 av herr Osvald m. fl.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Det lagförslag som i dag ligger på riksdagens bord bygger ju på den gamla lagen av år 1948, och vi har i detsamma bibehållit en hel del av de principer som ligger till grund för denna lag. Man vill försöka förhindra att människor som inte ägnar sig åt jordbruk skall kunna köpa jordbruksfastigheter. Man vill därmed också försöka förverkliga vad som sades i samband med 1947 års beslut om de kommande jordbrukspriserna, där statsmakterna lämnade vissa garantier, men å andra sidan krävde vissa ting från jordbrukarnas sida när det gällde rationalisering.

Man har ganska länge märkt att det kan förekomma fall där en köpare vill komma åt jordbruk i spekulationssyfte eller för att göra en kapitalplacering. Sådant kan man givetvis inte från jordbrukets sida ha något intresse av. Vad man där strävar efter är ändå att se till att jorden i så stor utsträckning som möjligt bevaras i de jordbrukande människornas händer, inom den jordbrukande klassen. Det uppträder dock en del andra personer, som av en eller annan anledning är spekulanter på jord, och det är klart att man kan sätta ett frågetecken för sådant.

I en del remissyttranden med anledning av jordförvärvslagen har det sagts att man principiellt kan ha vissa betänkligheter emot att inte vilken medborgare som helst skall kunna få lov att förvärva jordbruk, och det ligger väl något i detta, men å andra sidan gäller det att överväga vilket som är bäst. Om man avstår från lagstiftning på detta område får vissa krafter möj-

Jordförvärvslag

lighet att spekulera på jordbruksfastigheter och kanske driva upp priserna på jordbruket, varvid visserligen en del säljare kanske kan erhålla ett något bättre pris än eljest men varvid samtidigt unga människor, som vill köpa jordbruk för att själva bruka jorden, antingen kan komma på sidan av eller också kan få betala betydligt högre pris än de eljest skulle behövt betala.

Det är klart att man kan ha och har olika meningar om denna lag och om vad som är rätt i detta fall. Jag har själv varit av den meningen, att det kanske inte var så lyckligt att införa en lagstiftning på detta område, och år 1948 röstade jag såsom ledamot av andra kammaren emot denna lag. Det har dock förekommit en del som har gjort att jag har kommit till en annan uppfattning.

Sålunda har det under senare år givits möjligheter för icke-jordbrukare att skaffa sig stora tillgångar. Det har varit goda konjunkturer, vilket har gjort att icke-jordbrukare i större utsträckning än tidigare blivit spekulanter på jordbruk och framför allt på skogsegendomar. Under flera årtionden har man haft ett i stort sett fallande penningvärde, och man har då med nästan full visshet kunnat säga sig, att i den mån man placerar sina pengar i fast egendom är det inte så stor anledning att tro att man kommer att förlora på placeringen.

Jag har också, under de år då jag varit jordbruksminister, vid handläggandet av vissa ärenden sett hur denna lag dock fyller en mycket stor uppgift. Om inte lagen hade funnits under de år som gått skulle det säkerligen nu se helt annorlunda ut på vår landsbygd än det gör i dag. De självägande böndernas antal hade då ingalunda varit större än det är i dag, utan säkerligen betydligt mindre. Vederbörande hade kanske varit bönder, men inte självägande sådana, utan de hade förmodligen bara varit arrendatorer.

Jordförvärvslagen blev efter hand kompletterad med en förköpslag. Man skulle tro att den mening som framförts — och som kanske är berättigad — att lagen på en del håll är impopulär, härrör just från de fall, där förköpslagen trätt i funktion. Denna lag stiftades som en permanent lag. Nu har den inarbetats i jordförvärvslagen, och därmed har vi säkerligen fått en del lindringar i förköpslagens verkningar. Enligt min mening har man inom utredningen sammanjämkat synpunkterna på ett lyckligt sätt.

När det gäller 1948 års jordförvärvslag var den ingalunda permanent utan provisorisk. Den förnyades 1951, och vid juni månads utgång i år har tiden gått ut, varför det är fråga om att åter få den förnyad. Inom utredningen har det varit delade meningar om huruvida den skulle vara permanent eller provisorisk. Kungl. Maj:t har stannat för att den skulle vara provisorisk. I propositionen föreslås att den skulle gälla för sju år framåt, och detta förslag har ju också tagits av tredje lagutskottet.

De som kritiserar denna lag säger: Det är väl alldeles fel att här avhända en del medborgare möjligheten att skaffa sig jordbruk. Man pekar på en del människor inom andra näringsfång, som har gott om pengar och som man säger har goda förutsättningar att komma med nya impulser. De köper en gård och rustar upp den, och det är nog gott och väl. Vad det gäller de nya impulserna är jag emellertid inte övertygad om att de i så stor utsträckning kommer ifrån dem som verkat inom andra näringsfång och övergått till jordbruket. Jag skall inte förneka att det kan förekomma, men en hel del köper sig ett jordbruk och skaffar sig för gårdens skötsel ett befäl eller annan sakkunskap som kommer med impulser och nya idéer, och på det sättet vidtas en del åtgärder som ingalunda kan vara till skada. Genom att en man från ett annat näringsfång, som kanske

Jordförvärvslag

har gott om kontanter, förvärvar en jordbruksegendom, utestänges dock en ung jordbrukarson som vill köpa ett jordbruk för att livnära sig på eller en jordbrukare som har haft ett mindre jordbruk som han kanske sålt för att skaffa sig ett större. Jag tror för min del att de impulser som jordbruket behöver kan fås från våra läroanstalter på olika håll, och följaktligen har man inte anledning att säga att de som kommer från andra näringsfång än jordbruket fyller en så stor uppgift när det gäller att ge jordbruket nya idéer och impulser.

Det har från oppositionens sida också sagts att man inte bör motsätta sig att andra än jordbrukare får lov att förvärva jord, eftersom många av dem, sedan de upprustat gården och kanske i viss mån jordbruket, låter utarrendera egendomen. Med den kännedom jag har om förhållandena på landsbygden vågar jag för min del ha en något annan mening än den herr Åhman här gav uttryck för, även om han säger sig väl känna till förhållandena i levande livet. Jag har nog den erfarenheten, att en jordbrukare föredrar ägareförhållandet om han får välja mellan att vara arrendator eller att vara ägare av en gård.

Förhållandena på dessa områden har förändrats ganska mycket under senare år. Tidigare skulle en jordbrukare som inte hade erforderliga medel försöka att låna pengar i en bank, och förden skull fick han be om borgen, vilket för många säkert inte var så lätt att få. Då valde han vägen att i stället arrendera en gård. Han kunde börja med en obetydlig inventarieuppsättning och sedan arbeta vidare så att han så småningom fick en egen gård. Nu är förhållandena ändrade så att en jordbrukare, om han vill köpa en gård, har möjlighet att få statsgaranti och att få låna pengar utan att gå till någon oskyld eller en god vän. Han kan i stället få detta stöd från staten, vilket jag tror är ett betydligt lyckligare förhållande.

Var och en måste väl ändå erkänna att det vore bättre om vi kunde komma därhän att arrendatorsystemet helt kunde avvecklas och det allmänna i stället kunde finna en form för att hjälpa alla som ville bedriva jordbruk att bli ägare till de gårdar de brukar. Jag skulle tro att herr Åhman, som säger att han tidigare var arrendator och nu är ägare till sin gård, väl känner sig bra mycket angenämare till mods som ägare än som arrendator. För min egen del har jag haft erfarenhet av detta på mycket nära håll, då min fader en gång i världen arrenderade en liten gård och sedan hade möjlighet att köpa en gård. Jag har aldrig hört att han någonsin uttryckte någon sorg över att han blivit ägare till en gård. Däremot uttryckte han många gånger ledsnad över att det inte gavs möjlighet för vederbörande arrendatorer att få köpa de gårdar de brukade. På min fars gård fanns det tio torp, och efter hand som han sålde dessa torp lade han om möjligt ihop ett par tre av dem och försålde de nya enheterna. Där sitter nu jordbrukare i andra och tredje generationen, som varken är torpare eller arrendatorer utan ägare av sina gårdar, och jag skulle tro att dessa människor är betydligt lyckligare än de som måste göra dagsverken för att därigenom erlägga sina arrenden. Jag har i min bygd sett många exempel på att dessa arrendatorer har mycket stora svårigheter. Visserligen skyddar den sociala arrendelagen dem i viss mån, men de har likväl sina bekymmer om de blir uppsagda. I många fall där vederbörande godsägare har sagt att gården skall delas upp, har det genom resone-mang med godsägaren kunnat gå att för-må honom att avstå från att driva ar-rendatorn från gården. Jag har någon gång varit medlare och kunnat tala om för godsägaren, att i den mån han hål-ler på med sådant som att driva bort arrendatorerna medverkar han till att en strängare jordlagstiftning genomförs.

Jordförvärvslag

Det kunde vara mycket att säga om möjligheterna att ställa pengar till förfogande för jordbrukare, vilket i viss mån ingick i 1947 års beslut om rationalisering av jordbruket, men jag skall inte gå in på den saken. Jag rörde något vid den i mitt anförande i första kammaren. Jag menar nog att jordbrukarna tack vare den politik, som vi har fört under senare år, faktiskt har kommit i ett bättre läge när det gäller möjligheterna för dem som vill bli jordbrukare att köpa jord. Det beror givetvis på de riktlinjer för jordbrukspolitiken, som beslöts 1947 och som sedan dess har tillämpats.

Såsom garant för den jordbrukspolitiken har de nuvarande regeringspartierna stått. Det samarbete som inleddes redan på 1930-talet har säkert varit till gagn för jordbruket och försatt detta i en helt annan ställning än det tidigare hade. Under de senare åren har den förda jordbrukspolitiken mött förståelse hos högern, under det att folkpartiet vid varje tillfälle har anförts, att jordbrukarna har fått alldeles för stora fördelar på konsumenternas bekostnad.

I kritiken mot jordförvärvslagen hör man ofta, att det endast är jordbrukare som numera får köpa jord. Det påståendet är alldeles felaktigt. Möjligheten att köpa jord står öppen för varje medborgare, som kan få det betyget av lantbruksnämnden, att han kan sköta en gård. Under förutsättning att vederbörande vill bosätta sig på gården och ha jordbruket till huvudnäring är det ingen som förmenar honom att köpa jord.

Bakom det lagförslag som har lagts fram står regeringspartierna. Majoriteten i tredje lagutskottet har kommit till samma uppfattning som regeringen. Följaktligen finns det i riksdagen en majoritet, som vill tillstyrka det förslag som har lagts fram.

Det är lantbruksstyrelsen som handlägger dessa frågor. Det talas ofta om

att man skall tillgodose vardagsmänniskornas krav, och i detta fall är det lantbruksstyrelsen som genom lantbruksnämnderna representerar vardagsmänniskorna. Fastän lantbruksstyrelsen principiellt är av den meningen, att friheten i viss mån blir beskuren, har den dock när den har penetrerat frågan kommit till den slutsatsen, att övervägande skäl talar för att lagen bör bibehållas. Vad beträffar jordförvärvslagens positiva verkningar i fråga om att bevara jord och skog i den jordbrukande befolkningens ägo säger lantbruksstyrelsen, att det är dess bestämda uppfattning, att lagen på det hela taget har varit till avsevärt gagn för bondejordbruket och för landsbygdens utveckling. Detta uttalande talar ju för sig självt. Lantbruksstyrelsen är av den meningen, att det är lyckligast att bibehålla lagen med den ändring som föreslås i det nu framlagda förslaget.

Dessutom tillstyrks lagen av Svea hovrätt, lantmäteristyrelsen, Landsorganisationen, flera länsstyrelser, däribland länsstyrelsen i Hallands län, flera hushållningssällskap och Hushållningssällskapens förbund. Men det finns också remissinstanser som avstyrker förslaget. Skogsägareförbundet, som i så stor utsträckning består av de stora skogsbolagen i Norrland, avstyrker, och det är kanske naturligt. Även Sparbanksföreningen avstyrker, vilket jag för min del tycker är ganska märkligt. Att Industriförbundet ställer sig på sina närståendes sida är helt naturligt.

Av de myndigheter som har hörts är det dock en stor majoritet som tillstyrker. Av de 54 remissinstanserna är det endast 5 som helt avstyrker, medan några ställer sig ljumma till förslaget. I tredje lagutskottet har det som sagt varit ganska stor majoritet för lagens genomförande. Det har dock anförts en del reservationer, som går ut på avslag. Man har i reservationerna punkt för punkt gått igenom de olika punkterna och föreslagit en del jämkningar, om

Jordförvärvslag

inte yrkandet om avslag antas av riksdagen. Det som framförs där och som herr Cassel berörde är ungefär de synpunkter, som kommit fram i motionerna. Det är en del synpunkter av äldre datum, som har behandlats i utredningen och sedan i utskottet, och dessutom har vi i jordbruksdepartementet tidigare behandlat dem. De är ganska utförligt bemötta i utskottsbetänkandet, och det finns ingen anledning att här ta upp diskussion om dessa ting, men det är dock ett par saker som jag fäste mig vid.

I fråga om 9 § talar man om att säljaren kommer i så mycket sämre situation nu, därför att lantbruksnämnden, om den skulle lösa egendomen till sig, icke har skyldighet att lösa inventarierna. Jag kan inte förstå att säljaren därmed kommer i så mycket sämre situation. Det är väl bara vid få tillfällen som inventarierna går med i en egendomsaffär. Det finns kanske ibland anledningar, som jag inte här skall ta upp, att sälja inventarierna för högt pris och nöja sig med lägre pris på egendomen för att därmed få lägre lagfartskostnad, men det blir väl i regel lika gott ekonomiskt utbyte för den jordbrukare, som ställer till auktion och säljer inventarierna där. Följaktligen kan jag inte finna att säljaren genom detta lagförslag kommit i sämre ställning.

Sedan anmärker också herr Cassel på att man här ger möjlighet för en far att sälja till sin son men att en son inte får sälja till sin far. Det är väl dock ganska stor skillnad. Sonen går väl i regel in som arvsberättigad. Man kan ju säga att en far kan arva sin son. Men det skulle föra med sig vissa konsekvenser, som inte går i stil med vad lagens anda innebär, om man skulle medge att en son fick sälja till sin far. I det fallet är det nog mera konsekvent att gå till väga som här föreslagits.

Det kan givetvis vara en hel del mera att anföra. Jag har velat framföra en

del synpunkter som motivering för att man skall bibehålla denna jordförvärvslag. Man kan säkerligen leta upp många exempel på att om denna lag inte hade funnits, skulle jordbruk, som nu ägs av jordbrukare, i stället kommit att ägas av andra samhällsgrupper, och jordbrukaren hade fått sitta som arrendator och därmed kommit i en sämre ställning.

Jag kan inte tänka annat än att i den mån man vill försöka fullfölja den politik, som man gick in för 1947, att skapa likställighet i ekonomiskt avseende mellan jordbrukare och en del andra jämförbara samhällsgrupper, och i den mån man också vill se till att jorden stannar i jordbrukarnas händer, så skapar man inte, som oppositionen säger, otrygghet för jordbruket genom det nya lagförslaget, utan enligt min mening större trygghet än det annars skulle få.

Herr ÅHMAN (fp) kort genmäle:

Herr talman! När jordbruksministern här säger att det är klart att man kan ha delade meningar om denna lag, så vill jag säga till jordbruksministern att det vore önskvärt om han hade behållit den tveksamhet till denna lag, som han en gång hade. Det heter ju att i tveksamma fall skall man inte handla.

Jordbruksministern säger vidare, att det inte är många från andra näringsfång som gör någon nytta genom att köpa jordbruk och förbättra dem, men det förekommer i en hel del fall, herr jordbruksminister, att så sker. En kommunalman från en grannsocken ringde mig häromdagen och frågade om en del saker. Givetvis kom han in på politik och även på jordförvärvslagen. Jag vet inte om vederbörande är bondeförbundare eller högerman. Jag skulle tro att han är bondeförbundare, fast han inte kommit in i riksdagen som regeringsunderlag. Han ansåg att i ett par speciella fall hade det varit mycket

Jordförvärvslag

fördelaktigt, att personer från annat håll hade köpt ett par fullständigt förfallna gårdar och rustat upp dem.

Herr Norup säger vidare, att han har en annan uppfattning än jag och anser att det är bättre att äga en gård än att arrendera den, men att jag kanske är av samma mening, eftersom jag så småningom blev ägare. Ja, det är riktigt, herr jordbruksminister, men när jordbruksministern säger att staten hjälper unga jordbrukare att köpa gårdar, borde han även ha sagt att det gäller s. k. familj jordbruk. Frågan är om vi kommer att behålla den jordbrukstypen i så stor utsträckning som tidigare. Jag tror att den frivilliga rationaliseringen här med hjälp av medel, som anskaffas genom goda vänner och på annat sätt, är lika bra som statens hjälp.

Jag vill även göra en del erinringar beträffande faran av att folk från annat håll köper gårdar. Är lantbruket nu av den storlek att det kan anses som ett socialt arrende, torde nog vederbörande köpare med den sociala arrendelag vi nu har inte så länge behålla gården ur ekonomisk synpunkt.

Herr CASSEL (h) kort genmäle:

Herr talman! Får jag ställa ett par frågor till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet?

Jag tänker mig att vi har en lantbrukare, en gammal man, som är trött och slut. Han säljer sin gård för 40 000 kronor. Men då säger lantbruksnämnden, att den tar vi enligt 5 § jordförvärvslagen. Då får lantbruksnämnden betala 40 000 kronor, säger ägaren. Nej, säger lantbruksnämnden, vi tycker inte den är värd mer än 30 000 kronor. Vad skall då den mannen göra? Han har inte annat att göra än att stämma lantbruksnämnden till häradsrätten, och så blir det en lång process, som kan bli mycket dyrbar. Skall man råda honom att ta denna process? Han kan få betala

sina egna rättegångskostnader och han kanske också får betala lantbruksnämndens. Det kan därför ifrågasättas, om han bör inlåta sig på en process, ty man vet inte utgången. Nej, man kan inte råda honom till det utan får väl lov att säga, att det är bäst att han tar det som lantbruksnämnden vill ge. Är det inte orimligt att ordna så, att en svensk medborgare skall befinna sig i den situation att han bara har en enda spekulant och att den spekulanten skall ha rätt att bestämma priset? Det var den ena frågan.

Den andra frågan är följande — och det förekom ett sådant fall i Sunne härom året. Där var det en farbror till några unga pojkar och flickor i ett sterbhus som av detta fått köpa en gård för 8 000 kronor. Det upplystes att han fått köpa gården billigt på grund av stora tjänster som han gjort vederbörande. Häradsrätten var enig om att den gården var värd 15 000 kronor och att han därför borde få 15 000 kronor av lantbruksnämnden, oaktat han själv inte givit mer än 8 000 kronor, och det fick han. Men så kan man inte göra enligt det nya lagförslag som här läggs fram. Är det inte orimligt att man här skall tvinga en säljare, som sålt billigt till en köpare, att sälja för vänskapspris även till lantbruksnämnden. Ingen häradsrätt kommer att tycka att det är anständigt och ingen lantbruksnämnd heller.

Herr von SETH (h) kort genmäle:

Herr talman! I det anförande som jordbruksministern hållit har jordbruksministern gått vid sidan om själva jordförvärvslagen och yttrat sig om en del fall, om vilka jag tror vi är eniga. Men vad vi inte är eniga om är, att den frivilliga rationaliseringen inte bör hindras. Enligt den nuvarande jordförvärvslagen har trots att lantbruksnämnderna inte bör ingripa i den frivilliga rationaliseringen dessa gjort det

Jordförvärvslag

i mycket stor omfattning. Om man läser departementschefens uttalande i Kungl. Maj:ts proposition på s. 31, blir man ännu mera betänksam beträffande den saken, ty där säger departementschefen att »även om de uppgjorda planerna givetvis måste tåla allehanda modifikationer under tidernas lopp, vore det — som utredningen ävenledes framhåller — föga tillfredsställande, om enskildas åtgöranden utan vidare kunde rubba planer, vilka kanske redan legat till grund för viktiga dispositioner» och att »en snabbare takt i den frivilliga rationaliseringen torde sålunda till och med förstärka behovet av ett medel att leda utvecklingen».

Jag kan för min del, herr talman, inte tyda departementschefens ord på annat sätt än att den frivilliga rationaliseringen kommer att hindras.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Jag har väldigt svårt att förstå herr Åhmans synpunkter. Vi var väl överens om att det var bäst att vara ägare till en gård. Vad beträffar det andra fallet som herr Åhman anförde, nämligen att två gårdar blivit upprustade, så kan man säga, att det inte är något ont i det. Men å andra sidan skall man inte generalisera och säga, att därför att kanske en köpman eller vad det kan vara har restaurerat två gårdar, så skall jordförvärvet vara fritt. Det finns nämligen helt säkert fall, där det skulle ha kommit sådana köpare, att jordbrukarsöner fått stå tillbaka på grund av att priserna drivits upp alltför högt. Jag menar alltså, att om man inte haft någon jordförvärvslag skulle det ha inträffat många fall, där jordbrukarsöner skulle ha hindrats från att köpa. Jag kan inte tänka mig att det skulle ha varit bättre för jordbruket och inte heller för vårt samhälle, ifall det rätt full frihet på detta område.

Herr Cassel frågade mig vad en jord-

brukare, som begärde 40 000 kronor för sin gård och bara blev bjuden 30 000 kronor av lantbruksnämnden, skulle göra. I ett sådant fall tycker jag nog, att han borde ta kontakt med lantbruksnämnden, men det kanske ingick i herr Cassels resonemang att lantbruksnämnden bara ville ge 30 000 kronor. Det är väldigt svårt att säga ifall 40 000 kronor var ett oskäligt pris. Vederbörande hade kanske gjort ett skenköp. Om han tar en process, kan den väl inte gå på så många tusen kronor. Om han vinner processen och det således inte är något oskäligt pris han begärt, så får ju lantbruksnämnden betala rättegångskostnaderna.

Det andra fallet gällde en person som sålt billigt till en anhörig, och så kommer lantbruksnämnden och säger, att den vill köpa till samma pris. Är det ett köp enligt 5 § får han kanske inte sälja till någon annan omedelbart, men givetvis kan han säga till lantbruksnämnden: Jag säljer inte gården. Sedan kan han efter kort tid bjuda ut den till en annan och då kan han kanske få ett bud, som lantbruksnämnden inte kan vägra att godkänna. Är det någorlunda skäligt får lantbruksnämnden betala samma pris. Den kan inte tvinga honom att sälja.

Herr CASSEL (h) kort genmäle:

Herr talman! Nej, så ligger det inte till.

Han kan inte tvingas att sälja gården, säger statsrådet. Nej, det är klart att han inte kan tvingas, men min förutsättning var att det är en gammal man, som inte orkar längre och därför måste sälja. Han har ingen som kan ta hand om gården. Hur ofta ser vi inte detta. Han är inte juridiskt men faktiskt tvingad att sälja gården. Vad skall han göra?

Nu säger statsrådet, att han kan bjuda ut gården till någon annan. Men är han en ärlig själ talar han om för denne

Jordförvärvslag

andre, att den förre köparen fick avslag under återopande av 5 § och att därför varenda köpare som han kan uppdriva också får avslag under återopande av 5 §. Ingen människa kan ju köpa den gården, därför att lantbruksnämnden vill ha den.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Men i det föregående anförandet sade herr Cassel, att det var en nära anhörig eller någon bekant, som han sålt billigt till. Han går inte till vem som helst, utan det är endast denne som skulle få köpa så billigt. Han vill inte sälja den för samma billiga pris till lantbruksnämnden. Då får han söka upp en spekulant, och om de kommer överens om ett pris, som inte är alldeles oskäligt, får lantbruksnämnden betala det priset.

Herr ANDERSSON i Ryggestad (s):

Herr talman! När jag hör herr Cassel tala om denne bonde, som bjuder ut sin egendom till lantbruksnämnden för ett vänskapspris, som han velat sälja för till någon god vän, erinrar jag mig, hurusom för ett par år sedan herr Cassel och jag i denna kammare diskuterade strandlagen. Då gjorde herr Cassel gällande, att efter några år skulle han kunna titta in i fängelserna och säga, att i den cellen satt en mördare, i den andra cellen en bedragare, i den tredje en tjuv och i den fjärde en gammal fiskargubbe, som brutit mot strandlagen.

Jag tillät mig den gången att säga, att detta var fria fantasier från herr Cassels sida. Jag tillåter mig säga det också i dag. Det är fria fantasier. Det finns inga bönder som bjuder ut sin egendom till lantbruksnämnden för samma vänskapspris som de eventuellt sålt för till någon granne.

Efter detta, herr talman, ber jag att få säga, att jag har i utskottet varit med om att biträda utskottets tillstyrkan av

den kungl. propositionen. Även om jag inte till alla delar anser det föreliggande lagförslaget vara idealiskt, har jag gjort det ur den synpunkten, att denna lag är bättre än ingen lag alls på detta område.

Lägger man dessa synpunkter på förslaget, tjänar det inte mycket till att plottra med små ändringar här och var och eventuellt lägga till en mening eller ta bort någon annan.

Jag ber att få erinra om att vår nuvarande jordförvärvslag och förköpslag ingår som ett viktigt led i 1947 års beslut om den framtida jordbrukspolitiken. Man kan i dag fråga sig: Har dessa lagar varit till nytta eller har de skadat jordbruket i vårt land?

Den som haft tillfälle att följa dessa frågor inom en lantbruksnämnd, har blivit mer och mer övertygad om att våra nuvarande jordförvärvs- och förköpslagar har varit till övervägande nytta för det svenska jordbruket. Jag är fullkomligt övertygad om att hade vi inte under dessa år haft jordförvärvslagen och förköpslagen, så hade det sett helt annorlunda ut på den svenska landsbygden än det gör i dag.

Man har här sagt, att förköpslagen har mindre att betyda, därför att den användes bara i mellan 30 och 50 fall per år. Det är riktigt, men å andra sidan har väl lagens blotta existens gjort, att den verkat i rätt riktning.

Man kan fråga sig: Behöver vi denna lagstiftning i fortsättningen? För min del svarar jag obetingat ja på detta.

Nu säger man från reservanternas sida, att lagen i fortsättningen är obehövlig, och som skäl för detta pekar man på att under tider med stabilt penningvärde blir det inga spekulationsköp. Det är klart att det ligger något i detta. Det är självklart att i tider med försämrat penningvärde söker sig kapitalet till realvärden. Det är naturligtvis riktigt, men även om vi hade ett aldrig så fast penningvärde är det ingen tvekan om att spekulanter

Jordförvärvslag

och skogsjobbare lockas att placera sitt kapital i skogsfastigheter.

Nu har man från reservanternas sida sagt, att detta kan man hindra med nuvarande skogsvårdslag. Man kan eventuellt få en bestämmelse om förbud mot avverkning under de första åren, och detta skulle alltså resultera i att spekulationsköp inte skulle komma till stånd. Det kan man naturligtvis säga, men därom vet man ingenting. Även om det skulle bli på det sättet, att en ny ägare till en skogsfastighet skulle få avverkningsförbud under några år, så har han säkert ekonomisk ryggrad att vänta med avverkningen, och det kan i och för sig vara en god affär, alldenstund skogen lämnar en god förräntning.

Man har också här pekat på att lagen kommer att kringgås. Jag vet inte om jag hörde fel, när herr Cassel nämnde, att det fanns kanske tusen sätt att kringgå denna lag på. Herr Cassel bör ju veta det, eftersom han är jurist, men jag säger precis som utskottets ärade vice ordförande sade för en stund sedan, att vilka lagar är det som inte kan kringgås. Det gör man med nästan alla lagar i detta land, och även i andra länder. Skulle vi bara se på detta, när vi stiftar lagar i detta hus, och bara besluta om sådana lagar som inte kan kringgås, ja, då skulle det inte bli många lagar vi kunde besluta.

Herr Cassel ansåg bl. a., att det skall råda ett gott förhållande mellan lantbruksnämnderna och jordbrukarna, och att det inte skall förekomma några onödiga friktioner. På den punkten ber jag att helt få instämma med herr Cassel. Men han gjorde vidare gällande, att stora grupper av bönder betraktar lantbruksnämnderna som polisiära institutioner. Är det verkligen så, herr Cassel? Är det så med lantbruksnämnden i Värmland, att den betraktas som en polisiär institution? Då vet jag inte vad jag skall säga. Jag har tillhört denna nämnd sedan 1948, och då har jag väl

också bidragit till detta misstroende mot nämnden, och det har väl även herr Cassel gjort, eftersom han varit vår jurist under många år. Jag vill dock säga, att han varit en mycket bra jurist och skött tjänsten på ett utomordentligt sätt. Det är väl alltså inte bara lantbruksnämnderna, som har ådragit sig böndernas missnöje, utan kanhända även vår jurist i Värmland!

Herr talman! Jag skall strax sluta, då tiden är långt framskriden. Jag vill bara säga, att trots att man kan hysa vissa betänkligheter mot att detta lagförslag icke ger samhället tillräckliga befogenheter, då det gäller att befrämja rationaliseringen inom svenskt jordbruk, vill jag ändå hoppas att tillämpningen av lagen skall bli sådan, att den kommer att bli ett någorlunda hyggligt instrument för att få fram en rationaliseringstakt inom svenskt jordbruk vilken kan betecknas som tillfredsställande.

I den förhoppningen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JANSSON i Benestad (bf):

Herr talman! Denna fråga har ju varit föremål för diskussion flera gånger under de senaste åren, och den lag vi hittills haft har ju prolongerats vid ett par tillfällen. Vi har således, kan man säga, några års erfarenhet att bygga på när det gäller denna lagstiftning. Man kan då fråga sig: Vad säger oss erfarenheterna? Ja, jag tror mig utan överdrift kunna påstå att det innan denna lagstiftning kom till i våra skogs- och småbrukarbygder försiggick uppköp och ett samlande av jord- och skogsfastigheter på ett fåtal händer i sådan utsträckning, att man kan tala om en rent katastrofal förskjutning av ägarsammansättningen på landsbygden. I en enda socken i mitt hemlän kom var tionde gård i jobbarhänder under loppet av ett par år före lagens tillkomst.

Jordförvärvslag

I en annan socken gick 35 gårdar över till icke-jordbrukare vid samma tidpunkt. Självfallet var här en process i gång, vilken på ett eller annat sätt måste förhindras. Det är den gällande jordförvärvslagens stora förtjänst, att den har brutit den utvecklingen. Jag vågar även säga, att jordförvärvslagen har räddat tusentals tunnland skog och hundratals gårdar, som annars skulle kommit i händerna på icke-jordbrukare, till självägande jordbrukare. Därvidlag har lagen ovedersägligen varit lyckad och befrämjat en god och riktig utveckling.

När lagen infördes, anförde man som huvudargument emot den, att lagen skulle komma att sänka fastighetspriserna på gårdarna. Därigenom skulle den omöjliggöra för den gamle brukaren att få skäligt betalt för sin fastighet. Detta var det mest använda argumentet på den tiden. Utvecklingen har emellertid totalt jävat detta påstående. Gårdspriserna har undan för undan stigit, och man kan säga att lagen inte ens i enskilda fall har verkat särskilt pressande eller sänkande på fastighetspriset.

Denna gång tar man fram andra argument, och när jag här hörde herr von Seth, tyckte jag nog att han försökte ställa verkligheten fullständigt på huvudet. Han sade, att lagen är en socialistisk lag, som bidrar till socialiseringen. Jag ställer den frågan till herr von Seth: Vad är det, som är inkarnationen av äganderätten till fastighet i detta samhälle? Jo, det är lagfartsbeviset — det och ingenting annat — och lagen har hjälpt enskilda jordbrukare att få behålla lagfartsbeviset i sin byrååda. Man har tidigare sett exempel på hur 35—40 lagfartsbevis samlats hos en direktör i en stad. Vilket är att sprida äganderätten mest, som högern så ofta talar om? Man skall inte tvista om tro och vetande, men faktum är väl ändå, att ingen människa med något förnuft kan säga, att lagen tar ifrån

bönderna jord och skog. Det är ju precis tvärtom. Jag tycker inte man skall behöva säga detta i denna kammarare. Att det finns någon ledamot, som försöker förvränga detta faktum, är jag högst förvånad över.

Nu har man emellertid ytterligare ett argument mot lagstiftningen. Man säger, att den är onödig, om man har ett fast penningvärde, om statsmakterna vårdar sig om penningvärdet på ett riktigt sätt. Det argumentet hade man inte på 30-talet, och jag håller med om att man inte behövde någon jordförvärvslag på den tiden. Men hur hade människorna det då vid jorden och skogen? Det är klart, att om vi har en sådan konjunktur, att det inte finns intresse för folk utanför jordbrukarnas led att placera kapital i jord och skog, så behöver vi ingen jordförvärvslag, men därav följer också ett tillstånd, där människorna i jordbruket och skogen får samma dåliga levnadsstandard som på 1930-talet. Herr von Seth vet lika bra som jag, att då vi fick fyra kronor för massaveden behövde vi ingen jordförvärvslag. Men det tillståndet vill vi inte ha tillbaka bara för att slippa denna lag. Det är alltså inte riktigt att här blanda ihop penningvärdet och jordförvärvslagen. Det är något som man hittat på i något partikansli, där man ju är tvungen att ha argument för alla upptänkliga situationer.

Sedan skall jag inte här uppehålla mig mycket vid de principiella synpunkterna på denna lag, men jag måste med några ord bemöta de förslag till alternativa paragrafer, som herr Cas-sel — jag hade så när sagt herr Trassel — i detta sammanhang har lagt fram.

Den första punkt, där reservanterna yrkar en lagändring, är i de fall en fader vill återköpa gården från en son. Ja, den ändringen kan man ju vilja genomföra, om man vill ha en lag, som i alltför många fall skall kunna kring-

Jordförvärvslag

gås. Men jag frågar mig ändå, om vi verkligen behöver en sådan paragraf som den föreslagna. Om vi tar herr Cassels exempel, alltså det där sonen är sjuk eller fadern av andra humanitära skäl vill köpa tillbaka gården, så finns det väl ingen lantbruksnämnd som vill förhindra ett sådant köp. Där blir det nog oftare fråga om en s. k. bättremans-pojke, som misslyckats med litet av varje förut, och som har fått en gård av fadern, en gård som han misslyckas med att sköta. Då skall fadern köpa tillbaka den gården. Sådana exempel har vi haft. Då skall fadern som sagt återköpa egendomen och placera sonen på en annan gård. Om det då hör några tunnland skog till gården, så betyder det under loppet av några gårdköp att mycket skog och stora jordar samlas på en hand. Efter den av herr Cassel föreslagna ändringen i lagen blir denna sålunda svårare än förut att handskas med.

Sedan har vi 4 §, 3 punkten, i vilken stadgas att förvärvstillstånd skall vägras, om fånget medför att skilda brukningsenheter, som kan anses lämpade för sitt ändamål, sammanföres i en persons ägo. Där framhåller reservanternas att lagen förhindrar en frivillig rationalisering, men jag tycker tvärtom. Är en fastighet lämplig för sitt ändamål, så finns det väl ingen anledning att sammanslå den med andra brukningsdelar. De små gårdarna av stöd-jordbrukskaraktär bör finnas kvar. Om ägaren har annan inkomst — t. ex. från industrien eller från annat håll — som stöd för sitt jordbruk, då bör inte gården sammanslås med andra brukningsdelar. Och om det skulle gälla ett litet torp i skogen — som var herr Cassels exempel — så torde det inte erbjuda några större svårigheter att få förvärvstillstånd av lantbruksnämnden. Reservanternas ändringsförslag på den punkten medför sålunda, att förhållandena blir bra mycket krångligare än de behöver vara.

Beträffande 6 §, som föreskriver rätt för lantbruksnämnden att som villkor för köpet ålägga köparen att fullgöra vissa arbeten på fastigheten, har reservanternas också ett ändringsförslag. De säger där att lagen griper in i vederbörandes produktionsinriktning. Den bestämmelsen har emellertid ingenting med produktionsinriktningen att göra. Vad man där ålägger köparen är att rationalisera jordbruket. Det kan vara fråga om skogsdikning, dränering och liknande arbeten, som uppställs som villkor för fastighetens förvärvande, och det skapar inga olösbare problem mellan nämnden och köparen. Där behövs därför inte heller någon ändring i lagen.

Vidare yrkar reservanternas ändring av 9 § och kommer där med en rad exempel. Jag skall inte här ta upp alla. Man framhåller exempelvis, att om någon vill sälja en gård billigt — eller rentav skänka bort den — så blir till slut lantbruksnämnden den ende spekulanten. Om vi tar det exemplet att man har en trotjänare på en gård, på vilken man vill överlåta egendomen till billigt pris — låt oss säga att gården är värd 30 000 kronor, och att man vill sälja den till vederbörande för 15 000 kronor — så säljes gården för sistnämnda summa, säger herr Cassel, och sedan går handlingarna till inskrivningsdomaren. Denne skriver sedan rapport till nämnden, varpå nämnden vägrar godkänna köpet!

Men så går det väl inte till, herr Cassel! Om jag vill överlåta en gård för billigt pris, så vet ju både jag och köparen att vi först bör ta kontakt med nämnden, och om denna vägrar sitt tillstånd till överlåtelsen, så kommer ju köpet aldrig till stånd. Det är den naturliga gången av ett sådant ärende. Man behöver inte krångla till dessa saker så, som herr Cassel här gör gång på gång. Jag ifrågasätter för övrigt, om de fall herr Cassel här drar fram som exempel förekommer en enda gång på

Jordförvärvslag

tiotusen, och det är beklagligt att man här tröttar kammarens ledamöter med att dra fram sådana fall så sent på natten.

Vad så angår 11 och 12 §§, vilka avser att ge skydd för fordran, så är vi med dem inne på de gamla luckorna i lagen. Förr gick det så till, att en icke jordbrukare, som var intresserad av att köpa en skogs- och jordbruksfastighet, ordnade ett avtal med vederbörande under hand, så att han kom i besittning av inteckning efter inteckning i fastigheten i fråga, och en vacker dag hade han så många, att han fick överta gården. Så kringgick man lagen. Men genom nämnda paragrafers tillkomst får vi en viss spärr därvidlag.

Till slut vill jag säga, att de lagändringar herr Cassel här föreslår för att göra lagen enklare att tillämpa och för att eliminera en del friktionsanledningar mellan nämnd och enskilda säljare, skulle komma att verka i rakt motsatt riktning. Det skulle skapas flera friktionsanledningar och ges större möjligheter att kringgå lagen.

Herr von SETH (h) kort genmäle:

Herr talman! Den som plötsligt kommit in här och börjat lyssna till debatten skulle ha kunnat tro, att han befann sig på ett valmöte, där herr Fridolf Jansson talade. Herr Jansson utgår från exempel, som vi inte har anfört, och slår in öppna dörrar. Krisen på 1930-talet kunde ju inte någon lag eller någon regering i detta land rå för, utan det var en världsföreteelse, som särskilt hårt drabbade jordbruket.

Jag vill slå fast, att denna lag beskär den enskilde jordbrukarens frihet att ordna med rationalisering, och där ger jag inte vika en tum.

Herr Jansson talar om lagfartsbevisen. Bönderna sålde väl ändå sina gårdar frivilligt — ingen tog gårdarna ifrån dem.

Herr JANSSON i Benestad (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte förstå, att detta sammanträde skulle likna ett valmöte, men om det gör det, så befinner sig väl herr von Seth och jag i samma båt. Sådana överord som att lagen är socialistisk har jag inte gjort mig skyldig till. Använder man dylika uttryck, får man väl anses hämta argumenten från ett valmöte hemma i någon av våra konservativaste socknar, herr von Seth.

Sedan var det frågan om lagfartsbevisen. Det gick till på det sättet, att när denna lag skulle komma reste spekulanter omkring till jordbrukarna och sade, att ni måste sälja, ty priserna kommer att gå ned fantastiskt. Jordbrukarna blev grundlurade, som de alltid blir, ty det fanns skog på gårdarna, och priserna steg. Det hade varit bättre att bönderna fått behålla sina gårdar än att lagfartsbevisen samlades på ett fåtal händer.

Herr JOHANSSON i Torp (s):

Herr talman! Jag har till utskottsutlåtandet fogat en reservation, som jag skall be att i korthet få motivera.

Reservationen anknyter till motionerna I: 510 och II: 630. Motionärerna har yrkat något som ser ut som en redaktionell ändring, men är en ganska betydande sakändring i fråga om utformningen av 9 §. Motionärerna har i motiveringen för sitt förslag framfört en del synpunkter, som jag för min del finner mycket beaktansvärda. Till dessa har utskottsmajoriteten genmält, att man finner övervägande skäl tala för den i propositionen föreslagna anordningen och anser att departementschefens uttalande anvisar tillräckliga utvägar för att bemästra de praktiska problem, som kan uppkomma.

Utskottsmajoriteten har alltså inte ifrågasatt annat än att det kan uppkomma problem med den formulering, som 9 § fått i Kungl. Maj:ts förslag, men

Jordförvärvslag

man ger sig inte in på någon diskussion om dessa problem utan hänvisar till departementschefens uttalande. I detta säges endast att återopar man 5 § får väl lantbruksnämnden lösa in egendomen. Det låter ju för all del säga sig, men jag tror att vi om några år kommer att ha vunnit så pass stor erfarenhet, att utskottet då inte hävdar sin åsikt med samma trovisshet som man nu gör.

Med denna korta motivering och under hänvisning till vad jag skrivit i min reservation, som jag förmodar att varenda kammarledamot läst och begrundat, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är betecknad med nr 2.

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Eftersom jag har haft att syssla med denna fråga och följt den under den senaste tiden skulle det vara av intresse att få säga en hel del om den, men jag skall nu nöja mig med några få kommentarer.

Först vill jag då högaktningsfullt bocka mig för utskottet med anledning av en passus i utlåtandet, där det heter: »Enligt svensk rättsuppfattning måste det sålunda anses principiellt otillfredsställande att den enskilde medborgaren icke tillåtes förvärva visst slags egendom.»

Detta uttalande har precis samma innebörd som ett uttalande jag har gjort i min reservation till rationaliseringsutredningens betänkande i detta ärende. Vi kan alltså konstatera att det råder enighet om denna princip. Likaså tror jag man kan säga, att det råder fullständig enighet om att det, särskilt under vissa förhållanden, finns risk för olämpliga förvärv. Man är också enig om att jord och skog bör skyddas från att komma i rövarhänder.

När det sedan gäller de medel, som skall användas för att komma till rätta med de problem som kan uppkomma

här, har man emellertid olika uppfattning. Det föreligger en rekommendation från jordbruksministern och utskottsmajoriteten om antagande av denna lagstiftning. Jag vill dock erinra om att det finns uttalanden, där man ställer sig ganska avvisande mot detta förslag. Jordbruksnämnden har sålunda anfört, att en lagstiftning av denna natur på lång sikt kan bli till skada för jordbruket. Man kan inte heller bortse från att det mången gång har inträffat, att s. k. kapitalplacerare skött sina gårdar utmärkt, vilket för övrigt även jordbruksnämnden har anfört i sitt yttrande.

Vad man bör lägga märke till är, att man med denna lagstiftning ålägger de myndigheter som skall handlägga dessa ärenden, en uppgift som de har mycket svårt att sköta. Jag tvivlar inte ett ögonblick på att våra lantbruksnämnder gör så gott de kan och handlar efter bästa förstånd, men det är inte svårt att finna exempel på att de har misslyckats eller då man kan säga att det är tveksamt, om de handlat riktigt. Vi har från den allra senaste tiden fått kännedom om exempelvis ett fall, där en aktad och högt uppsatt person här i landet velat förvärva en mindre jordbruksfastighet där han ämnar bosätta sig vid inträdd pensionsålder. Genom den utgång som ärendet fick i lantbruksnämnden är det emellertid tveksamt, huruvida detta förvärv kan komma till stånd.

Vidare bör man i sammanhanget också lägga märke till att den form som lagstiftningen nu får, bl. a. genom en smidigare tillämpning än vad den förutvarande jordförvärvs- och förköpslagstiftningen möjliggjort, ger rationaliseringsmyndigheterna betydligt större svängrum då det gäller att driva den yttre rationaliseringen.

En iakttagelse som jag många gånger gjort och inte kan underlåta att peka på är, att man här i landet inte tvekar att ge en medborgare makt att med

Jordförvärvslag

hjälp av en lag av denna typ utöva ett stort inflytande över hundratals, ja över tusentals människors ekonomiska förhållanden, men samtidigt hyser man en djup misstro mot att låta samma medborgare själva ordna sina angelägenheter. Fallet K. J. Olsson tycker jag är ganska typiskt för denna mentalitet.

Jag kommer att rösta med reservationen av herr Osvald m. fl.

Herr HÆGGBLOM (h):

Herr talman! Jag har under min riksdagstid så många gånger från denna plats argumenterat både mot jordförvärvslagen och förköpslagen — jag har visserligen inga illusioner om att någon av dem som eventuellt lyssnat kommer ihåg något av vad jag anfört därom tidigare — att jag inte tänker begagna tillfället att i kammarens protokoll åter få dessa argument införda. Jag har, herr talman, begärt ordet huvudsakligen av ett skäl, och det är att till kammarens protokoll få inskrivet vilket jordinnehav, som de svenska lantbruksnämnderna under den tid de arbetat lagt sig till med och den tendens som därvidlag gjort sig gällande.

I en motion som bland andra även jag underskrivit har uttalats, att det största hotet mot den jordbrukande befolkningens äganderätt till jord kommer från de statliga organen och att det intrång, som inom näringsfrihetens ram kan göras från andra folkgrupper, inte är lika betydelsefullt. Så har det varit. Det visar oss statistikuppgifter om hur stor del av skogen och av den odlade jorden, som har hamnat i statens händer under tidernas lopp. Och det är säkerligen inte staten som odlat jorden, utan det är enskilda människor som gjort det.

Dagens situation är följande. Vad lantbruksnämnderna nu åstadkommer är att de i sin ägo överfört betydande arealer jord som varit i enskild ägo. Vid slutet av år 1954 ägde lantbruks-

nämnderna 1 020 jordbruksfastigheter. Detta innebär en ökning med 360 stycken på två år. Dessa fastigheters åkerareal uppgick till 5 897 hektar, motsvarande en ökning med över 2 000 hektar på två år. Deras skogsareal utgjorde 49 050 hektar, vilket är en ökning med 11 000 hektar på två år. Taxeringsvärdet för lantruksnämndernas innehav av jordbruksfastigheter uppgick vid 1954 års slut till 17,9 miljoner kronor, vilket utgör en ökning med 7 miljoner på två år. Såvitt jag kan förstå, är det här fråga om en hamstring av betydande mått. Naturligtvis kan det sägas att lantbruksnämnderna ju inte skall behålla dessa fastigheter under någon längre tid, utan att fastigheterna så småningom åter skall överföras i enskild ägo. Jag vill emellertid påpeka att de köp av jordbruksfastigheter från icke jordbrukande innehavare, som sålunda skett under tidernas lopp och vilkas stora omfattning vi fått omvitnad vid varje diskussion i denna fråga, dock ännu inte har lett till att arrendejordens areal och arrendegårdarnas antal ökats här i landet, utan att det tvärtom sedan 1930-talets början skett en minskning därav. När det gäller den jord, som förvärvats av enskilda icke jordbrukare, har det alltså gått så att de själva eller deras barn börjat bruka den eller också har de sålt den till jordbrukare. Om inte så hade skett, skulle självklart arrendejorden undan för undan ha ökats. Att så inte skett bevisar alltså att sådana inköp av jordbruksfastigheter som jordförvärvslagen nu vill förhindra inte har lett till någon ökning av arrendegårdarna.

Vad som skall ske med den jord och de skogar som lantbruksnämnderna lagt under sig, därest man inte kan sälja dem till enskilda jordbrukare, vet vi ännu inte. Men det ligger fara däri, att vi har en lagstiftning, som inte behöver ändras med en enda bokstav, om det skulle falla staten in att vilja socialisera jord och skogar i enskild ägo.

Jordförvärvslag

Lantbruksnämnderna kan med denna lagstiftnings hjälp köpa både odlad jord och skog och det står inte i lagen angiven någon skyldighet för lantbruksnämnderna att inom bestämd tid avyttra dessa innehav. Detta anser jag vara en fara för den enskilda äganderätten till jord och skog. Sedan får de, som inte hyser samma betänkligheter, inta vilken ståndpunkt de vill.

Om det skulle kunna göras någon nyansering när det är fråga om ett klart avståndstagande från lagar sådana som den vi nu är i färd med att godkänna, så är min inställning i dag ännu mer avvisande än tidigare. För ett par dagar sedan hörde jag chefen för jordbrukets utredningsinstitut — vilken såvitt jag vet är den främste kännaren av sådana förhållanden inom det svenska jordbruket som kan statistiskt redovisas — säga att det numera inte saluföres så många gårdar inom det svenska jordbruket att en fri köprätt skulle ogynnsamt påverka jordbrukets struktur och äganderättsförhållanden. Att det sålunda inte är så många gårdar till salu som tidigare, torde inte bero på förefintligheten av jordförvärvslagen — denna lag kan ju både kringgå och användas, vilket man önskar — utan det torde sammanhånga därmed att det inte bara är spekulanterna på jordbruksfastigheter, som upptäckt realvärdens betydelse i en tid med osäkert penningvärde, utan att även jordbrukarna, som sitter med lagfart på ett realvärde, har gjort detta. Det har medfört att jordbrukarna inte är lika hågade som förr att sälja sina gårdar. Det kan också konstateras att ägoöverlåtelseerna i samma utsträckning som förr nu inte sker genom sådana köp, som kommer till stånd litet då och då under en jordbrukares tillvaro, utan i allmänhet först vid generationsskiftena; när en gammal man frånträder sin gård eller dör, då sker ägoöverlåtelsen. Den, som har lagfart på en gård, kan ju inte

tvingas att sälja och jordbrukarna vet lika väl som spekulanterna vad gårdarna nu är värda. Det har lett till att köpens antal väsentligt minskats. Underligt vore väl också, om inte så skulle vara fallet, så upplysta och kunniga i ekonomiska ting som jordbrukarna i våra dar är.

Till detta skulle jag, herr talman, bara vilja foga följande synpunkter. Det oheliga förbund, som nu stöder lagförslaget, består, att döma av de resonemang som förts här i dag, både av sådana som vill påskynda jordbrukets rationalisering och sådana som vill förhindra avflyttning från jordbruket. Så egendomligt är nämligen denna kautschukartade lagstiftning formulerad, att de, som vill rationalisera bort bönder, kan finna paragrafer som stödjer sådana strävanden, och att de, som vill förhindra avflyttning från jordbruket, kan i viss mån ta lagen till hjälp därför. Lagen är skriven på ett sådant sätt, att den kan tillämpas hur olika som helst, och detta skapar en mycket betydande rättsosäkerhet. Bara det öde, som drabbat landshövding Olssons i Örebro ansökan om förvärvstillstånd, exemplifierar på ett utmärkt sätt hurudan lagen är. Lantbruksstyrelsen, som måste följa lagens bokstav, anser att landshövding Olsson inte kan få köpa gården i fråga därför att han inte tänker slå sig ned där och själv sköta jordbruket. Men han kan inte heller få köpa gården därför att hans innehav av denna jordbruksfastighet inte kan anses vara till övervägande nytta för jordbruket i orten. Man kriminaliserar således en sak, inte därför att den är skadlig, utan därför att den inte är till övervägande nytta.

Vad det här gäller är alltså att i vårt fria nutida svenska samhälle placera en lagstiftning, som sannerligen inte kan godkännas av den som har någon känsla för betydelsen av den enskilda äganderätten och näringslivets frihet.

Jordförvärvslag

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Det är klart, att man kan, som herr Hæggbloom gör, rycka lös vissa siffror och därmed komma till ett visst resultat. Vad det gäller att skogar hamnar i statens hand, förhåller det sig nu så, att riksdagen på sin tid beslutat, att de pengar, som kommer in i domänverkets jordfond, skall användas till köp av skog eller jord. I varje fall under den tid, som jag har varit jordbruksminister, har det sålts ganska många egendomar från domänverket. Enligt riksdagens beslut är det alltså verkets skyldighet att se till, att annan jord köpes för de influtna medlen, och det har då kommit att bli skog. Riksdagsbeslutet härom har inte tillkommit de sista åren.

Vad sedan den jord beträffar, som nu är tillfinnandes hos lantbruksnämnderna, säger herr Hæggbloom själv, att det är meningen, att denna skall avhändas nämnderna och åter delas ut till jordbrukare. Detta är också fallet. Jag skulle tro, att lantbruksnämnderna i sin verksamhet får köpa upp en del egendomar, som det inte är så enkelt att avsätta direkt för dagen. Om nämnderna skall bedriva någon egentlig rationalisering, måste de vila på hanen, tills det ges möjlighet att t. ex. lägga ett visst antal hektar till det ställe, som efter hand skall rationaliseras men som det inte för dagen går att göra något åt, därför att kanhända en gammal man sitter på det. Följaktligen får vi räkna med att det hos lantbruksnämnderna blir en viss lagerhållning — om jag får använda det uttrycket — vilken sedan skall användas att komplettera jordbruk med. Det förefaller mig som om vi vore överens om detta och som om alltså de farhågor, vilka herr Hæggbloom hyste, vore något överdrivna.

Herr HÆGGBLOM (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte gärna vara annat än överens med jordbruksminis-

tern, när han upprepar precis vad jag själv sagt. I det fallet behöver vi inte deklarerera olika uppfattningar. Men när jordbruksministern talar om, att det är riksdagen, som beslutat att staten skall använda dessa medel till köp av skog, är det just en varning till riksdagen att inte bära sig åt på det sättet, att den befrämjar statsmaktens övertagande av jordbruksfastigheter, som befinner sig i enskild ägo.

Herr JOHNSSON i Kastanjegården (fp):

Herr talman! Jordbruksministern sade nyss, att han ändrat mening sedan denna lag första gången antogs år 1945. Jag tillhör dem som inte ändrat mening. Jag hyser precis samma uppfattning som då. Det hade emellertid varit märkvärdigt, om jordbruksministern inte hade ändrat mening i detta avseende, ty det har han gjort i fråga om en hel del andra ting sedan år 1945. Jag är bara inte övertygad om att ens hans egna partivänner i min bygd går med på att lagen i fråga bör förnyas. Tvärtom tycker jag, att de, som haft med den att göra — och det är mest jordbrukare — vart man kommer är förgrymmade över den. De säger, att de skulle reda sig bättre utan en sådan lag.

Det värsta med denna lag är enligt min åsikt att ärendena blir behandlade på olika sätt i olika län. Det skulle ju för övrigt vara märkvärdigt, om man kunde behandla dem lika. Människor kan inte se saker och ting på precis samma sätt. Det är självklart, att lantbruksnämnderna hyser olika uppfattningar. Det finns nämnder, som tolkar bestämmelserna på ett gentilt sätt, och det finns nämnder, som är svårare att ha att göra med för dem, som skall köpa eller sälja. Jag har egen erfarenhet av att lantbruksnämnden i Kristianstads län är förnämlig att förhandla med om jordköp. Lantbruksnämnden i Blekinge län är inte lika förnämlig,

Jordförvärvslag

men jag riktar ingen anmärkning mot den. Om lantbruksnämnderna framställer sina synpunkter, finner man ofta dessa bestickande, och om sedan de, som haft med nämnderna att göra och fått avslag, framställer sina synpunkter, finner man även dem bestickande. Jag förstår, att det emellanåt är svårt för nämnderna att fatta ståndpunkt.

Jordbruksministern påstår vidare, att vad som gjort det lättare för många yngre bönder att köpa gårdar är att de får låna pengar. Tvärtom, menar jag, får man för det mesta höra från lantbruksnämnderna, att de inga pengar har att låna ut och att det är mycket svårt att skaffa sådana för den jordbrukande befolkningen, när man vill överta en gård. I varje fall i min bygd förhåller det sig så — i motsats till vad herr Jansson i Benestad sade — att det inte handlades med gårdar under den tid som han åberopade. Det har skett en del affärer senare. Köparna vill då ha så stora hemman som möjligt, när staten ändå lånar dem pengar. Det är inte så underligt att tillgångarna då tar slut. När nu jordbruksministern vill göra gällande, att det i alla fall blivit lättare för jordbrukarungdomen att skaffa sig egna jordbruk, kan jag inte hålla med om detta.

Jag skall inte diskutera penningvärdet i detta sammanhang, men när herr Jansson i Benestad säger att ett bärande jordbruk eller en egendom inte ska slås sönder så vill jag erinra därom att det såldes i våras i min socken för 325 000 kronor ett hemman utan skog eller med mycket litet skog men med bra hus. Gården på 75 tunnland delades upp på tre och därav de två största jordbrukarna som finns i byn. Husen stor nu öde. Jordbruksnämndens framställning i detta ärende tycker jag ändå är alldeles riktig. Den säger, att gården borde delas upp därför att den ligger inkilad i andra hemman. Men när det, som jag tidigare berättat, finns en liten jordbrukare, som inte får för-

värva fem eller sju eller tio tunnland jord, då tycker jag att detta inte är rättvist.

För närvarande finns det en liten jordbrukare som vill skaffa ett större jordbruk och överlämna detta tillsammans med sitt eget till sin son. Han fick avslag på grund av att han har ett stödjordbruk. Han arbetar själv vid en kraftstation men har ingen möjlighet så vitt han nu kan se att låta sin son komma in vid kraftstationen. Detta ärende har — om jag läst tidningarna rätt — skickats till Kungl. Maj:t. Jordbruksministern får där titta på det och försöka finna en lösning.

Sedan skulle jag vilja säga att uppfattningarna haltar inte bara hos jordbruksministern. När herr Andersson i Ryggestad sade att han hoppades att lagen skulle befrämja en tillfredsställande rationaliseringstakt, menade han att det skulle gå undan här. De små jordbruken skulle bort. Herr Jansson i Benestad höll emellertid socialdemokraternas räkning för att de hjälper till att bevara böndernas jordinnehav.

Beträffande lagen om inskränkning av rätten att förvärva jordbruksfastighet har jag ungefär lika mycket emot denna lag som jag alltid haft. Om alla bondpojkar kunde i ungdomen få köpa ett hemman, som vore fullt bärkraftigt, och verkligen finge sköta detta, då vore det ingen fara. Men, som det sagts i debatten, många som vill bli jordbrukare och tycker om den uppgiften — det finns fortfarande sådana — har ingenting annat att göra än att skaffa sig ett arrendejordbruk eller ett hemman med arrendejord som tillskott eller något liknande för att kunna krångla sig fram i livet. Ibland kan det till sist lyckas rätt bra.

Man kan inte dra för stora slutsatser av att jag lyckats — jag började på ett litet hemman på 13—14 tunnland. Det första jag kom underfund med var, att om jag skulle stanna som bonde på ett sådant hemman, då skulle

Jordförvärvslag

jag aldrig kunna bli en riktig jordbrukare. På den tiden var det emellertid fritt. Man kunde förvärva mera mark, sätta sig i skuld och så småningom betala skulderna. Den möjligheten har inte bondpojarna nu för tiden. Om de skaffar ett jordbruk på 14—15 tunnland och finner att de inte kan trivas med det, då är det ett helt företag att sälja det och köpa något annat. Som det sagts här i debatten blir det bundet på ett annat sätt än förut. Under friare förhållanden ginge det bättre. Jag är ganska övertygad om att om en sådan lag hade gällt den gången jag började som bonde, då hade jag antagligen fått bli kvar på detta hemman där jag säkert skulle ha vantrivts mycket.

Detta är ingen anmärkning mot jordbruksministern för att han tog emot ett färdigt hemman. Om jag fattade honom rätt talade han här i debatten om sin fader. Han sade att även denne började som en liten jordbrukare. Jag är dock inte övertygad om att han skulle ha varit med om att genomföra en sådan lag som denna — i varje fall inte att döma av de uttalanden jag på sin tid hörde honom göra här i riksdagen och annorstädes.

Jag skall sedan inte förlänga tiden med att ta upp de olika paragraferna i denna lag. Klockan är mycket och alla längtar hem. Jag vill bara sluta med att säga, att jag från de utgångspunkter jag nu och tidigare givit till känna kommer att rösta för reservationen om avslag.

Herr PETTERSSON i Dahl (bf):

Herr talman! Jag hör på ljudet från bänkarna att kammaren menar att denna debatt skall sluta nu. Jag förstår mycket väl att alla vill gå hem och lägga sig. Men när man hört alla de hårda ord som fällt i debatten om denna lag är det litet svårt att sitta stilla i sin bänk och inte säga någonting.

Det har sagts senast nu av herr Hægblom, att ingen som har känsla för den enskildes frihet kan godta denna lag; det har från flera håll vittnats om att den beskär den enskilda människans frihet; lagen är fullständigt onödig etc. Detta gäller emellertid i viss mån alla sådana lagar. Då uppställer sig närmast frågan, om vi helt kan vara utan lagar som beskär den enskildes frihet.

Jag har närmast begärt ordet för att påminna om de tider som en gång varit och om vem som har börjat med dessa restriktioner i fråga om den enskildes frihet angående fastighetsförvärv.

1906 hade vi en statsminister, som hette Lindman, och en jordbruksminister, som hette Petersson i Påboda. Regeringen föreslog då och riksdagen antog en lag som förbjöd bolag och ekonomiska föreningar att förvärva fast egendom. Varför gjorde man detta? På den tiden var man mera rädd än nu för att beskära den enskildes frihet. Såväl herr Lindman som herr Petersson i Påboda kände säkert väl till förhållandena. Men de föreslog en sådan lag, därför att bolagen, framför allt i Norrland, köpte upp det ena jordkomplexet efter det andra för praktiskt taget ingenting.

Jag har en gång tidigare nämnt ett exempel på detta, men jag tror inte jag behöver be om ursäkt för att jag drar detta exempel igen. Jag reste ostkustbanan upp för några år sedan. Då visade en medresenär i kupén på bygden vi for igenom — landskapet är kuperat, och man kan se långt. Han berättade att på slutet av 1800-talet såldes 18 000 tunnland för 300 kronor. Den som sålde denna mark köpte en amerikabiljett för de 300 kronorna. De räckte naturligtvis inte till mera. Det är sådana fall, som har gjort att denna lag kom till 1906. De som sålde jordarna så billigt blev lufsfattiga, medan bolagen tjänte miljonförmögenheter. För att förebygga sådant infördes denna förbudslag. La-

Jordförvärvslag

gen skärptes 1911 och sedan ytterligare 1925.

1937 interPELLERADE en högerman i första kammaren, herr Gabrielsson i Teg dåvarande justitieminister Westman. Han redogjorde i interpellationen för läget uppe i Västerbotten. Han sade där att »på grund av de höga virkespriserna en hejdlös spekulation å jordbruksfastigheter med värdefull skog uppkommit.» Och vidare: »En annan följd av högkonjunkturen denna vinter är att ett stort antal bondehemman blivit föremål för spekulationsköp. Det är beklagligt, när jordbruksfastigheter på sådant sätt ryckas bort från sin rätta ägarekategori. Nästan ofelbart gå de därigenom en förfallsperiod till mötes. Jordbruket eftersättes eller avstyckas, där så är möjligt. Skogen avverkas till det yttersta, och endast i undantagsfall bli några skogsvårdsåtgärder utförda.» Han talar om, att inköpspriserna så gott som alltid är synnerligen oförmånliga för säljarna och att det första uttaget ur skogen som regel täcker hela köpeskillingen. Jag skall inte trötta kammaren med att räkna upp alla hans exempel. Han slutade med att fråga om det var för statsrådet känt, att värdefulla bondejordbruk i stor utsträckning i spekulationssyfte förvärvades av enskilda skogsspekulanter i syfte att tillgodogöra sig skogsavkastningen och om statsrådet i så fall ämnade vidtaga åtgärder häremot. Statsrådet Westman svarade att dåvarande jordbruksministern herr Pehrsson-Bramstorp ämnade sätta till en utredning om dessa angelägenheter. Resultatet härav kom 1945, då riksdagen beslöt godtaga denna jordförvärvslag som ett provisorium på 3 år.

Det är här i viss mån fråga om hamstring från lantbruksnämndernas sida, sade herr Hæggbloom. Var det då inte hamstring, när bolagen köpte alla dessa skogsmarker?

En del av dessa som i spekulations-syfte köpt jordbruk sköter dem mycket

bra, säger man. Det finns naturligtvis exempel på det, men det finns tusentals exempel på att de avverkat skogarna och avstyckat jorden till små, alldeles omöjliga jordbruk — vi hade inte tidigare någon föreskrift om att jord och skog inte fick skiljas åt. Jag tror inte någon av oss gärna vill ha tillbaka det läge vi hade då.

Sedan säger man här också, att bönderna inte säljer sina jordbruk nu. Chefen för jordbrukets utredningsinstitut uppges ha sagt, att inte många jordbruk är till salu. Detta är riktigt, men jag tror det beror inte på de förhållanden som nu diskuteras utan på att jordbrukarna inte har någonstans att flytta, ty att bygga sig en bostad kostar ofta lika mycket pengar, som de får genom att sälja sitt jordbruk.

Herr talman! Det vore mycket farligt om vi slopade denna lag. Den har dock varit en spärr för s. k. jordspekulanter och skogsspekulanter.

Herr Jansson i Benestad nämnde, att det var någon som hade 35 lagfartsbevis i sin byrålåda. Det finns många liknande exempel. Det har nämnts, att det finns de som har 50 eller 60 eller till och med 80 lagfartsbevis. Är inte detta hamstring av jord och skog? Det är sådan hamstring vi vill förhindra och bevara jordbruken i den brukandes händer.

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag vill bara erinra hr Pettersson i Dahl om att det inte är bolagsförbudslagen vi diskuterar här i kväll. Den lagen råder nog ganska stor enighet om att vi skall ha kvar.

Herr PETTERSSON i Dahl (bf):

Herr talman! Principen är precis densamma, herr Antby, i bolagsförbudslagen och denna jordförvärvslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av 2 § i det av utskot-

Jordförvärvslag

tet tillstyrkta förslaget till jordförvärvslag dels ock på att kammaren måtte i enlighet med den av herr Osvald m. fl. avgivna reservationen avslå förslaget i denna del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr von Seth begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteeringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 2 § i det av tredje lagutskottet tillstyrkta förslaget till jordförvärvslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i enlighet med den av herr Osvald m. fl. avgivna reservationen avslagit förslaget i denna del.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteeringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr von Seth begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 74 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av 2 §.

1 samt 3—8 §§

Godkändes.

9 § föredrogs; och yttrade därvid:

Herr von SETH (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 3.

Herr ANDERSSON i Löbbo (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON i Torp (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 2.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) godkännande av utskottets förslag till paragrafens avfattning; 2:o) godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Johansson i Torp avgivna reservationen; samt 3:o) antagande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i reservationen 3 av herrar Ebbe Ohlsson och von Seth; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr von Seth begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen äskade likväl herr von Seth votering, i anledning varav efter given varsel följande voteeringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående 9 § i tredje lagutskottets förslag till jordförvärvslag antager den av herr Johansson i Torp avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det förslag till lydelse av paragrafen, som föreslagits i reservationen av herrar Ebbe Ohlsson och von Seth.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteeringspropositionen blivit ännu en gång upp-

Särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv m. m.

läst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr von Seth begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 100 ja och 69 nej, varjämte 31 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Johansson i Torp avgivna reservationen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkänner 9 § i det av tredje lagutskottet tillstyrkta förslaget till jordförvärvslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av paragrafen, som föreslagits i den av herr Johansson i Torp avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av 9 §.

Övriga delar av förslaget till jordförvärvslag

Godkändes.

Det av utskottet tillstyrkta förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen om arrendators förköpsrätt

Godkändes.

Utskottets hemställan

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslagen.

§ 6**Särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv m. m.**

Föredrogs bankouts-kottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 4 februari 1955 dagtecknad proposition, nr 64, som hänvisats till bankouts-kottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen antaga vid propositionen följande förslag till

1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv;

2) lag om fortsatt giltighet av lagen den 5 juni 1953 (nr 308) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning; samt

3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta, likalydande motioner, nämligen nr I: 406 av herrar *De Geer* och *Ohlön* och II: 509 av herrar *Schmidt* och *Gustafson* i Göteborg. I motionerna hade hemställts att riksdagen måtte dels med ändring av vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen nr 64 för sin del besluta sådan lydelse i 1 § lagen angående rätt för

Riksbankens sedelutgivning m. m.

Konungen att i vissa fall meddela bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, att maximitalet för kassareservkvoten fastställdes till 25 % dels avslå det i proposition nr 64 innefattade förslaget om förlängning av ränteregleringslagen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte — med avslag å motionerna I: 406 och II: 509 — bifalla Kungl. Maj:ts förvarande proposition.

Reservation hade avgivits av herrar *Ewerlöf, Wehtje, Kronstrand, Schmidt, Dickson och Gustafson* i Göteborg, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 406 och II: 509

1) för sin del antaga Kungl. Maj:ts förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv med den ändringen att 1 § erhöles följande lydelse:

1 §.

I den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt må Konungen, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av bank- och fondinspektionen, förordna

a) att kassareserv, som avses i 49 § 2 mom. första punkten lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags inneliggande kassa skall uppgå till viss bestämd kvotdel, högst tjugofem procent, av bolagets förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa — — — eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) — — — tre månader.

Oavsett vad — — — bestämda beloppet.

2) antaga Kungl. Maj:ts förslag till

lag om fortsatt giltighet av lagen den 5 juni 1953 (nr 308) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

3) avslå Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt giltighet av lagen den 7 september 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr SCHMIDT (fp):

Herr talman! Då vi under denna vår i ekonomiska ting haft inte mindre än sex debatter, av vilka den sista fördes i går kväll, kan jag inskränka mig till att under hänvisning till föregående argumentering och den motivering som finns i vår reservation yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350) m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8

Riksbankens sedelutgivning m. m.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Riksbankens sedelutgivning m. m.

I en den 11 mars 1955 dagtecknad proposition, nr 162, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning,

dels ock medgiva, att riksbanken skulle för tiden från och med den 1 juli 1955 till och med den 30 juni 1956 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar. I berörda lagförslag var 1 § av följande lydelse:

1 §.

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst femtusenåttahundra miljoner kronor.

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta likalydande motioner, nämligen nr 503 i första kammaren av herr *Svärd* och nr 620 i andra kammaren av herr *Cassel*. I motionerna hade hemställts att riksdagen måtte antaga det i propositionen nr 162 framlagda förslaget till lag med särskilda bestämmelser röranden riksbankens sedelutgivning med den ändring att 1 § erhöile följande lydelse:

1 §.

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst femtusenfemhundra miljoner kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen — med avslag å motionerna I: 503 och II: 620 — måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Reservation hade avgivits av herrar *Ewerlöf*, *Wehtje*, *Kronstrand*, *Schmidt*, *Dickson* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat i oförändrat skick bifallas, måtte med bifall till motionerna I: 503 och II: 620

dels för sin del antaga det i propositionen nr 162 framlagda förslaget till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning med den ändring att 1 § finge följande lydelse:

1 §.

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst femtusenfemhundra miljoner kronor.

dels ock medgiva, att riksbanken skulle för tiden från och med den 1 juli 1955 till och med den 30 juni 1956 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **SCHMIDT** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **SEVERIN** i Stockholm (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9

Till bordläggning anmäldes andra lagutskottets memorial nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med

återkallande av propositionen nr 197 med förslag till lag om skiljedom i viss arbetstvist.

§ 10

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 340, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m.; och

nr 341, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1955/56, m. m.; samt

från andra lagutskottet:

nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket, m. m.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.16.

In fidem
Gunnar Britth

Fredagen den 27 maj

Kl 11.00

§ 1

Justerades protokollet för den 21 in-
nevarande maj.

§ 2

Föredrogs andra lagutskottets memo-
rial nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts
skrivelse med återkallande av proposi-
tionen nr 197 med förslag till lag om
skiljedom i viss arbetstvist.

Kammaren beslöt till en början bi-
falla utskottets hemställan att detta
ärende måtte företagas till avgörande
efter endast en bordläggning.

Härefter föredrogs utskottets i memo-
rialet gjorda anmälan; och lades den-
samma till handlingarna.

§ 3

Premiering av frivilligt sparande m. m.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande
nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning

om premiering av frivilligt sparande
under åren 1955 och 1956, dels i ämnet
väckta motioner, dels ock väckta motio-
ner angående premiering av s. k. ung-
domssparande.

I en den 15 april 1955 dagtecknad
proposition, nr 193, som hänvisats till
bankoutskottets förberedande handlägg-
ning, hade Kungl. Maj:t, under åbero-
pande av propositionen bilagt utdrag
av statsrådsprotokollet över finans-
ärenden för samma dag, föreslagit riks-
dagen att antaga vid propositionen fo-
gat förslag till förordning om premie-
ring av frivilligt sparande under åren
1955 och 1956.

I samband med propositionen hade
utskottet till behandling förehåft

dels två före propositionens avläm-
nande väckta likalydande motioner,
nämligen nr 74 i första kammaren av
herr Nilzon, Ivar, m. fl. och nr 94 i
andra kammaren av herr Adolfsson
m. fl.,

dels ock följande i anledning av pro-

Premiering av frivilligt sparande m. m.

positionen väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 529 av herr *Ewerlöf m. fl.*, nr 530 av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, nr 531 av herr *Anderson, Carl Albert, m. fl.*, nr 536 av herr *Persson, Johan*, och nr 537 av herr *Ewerlöf m. fl.* samt inom andra kammaren nr 653 av herr *Holmberg*, nr 654 av herr *Lundqvist m. fl.*, nr 655 av herr *Lundberg*, nr 659 av herr *Ahlberg m. fl.*, nr 660 av herr *Nelander m. fl.*, nr 661 av herr *Hjalmarson m. fl.* samt nr 662 av herr *Johanson* i Väster-vik.

I de likalydande motionerna I: 536 av herr *Persson, Johan*, och II: 660 av herr *Nelander m. fl.* hade förslag framställts om att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 193 måtte besluta a) att premiesparkonto skulle få öppnas även i andra kredit- och spar-kassor än de i Kungl. Maj:ts förslag angivna efter medgivande av Kungl. Maj:t för varje särskild kassa och således även i Kooperativa förbundets (KF) och Hy-resgästernas sparkasse- och byggnads-föreningars riksförbunds (HSB) spar-kassor, b) att å premiesparkonto insatta belopp skulle penningvärdeförsäkras enligt i motionen angivna riktlinjer och c) beträffande kontrollen i fråga om nysparande införa ett stadgande i förordningen av i motionen angiven innebörd, samt vidare att vederbörande utskott måtte utarbета förslag till erforderlig författningstext.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra företagas i det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om premiering av frivilligt sparande under år 1955 och 1956 — måtte, med avslag å motionerna I: 530 och II: 653 i vad de avsåge yrkande om avslag å propositionen samt motionen II: 655 samt med bifall till motionerna I: 529, I: 530 och II: 653 samt I: 536 och II: 660, de fyra sistnämnda i vad de avsåge premiering av sparverksamhet

inom KF och HSB, samt till motionerna I: 531 och II: 654, för sin del antaga nämnda förslag till förordning med den ändringen att 1, 4, 9 och 11 §§ erhöile den lydelse utskottet föreslagit.

B. att motionerna I: 537 och II: 661, II: 659, II: 662 samt I: 74 och II: 94 — i den mån de icke finge anses besvarade genom vad utskottet anfört — icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

C. att motionerna I: 536 och II: 660 i vad de avsåge övriga under A icke upptagna förslag icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt Kungl. Maj:ts av utskottet förordade förslag skulle 3 § erhålla följande lydelse:

3 §.

Sparpremie må åtnjutas å ett årligt sparbelopp av högst 1 000 kronor för varje sparare.

Sparpremie utgår med 20 procent av sparbelopp som insättes under år 1955 och med 15 procent av sparbelopp som insättes under år 1956, allt i den mån sparbeloppet vid utgången av år 1960 fortfarande inestår å premiesparkontot.

Reservation hade avgivits av herrar *Danmans, Carlsson* i Tibro och *Nelander*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring tt riksdagen funnit vissa ändringar böra företagas i det genom propositionen framlagda förslaget till förordning av premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956 — måtte, med avslag å motionerna I: 530 och II: 653, i vad avsåge yrkande om avslag å propositionen samt motionen II: 655 samt med bifall till motionerna I: 529, I: 531 och II: 654, I: 536 och II: 660 ävensom I: 530 och II: 653, de sistnämnda i vad de avsåge premiering av sparverksamhet inom KF och HSB, för sin del antaga nämnda förslag till förordning med den ändringen att 1, 3, 4, 6, 9 och 11 §§ erhöile av reservanterna angiven lydelse.

Premiering av frivilligt sparande m. m.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Den reservation, som avgivits till bankoutskottets utlåtande nr 32 om premiering av det frivilliga sparandet, berör några speciella spörmål. I fråga om nödvändigheten av att få till stånd ett större enskilt sparande råder numera full enighet. Ett villkor för jämvikt i samhällsekonomin är ju balans mellan investeringar och sparande.

Från vårt håll har därför gång på gång förfäktats den meningen, att olika vägar för uppmuntran av det personliga sparandet bör försökas. Alltsedan 1947 har vi motionsledes lagt fram olika förslag, som emellertid avvisats av majoriteten — dock med undantag för 1951, då riksdagen i enlighet med vårt motionsyrkande gick med på en utredning. Det förslag, som denna utredning lade fram för stimulerande av sparandet, föranledde dock inte någon proposition. Det upptogs delvis i en folktopartimotion, som avvisades av riksdagen.

I stället för det i år diskuterade tvångssparandet, som vi för vår del inte kunnat acceptera, vill vi — i linje med våra tidigare förslag — gärna pröva det försök till premierande av frivilligt sparande, som framlagts av finansministern och nu är föremål för behandling. I utskottet har vi från vårt håll i de huvudsakliga delarna anslutit oss till regeringsförslaget. Jag vill för min del även uttala den förhoppningen, att det avsedda resultatet — ett ökat sparande — skall nås därigenom.

I vår motion nr 660 i denna kammar hade vi yrkat bl. a. att premie-sparkonto också skulle få öppnas i KF:s och HSB:s sparkassor. Eftersom det här inte minst gäller att få till stånd en breddning av sparandet, fann vi ingen anledning att undanta dessa båda organisationer av folkrörelsekaraktär. I KF:s egen tidning Vi ansåg man t. o. m. propositionen vara »ett slag under bältet på två av de mest betydande folkrörelserna i vårt land». Yrkanden att dessa sparkassor även skulle med-

B. att motionerna (lika med utskottet) — — — någon riksdagens åtgärd.

Reservanternas förslag skilde sig från utskottets förslag bl. a. däri, att till 3 § skulle fogas ett tredje stycke av följande lydelse:

Skulle vid utgången av 1960 penningvärdet ha sjunkit och socialstyrelsens allmänna konsumentprisindex ha stigit med minst 10 procent i förhållande till indexets medeltal för kalenderåret 1956, skall premiesparkontot för varje uppnådd tioprocentig indexökning av statsmedel tillgodoföras 10 procent å det sparbelopp som vid utgången av 1960 skall premieras.

Sedan utskottets hemställan föredragits, lämnades beträffande föredragningssättet ordet till

Herr SEVERIN i Stockholm (s), som yttrade:

Herr talman! I avseende å föredragningen av bankoutskottets utlåtande nr 32 hemställas,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis samt det av utskottet i punkten A framställda förordningsförslaget paragrafvis och, där så erfordras, styckevis, med övergångsbestämmelser, ingress och rubrik sist,

att sedan nämnda förordningsförslag blivit genomgånget, utskottets hemställan i punkten A föredrages,

att vid behandlingen av den del av utlåtandet, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Denna hemställan bifölles.

I enlighet härmed föredrogs nu *punkten A, utskottets förslag till förordning om premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956, 1 §*; och anförde därvid:

Premiering av frivilligt sparande m. m.

tagas fanns i flera andra motioner, och utskottet har gått med på denna utökning. Vi hade i vår motion föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle få fullmakt att efter prövning ta med dessa kassor, liksom eventuellt andra jämställda, som kunde komma i fråga. Då nu utskottet inbegripit KF:s och HSB:s sparkassor, har vi emellertid ansett detta vara det väsentliga och har här intet särskilt yrkande.

Det torde inte råda någon tvekan om att det som under den gångna tiden mest motverkat sparandet har varit det sjunkande penningvärdet. Sedan förkrigstiden har, anses det, mellan 15 och 20 miljarder gått förlorade för de svenska spararna genom penningvärdeförsämringen. Man kan därför gott förstå dem, som resonerar som så: Vad tjänar det till att spara — om några år kanske pengarna i banken inte är mycket värda?

Det är dessa tankegångar som lett till vårt förslag om värdegaranti för det sparade beloppet i så måtto, att om socialstyrelsens allmänna konsumentprisindex från medeltalet för 1956 fram till sparperiodens slut 1960 stiger med minst 10 procent, skall för varje uppnådd tioprocentig indexökning premiesparkontot av statsmedel tillföras 10 procent av det belopp, som blir föremål för premiering.

Tanken är inte ny. Tidigare har vi bl. a. yrkat på en »utredning rörande utgivande av ett värdefast statligt obligationslån». År 1952 uttalade t. ex. bankoutskottet i samband med ett sådant förslag, att 1951 års penningvärdeundersökning hade för avsikt att upptaga dessa spörsmål till övervägande. Undersökningen beräknades då vara slutförd 1952. Som bekant pågår den ännu.

Vi har också i tidigare sammanhang yrkat på någon form av prisindexklausul, som garanterade spararna en viss ersättning för försämring av penningvärdet.

Men vi är inte ensamma om dessa funderingar. I sitt remissyttrande över den år 1951 utarbetade promemorian var konjunkturinstitutet inne på samma linje. Landsorganisationen uttalade i ett remissyttrande 1953 bl. a., att det förefaller »som om en utredning om konkreta åtgärder att främja det enskilda personliga sparandet ... främst borde ta sikte på att undersöka förutsättningarna för att i olika former bereda vidgade möjligheter till värdebeständig placering av sparmedel».

Nu menar utskottet i det föreliggande utlåtandet, att förmånerna i regeringsförslaget är tillräckliga för att göra premiesparandet attraktivt. Ja, den som lever får väl se. Men säkert är helt visst, att en värdebeständighetsklausul skulle betydligt stimulera sparandet. Att en sådan garanti, som det heter i utskottsmajoritetens utlåtande på s. 25, i näst nedersta stycket, skulle »kunna psykologiskt påverka spararna oförmånligt», kan jag för min del inte fatta. Verkningarna bör naturligtvis bli de rakt motsatta.

Att en garantiförsäkring — som framskymtat från visst håll — skulle öka medborgarnas misstro mot statens förmåga att hålla penningvärdet uppe är enligt min mening alldeles orimligt. Misstron finns där helt visst redan. Men udden i den skulle tas bort, om en garantiförsäkran gavs.

Av utomordentligt stor betydelse är ju att ett nysparande kommer till stånd. En överföring av kapital från andra tillgångar avses knappast att främjas med premieförslaget. Vi delar utskottets uppfattning, att ökning i premier för kapitalförsäkringar jämföras med ökning av banktillgodohavanden för rätt till sparpremie, och vill även förhindra en överföring av försäkringsmedel till bankkonton.

Utskottet vill däremot inte vara med om vårt förslag, att den som öppnar premiesparkonto skall avge en försäkran på heder och samvete, att det av

honom på premiesparkonto insatta beloppet sparats av inkomst under året. Jag tycker detta är ett rimligt krav. En sådan försäkran skulle verka avhållande från att överföra medel från obligationer, aktier och andra tillgångar. Sådant går inte att kontrollera, säger man. Nej visst! Men en försäkran på heder och samvete skulle träda i stället för den kontroll, som inte är möjlig att åstadkomma. Och alldeles renons på heder och samvete är vi väl ändå inte i detta land. Den som har någon självaktning och någon känsla för rätt och orätt skriver väl inte en sådan försäkran, om han vet att den är oriktig.

På s. 25 i mitten av tredje stycket bekänner utskottet att, »därest kontrollen i nu ifrågavarande hänseende kunnat ordnas på ett ändamålsenligt och enkelt sätt, hade det i och för sig kunnat övervägas, huruvida icke kravet på nysparande borde ha skärpts ...» Utskottet medger alltså tydligt att det viktigaste är att få fram ett nysparande. På grund av svårigheten med kontroll vill man inte ställa detta krav utöver villkoret att banktillgodohavandena skall ha ökat och att korrigering skall ske i fråga om kapitalförsäkringar.

Jag håller med om att man för enkelhetens skull måste offra åtskilligt. Men varför skulle man inte kunna vara med på åtminstone den av oss föreslagna försäkran på heder och samvete? Den skulle kunna avlämnas samtidigt med den till självdeklarationen fogade anmälan till taxeringsnämnden, förutan vilken ingen sparpremie erhålles. Detta enkla hjälpmedel för att söka undvika premiering av överflyttat kapital borde vi verkligen kunna kosta på oss.

Till sist vill jag understryka utskottets uttalande, att det här rör sig om ett försök — ett försök, som jag för min del önskar all framgång. Under tiden detta pågår bör naturligtvis erfarenheter och resultat tillvaratagas, så att man senare genom eventuellt andra lämpliga åtgärder kan på längre sikt åstadkomma en

Premiering av frivilligt sparande m. m.

ökning av sparandet. Det torde inte heller vara ur vägen att understryka den begäran om utredning angående sparandets struktur, omfattning och betingelser, som vi tidigare framfört och som alltför måste anses som mycket angelägen.

Om vi skall kunna behålla vår goda levnadsstandard och om möjligt öka den, är det förvisso nödvändigt, att vi inte konsumerar allt vi förtjänar. Vi måste också spara.

Visst är det sant vad finansminister Sköld själv yttrade vid en sparfrämjandekurs i fjol, då han sade: »För den enskilde är det alltid nyttigt att spara.» Ja, jag vill tillägga: Det är inte bara nyttigt, det är också nödvändigt. Men då måste vi också verkligen visa medborgarna, att det lönar sig att spara och att man kan ha förtroende för att värdet av det sparade bibehålles. Ty det är när allt kommer omkring detta som ger den bästa sparstimulerande effekten.

Herr talman! Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, som föreslagits i den av herrar Danmans, Carlsson i Tibro och mig avgivna reservationen, och vilken innebär ändring i paragraferna 3 och 6.

I detta anförande instämde herr Carlsson i Tibro (fp).

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! När den föregående ärade talaren har givit uttryck åt att oppositionen har haft krav på frivilligt sparande m. m. och finansministern nu tillmötesgått detta, har det som vanligt, när finansministern tillmötesgår något av kraven från oppositionens sida, hetat, att det hela varit något snedvridet och illa genomtänkt.

Här har man talat vackra ord om sparande och att det har en psykologisk inverkan på människorna. Åtminstone på mig, som är obligatorisk sparare av

Premiering av frivilligt sparande m. m.

gammal vana, må jag säga, att oppositionens ständiga tal om detta sparande och dess skrämselfaktik på olika sätt har gjort allt för att få människorna att avstå från att spara och inte för att stimulera dem att spara. Jag har under denna vårriksdag fått ett livligt intryck av att oppositionen till vilket pris som helst vill få fram en höjning av prisnivån. När man tar detta förslag som ett uttryck för ett led i en vilja till att åstadkomma en ekonomisk balans, är det alldeles för optimistiskt.

När man talar om sparande måste man fråga sig till vilket pris detta sparande skall ske. Därvidlag må jag öppet och ärligt säga, att i fråga om detta förslag om premiering av frivilligt sparande har jag det intrycket, att det tangerar gränsen till ocker. För egen del finner jag, att en hederlig sparare näpeliggen kan utnyttja denna situation, ty är man i den lyckliga omständigheten att man kan spara pengar och få 4 procent, är det orimligt att man därutöver skall få en premie, som skall tas från skattebetalarna. Man har i olika sammanhang talat om understödstagarandan, och man har klandrat den. Jag har varit med om att genom kulturella och sociala anslag söka göra en utjämning, men jag kan inte begripa att oppositionen nu skall förorda, att man med varm hand så att säga för över denna understödstagaranda till människor som har möjlighet att spara pengar. Jag må säga att detta är en ny blomma i Krångel-Sverige. Jag förstår att redan nu är spekulativa intressen på det klara med att man skall gå in för ett systematiskt uttagande av understödet i olika former, och där kommer inga som helst hämningar att göra sig gällande.

Jag har intryck av att detta är Ebberöds bank och ingenting annat. Det finns ingen anledning för den svenska riksdagen att gå in för ett sådant system. Jag har väckt en motion i denna kammare, nr 655, i vilken jag säger ifrån, att vi inte har någon anledning

ge ut 100 à 200 miljoner kronor till dem som har möjlighet att ha pengar på bank. Jag anser att dessa pengar i stället skall användas för andra ändamål. Det finns inte någon kreditinstitution i detta land som kan konkurrera med ett 8-procentigt sparande. Menar man att livförsäkringsbolagen och andra kreditinstitutioner skall kunna hävda sig i detta sammanhang, måste vi generellt vara beredda på att gå upp till en räntenivå som ligger betydligt över de 4 procenten.

Det sades av den föregående talaren, att han inte kunde vara med om det obligatoriska sparandet därför att det inte var frivilligt. I det avseenden må jag säga, att det obligatoriska sparandet hade medfört att vi kunnat ordna det så, att även mindre inkomsttagare fått en slant på banken. Men nu kommer det att inträffa att genom den höjda räntan avstängs alla mindre inkomsttagare från möjligheten att utnyttja detta premiesparande, ty dessa pengar får de ge ut i form av höjda räntor till bankerna eller på annat sätt, och då får de aldrig se röken av dem. Jag tror att det är orimligt att vi genomför ett premiesparande, som ytterst kommer dem till hjälp som inte behöver något stöd och som förut har sparandet i sitt sinne.

Sedan må jag ju säga att, om man skall hålla på och försöka komma till rätta med en konjunktur och få folk att spara, så har det inte alls med den här saken att göra. Människorna är lyckligtvis av naturen så funtade, att om det finns möjlighet att spara, gör de det, inte för att räntan är 3, 4 eller 8 procent, utan det är andra motiv som därvidlag är avgörande.

Herr talman! Det finns ingen anledning att ta upp någon längre debatt i detta sammanhang. Det må beklagas att man kommit därhän att understöd även skall lämnas dessa större inkomsttagare. Jag kan inte vara med om detta och det ännu mindre därför, att jag har en känsla av att, om man skall

fortsätta sparandet och utnyttja denna premie, tangerar man ocker. Jag tycker att riksdagen har all anledning att spara dessa 100 å 200 miljoner kronor och yrkar därför i anslutning till min motion avslag på det föreliggande förslaget.

I detta anförande instämde fru *Eriksson* i Stockholm (s).

Herr LUNDQVIST (s):

Herr talman! Jag kan redan från början deklarerar att jag alltjämt har den uppfattningen, att det hade varit bättre att gå fram på det obligatoriska sparandets väg än att, som nu sker, försöka stimulera det frivilliga sparandet. När man emellertid nu stannat för ett frivilligt sparande, finner jag det beklagligt att man utelämnat en folkrörelse, vars medlemmar verkligen har gjort sig förtjänta av en uppmuntran i samband med de sparfrämjande åtgärderna. Jag tänker här på Kooperationen.

Tillsammans med några medmotionärer har jag i anslutning till propositionen nr 193 väckt en motion, II: 654. Bankoutskottet har behandlat den välvilligt och tillstyrkt densamma. Jag har alltså ingen anledning att här uppehålla mig länge vid denna fråga. Jag vill emellertid understryka, när man här talar om det frivilliga sparandet, att i varje fall våra konsumentföreningar praktiserar något av ett tvångssparande. Där bedriver man verkligen en ekonomiskt fostrande verksamhet. När konsumentföreningarna på årssammanträdena redovisar sitt överskott, tillfrågas medlemmarna om de vill upprätta snabbköpsbutiker, och om de vill medverka till att skapa konkurrenskraftiga produktionsföretag, som kan slåss med både nationella och internationella karteller. »Vill ni det, så måste ni också avstå från en del av ert överskott», säger man. Det är sålunda en fostrande gärning i ekonomiska ting, som föreningarna utför, när det framhålles för medlemmarna att de måste rätta mun-

Premiering av frivilligt sparande m. m.

nen efter matsäcken och att man måste ha resurser för att åstadkomma vad man önskar. Jag tycker det är beklagligt att den kooperativa rörelsen har utelämnats i detta sammanhang. Där har man nämligen slagit sönder mycket av den ekonomiska vidskepelse, som ådagalagts inte minst i denna kammare och som tagit sig uttryck i påståendet, att vinstbegäret är den enda produktionsbefrämjande faktorn. I den konsumentkooperativa rörelsen har bevisats, att man kan bygga upp produktions- och konkurrenskraftiga företag utan att det ligger något vinstintresse bakom. I Kooperationen anställer man tjänstemän och arbetare i vanlig ordning och använder överskottet till rationalisering av produktion och handel och för att genomföra andra samhällsnyttiga åtgärder.

Jag vill understryka att jag delar den uppfattning, som utskottet redovisar på s. 21 i förevarande utlåtande, där utskottet skriver: »Det nu framlagda förslaget till särskild statlig stimulering av det enskilda sparandet får betraktas som en av de åtgärder som kan förtjäna prövas i detta sammanhang. Ehuru utskottet hyser någon tveksamhet huruvida det extra nysparande, vartill den föreslagna premieringen skulle föranleda, kan antagas bli tillräckligt stort för att uppväga statens kostnader för premieringen, är utskottet likväl i princip berett förorda att någon form av statlig premiering nu praktiskt prövas. Utskottet anser sig därvid böra betona att det är fråga om en försöksverksamhet och att åtgärden är av kortsiktskaraktär.»

Detta ger uttryck åt ungefär samma uppfattning som jag har, nämligen att de föreslagna åtgärderna är ett försök, som bör göras. Men då skall man inte gå bara till de privata bankföretagen. Även de kooperativa sammanslutningarna bör ha möjlighet att ge sina medlemmar del av det premierade sparande, som vi nu står i begrepp att besluta om.

Premiering av frivilligt sparande m. m.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JOHANSON i Västervik (s):

Herr talman. I anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 193 har jag väckt en motion, II: 662, i vilken jag har föreslagit att sparpremien för innevarande år begränsas till tio procent och för 1956 till fem procent. Propositionens förslag innebär att en person vid maximalt sparande skall år 1961 kunna uppbära en sparpremie på 350 kronor. Om däremot min motion bifalles, får samme sparare en sparpremie på endast 150 kronor vid ett sparande av 1 000 kronor per år.

Nu vet jag inte om de föreslagna åtgärderna i realiteten kommer att medföra något verkligt nysparande. Troligen kommer de att verka så, att tidigare oredovisat sparande kommer att redovisas på ett sätt, som berättigar till nämnda sparpremier. Jag är därför mycket tveksam om huruvida vi här kommer att få något verkligt nysparande till stånd eller över huvud taget ökat sparande.

Herr Nelander sade att man var tvungen att vidta åtgärder i sparfrämjande syfte. Jag har en viss erfarenhet på det området, begränsat till den plats där jag är anställd. När vi bildat sparklubbar där — vi har flera stycken — har vi sparat för vissa ändamål: somliga för att skaffa sig ett eget hem, andra för att skaffa sig en bil. Vi har också klubbar som sparat för inköp av obligationer. Men vid intet av de tillfällena när vi diskuterat bildandet av sparklubbar har någon berört räntans storlek. Det har aldrig varit frågan om, om räntan skulle vara 2 eller 3 eller 4 procent. Genom införande av sparpremier kan man kanske så småningom leda sparandet in på en sådan väg, vilket jag emellertid tror skulle vara mycket skadligt.

Oppositionen är tydligen mycket belåten med dessa sparstimulerande åtgärder.

Men det är egendomligt att oppositionen, när det var fråga om det obligatoriska sparandet, hyste en så oerhörd oro för vad som skulle inträffa 1958, då man hade möjlighet att förvandla andelarna eller omsätta obligationerna i reda pengar. Man menade att detta skulle komma att verka i inflationistisk riktning. Om vi tänker oss att människor i större utsträckning lyckades — men det är väl knappast andra än de större inkomsttagarna som skulle göra det — utnyttja dessa sparpremier maximalt, vad inträffar då 1961? Enligt Kungl. Maj:ts förslag kan de äkta makar, som då utnyttjat sparpremierna maximalt, lyfta 700 kronor plus ränta, varjämte de har sina sparade slantar kvar. Enligt min mening skulle ett sådant förhållande bidra till en inflationistisk utveckling.

Jag lovade, när jag begärde ordet, att fatta mig kort och skall därför nu, herr talman, endast be att få yrka bifall till bankoutskottets utlåtande nr 32 med den ändring av § 3 som innebär, att sparpremien innevarande år skall utgå med 10 procent och nästkommande år med 5 procent.

I detta anförande instämde fru *Torbrink* (s).

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! I motsats till den deklaration som herr Nelander gjort, att den partigrupp han tillhör sedan flera år varit anhängare av en premiering av det frivilliga sparandet och åtgärder av ett eller annat slag för att uppmuntra detta, vill jag säga att jag personligen städse varit mycket skeptisk emot dylika åtgärder och att jag även inför det förslag som nu behandlas varit mycket tveksam. Jag delar för övrigt i det fallet uppfattning med finansministern; det är lätt att se i propositionen att också han med stor tveksamhet lagt fram förslaget.

Vi kan emellertid anse att vi befinner oss i en speciell situation och att

åtgärder av radikalt slag är påkallade, om vi skall kunna upprätthålla den samhällsekonomiska balansen. Om inte åtgärder av detta slag tillgripits hade andra åtgärder måst tillgripas, möjligen en ytterligare höjning av räntan, möjligen en besvärande kreditransonering eller något annat. Under alla förhållanden är det påtagligt, att åtgärder hade måst vidtas för att upprätthålla balansen.

Ingen vet om detta förslag, när det kommer att sändas ut i livet, kommer att få de åsyftade verkningarna. Detta vill jag för mitt vidkommande likasom utskottet inte garantera. Det är ett försök att i sådan grad uppmuntra det frivilliga sparandet, att man kan undkomma restriktioner, som alltid måste uppfattas såsom mera irriterande av befolkningen. Vi får se hur experimentet lyckas. Jag vill livligt hoppas att det lyckas. Om så inte blir fallet, får vi väl anledning återuppta frågan om åtgärder för den ekonomiska balansens upprätthållande till nästa år, förutsatt att inte någon ändring av konjunkturläget till dess inträffat.

Jag skall inte ingå på någon diskussion med herr Lundberg om den motivering han gjorde för sitt avslagsyrkande. Hans principiella deklaration om understödstagarandan är emellertid intressant, i synnerhet med hänsyn till den utbredning som understöd på andra områden har fått, men mot vilken, vad jag funnit, herr Lundberg inte har gjort samma principiella invändningar. Jag skall emellertid låta detta vara detta.

Jag skall säga några ord om det förslag som från folkpartihåll väckts i en motion i kammaren med anledning av propositionen och som går ut på värdeförsäkring av detta sparande. Att uppnå värdebeständighet för de sparande är egentligen ett gammalt spörsmål, som ventilerats här i riksdagen vid flera tillfällen och, om jag minns rätt, alltid på grund av en motion från folkpartihåll. Det är rätt betecknande att prak-

Premiering av frivilligt sparande m. m.

tiskt taget samtliga remissinstanser alltid avstyrkt förslag i denna riktning, naturligtvis mest med hänsyn till att förslagen i fråga varit mycket svåra att praktisera. Det är sålunda till att börja med oundvikligt, att en sådan värdebeständighet måste resultera i en premiering av en viss grupp människor, vare sig det gäller placering i obligationer eller annat sparande. Den grupp som på detta sätt premierades skulle naturligtvis inte underlåta att göra denna förmån till föremål för en sorts spekulativ. Om vi utgår ifrån ett värdebeständigt premieobligationslån — som en viss grupp av samhällsmedborgare fick köpa, ty det måste som sagt härvidlag endast bli fråga om en viss grupp köpare — kan jag mycket väl föreställa mig att denna grupp omedelbart skulle rusa till banken för att låna pengar och köpa obligationer och sedan sälja dem till det värde de skulle ha på grund av värdebeständigheten, allt under förutsättning att penningvärdet fortfor att sjunka.

Det är ju sådana betänkligheter man hyst mot värdebeständiga obligationer. Samma sak är det naturligtvis med en sådan värdebeständighet hos premiesparandet. Herr Nelander kan inte förstå, att det har en för sparandet oförmånlig psykologisk verkan, om man inför en dylik värdeförsäkring. Jag tycker det är ganska rimligt att göra detta antagande.

Här vidtager staten speciella åtgärder för att upprätthålla penningvärdet genom uppmuntrande av det frivilliga sparandet, och då för man fram detta om värdebeständighet. Det är ungefär detsamma som om staten skulle säga, att nu försöker vi visserligen uppmuntra det frivilliga sparandet för att upprätthålla penningvärdet, men med detta kommer vi inte att lyckas, och just därför måste vi för detta sparande åstadkomma en värdeförsäkring.

Lyckas vi upprätthålla penningvärdet, behövs ju ingen värdeförsäkring.

Premiering av frivilligt sparande m. m.

Den är därför meningslös och blir — under förutsättning av ett penningvärdefall — endast en premiering av de människor, som nu anlitar premiesparandet. Jag tror — och det har jag deklarerat många gånger — att en av förutsättningarna för det frivilliga sparandet är ett något så när stabilt penningvärde. Avsikten med de föreslagna åtgärderna är att bidra till en stabilisering av penningvärdet. Tror man så litet på möjligheterna att därmed stabilisera penningvärdet, att man dessutom måste införa en speciell värdeförsäkring, så kan jag inte förstå, hur man kan vara avhängare av förslagen. Hade jag i sådan grad tvivlat på framgången för sparpremierna, så skulle jag icke ha röstat för dem.

Jag vill inte påstå, att den av folkpartiet föreslagna deklarationen på heder och samvete, som insättare skulle göra, i och för sig är skadlig. Utskottet har betraktat den såsom en tämligen harmlöst gest, eftersom ingen som helst möjlighet till kontroll skulle finnas, i varje fall inte utan en rätt omfattande administrativ apparat. Under dessa förhållanden har utskottet funnit, att det egentligen inte är lönt att göra någon deklaration i denna riktning, och utskottet kan inte tillstyrka förslaget.

Jag skall sluta med att säga ett par ord till herr Johanson i Västervik om premiens storlek. Det kan naturligtvis alltid diskuteras, hur en sådan premie skall avvägas. Man vet inte, vilken framgång det skulle ha blivit, om premien varit mindre, och ej heller vilket resultatet skulle ha blivit, om den varit större. Men gör ett försök, och finansministern har vid denna avvägning kommit fram till den i propositionen föreslagna premien. Utskottet har för sitt vidkommande inte kunnat säga, att just detta premiebelopp är felaktigt och att ett annat är bättre. Den fruktan för ett räntetänkande som herr Johanson i Västervik hyser tror jag är tämligen omotiverad. Av den anledningen behö-

ver vi inte ge oss till att göra några ändringar. Kunde för övrigt en premie av 200 kronor framkalla ett sådant räntetänkande, så fruktar jag att även en premie på halva detta belopp principiellt måste verka i samma riktning.

Herr talman! Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Severin är skeptisk mot detta frivilliga sparande, och jag frågar: Är det då rimligt, att utskottet med öppna ögon går in för en sådan här åtgärd, som kanske kostar statsverket 100 eller 200 miljoner kronor, utan att man har någon som helst garanti för att det sker ett verkligt nysparande?

När jag talade om understödstagaranda, så gjorde jag det inte ur principiell synpunkt, utan därför att man i andra sammanhang talar om understödstagaranda. Då det gäller olika åtgärder, som samhället vidtager, skall man nog inte bara tala om principer, utan man skall göra praktiska bedömanden, och här gör jag ett praktiskt bedömande, och det säger mig, att det är orimligt att slå in på denna väg.

Jag skulle vilja fråga herr Severin: Är detta inkörsporten till ett system med så hög inlåningsränta, att denna skall vara stimulerande, då skall inte bara detta premiesparande utan även annat sparande, exempelvis i form av livförsäkringar, närma sig de 8 procenten. Annars kan väl endast det inträffa, att man överför sparandet ifrån dessa långtidssparinrättningar till premiesparverksamheten. Samtidigt lämnar man ut hela sparandet till spekulativa intressen, vilket redan nu är påtänkt från visst håll.

Herr NELANDER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte alls gå in på herr Lundbergs tal om ockerränta

och Ebberöds bank. Det må andra bemöta.

Utskottets värderade ordförande sade, att om han för sin del hade tvekat om möjligheten av att bibehålla ett fast penningvärde, skulle han inte alls ha gått med på detta förslag om att premiera ett frivilligt sparande. Jag har, herr Severin, deklarerat, att vi gärna går med på förslaget. I motsats till ett tvångssparande vill vi uppmuntra ett frivilligt sparande, och vi gör det med den utgångspunkten, att vi anser, att sparandet under den gångna tiden har varit otillräckligt. Hade det varit tillräckligt, hade man inte behövt uppmuntra det. Vi i vårt land är för övrigt inte de enda som anser, att ett sådant behov skulle föreligga. Tvärtom har andra länder flera gånger gjort liknande insatser för att öka sparandet.

I fråga om försäkran på heder och samvete tyckte herr Severin, att den varken kunde skada eller nytta, och var likgiltig inför den. Men, herr Severin, om det förhåller sig så, kunde man väl försöka med en sådan försäkran. Alltid kunde den ha något av återhållande verkan på överförandet av kapital från andra tillgångar till banktillgodohavanden.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Jag har inte någon särskild anledning att anföra någonting till utskottets yttrande. Herr Nelander har emellertid sagt en sak, som har gett mig orsak att ta till orda. Han anförde som sin mening, att den omständigheten att den kungl. propositionen icke har medtagit Kooperativa förbundet och Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening bland de institutioner, som kunde förmedla sparpremieringen, var ett slag under bältet. Från regeringens sida har vi visst förtroende för dessa organisationers både ansvar och förmåga, men vi har inte gjort

Premiering av frivilligt sparande m. m.

någon prövning från den utgångspunkten. Vi har funnit, att det finns så många andra organisationer som också driver sparverksamhet bland sina medlemmar. Det är ju uppenbart, att somliga kan anförtrons uppgiften och andra kan det inte, men det är mycket svårt att dra en gräns dem emellan, ja, nästan omöjligt. Hur man än gör det, herr Nelander, finns det organisationer som får ett sådant här slag under bältet. Herr Nelander ger med sitt instämmande i utskottets förslag åtskilliga organisationer, bland andra hantverkarernas, ett dylikt.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Jag skall inte mycket förlänga denna debatt, även om det skulle ha varit åtskilligt att säga t. ex. i fråga om herr Lundbergs bestämda dekreterande, att räntan inte inverkar på sparandet, hur hög den än är. Sådana frågor brukar anses vara mycket diskutabla, men herr Lundberg är nästan ändå skickligare än finansministern, när det gäller att ha en bestämd uppfattning om mycket besvärliga spörsmål. Jag skall emellertid gå förbi allt detta för att göra en reflexion rörande en av de punkter, som skiljer reservationen från utskottsbetänkandet.

Både herr Nelander och herr Severin var inne på frågan om huruvida man skall begära en förklaring på heder och samvete, att det rör sig om nysparande. Vad man vill stimulera är ju det nya sparandet. Detta talar i och för sig starkt för att man gör det som göras kan för att det också skall bli detta som premieras. Emellertid finns det risk för att allmänhetens reaktion kan påverkas i ogynnsam riktning, om människor, som inte har möjlighet att spara något, kan konstatera, att vänner och bekanta och grannar, som heller inte sparar men som har fått ett litet arv eller dylikt, flyttar en del pengar över på sådant konto och får premier. Jag

Premiering av frivilligt sparande m. m.

är rädd för att själva tanken på att premiera det frivilliga sparandet kan komma att skadas, om man inte bygger på att det just är det nya sparandet som skall premieras. Det hela är något av ett experiment — det erkänner väl alla — och då är det väl värdefullt, om vi försöker lägga experimentet till rätta så väl som möjligt. Det vore mycket beklagligt, om många bland allmänheten skulle reagera så, att enligt deras mening en orättvisa hade kommit till stånd. Jag tror inte, att de skulle uppfatta det som orättvist, om det verkligen var nysparandet som premierades.

Sedan är det också klart, att om folk får premier utan att spara — och det får de som har pengar disponibla — har hela denna grupp inte längre någon anledning att spara mera nu än när det inte fanns sparpremier. Jag trodde det var meningen, att vi skulle stimulera folk att spara, men det gör vi inte, när det gäller dem som har pengar, som kan flyttas över. De får premier ändå. Lättast att påverka att spara, är många gånger de som har en litet sparvänlig inställning och som kanske redan har ett litet sparkapital. Men för denna stora grupp ordnar man det nu så, att de kan få sparpremier bara genom att flytta över pengar. Kan det vara klokt att avstå från en konstruktion som skulle stimulera sparandet även hos denna grupp?

Det är klart att verkan av dessa sparpremier delvis blir beroende av den upplysningsverksamhet som bedrives. Jag läste häromdagen i regeringens huvudorgan, vars chefredaktör är ledamot av riksdagen, en artikel — naturligtvis av en annan penna — där det framhölls, att det ju gick att sälja rätten till sparpremien; även om man själv varken sparade eller flyttade över pengar, kunde man få en hundralapp av en granne som flyttade över pengar och då fick så mycket mera i sparpremie. Jag tvekar inte att säga att en upplysningsverksamhet av denna art närmast

är att beteckna som ett sabotage mot den föreslagna sparpremieringen. Jag hoppas att finansministern tar sig ett litet samtal med den inom hans parti mycket anlitade ekonom som svarar för författarskapet till artikeln i fråga.

Herr talman! Vad det här gäller är ju att nå ett så gott resultat som möjligt av sparandet, och jag kan inte se att det finns någon annan invändning mot att det skall avges en förklaring på heder och samvete om att det är fråga om nysparande, än att man säger, att en sådan förklaring inte spelar någon roll. Men detta är väl att ge ett underbetyg åt Sveriges folk som jag är övertygad om att Sveriges folk inte förtjänar. Det talas här ofta, inte minst från högerpartiets sida, om att vi skall visa folket förtroende. Nu finns det ett tillfälle att visa att vi har förtroende till vad en svensk medborgare på heder och samvete förklarar. Observera att det här är fråga om någonting som uppfattas såsom en extra förmån, vilken staten ger för en viss prestation. Det kan inte vara riktigt att då göra gällande, att folk skulle komma att begära denna extra förmån utan att i minsta mån låta sig påverkas av det förhållandet att man skall avge en förklaring på heder och samvete. Jag är, herr talman, övertygad om att det är en felaktig bedömning av svenska folkets karaktär, om man påstår något sådant. Det skulle vara mycket beklagligt, om en försöksverksamhet av denna art skulle byggas på oriktiga grunder.

Herr Nelander har här varit inne på frågan om kompensation för sjunkande penningvärde även vid ett sparande av detta slag. Finansministern talade i går också om penningvärdeskompensationen och gjorde en jämförelse mellan folkpensionen och tvångssparandet. Jag tycker att man med större rätt kan göra en sådan jämförelse mellan det frivilliga sparandet och folkpensionen, även om jag medger att inte heller denna jämförelse är särskilt bärande. Efter

en rätt energisk verksamhet från folkpartihåll har vi ju nu kommit så långt att vi infört en automatisk verkande penningvärdeskompensation när det gäller folkpensionen. Jag tycker att det skulle vara anledning att göra åtminstone ett försök att åstadkomma en sådan penningvärdeskompensation och den trygghet, som denna innebär, även när det gäller det frivilliga sparandet. Detta sparande måste ju starkt påverkas av att människorna har en känsla av att de sparade pengarna kommer att behålla sitt värde.

Det väsentliga i detta sammanhang är — den saken gick herr Lundberg alldeles förbi — att det allmänna intar en mera intresserad hållning gentemot spararna. Man kan tvista om konstruktionen på den ena eller andra punkten av det här föreslagna stödet åt det här föreslagna sparandet, men när det allmänna efter relativt lång tvekan dock nu är berett att göra något som vittnar om ett intresse för att uppmuntra sparandet, så bör man ta konsekvenserna av denna attityd, och jag tror, herr talman, att dessa går i den riktning som reservationen anger.

Herr NELANDER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag begärde närmast ordet för att rätta ett litet missförstånd. Finansministern sade, att jag hade karakteriserat det förhållandet, att propositionen uteslutit KF:s och HSB:s sparkassor, såsom ett slag under bältet. Det har jag aldrig gjort. Jag sade, att vi ansåg att ett par så förnåma folkrörelser som dessa, i vilkas sparkassor många människor har sina pengar placerade, borde ha medtagits i det föreliggande förslaget, och jag påpekade att i KF:s eget organ Vi hade man betecknat det hela som »ett slag under bältet». Själv anförde jag inte några som helst kommentarer till detta uttalande.

Jag vill tillägga att i vårt förslag ingick, att Kungl. Maj:t skulle få bemyn-

Premiering av frivilligt sparande m. m.

digande att ta med KF:s och HSB:s sparkassor och eventuellt andra med dem jämställda, såsom den av finansministern omnämnda hantverkarnas sparorganisation. Vi ansåg emellertid att vi kunde gå med på utskottets förslag, eftersom de båda största organisationerna togs med. Vi anser, att en sparpremiering bör ske på så bred front som möjligt och att framför allt alla krafter bör sättas in på att åstadkomma ett fast penningvärde. Det är, såsom jag tidigare sagt, den bästa stimulansen för att öka sparandet.

Herr SEVERIN i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ohlin fruktade att detta, att människor såg att andra kunde komma i åtnjutande av dessa premier utan att egentligen ha presterat något nysparande skulle verka psykologiskt oförmånligt, så att människor miste lusten att spara. Jag tror inte detta är alldeles uteslutet. Men även om så vore, tror herr Ohlin verkligen, att man kan hindra dels dessa åtgärder, som folk skulle vidta, och dels de tråkiga verkningarna därav genom denna deklaration på heder och samvete? Ingen i utskottet kände sig såsom direkt fiende till en dylik deklaration. Motivet för utskottets ställningstagande var, att man tyckte det vore onödigt att skriva in i lagen en bestämmelse om en dylik deklaration, när man vet att den komme att sakna betydelse.

Herr Ohlin var inne på frågan om de värdebeständiga obligationerna. Herr Ohlin vet ju, att man har gjort försök på sina håll med värdebeständiga obligationer, men att man har övergivit detta medel, därför att det inte gett lyckliga resultat. Skall man besvära sig med värdebeständighetsgarantier, tycker jag det vore riktigast att göra riksbankens sedlar värdebeständiga. Det är också målet för vår strävan och avsikten med sparpremierna att upprätthålla

Premiering av frivilligt sparande m. m.

värdebeständigheten hos riksbankens sedlar. Att vidta åtgärder, som skall ge värdebeständighet åt viss del av de belopp som människor spar, är helt enkelt att erkänna, att vi inte lyckas stabilisera penningvärdet. Att vi måste ha extra åtgärder, som premierar åtminstone en viss del av vad människor spar, medan penningvärdet fortsätter att sjunka, kan inte vara psykologiskt uppmuntrande för sparande.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Ohlin vill jag säga, att räntan bedömes på ett annat sätt av de större kapitalplaceringarna än av de mindre spararna, som inte har förmåga att spara så stora belopp, att räntan får större stimulerande betydelse.

Så skulle jag vilja fråga, om inte de som spar för att bygga egna hem eller för något annat ur samhällelig synpunkt värdefullt mål inte är nysparare? De står utanför. Deras pengar blir mindre värda, men de får ändå vara med om att med sina skatter betala premierna åt dem som sätter in sina besparingar på sparkontot.

Herr Ohlin talade om sabotage mot sparandet. Men den propaganda som oppositionen har fört mot obligatoriskt sparande var ett sabotage mot allt sparande i detta land. Att reparera den skada som oppositionen härigenom åstadkom kommer att kosta miljoner och kommer också att kräva omfattande upplysningsverksamhet.

Sedan talas det om deklarationen på heder och samvete. Herr talman! Vi har under de sista 14 dagarna eller tre veckorna sett vilka uttryck politisk taktik och politisk spekulation kan taga sig i olika sammanhang. När de politiskt ansvariga ledarna kan förfara såsom de i vissa fall har gjort på senaste tid, frågar man sig om man kan lita på att andra människor i ekonomiska ting är så oerhört mycket hederligare än vissa politiska ledare?

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Jag skall tillåta mig att göra ett par korta repliker. Jag vill med anledning av vad herr Nelander senast yttrade säga, att regeringen har försökt välja mellan de organisationer, som bedriver sparverksamhet bland sina medlemmar. Regeringen kom till den uppfattningen, att det var svårt, för att inte säga omöjligt, att göra det valet. Då kommer ett folkpartiförslag om att riksdagen skall ålägga regeringen att göra det val, som regeringen har sagt är svårt eller till och med omöjligt att göra. Det är rätt typiskt för den meningsriktning herr Nelander tillhör, att man på andra vill lägga uppgifter som man själv inte kan klara upp.

Någonting av samma anda låg i herr Ohlins uppmaning till mig att utöva pedagogisk verksamhet gentemot en viss skribent. Eftersom herr Ohlin av yrke och fallenhet är väl lämpad för den uppgiften, förstår jag inte, varför han skall gå omvägen över mig.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! På det sista måste jag svara, att det är rätt bedrövt att regeringens huvudorgan bedriver en upplysningsverksamhet av det slag jag för en stund sedan karakteriserade. Jag har i andra sammanhang försökt bedriva upplysningsverksamhet gentemot denna skribent, men det har varit utan framgång. Jag utgår ifrån, att finansministern i det fallet har betydligt större pedagogisk förmåga än jag, och dessutom lär väl finansministern ha något större anledning än jag att intressera sig för att det i regeringens huvudorgan bedrivs en verksamhet som sticker käppar i hjulen för finansministerns egna förslag.

Vidare sade finansministern, att folkpartiet vill lägga uppgifter på andra. Vi har kommit till den uppfattningen, att gränsdragningen bör ske på det av herr Nelander angivna sättet, och då

säger finansministern, att vi lägger uppgifter på andra. Vill finansministern kanske beveka oss att överta ledningen av finansdepartementet, eller vad är meningen? Så länge finansministern har sin post, får han väl också lov att fullgöra de åligganden som den medför. Såvitt jag förstår har utskottet här gått på en annan linje än regeringens, och finansministern bör väl då rikta kritik även mot utskottet i dess helhet.

Herr Lundberg talade om egnahemsägarna. Jag vill i det sammanhanget påpeka, att det i folkpartiets förslag om schablontaxeringen fanns en uppmunt-
ran just åt egnahemsägarnas sparande genom ett visst skattefritt avdrag vid fastighetsinkomst. Detta förslag har utarbetats av de av finansministern tillkallade experterna, men regeringspartierna har avvisat det.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Folkpartimotionen har gått bet på uppgiften att anvisa någon väg för en uppdelning. Då väljer man i stället att säga, att det vi inte kan göra och det som regeringen har sagt är svårt eller omöjligt att göra, det skall regeringen ändå göra. Jag behöver inte säga mer för att avslöja det förslaget.

Sedan vill jag säga, att det är något uppseendeväckande att herr Ohlin på detta enträgna sätt uppmanar mig att påverka det fria ordet, då man ju vet hur ömtålig han själv är för varje antydning om vad som skrives i de med folkpartiet sympatiserande tidningarna.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Herr Ohlin sade, att finansministern är bättre pedagog än han. Det vill jag inte bestrida, och det torde kammararen för länge sedan ha kommit underfund med.

Vad jag reagerar emot är, att herr Ohlin och andra representanter för oppositionspartierna senast i går talade

Premiering av frivilligt sparande m. m.

om skattesänkningar och att folkpartiet tid efter annan kommer med förslag, vars genomförande skulle kosta miljontals kronor, samtidigt som man påstår sig vara på det klara med att penningpolitiska åtgärder måste vidtagas för att vi skall kunna hålla inflationen tillbaka. Jag frågar: Är det realpolitik att inge svenska folket den uppfattningen, att det nu, då det är nödvändigt att främja en inflationshämmande verksamhet, skulle vara möjligt att genomföra en skattesänkning? Jag reagerar sålunda emot att oppositionen gör partipolitik av de ekonomiska problemen och inte håller sig till de reella värden, som är nödvändiga för att vi skall kunna klara vår social- och kulturpolitik och andra angelägna uppgifter.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav först propositioner dels på godkännande av 1 § första stycket i utskottets förslag till fördelning om premiering av frivilligt sparande dels ock på avslag å utskottets förslag i denna del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lundberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammararen godkänner 1 § 1 stycket i bankoutskottets föreliggande förslag till förordning om premiering av frivilligt sparande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammararen avslagit utskottets förslag i denna del.

Sedan kammararens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammararens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammararen godkänt

Premiering av frivilligt sparande m. m.

utskottets förslag till styckets lydelse.

På därå framställd proposition godkändes härefter 1 § andra stycket.

2 §

Godkändes.

3 § föredrogs; och yttrade därvid:

Herr JOHANSON i Västervik (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring beträffande procentsatserna som jag angav i mitt förra anförande.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen i denna del.

Överläggningen var härmed slutad.

På därå av herr talmannen framställd proposition godkände kammaren till en början utskottets förslag beträffande 3 § första stycket.

Beträffande andra stycket gav herr talmannen härefter propositioner dels på godkännande av utskottets förslag dels ock på antagande av stycket i den lydelse, som föreslagits av herr Johanson i Västervik; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Johanson i Västervik begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 3 § andra stycket i bankoutskottets föreliggande förslag till förordning om premiering av frivilligt sparande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt bestämmelsen i den lydelse, som föreslagits av herr Johanson i Västervik.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av 3 § andra stycket.

Herr talmannen framställde vidare propositioner i fråga om det i reservationen gjorda förslaget om tillägg till 3 §, nämligen dels på avslag på detta förslag i enlighet med utskottets hemställan dels ock på godkännande av förslaget; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nelander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som i likhet med bankoutskottet vill, att kammaren avslår det i reservationen av herr Danmans m. fl. framlagda förslaget om införande av ett tredje stycke i 3 § av föreliggande förslag till förordning om premiering av frivilligt sparande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det i reservationen föreslagna tillägget till denna paragraf.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets förslag i denna del.

Övriga delar av förordningsförslaget
Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A
Förklarades besvarad genom kamma-

rens beslut i fråga om förordningsförelag.

Punkterna B och C

Vad utskottet hemställt bifölles.

§ 4

Föredrogs vart efter annat bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 33, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sparbanker, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner,

nr 34, angående ändring i avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän, m. m., och

nr 35, angående uppskov med behandlingen av vissa till bankoutskottet hänvisade motioner; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda memorial, utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 5

Premiering av bostadssparande

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning om bostadssparande.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 147 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 178 av herr *Hjalmarson m. fl.* hade hemställts, att riksdagen måtte antaga ett i motionerna framlagt förslag till förordning om bostadssparande.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 147 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 178 av herr *Hjalmarson*

Premiering av bostadssparande

son m. fl. med förslag till förordning om bostadssparande icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Velander* och *Hagberg* i Malmö, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till förevarande motioner, antaga det däri framlagda förslaget till förordning om bostadssparande.

Härjämte hade ett särskilt yttrande avgivits av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Kristensson* i Osby, *Sjölin* och *Christensson* i Malmö.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr SJÖLIN (fp):

Herr talman! Representerarna för folkpartiet i utskottet har inte kunnat biträda det föreliggande förslaget till premiering av bostadssparande. Vi har emellertid inte heller kunnat följa majoriteten i dess motivering för avslag på de i detta ärende väckta motionerna. I ett särskilt yttrande har vi angivit vår uppfattning härom.

Enligt motionerna skall äkta makar ha rätt att på ett särskilt konto för bostadsanskaffning under en femårsperiod insätta sammanlagt 8 000 kronor och åtnjuta uppskov med taxering till kommunal och statlig inkomstskatt för det belopp som insatts på det särskilda kontot. Om de sparade medlen uttages för förvärv av eget hem eller för betalning av insats i bostadsrättsförening inom femårsperioden skall skatt inte utgå. Detta betyder en extra bostadssubvention av cirka 3 000—4 000 kronor, kanske rent av upp till 6 000 kronor, utöver det räntefria egnahemslån som erhålles. Detta lån utgår för närvarande med 8 000 kronor men kommer från och med den 1 april nästa år att bli 6 000 kronor. I synnerhet med hänsyn till att denna sparpremiering ej är bunden vid nysparande synes det oss som om förmånerna är olämpligt avvägda. De kan

Premiering av bostadssparande

medföra en alldeles särskild favör utan den motprestation som man syftar till med sparpremierande. Kanske man också bör tillägga att premieringen blir progressiv i en utsträckning som man nog helst bör undvika. Förslaget innebär nämligen att med högre inkomster följer allt högre premier.

Jag är emellertid angelägen att betona att vi inte är motståndare till premiering av bostadssparande. Från vårt håll har motioner i detta syfte väckts vid årets riksdag. Behandlingen av dem har emellertid uppskjutits till höstriksdagen. De syftar till en utredning av spörsmålet i avsikt att uppnå en sådan sparform som ur anförda synpunkter kan anses vara acceptabel. Vi har för övrigt i dessa motioner skisserat olika sparfrämjande åtgärder. Enligt vår mening är det synnerligen angeläget att nysparandet på allt sätt uppmuntras och stimuleras. Jag vill tillägga att detta är så mycket nödvändigare som man i vida kretsar synes sakna klara begrepp om betydelsen av den enskildes sparande.

Med hänsyn till den debatt om sparande som förts tidigare i dag har jag inte anledning att nu ytterligare utlägga denna text.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr HAGBERG i Malmö (h):

Herr talman! Liksom böcker har uppenbarligen även motioner sina öden.

I fjol motionerade vi på vårt håll om skattepremiering av sådant målsparende, som man brukar kalla bostadssparande. Motionerna avstyrktes i ritualmässig ordning av bevillningsutskottets majoritet. De behandlades här i kammaren, den 24 november, om jag inte missminner mig. Den avgörande motiveringen för bevillningsutskottets majoritets avvisande hållning var, att motionärerna inte hade kunnat »garan-

tera», att endast nysparande komme att bli premierat och att folk inte i viss utsträckning skulle komma att överföra medel från redan förefintliga bankinsättningar till detta ifrågasatta nya konto och därmed komma i åtnjutande av dettas förmåner. Från vårt håll invändes, att sådana garantier inte kan ställas. Man kan inte garantera, sade vi, att det i alla situationer blir fråga om endast nysparande. Man måste ta vissa risker för att kunna nå målet.

Nu är det ganska intressant att se, att samma problem har dryftats i den kungl. proposition, som vi biföll för en stund sedan, om kontantpremiering i viss utsträckning av sparandet. Finansministern ger där till känna den meningen, att man inte i alla lägen kan vara säker på att bara nysparande belönas. Han accepterar alltså den uppfattningen, som vi förde till torgs här i november, att man får ta vissa risker härvidlag. Bevillningsutskottet har självfallet i sitt tillstyrkande av propositionen även tillägnat sig departementschefens inställning på denna punkt.

Vi har i år upprepat vår motion. Denna skulle alltså nu ritualmässigt avstyrkas av bevillningsutskottets majoritet. Men har har då självfallet inte kunnat använda den motivering, som dög i november 1954, eftersom denna så att säga har desavuerats av den kungl. propositionen om sparpremiering. Nu har man alltså funnit på en ny motivering, nämligen den att det är orimligt att ovanpå denna kontantpremiering av frivilligt sparande lägga ytterligare en skattepremiering av sparandet. Jag kan inte se varför man inte jämsides med kontantpremieringen, som vi för en stund sedan praktiskt taget enhälligt beslöt, skulle kunna lägga även den form av uppmuntran av frivilligt sparande, som i vår motion har föreslagits.

Jag vill erinra om att herr Nelander i sitt anförande nyss talade om angelägenheten av frivilligt sparande på bred front. Strävan efter sådant spa-

rande på bred front, ett vad jag skulle vilja kalla differentierat sparande, är den principiella grunden för vår framställning.

Nu är det nog inte mycket att göra åt saken, eftersom utskottet avstyrkt motionen. Jag hemställer med dessa få ord, herr talman, om bifall till den reservation av herr Velander och undertecknad, som är knuten till bevillningsutskottets betänkande.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag skall nöja mig med att med hänvisning till det bankoutskottsutlåtande som kammaren nyss har tagit ställning till hemställa om bifall till bevillningsutskottets här föreliggande förslag. Det går ut på att man skall avvakta erfarenhet av de nu beslutade sparfrämjande åtgärderna innan man bygger ut detta sparande och gör det skattefritt.

Jag skulle i detta sammanhang också vilja säga, att det inte är något vanligt förfarande folkpartiet här föreslår, nämligen att riksdagen på förhand uttalar en mening om ett ärende som kommer att behandlas i höst och som prövas av ett annat utskott än bevillningsutskottet. Det får vi väl ändå vänta med till dess bankoutskottets utlåtande föreligger i höst.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr SJÖLIN (fp):

Herr talman! Jag kan inte se att det finns anledning till anmärkning på folkpartiets uttalande i dess särskilda yttrande till utskottets betänkande. Det finns väl inget hinder mot att i ett sådant sammanhang erinra om de motioner som föreligger. Herr Olssons påpekande synes mig därför vara obefogat.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! När man säger, att dessa motioner skall behandlas av banko-

Ändring i vägtrafikförordningen

utskottet i höst men begär att riksdagen nu skall skriva på detta sätt, finns det nog inte mer än en mening om vad det är man åsyftar.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6

Ändring i vägtrafikförordningen

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 25 mars 1955 dagtecknad proposition, nr 172, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden, anhållit om riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648).

I propositionen, vilken i huvudsak grundade sig på ett av trafiksäkerhetsutredningen den 15 december 1954 avgivet betänkande, hade föreslagits ändringar rörande följande ämnen, nämligen hastighetsbegränsning, skyldighet att stanna vid huvudled, passerandet av vissa järnvägs korsningar, omkörning, överskridandet av maximilast m. m., fordonsbelysning m. m. samt hastighetsmätare.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat fjorton i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 496 av herr Andersson, Birger, och herr Elows-

Ändring i vägtrafikförordningen

son, Nils, samt II: 614 av herr Nilsson i Göteborg *m. fl.*;

de likalydande motionerna I: 504 av herr Bergvall *m. fl.* samt II: 622 av herr Asp *m. fl.*;

de likalydande motionerna I: 505 av herr Bergvall *m. fl.* samt II: 623 av herr Asp *m. fl.*;

de likalydande motionerna I: 506 av herr Sunne *m. fl.* samt II: 626 av herr Carlsson i Stockholm *m. fl.*;

de likalydande motionerna I: 507 av herr Sunne och herr Johansson, Anders, samt II: 625 av herrar Christenson i Malmö och Carlsson i Stockholm;

de likalydande motionerna I: 508 av herr Bergh samt II: 624 av herrar Cas- sel och Asp;

motionen II: 613 av herr Hansson i Skegrie *m. fl.*; ävensom

motionen II: 627 av herrar Hansson i Önnarp och Andersson i Brämhult.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen i anledning av förevarande proposition, nr 172, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört;

B. att förevarande motioner — I: 496 och II: 614, I: 504 och II: 622, I: 505 och II: 623, I: 506 och II: 626, I: 507 och II: 625, I: 508 och II: 624, II: 613 samt II: 627 — i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet sålunda anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets yttrande innebar bl. a. avstyrkande av motionsvis framställda yrkanden om en allmän hastighetsbegränsning utom tätbebyggt område. Beträffande maximihastigheten för lastbilar och bussar förordade utskottet viss avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag. Ett i motioner framställt yrkande, att i fråga om åligganden för polisman att förbjuda fortsatt färd vid överträdelse av bestämmelserna om maximilast eller högsta tillåtna axeltryck skulle gälla högre gränser än av Kungl.

Maj:t föreslagits, avstyrktes av utskottet. Angående ett i propositionen framlagt förslag, att cykel fr. o. m. den 1 juli 1956 vid cykling under mörker baktill skulle vara försedd med såväl lykta som reflexanordning, uttalade utskottet sig för att Kungl. Maj:t borde överväga, om icke med ikraftträdandet kunde tills vidare anstå.

Reservationer hade avgivits:

I. beträffande hastighetsbegränsning:

a) av herrar Nils Elowsson, Nilsson i Göteborg och Johansson i Södertälje, vilka ansett att vad utskottet yttrat beträffande en allmän hastighetsbegränsning utom tätbebyggt område bort ha annan, av reservanterna angiven lydelse och utmynna i förslag att i vägtrafikförordningen måtte i enlighet med motionerna nr I: 496 och II: 614 intagas en bestämmelse av följande innebörd: Utom tätbebyggt område får motorfordon icke föras med högre hastighet än 80 kilometer i timmen,

b) av herrar Nils Elowsson, Nilsson i Göteborg och Johansson i Södertälje, vilka ansett att vad utskottet yttrat beträffande undantagande av vissa lastbilar och bussar från reglerna om hastighetsbegränsning bort ha den lydelse dessa reservanter avgivit och utmynna i ett tillstyrkande av propositionen i denna del;

II. beträffande skyldighet att stanna vid huvudled:

av herr Nilsson i Göteborg, utan angivet yrkande;

III. beträffande överskridande av maximilast m. m.:

av herr Magnusson och fru Sandström, vilka ansett att de i propositionen föreslagna högsta gränserna för överskridande av maximilast och högsta tillåtna axeltryck (20 resp. 10 procent) borde höjas till 30 resp. 20 procent;

IV. beträffande fordonsbelysning m. m.:

av herrar Sunne, Alexanderson och Nilsson i Göteborg, vilka ansett, att vad utskottet härom yttrat bort ha annan

av reservanternas angiven lydelse, innebärande tillstyrkande av propositionens förslag att cykel vid cykling under mörker skulle fr. o. m. den 1 juli 1956 baktill vara försedd med lykta och reflexanordning.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Det tjänar knappast något praktiskt ändamål att ta upp en längre debatt om de skiljaktiga meningar som anförts i reservationerna, även om jag anser att de reservationer, som jag och några kamrater i utskottet har fogat till betänkandet, berör väsentliga spörsmål och åtgärder för en tryggare trafik.

Jag vill gärna inledningsvis säga, att det var välbetänkt av departementschefen att ta upp spörsmålet om åtgärder för att öka trafiksäkerheten, och jag vill också gärna ha sagt att utredningen har arbetat snabbt och framlagt förslag, som skulle kunna betyda ofantligt mycket för trafiksäkerheten. Utredningen har inte väjt för att förorda ett sådant förslag som hastighetsbegränsning till 80 kilometer i timmen, men det har inte departementschefen ansett vara angeläget att ta upp.

Departementschefen har i direktiven till trafiksäkerhetsutredningen redovisat utvecklingen av motortrafiken. Han har också påpekat, att antalet fordon ökas undan för undan och framför allt att antalet olyckor i trafiken ökar. Bilden som han har målat är skrämmande, men den är verklighetsbetonad. Departementschefen har sagt, att antalet olycksoffer i trafiken väcker oro och att det inte kan vara acceptabelt ur samhällets synpunkt. Han förordade därför en utredning, som ofördröjligen borde komma till stånd och som inte skulle väja för att pröva vägar och metoder, vilka vi hittills av olika anledningar tvekat att tillgripa men vilka kan förväntas ge mer effektiva resultat.

Ändring i vägtrafikförordningen

Detta har utredningen gjort. Jag gör honnör för landshövding Mossbergs radikala förslag — jag tänker då särskilt på hastighetsbegränsningen. I utskottet har vi ingående diskuterat detta, men där liksom annorstädes har bilorganisationerna så kraftiga och så många talesmän att man inte kommer långt i detta sammanhang. Jag skall inte ta upp alla de teoretiska diskussioner, som har förts för eller mot en hastighetsbegränsning. För att fatta mig kort, herr talman, är det obestridligt att motorfordon som framförs med hög hastighet förorsakar olyckor av svår beskaffenhet, och dessa olyckor blir större än vad om sker vid de lägre hastigheterna. Hög hastighet är enligt mitt sätt att se den mest olycksframkallande faktorn i trafiken. Man vet hur man kan tolka statistiken på så många olika sätt, men olycksstatistiken ger klara besked om de höga hastigheternas farlighet.

Många trafikolyckor i vårt land inträffar i städerna, men två tredjedelar av alla olyckor inträffar på landsbygden, där hastigheten är högre än i städerna. Erfarenheten visar att olyckornas antal och svårighetsgrad stigit, då tidigare gällande generella hastighetsbegränsningar slopats. Jag åsyftar de erfarenheter som man har från Danmark, där man den 1 juli 1953 slopade den generella hastighetsbegränsningen.

Jag skall inte närmare gå in på den frågan. Jag vill redan i detta sammanhang, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation som har fogats till utskottsutlåtandet i frågan om hastighetsbegränsningen.

Nu är ju detta utskottsförslag ett yttlande över Kungl. Maj:ts förslag i propositionen, och Kungl. Maj:t har sedan att själv bestämma vilken ståndpunkt han skall ta i här berörda kontroversiella spörsmål. Jag har då två reservationer, som jag hoppas att departementschefen har all anledning att begrundade. Den ena gäller hastighetsbegränsning för bilar med under 2 500 kg

Ändring i vägtrafikförordningen

totalvikt. Departementschefen hade det förslaget i propositionen, men utskottet har gått på en annan linje och velat släppa hastigheten fri för bilar med totalvikt under 2 500 kg.

Den andra reservationen ansluter sig också till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen och gäller de säkerhetsåtgärder som skall iakttas i fråga om belysningen av cyklar under mörkret. Det är ur min synpunkt sett kanske ett av de mest betydelsefulla spörsmålen, och departementschefen torde vara vänlig att beakta den reservation som här föreligger, ty vid omkörningar mellan motorfordon i mörker, där det finns cyklister framför på vägen, är olycksriskerna påtagligt stora.

Herr talman! Det kunde ha varit åtskilligt annat att tillägga. Jag skall inte fresta kammarledamöternas tålamod med att hålla på längre, ehuru detta spörsmål är mycket viktigt. Med vad jag här har yttrat ber jag att få yrka bifall till de reservationer, som är fogade till betänkandet i punkterna I a) och b) och i punkten IV beträffande fordonsbelysningen.

I detta anförande instämde herr *Mellqvist* (s).

Herr ASP (s):

Herr talman! I det föreliggande ärendet har jag tillsammans med andra ledamöter av denna kammare avlämnat två motioner. Den ena avser 56 § mom. 1, där vi yrkar på att buss eller lastbil med totalvikt understigande 2 500 kg skall undantagas från bestämmelserna om hastighetsbegränsning. Den motionen har utskottet i utlåtandet yrkat bifall till, och det ger mig endast anledning att uttala min tillfredsställelse med detta.

I den andra motionen, som avser 57 § i vägtrafikförordningen, har samma motionärer föreslagit att bestämmelsen om överskridande av maximilast med 20 procent och överskridande av högsta

axeltryck med 10 procent skall ge skyldighet för polisman att förbjuda vidare färd. På denna punkt yrkar motionärerna, att procenttalen skall höjas till 30 respektive 20.

Motionen syftar således inte till någon uppmjukning av ansvarighetsbestämmelserna vid överbelastning utan endast till en med 10 procent höjd marginal, då polisman är skyldig att stoppa vidare färd.

I propositionen och utskottets utlåtande återopas, att denna bestämmelse tillkommit ur trafiksäkerhetssynpunkt. Motionärerna kan inte godta denna motivering. Vägarna tillåter axeltryck på 6 à 7 ton. Bilarna är byggda för 8 ton. I varje fall de numera vanligast förekommande typerna av lastbilar är byggda för 8 ton. En höjning av marginalen med 10 procent kan därför inte anses äventyra trafiksäkerheten.

Denna synnerligen snäva marginal kommer inte bara att ställa stora krav på chaufförerna utan även på statspolisens förmåga att uppskatta lastvikten. Vi får komma ihåg att volymvikten för de vanligast förekommande transporter, schaktmassa och skogstransporter, varierar med upp till 40 procent beroende på materialets fuktighetsgrad. Vid transport av skogsprodukter påverkas därtill axeltrycket progressivt vid överskjutande last.

Om riksdagen nu bifaller propositionen, blir polisman sålunda skyldig att stoppa vidare färd vid överbelastning av en sådan kvantitet som två timmerstockar eller en kvarts kubikmeter schaktmassa. Marginalen rymmer inte större kvantiteter. Motionärerna yrkar att denna marginal skall ökas, och yrkandet sammanfaller med vad statspolisintendenten har föreslagit i sitt remissyttrande.

Herr talman! Med hänsyn till framför allt det förhållandet, att volymvikten kan variera upp till 40 procent och vad i övrigt anförts, yrkar jag bifall till reservation nr 3 i utskottets utlå-

tande, vars yrkande sammanfaller med yrkandena i motionen.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Det föreliggande utlåtandet från andra lagutskottet avser ett yttrande över ett förslag till ändringar i vägtrafikförordningen, alltså en förordning som Kungl. Maj:t i enlighet med bestämmelserna om sin ekonomiska lagstiftningsmakt äger att utfärda.

Trafiksäkerhetsutredningen avlämnade sitt utlåtande i december 1954. Dess förslag har nu prövats av Kungl. Maj:t och utgör grundvalen för den proposition, som Kungl. Maj:t nu har begärt riksdagens yttrande om.

Ändringarna i förslaget avser dels hastighetsbegränsning, dels skyldighet att stanna vid huvudled, dels passerande av vissa järnvägs korsningar, dels omkörning, dels överskridande av maxmilast, dels fordonsbelysning m. m., dels ock hastighetsmätare. I huvudsak har utskottet ansett sig kunna tillstyrka det kungl. förslaget. I vissa fall ifrågasätter utskottet ändringar.

Föredragande departementschefen har anfört vissa synpunkter som är grundläggande för förslaget, nämligen att vi skall försöka förbättra trafiksäkerheten så mycket som möjligt. Departementschefen uttalar: »De förslag, som utredningen framlagt, kan i korthet sägas gå ut på en skärpning och närmare reglering av bestämmelserna om förarnas uppträdande i trafiken samt strängare krav på de särskilda anordningar, med vilka fordonen skall vara utrustade. Jag ansluter mig till utredningens mening, att vid sidan av pågående åtgärder för förbättrande av vägnätet en skärpning av reglerna på förevarande områden kan på längre sikt leda till en förbättring av trafiksäkerheten och en minskning av olycksfrekvensen. Målet kan givetvis icke nås utan uppoffringar. Vad angår den föreslagna närmare regleringen av förarnas uppträdande inne-

Ändring i vägtrafikförordningen

bär föreskrifter av denna art att på trafikanterna lägges band, som kan synas överflödiga och irriterande i de fall, då vederbörandes eget omdöme säger honom, att en överträdelse icke skulle medföra någon fara. Bestämmelserna om viss utrustning å fordonet medför vissa kostnader för trafikanterna. Frågan om trafiksäkerheten är emellertid av den vikt, att dylika betänkligheter icke får vara avgörande. Det bör beaktas, att frågan i sista hand är om åtgärder, som föreskrives i trafikanternas eget intresse. Utan att föregripa mitt ställningstagande till de särskilda åtgärder, som de sakkunniga föreslagit, vill jag därför redan här uttala, att jag anser hänsyn till trafiksäkerheten motivera mera långtgående bestämmelser än de nu gällande.»

Rörande hastighetsbegränsning har statsrådet ansett sig böra frångå trafiksäkerhetsutredningens förslag om en generell begränsning av hastigheten på väg utanför tätbebyggt område, där utredningen föreslagit en hastighet av högst 80 kilometer i timmen. Utskottsmajoriteten har ansett sig böra godtaga departementschefens uppfattning härutinnan. Utskottet anser nämligen, att det ur trafiksäkerhetssynpunkt vore viktigare att hastigheten i stället anpassades med hänsyn till de i varje fall rådande förhållandena än att allmän hastighetsbegränsning infördes. Vid dålig sikt på vägen måste t. ex. särskild försiktighet iakttagas.

Härtill kommer frågan, hur man skall kunna kontrollera att författningen efterlevs. Skall man inrikta sig på en kontroll av hastigheten på de fria, fullt siktbara sträckorna, eller skall man i stället inrikta kontrollen på de platser, där man i särskild grad kräver anpassning av hastigheten? Här kommer också omkörningsproblemet in i bilden.

Det är givet, att om man har en begränsad hastighet på en viss sträcka, kan detta medföra att det blir svårt att icke överträda hastighetsbestämmelser-

Ändring i vägtrafikförordningen

na vid omkörning, om inte omkörningstiden skall förlängas.

Utskottet har ansett sig med anledning av den motion herr Asp nyligen nämnt böra förorda, att alla de bilar och bussar, vilkas totalvikt icke överstiger 2 500 kilogram, skall undantagas ifrån de hastighetsbegränsningsbestämmelser, som föreskrives för tyngre lastbilar och bussar. Utskottet vill alltså förorda en prövning, huruvida man inte skulle ändra de bestämmelser, vilka återfinnes i 56 § 1 mom. vägtrafikförordningen. Varför har utskottet då gått på den linjen? Utskottet har blivit övertygat om att det är mycket svårt att skilja ut vissa typer av dessa vagnar; det är bara fråga om vissa inredningsdetaljer, som skulle avgöra, huruvida det är den ena eller den andra typen. Alltså förordar utskottet därvidlag att för dessa skulle gälla den vanliga bestämmelsen om fri fart. Det har en viss betydelse, inte minst för att hindra trafikstockningar.

Herr Nilsson i Göteborg har från denna plats talat för sin reservation för utredningens förslag, och jag skall inte fördjupa mig i det vidare. Det är klart att olyckorna har ökat i mycket stor utsträckning och att detta är en allvarlig fråga. Både de som tillhör utskottsmajoriteten och reservanterna har samma strävan att få bestämmelser, som minskar riskerna i så stor utsträckning som möjligt.

Jag kan kanske förbigå de frågor, som inte varit kontroversiella inom utskottet, alltså där inga motioner eller yrkanden inom utskottet förekommit, såsom att stanna vid huvudled och järnvägs korsningar och dylikt liksom i fråga om signalerna, där man har godtagit förslaget.

När det gäller förbud vid passerande av särskilt markerat övergångsställe, så skall jag be att få säga, att utskottet har för sin del ansett sig icke kunna tillstyrka motionärernas förslag om nya bestämmelser, därför att om veder-

börande trafikant gör sig skyldig till oaktsamhet, som inte är ringa, så kan han redan med nu gällande bestämmelser befordras till straff för det.

Så har vi överskridandet av maximitlasten, den reservation som avgivits av herr Magnusson och fru Sandström och för vilken herr Asp nyss talat. Utskottets majoritet har i likhet med departementschefen ansett, att man i detta hänseende bör söka sig fram på en annan väg, där man icke ökar den övervikt, som faktiskt tolereras, innan ingripanden sker. Man kommer där in på frågan om nedklassningen av bilar. Vi har ansett att det inte bör angripas på detta stadium utan från andra synpunkter. Vi följer därvidlag departementschefens förslag.

Beträffande fordonsbelysningen kan jag kanske fatta mig ganska kort. Utskottet delar departementschefens uppfattning om att man bör försöka även när det gäller cyklar få dem markerade på ett sådant sätt att de upptäcks av trafikanterna. Vad utskottet har gjort en liten erinran om är, att man hemställer till departementschefen att överväga, huruvida man inte skulle kunna så att säga ta litet längre tid på sig beträffande övergången med hänsyn till de äldre cyklarna. Man har alltså ansett, att departementschefen skulle ytterligare överväga det.

Med dessa ord tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru SANDSTRÖM (fp):

Herr talman! Med instämmande i vad herr Asp sagt ber jag att få yrka bifall till reservationen nr 3.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav till en början propositioner i avseende å utskottets yttrande om en allmän hastighetsbegränsning för motorfordons framförande utom tätbebyggt område, nämligen dels på godkännande av utskottets yttrande i denna del dels ock på god-

Ändring i vägtrafikförordningen

kännande av det yttrande i motsvarande del, som föreslagits i den av herr Nils Elowsson m. fl. avgivna reservationen nr 1 a); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill att kammaren godkänner andra lagutskottets föreliggande förslag till yttrande beträffande en allmän hastighetsbegränsning utom tätbebyggt område, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det yttrande i förevarande del, som föreslagits i den av herr Nils Elowsson m. fl. avgivna, med 1 a) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets yttrande i denna del.

Härefter gav herr förste vice talmannen propositioner i fråga om utskottets yttrande om undantag från hastighetsbegränsning för vissa fordon, nämligen dels på godkännande av utskottets yttrande i detta avseende dels ock på godkännande av yttrandet i den lydelse, som föreslagits i den av herr Nils Elowsson m. fl. avgivna, med 1 b) betecknade reservationen; och godkände kammaren utskottets yttrande.

I avseende å utskottets yttrande i fråga om överskridande av medgiven maximilast m. m. gav herr förste vice talmannen propositioner dels på god-

kännande av utskottets yttrande dels ock på godkännande av yttrandet i den avfattning, som föreslagits i den av herr Magnusson och fru Sandström avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Sandström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill att kammaren godkänner andra lagutskottets föreliggande förslag till yttrande beträffande överskridande av maximilast m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det yttrande i förevarande del, som föreslagits i den av herr Magnusson och fru Sandström avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Cassel begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavs 126 ja och 54 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets yttrande beträffande överskridande av maximilast m. m.

Beträffande utskottets yttrande om fordonsbelysning m. m. framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets yttrande dels ock på godkännande av yttrandet i den lydelse, som föreslagits

Barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.

i reservationen av herr Sunne m. fl.; och godkände kammaren utskottets yttrande i denna del.

Utskottets hemställan i punkten A, såvitt den ej vore besvarad genom kammarens förut fattade beslut blev på därå framställd proposition, av kammaren bifallen.

Härefter biföll kammaren utskottets hemställan i punkten B.

§ 7**Barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.**

Föredrogs sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 25 februari 1955 dagtecknad proposition, nr 129, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden, föreslagit riksdagen att

dels godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor m. m., som i propositionen förordats, att med särskilt nämnt undantag tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1956;

dels godkänna de ändrade grunder för bidrag till förebyggande mödra- och barnavård, som i propositionen förordats, att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1956;

dels godkänna de ändrade grunder för kostnadsfritt tillhandahållande av läkemedel åt vissa kvinnor, lidande av havandeskapssjukdomar, som i propositionen förordats, att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1956;

dels ock medgiva att för anordnande av försöksverksamhet med speciell kontroll av havande kvinnor, lidande av vissa sjukdomar, måtte för budgetåret 1955/56 från förslagsanslaget till

Bidrag till avlöningar m. m. inom förebyggande mödra- och barnavård få disponeras ett belopp av högst 5 000 kronor.

I anledning av propositionen hade inom riksdagen väckts sju motioner, nämligen

inom *första* kammaren

nr 435 av herrar *Huss* och *Sunne*,

nr 436 av fru *Svensson m. fl.* och

nr 437 av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*

samt

inom *andra* kammaren

nr 549 av fröken *Liljedahl m. fl.*,

nr 550 av fröken *Höjer m. fl.*,

nr 551 av fru *Sjöstrand m. fl.* och

nr 552 av fru *Nilsson*.

I *motionerna I: 436* och *II: 549* hade hemställts »att riksdagen måtte besluta att statsbidrag skall utgå till samtliga av distriktssköterskor m. fl. företagna resor i tjänsten efter samma grunder som nu gälla beträffande statsbidrag till resor i förebyggande mödra- och barnavård».

I *motionen II: 552* hade hemställts att riksdagen med bifall i övrigt till propositionens förslag måtte besluta »sådana ändringar i de föreslagna grunderna för förebyggande mödra- och barnavård att kostnadsfri skärmbildsundersökning blir obligatorisk för blivande mödrar; att under havandeskap tio kontrollbesök hos barnmorska (eller i förekommande fall av barnmorska) fastställas som miniminorm för s. k. normalfall; att i fall av sjukdom, som föranletts av havandeskapet eller förlösningen, läkarvård och medicin under eftervården — åtta veckor — erhålles kostnadsfritt».

Propositionen och motionerna hade hänvisats till statsutskottet. Efter överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hade propositionen och motionerna hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.

Sammansatta utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 435 och II: 550 ävensom, såvitt nu vore i fråga, motionen II: 552 samt med bifall till förevarande proposition, nr 129,

dels godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor m. m., som i propositionen förordats, att med särskilt nämnt undantag tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1956;

dels godkänna de ändrade grunder för bidrag till förebyggande mödra- och barnavård, som i propositionen förordats, att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1956;

dels godkänna de ändrade grunder för kostnadsfritt tillhandahållande av läkemedel åt vissa kvinnor, lidande av havandeskapssjukdomar, som i propositionen förordats, att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1956;

dels ock medgiva att för anordnande av försöksverksamhet med speciell kontroll av havande kvinnor, lidande av vissa sjukdomar, måtte för budgetåret 1955/56 från förslagsanslaget till Bidrag till avlöningar m. m. inom förebyggande mödra- och barnavård få disponeras ett belopp av högst 5 000 kronor;

B. att motionerna I: 436 och II: 549 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 437 och II: 551 samt II: 552, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fröken *Elmén* och fru *Sandström*, vilka ansett att utskottet under B. bort hemställa, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 436 och II: 549, måtte godkänna de av utskottet förordade ändrade grunderna för statsbidrag till av distrikts-sköterska, distriktsbarnmorska och distriktssköterske-barnmorska i tjänsten företagna resor, att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1956.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! Endast några ord med anledning av den reservation, som fogats till utskottets förevarande utlåtande.

Vi har här alltid varit rörande eniga om att försöka avskaffa allt krångel och alla besvärligheter på det administrativa området, men så fort det gällt att vidta radikala åtgärder för att bli av med svårigheterna har vi ställt oss avvisande. I detta speciella fall gäller det hälso- och sjukvården, närmare bestämt statsbidragsbestämmelserna i samband med distriktssköterskornas sjukresor. Nu gällande bestämmelser innebär, att det i vissa fall icke utgår något statsbidrag för distriktssköterskornas resor i samband med sjukbesök, medan däremot utgår sådant bidrag med olika procenttal i olika län vid sådana resor, som sammanhänger med den förebyggande mödra- och barnavården.

Bestämmelserna på detta område är med andra ord ytterst oenhetliga. Detta gör att en distriktssköterska, när hon har varit ute på resor och haft olika uppdrag, måste dela upp kostnaderna och redovisa dem åt olika håll. I ena fallet skall nämligen statsbidrag utgå och i andra inte. Detta är mycket olustigt och verkar också mycket oförnuftigt ur vederbörande distriktssköterskas synpunkt. Vi bör därför försöka ordna så, att den arbetskraft vi anställer i sjukvården blir så effektivt utnyttjad som möjligt. Den skall inte belastas med administrativt krångel av detta slag. Systemet är också besvärligt för huvudmännen.

Härtill kommer att läkarna enligt sjukförsäkringens bestämmelser erhåller statsbidrag för sina resor, och när därför en distriktssköterska — som inte har statsbidrag för resorna — kallas till en patient, så måste denne själv betala sköterskans resekostnader. Detta

Barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.

medför att patienten i många fall anlitar läkaren i stället för distriktssköterskan, därför att detta blir billigare. Det måste emellertid anses synnerligen oförnuftigt att på detta sätt utnyttja den dyra arbetskraften.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, vilken bygger på en väckt motion, där motionärerna hemställer om enhetliga bestämmelser rörande statsbidragen för resor i samband med sjukbesök.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *von Friesen* (fp).

Fröken LILJEDAHL (fp):

Herr talman! Då jag i år liksom vid ett par tidigare tillfällen fört frågan om enhetliga statsbidrag för distriktssköterskornas tjänsteresor på tal, kan jag, på grund av den behandling ärendet fått, inte uraktlåta att säga några ord till försvar för motionen.

Jag blev mycket överraskad, då jag i propositionen nr 129 läste, att inrikesministern tagit avstånd från att avge det i statsverkspropositionen utlovade förslaget om vidgade statsbidrag till distriktssköterskornas tjänsteresor. Vad har då inträffat, sedan statsverkspropositionen lämnades? Jo, en departementspromemoria med förslag till bestämmelser i ämnet har utarbetats och blivit föremål för remissbehandling. Statskontoret har som vanligt med tanke på ekonomiska konsekvenser avstyrkt förslaget. Allmänna statsbidragsutredningen menar, att därest tanken på att inom en nära framtid företaga en radikal förenkling av systemet för statsbidrag till sekundärkommunerna skulle hållas aktuell, nya statsbidragsregler, som skulle få en begränsad giltighetstid, borde undvikas. Ett ytterligare skäl härför vore enligt utredningen, att det ifrågasatta statsbidraget skulle bli av så

ringa storlek, att det kunde sägas sakna betydelse för dessa kommuners ekonomi. Medicinalstyrelsen och Svenska landstingsförbundet däremot, som väl känner det opraktiska och irrationella i nuvarande system, önskar få till stånd förenklingar och förordar statsbidrag till samtliga tjänsteresor, som företages av dessa befattningshavare, efter samma grunder som gäller för resor i förebyggande mödra- och barnavård.

Vad beträffar allmänna statsbidragsutredningens yttrande om att det ifrågasatta statsbidraget skulle bli av så ringa storlek, att det skulle sakna betydelse för kommunernas ekonomi, vill jag erinra om att det endast är ett fåtal landsting, som åtagit sig att ersätta distriktssköterskorna för deras tjänsteresor i sjukvårdsarbete. Kostnaderna drabbar därför i de flesta fall den enskilda sjuka människan, som behöver vård.

1946 års statsbidragssakkunniga för hälso- och sjukvården har föreslagit, att staten bör lämna bidrag till distriktssköterskornas samtliga resekostnader oavsett ändamålet. De erinrar också om att 1947 års lag om allmän sjukförsäkring endast inbegriper läkares resor — sjuksköterskornas har ej medtagits i försäkringen. 1953 års beslut om obligatorisk sjukförsäkring har ytterligare aktualiserat denna fråga, som ännu inte är löst, vilket fröken Elmén tidigare pekat på. Som bekant utgår numera ersättning med tre fjärdedelar av kostnaden för läkares resor, medan de, som av olika anledningar ej kan få komma i åtnjutande av sjukhusvård men som behöver vård i hemmet av distriktssköterska, fortfarande själva måste bestrida alla utgifter för hennes resor. Det blir alltså dyrare att ligga hemma än att ligga på sjukhus, men på sjukhusen kan man inte få plats. För en patient, som kanske är i behov av daglig tillsyn och hjälp, kan vården ställa sig synnerligen ekonomiskt betungande. Detta gäller i särskilt hög grad lands-

Barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.

bygdsbefolkningen. Till svårigheterna att snabbt få den hjälp man behöver kommer således dryga resekostnader.

Man hade väl haft rätt att vänta sig, att i och med att sjukförsäkringsreformen trädde i kraft, skulle en sådan olägenhet som denna ha fallit bort. Därtill kommer de organisatoriska svårigheter, som fröken Elmén berört.

Motionen föreslår statsbidrag efter samma grunder som gäller vid resor i förebyggande mödra- och barnavård. Det är alltså inte fråga om införande av något nytt system. Skulle ändringar vidtagas i nu gällande bidragsform för förebyggande mödra- och barnavård är det väl enkelt att också göra samma ändringar inom denna vårdgren för bevarande av enhetligheten.

I debatten om statsbidrag till yrkesundervisningen häromdagen talade finansminister Sköld om »vikten av att undgå ett stort byråkratiskt kineseri». Här föreligger ett exempel på byråkratiskt kineseri, som det är väl värt att avskaffa.

Till sist, herr talman, vill jag erinra om vad statsutskottet skrev i fjol, då frågan var uppe till behandling. Då var man mycket positiv och man säger där bl. a., »att utskottet i likhet med motionärerna ansåg, att ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring komme att aktualisera denna fråga. Ur denna synpunkt föreläge starka skäl för motionärernas yrkande om skyndsamt förslag rörande ett administrativt lätthanterligt bidrag till samtliga av distriktssköterska företagna resor i hälso- och sjukvårdsangelägenheter. Utskottet förutsatte emellertid att Kungl. Maj:t ägnade frågan erforderlig uppmärksamhet även utan särskild framställning från riksdagens sida.»

Så lät det i fjol. Nu vinkar man med kalla handen fastän ingenting nytt inträffat. Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Häruti instämde fru *Sjöstrand* (fp).

Fröken HÖJER (fp):

Herr talman! Jag måste beklaga, att vi motionärer, som står för motion II: 550, låtit förleda oss av chefen för inrikesdepartementet att använda ordet »obligatorisk» om den skärmbildsundersökning, till vilken vi anser att det skall utgå statsbidrag. På s. 15 i propositionen säger nämligen departementschefen, att det vore önskvärt, om alla havande kvinnor obligatoriskt inom den statsunderstödda förebyggande mödravårdens ram kunde underkastas skärmbildsundersökning vid centraldispensärerna.

När vi i slutklämmen till motion 550 föreslagit, att kostnadsfri undersökning skulle bli obligatorisk för gravida kvinnor, är det tydligen just detta »obligatorisk» som har väckt förargelse hos utskottet. Men, herr talman, som man säkerligen kan finna ut av motionen, är det inte det obligatoriska, som för oss har varit det viktiga. Vi har ansett, att möjlighet till skärmbildsundersökning skall beredas alla gravida kvinnor i den kommun, som beslutar att ordna med sådan undersökning, och om en kommun fattar ett dylikt beslut skall statsbidrag utgå. Vi har inte alls menat, att om en blivande moder av någon anledning inte önskar skärmbildsundersökning, så skall hon ändå dras till en sådan. Så obligatoriskt har vi aldrig ansett att det skulle vara.

Då jag alltså menar, att utskottet borde ha sett till sakfrågan, vill jag säga ett par ord just om denna. En utredning inom medicinalstyrelsen har funnit det angeläget, att alla blivande mödrar skärmbildsundersöks. För närvarande bekostar Svenska nationalföreningen mot tuberkulos sådana undersökningar efter ansökan av vederbörande centraldispensärläkare. Undersökningsfrekvensen växlar alldeles kolossalt. En brist hos verksamheten är, att den del av klientelet, som har långa resor, endast undantagsvis infinner sig till undersökning. Som det är nu, får

Barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.

nämligen patienten i allmänhet själv bekosta sina resor.

Det är mycket troligt och naturligtvis hoppas motionärerna, att inte så många fall av tuberkulos kommer att upptäckas, om vi sätter i gång med allmän skärmbildsundersökning. Men varje upptäckt fall är för mor och barn av avgörande betydelse beträffande deras framtida hälsa, det är det som är den springande punkten. Det är alltså fråga om en sådan profylaktisk åtgärd som svenska folket har så svårt att förstå. Det talas så mycket om de dryga kostnaderna för sjukvård m. m., men att verkligen sätta in profylaktiska åtgärder är man trög med.

Förslaget går ut på att om läkaren önskar att skärmbildsundersökning skall ske, skall vederbörande kommun få ett statsbidrag på 50 öre per patient. Nå, vad har nu läkaren för speciell kompetens i alla olika fall mera än vad en kommun har att kunna bestämma, att skärmbildsfotografering skall ske? En läkare kan inte genom att lyssna på en patient eller på grund av vederbörandes allmänna symptom utesluta en tidigt börjad tuberkulos. Detta kan endast en skärmbildsfotografering på det tidiga stadium, som man vill åt.

Av de yttranden, som är avgivna i denna fråga, har praktiskt taget alla varit positivt inställda. Endast några få instanser har ställt sig tveksamma, huruvida man skulle orka med att ordna denna fråga. Det gäller exempelvis Älvsborgs län och Gotlands län. Det är alltså inte Norrbottens län och Västerbottens län och de andra län som man kunde tycka skulle ha det allra svårast, utan det är några mellansvenska län som anser att de inte kan ordna denna fråga. Då frågar motionärerna: Varför inte låta de län, de kommuner, som anser sig ha möjlighet att gå i land med saken, också bestämma att här skall det bli en undersökning med statsbidrag? Man skall alltså — för att uppmuntra dem att verkligen gå in för

denna viktiga angelägenhet — ge dem statsbidrag, då det ju här verkligen gäller ett samhällets intresse som hör samman med de praktiska åtgärder på hälsovårdens område, till vilka vi har ansett att statsbidrag bör utgå.

För dagen har jag intet yrkande på denna punkt, herr talman, men jag kommer igen. I övrigt kommer jag med hänvisning till vad som här sagts angående önskvärdheten av statsbidrag till resor för distriktssköterskor m. fl. att yrka bifall till reservationen.

Fru NILSSON (k):

Herr talman! De åtgärder till förbättrad mödravård, som föreslås i propositionen nr 129, är att hälsa med största tillfredsställelse. Trots att propositionen går ut på förbättrad mödravård innebär den dock på väsentliga punkter en försämring jämfört med de sakkunnigas förslag. Så är fallet med t. ex. obligatorisk skärmbildsundersökning. Den föreslogs av de sakkunniga och en sådan har också vi i vår motion, nr 552, yrkat på.

Visserligen kan man säga att tuberkulosen är på tillbakagång, men erfarenheten visar dock att det är erforderligt med kontroll, och jag anser att även om det komme att kosta några tusenlappar är det välplacerade pengar, eftersom det här gäller mödrar som skall föda barn. Det är ju ytterst nödvändigt att dessa mödrar är friska, vilket är grundläggande för barnens hälsa i framtiden.

Jag hävdar i anslutning härtil att skärmbildsundersökningen bör ingå som ett obligatoriskt led i den förebyggande mödravården. Likaså är det av stor vikt, att systemet med kontrollbesök utbygges på sätt som utredningen skisserat, d. v. s. med ett tiotal besök per normalfall. Särskilt för förstföderskor är det värdefullt att under havandeskapet kontinuerligt ha tillgång till och stöd av specialutbildad mödra-

Barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.

vårdspersonal. Även om vi lyckats att få ned siffran på dödfödda barn är det dock alltfjämt fråga om ett par tusen dödfödda barn per år. Jag tror att denna siffra skulle kunna minska väsentligt genom att kontrollbesöken utbyggdes, och framför allt skulle man genom denna utbyggnad inge kvinnorna lugn och tillförsikt inför deras stora uppgift att föda barn.

Jag anser också att vid fall av sjukdom, som föranletts av havandeskap eller förlossning, läkarvård och medicin under eftervården — alltså åtta veckor — borde erhållas kostnadsfritt. Visserligen kan man hänvisa till sjukförsäkringen, men denna är icke helt kostnadsfri, och jag anser att de nyblivna mödrarna borde besparas dessa utlägg under en eventuell sjukdom efter nedkomsten.

Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka bifall till motion nr 552 i andra kammaren.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att beträffande resor för distriktssköterskor m. fl. få hänvisa till vad utskottet skrivit på s. 13, sista stycket, och beträffande skärmbildsundersökning till vad utskottet skrivit på s. 20—21, och yrkar härmed bifall till utskottets hemställan.

Fröken LILJEDAHL (fp):

Herr talman! Då det, som herr Åkerström hänvisade till, berörde allmänna statsbidragsutredningskommitténs och statskontorets remissvar, vill jag bara påpeka, vad som står i motionen, nämligen att »dessa myndigheter icke anmält principiella betänkligheter att separerat lösa uppkomna frågor som gällt överflyttande av kostnader från staten till landstingen».

Enbart under de två sista åren har sjukvårdskostnader om 7 miljoner kronor överflyttats till landsting och städer utanför landsting, och vid årets riksdag har vi företagit en likadan

överflyttning av 5 miljoner kronor för vanförevården. Då har man inte haft några principiella betänkligheter i dessa båda instanser.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner i fråga om vad utskottet i *punkten A* hemställt, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan; dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till motionen II: 552 i motsvarande del; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Beträffande *punkten B* framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

I fråga om *punkten C* framställde herr talmannen slutligen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionen II: 552 och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8

Föredrogos vart efter annat

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om distriktsbarnmorskor dels ock i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 8:o), 10:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i sjölagen, m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckt motion om viss

Studiehjälp vid folkhögskolor

förbättring av semesterrätten för flottningsarbetare; samt

tredje lagutskottets utlåtande och memorial:

nr 26, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till expropriation av mark för stärkande av ofullständiga jordbruk, och

nr 27, angående uppskov med behandlingen av vissa utskottet tilldelade ärenden.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 9**Studiehjälp vid folkhögskolor**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 137, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i bestämmelserna om statlig studiehjälp åt elever vid folkhögskolor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlon* (I: 54) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Ljungkile (II: 55) hade yrkats, att riksdagen ville besluta hemställa hos Kungl. Maj:t om ändring av bestämmelserna i Kungl. Maj:ts kungörelse angående statlig studiehjälp åt elever vid folkhögskolor, så att studiehjälp kunde beviljas varje elev, som enligt varje skolas reglemente kunde intagas som lärjunge vid skolan.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 54 och II: 55, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av kungörelsen den 5 juni 1953 (nr 531) angående statlig studiehjälp åt elever vid folkhögskolor, som utskottet angivit.

Reservation hade avgivits av herrar *Näsström*, *Hesselbom*, *Ragnar Persson*, *Nils Theodor Larsson*, *Akerström*, *Johansson* i Mysinge, *Thapper* samt *Jansson* i Kalix och fröken *Olsson*, vilka

ansett att utskottet bort hemställa, att motionerna I: 54 och II: 55 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *JOHANSSON* i Mysinge (bf):

Herr talman! Under hänvisning till den motivering, som finns i den till detta utlåtande fogade reservationen av herr *Näsström* m. fl., ber jag att få yrka bifall till denna reservation.

Herr *SVENSSON* i Ljungkile (fp):

Herr talman! Eftersom herr *Johansson* i Mysinge avstått från argumentering, skall jag å min sida inskränka mig till att med hänvisning till utskottets motivering yrka bifall till utskottets förslag. Jag ber att få erinra om att första kammaren tidigare har biträtt utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10

Föredrogs vart efter annat

konstitutionsutskottets memorial nr 21, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden; samt

statsutskottets memorial nr 158, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa memorial hemställt.

§ 11

Föredrogs statsutskottets memorial nr 159, angående statsregleringen för budgetåret 1955/56.

Punkterna 13, 14 och 16.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12

Anmälades, att Kungl. Maj:ts proposition, nr 198, angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter tillställts kammarerna.

Denna proposition hänvisades omedelbart till jordbruksutskottet.

§ 13

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet, nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet, ävensom i ämnet väckta motioner;

från statsutskottet:

nr 309, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i bestämmelserna om statlig studiehjälp åt elever vid folkhögskolor;

nr 328, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1955/56 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 329, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1955/56 till väg- och vattenbyggnadsverkets avlöningar och omkostnader jämte i ämnet väckta motioner;

nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens inlösen av Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds aktier i Luossavaara—Kiiruna-vaara aktiebolag;

nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lönegradsplacering för viss vård- och ekonomipersonal m. m.;

nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden;

nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1955/

56 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 336, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55;

nr 349, angående statsregleringen för budgetåret 1955/56;

nr 350, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1955/56;

från bevillningsutskottet, nr 339, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.;

från första lagutskottet:

nr 338, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i sjölagen, m. m.; och

nr 342, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 8:o), 10:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts rege-
ringsrätt;

från tredje lagutskottet, nr 345, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

från bankoutskottet, nr 346, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition (nr 151) med förslag till lag om sparbanker, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

från jordbruksutskottet:

nr 320, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 321, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag för budgetåret 1955/56 till Lantbruksnämnderna: Avlöningar och Omkostnader jämte i äm-
nena väckta motioner;

nr 322, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt

avser mark under Gripsholms kungsladugård 1² i Mariefreds stad och Bogesund 1⁴ i Stockholms län, m. m.;

nr 343, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stuteristans organisation m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 344, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förvärv av aktierna i Törefors aktiebolag, m. m., jämte i ämnet väckta motioner m. m.; samt

från sammansatta stats- och andra lagutskottet:

nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.; och

nr 348, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1955/56 till Allmänna barnbidrag.

Vidare anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från andra lagutskottet, nr 351, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648); samt

från sammansatta stats- och andra lagutskottet:

nr 352, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om distriktsbarnmorskor; och

nr 353, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.

Slutligen anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 354, angående regleringen för budgetåret 1955/56 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.;

nr 355, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 64) med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 356, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 65) med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350) m. m.;

nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 162) med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 358, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition (nr 193) med förslag till förordning om premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956, dels i ämnet väckta motioner, dels ock väckta motioner angående premiering av s. k. ungdomssparande.

§ 14

Justerades protokollsutdrag.

§ 15

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med första kammarens talman vill jag meddela, att riksdagens höstsession kommer att ta sin början tisdagen den 18 oktober, då kammaren sammanträder klockan 14. Kallelse kommer på sedvanligt sätt att ske genom annonsering och tillkännagivande i radio.

När vi nu åtskils efter att ha fullföljt vårsessionen, tillåter jag mig att tillönska kammarens ärade ledamöter och kammarens personal en angenäm sommar.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 13.42.

In fidem
Gunnar Britth

Fredagen den 10 juni**Kl. 12.00**

Jämlikt bestämmelse i § 5 riksdagsstadgan hade tillkännagivande blivit i vederbörlig ordning utfärdat därom, att justering av de kammarens protokoll, vilka vid vårsessionens slut återstode ojusterade, komme att denna dag kl. 12.00 försiggå i kammarens konferensrum; och tillstädeskommo därvid följande ledamöter:

Herr *Olsson* i Gävle,
» *Thapper*,

Herr *Svensson* i Stenkyrka,
» *Karlsson* i Olofström, och
» *Dahlén*.

Protokollen för den 23, den 24, den 25, den 26 och den 27 nästlidna maj upplästes för justering och blevo av kammarens tillstädesvarande ledamöter godkända.

In fidem
Per Bergsten
